నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

# అఙ్గుత్తరనికాయో

# తికనిపాతపాళి

### ౧. పఠమపణ్ణాసకం

## ౧. బాలవగ్గో

### ౧. భయసుత్తం

౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే [భద్దన్తే (క.)]”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“యాని కానిచి, భిక్ఖవే, భయాని ఉప్పజ్జన్తి సబ్బాని తాని బాలతో ఉప్పజ్జన్తి, నో పణ్డితతో. యే కేచి ఉపద్దవా ఉప్పజ్జన్తి సబ్బే తే బాలతో ఉప్పజ్జన్తి, నో పణ్డితతో. యే కేచి ఉపసగ్గా ఉప్పజ్జన్తి సబ్బే తే బాలతో ఉప్పజ్జన్తి, నో పణ్డితతో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, నళాగారా వా తిణాగారా వా [నళాగారం వా తిణాగారం వా (సీ.)] అగ్గి ముత్తో [అగ్గిముక్కో (సీ.), అగ్గి ముక్కో (స్యా. కం. పీ.)] కూటాగారానిపి డహతి ఉల్లిత్తావలిత్తాని నివాతాని ఫుసితగ్గళాని పిహితవాతపానాని; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యాని కానిచి భయాని ఉప్పజ్జన్తి సబ్బాని తాని బాలతో ఉప్పజ్జన్తి, నో పణ్డితతో. యే కేచి ఉపద్దవా ఉప్పజ్జన్తి సబ్బే తే బాలతో ఉప్పజ్జన్తి, నో పణ్డితతో. యే కేచి ఉపసగ్గా ఉప్పజ్జన్తి సబ్బే తే బాలతో ఉప్పజ్జన్తి, నో పణ్డితతో.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, సప్పటిభయో బాలో, అప్పటిభయో పణ్డితో. సఉపద్దవో బాలో, అనుపద్దవో పణ్డితో. సఉపసగ్గో బాలో, అనుపసగ్గో పణ్డితో. నత్థి, భిక్ఖవే, పణ్డితతో భయం, నత్థి పణ్డితతో ఉపద్దవో, నత్థి పణ్డితతో ఉపసగ్గో.

“తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘యేహి తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో వేదితబ్బో తే తయో ధమ్మే అభినివజ్జేత్వా, యేహి తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వేదితబ్బో తే తయో ధమ్మే సమాదాయ వత్తిస్సామా’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. పఠమం.

### ౨. లక్ఖణసుత్తం

౨. “కమ్మలక్ఖణో , భిక్ఖవే, బాలో, కమ్మలక్ఖణో పణ్డితో, అపదానసోభనీ [అపదానే సోభతి (స్యా. కం. పీ.)] పఞ్ఞాతి [పఞ్ఞత్తి (?)]. తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో వేదితబ్బో. కతమేహి తీహి? కాయదుచ్చరితేన, వచీదుచ్చరితేన, మనోదుచ్చరితేన. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో వేదితబ్బో.

“తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వేదితబ్బో. కతమేహి తీహి? కాయసుచరితేన, వచీసుచరితేన, మనోసుచరితేన. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వేదితబ్బో.

“తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘యేహి తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో వేదితబ్బో తే తయో ధమ్మే అభినివజ్జేత్వా, యేహి తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వేదితబ్బో తే తయో ధమ్మే సమాదాయ వత్తిస్సామా’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. దుతియం.

### ౩. చిన్తీసుత్తం

౩. “తీణిమాని, భిక్ఖవే, బాలస్స బాలలక్ఖణాని బాలనిమిత్తాని బాలాపదానాని . కతమాని తీణి? ఇధ, భిక్ఖవే, బాలో దుచ్చిన్తితచిన్తీ చ హోతి దుబ్భాసితభాసీ చ దుక్కటకమ్మకారీ చ. నో చేదం [నో చేతం (స్యా॰ కం॰ క॰)], భిక్ఖవే, బాలో దుచ్చిన్తితచిన్తీ చ అభవిస్స దుబ్భాసితభాసీ చ దుక్కటకమ్మకారీ చ, కేన నం పణ్డితా జానేయ్యుం [తేన నం పణ్డితా న జానేయ్యుం (క॰), న నం పణ్డితా జానేయ్యుం (?)] – ‘బాలో అయం భవం అసప్పురిసో’తి? యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, బాలో దుచ్చిన్తితచిన్తీ చ హోతి దుబ్భాసితభాసీ చ దుక్కటకమ్మకారీ చ తస్మా నం పణ్డితా జానన్తి – ‘బాలో అయం భవం అసప్పురిసో’తి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి బాలస్స బాలలక్ఖణాని బాలనిమిత్తాని బాలాపదానాని.

“తీణిమాని, భిక్ఖవే, పణ్డితస్స పణ్డితలక్ఖణాని పణ్డితనిమిత్తాని పణ్డితాపదానాని. కతమాని తీణి? ఇధ, భిక్ఖవే, పణ్డితో సుచిన్తితచిన్తీ చ హోతి సుభాసితభాసీ చ సుకతకమ్మకారీ చ. నో చేదం, భిక్ఖవే, పణ్డితో సుచిన్తితచిన్తీ చ అభవిస్స సుభాసితభాసీ చ సుకతకమ్మకారీ చ, కేన నం పణ్డితా జానేయ్యుం – ‘పణ్డితో అయం భవం సప్పురిసో’తి? యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, పణ్డితో సుచిన్తితచిన్తీ చ హోతి సుభాసితభాసీ చ సుకతకమ్మకారీ చ తస్మా నం పణ్డితా జానన్తి – ‘పణ్డితో అయం భవం సప్పురిసో’తి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి పణ్డితస్స పణ్డితలక్ఖణాని పణ్డితనిమిత్తాని పణ్డితాపదానాని. తస్మాతిహ.... తతియం.

### ౪. అచ్చయసుత్తం

౪. “తీహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో వేదితబ్బో. కతమేహి తీహి? అచ్చయం అచ్చయతో న పస్సతి, అచ్చయం అచ్చయతో దిస్వా యథాధమ్మం నప్పటికరోతి, పరస్స ఖో పన అచ్చయం దేసేన్తస్స యథాధమ్మం నప్పటిగ్గణ్హాతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో వేదితబ్బో.

“తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వేదితబ్బో. కతమేహి తీహి? అచ్చయం అచ్చయతో పస్సతి, అచ్చయం అచ్చయతో దిస్వా యథాధమ్మం పటికరోతి, పరస్స ఖో పన అచ్చయం దేసేన్తస్స యథాధమ్మం పటిగ్గణ్హాతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వేదితబ్బో. తస్మాతిహ.... చతుత్థం.

### ౫. అయోనిసోసుత్తం

౫. “తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో వేదితబ్బో. కతమేహి తీహి? అయోనిసో పఞ్హం కత్తా హోతి, అయోనిసో పఞ్హం విస్సజ్జేతా హోతి, పరస్స ఖో పన యోనిసో పఞ్హం విస్సజ్జితం పరిమణ్డలేహి పదబ్యఞ్జనేహి సిలిట్ఠేహి ఉపగతేహి నాబ్భనుమోదితా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో వేదితబ్బో.

“తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వేదితబ్బో. కతమేహి తీహి? యోనిసో పఞ్హం కత్తా హోతి, యోనిసో పఞ్హం విస్సజ్జేతా హోతి, పరస్స ఖో పన యోనిసో పఞ్హం విస్సజ్జితం పరిమణ్డలేహి పదబ్యఞ్జనేహి సిలిట్ఠేహి ఉపగతేహి అబ్భనుమోదితా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వేదితబ్బో. తస్మాతిహ.... పఞ్చమం.

## ౬. అకుసలసుత్తం

౬. “తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో వేదితబ్బో. కతమేహి తీహి? అకుసలేన కాయకమ్మేన, అకుసలేన వచీకమ్మేన, అకుసలేన మనోకమ్మేన. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో వేదితబ్బో.

“తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వేదితబ్బో. కతమేహి తీహి? కుసలేన కాయకమ్మేన , కుసలేన వచీకమ్మేన, కుసలేన మనోకమ్మేన. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వేదితబ్బో. తస్మాతిహ.... ఛట్ఠం.

## ౭. సావజ్జసుత్తం

౭. “తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో వేదితబ్బో. కతమేహి తీహి? సావజ్జేన కాయకమ్మేన, సావజ్జేన వచీకమ్మేన, సావజ్జేన మనోకమ్మేన...పే.... అనవజ్జేన కాయకమ్మేన, అనవజ్జేన వచీకమ్మేన, అనవజ్జేన మనోకమ్మేన... పే.... సత్తమం.

## ౮. సబ్యాబజ్ఝసుత్తం

౮. “తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో వేదితబ్బో. కతమేహి తీహి? సబ్యాబజ్ఝేన కాయకమ్మేన, సబ్యాబజ్ఝేన వచీకమ్మేన, సబ్యాబజ్ఝేన మనోకమ్మేన...పే.... అబ్యాబజ్ఝేన కాయకమ్మేన, అబ్యాబజ్ఝేన వచీకమ్మేన , అబ్యాబజ్ఝేన మనోకమ్మేన. ఇమేహి, ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వేదితబ్బో.

“తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘యేహి తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో వేదితబ్బో తే తయో ధమ్మే అభినివజ్జేత్వా, యేహి తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వేదితబ్బో తే తయో ధమ్మే సమాదాయ వత్తిస్సామా’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. అట్ఠమం.

## ౯. ఖతసుత్తం

౯. “తీహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో అబ్యత్తో అసప్పురిసో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి. కతమేహి తీహి? కాయదుచ్చరితేన, వచీదుచ్చరితేన,

మనోదుచ్చరితేన. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో అబ్యత్తో అసప్పురిసో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి.

“తీహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వియత్తో సప్పురిసో అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి, అనవజ్జో చ హోతి అననువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ పుఞ్ఞం పసవతి. కతమేహి తీహి? కాయసుచరితేన, వచీసుచరితేన, మనోసుచరితేన. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వియత్తో సప్పురిసో అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి, అనవజ్జో చ హోతి అననువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ పుఞ్ఞం పసవతీ”తి. నవమం.

### ౧౦. మలసుత్తం

**౧౦.** “తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో తయో మలే అప్పహాయ యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి తీహి? దుస్సీలో చ హోతి, దుస్సీల్యమలఞ్చస్స అప్పహీనం హోతి; ఇస్సుకీ చ హోతి, ఇస్సామలఞ్చస్స అప్పహీనం హోతి; మచ్ఛరీ చ హోతి, మచ్ఛేరమలఞ్చస్స అప్పహీనం హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఇమే తయో మలే అప్పహాయ యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“తీహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో తయో మలే పహాయ యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి తీహి? సీలవా చ హోతి, దుస్సీల్యమలఞ్చస్స పహీనం హోతి; అనిస్సుకీ చ హోతి, ఇస్సామలఞ్చస్స పహీనం హోతి; అమచ్ఛరీ చ హోతి, మచ్ఛేరమలఞ్చస్స పహీనం హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఇమే తయో మలే పహాయ యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. దసమం.

బాలవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

భయం లక్ఖణచిన్తీ చ, అచ్చయఞ్చ అయోనిసో;
అకుసలఞ్చ సావజ్జం, సబ్యాబజ్ఝఖతం మలన్తి.

# ౨. రథకారవగ్గో

## ౧. ఞాతసుత్తం

౧౧. "తీహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఞాతో భిక్ఖు బహుజనఅహితాయ పటిపన్నో హోతి బహుజనదుక్ఖాయ, బహునో జనస్స అనత్థాయ అహితాయ దుక్ఖాయ దేవమనుస్సానం. కతమేహి తీహి? అననులోమికే కాయకమ్మే సమాదపేతి, అననులోమికే వచీకమ్మే సమాదపేతి, అననులోమికేసు ధమ్మేసు సమాదపేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఞాతో భిక్ఖు బహుజనఅహితాయ పటిపన్నో హోతి బహుజనదుక్ఖాయ, బహునో జనస్స అనత్థాయ అహితాయ దుక్ఖాయ దేవమనుస్సానం.

"తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఞాతో భిక్ఖు బహుజనహితాయ పటిపన్నో హోతి బహుజనసుఖాయ, బహునో జనస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. కతమేహి తీహి? అనులోమికే కాయకమ్మే సమాదపేతి, అనులోమికే వచీకమ్మే సమాదపేతి, అనులోమికేసు ధమ్మేసు సమాదపేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఞాతో భిక్ఖు బహుజనహితాయ పటిపన్నో హోతి బహుజనసుఖాయ, బహునో జనస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన"న్తి. పఠమం.

## ౨. సారణీయసుత్తం

౧౨. "తీణిమాని , భిక్ఖవే, రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స యావజీవం సారణీయాని [సరణీయాని (సీ. స్యా. కం. పీ.)] భవన్తి. కతమాని తీణి? యస్మిం, భిక్ఖవే, పదేసే రాజా ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో జాతో హోతి. ఇదం, భిక్ఖవే, పఠమం రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స యావజీవం సారణీయం హోతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, యస్మిం పదేసే రాజా ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో హోతి. ఇదం, భిక్ఖవే, దుతియం రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స యావజీవం సారణీయం హోతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, యస్మిం పదేసే రాజా ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో సఙ్గామం అభివిజినిత్వా విజితసఙ్గామో తమేవ సఙ్గామసీసం అజ్ఝావసతి. ఇదం, భిక్ఖవే, తతియం రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స యావజీవం సారణీయం హోతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స యావజీవం సారణీయాని భవన్తి.

"ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తీణిమాని భిక్ఖుస్స యావజీవం సారణీయాని భవన్తి. కతమాని తీణి? యస్మిం, భిక్ఖవే, పదేసే భిక్ఖు కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో హోతి. ఇదం, భిక్ఖవే, పఠమం భిక్ఖుస్స యావజీవం సారణీయం హోతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, యస్మిం పదేసే భిక్ఖు 'ఇదం దుక్ఖ'న్తి యథాభూతం పజానాతి, 'అయం దుక్ఖసముదయో'తి యథాభూతం పజానాతి, 'అయం దుక్ఖనిరోధో'తి యథాభూతం పజానాతి, 'అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా'తి యథాభూతం పజానాతి. ఇదం, భిక్ఖవే, దుతియం భిక్ఖుస్స యావజీవం సారణీయం హోతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, యస్మిం పదేసే భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇదం, భిక్ఖవే, తతియం భిక్ఖుస్స యావజీవం సారణీయం హోతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి భిక్ఖుస్స యావజీవం సారణీయాని భవన్తీ”తి. దుతియం.

### ౩. ఆసంససుత్తం

౧౩. “తయోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? నిరాసో, ఆసంసో, విగతాసో. కతమో చ, భిక్ఖవే పుగ్గలో నిరాసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో నీచే కులే పచ్చాజాతో హోతి, చణ్డాలకులే వా వేనకులే [వేణకులే (స్యా. కం. పీ.)] వా నేసాదకులే వా రథకారకులే వా పుక్కుసకులే వా దలిద్దే అప్పన్నపానభోజనే కసిరవుత్తికే, యత్థ కసిరేన ఘాసచ్ఛాదో లబ్భతి. సో చ హోతి దుబ్బణ్ణో దుద్దసికో ఓకోటిమకో బవ్హాబాధో [బహ్వాబాధో (స్యా. కం. పీ. క.)] కాణో వా కుణీ వా ఖఞ్జో వా పక్ఖహతో వా, న లాభీ అన్నస్స పానస్స వత్థస్స యానస్స మాలాగన్ధవిలేపనస్స సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స. సో సుణాతి – ‘ఇత్థన్నామో కిర ఖత్తియో ఖత్తియేహి ఖత్తియాభిసేకేన అభిసిత్తో’తి. తస్స న ఏవం హోతి – ‘కుదాస్సు నామ మమ్పి ఖత్తియా ఖత్తియాభిసేకేన అభిసిఞ్చిస్సన్తీ’తి! అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నిరాసో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఆసంసో? ఇధ , భిక్ఖవే, రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స జేట్ఠో పుత్తో హోతి ఆభిసేకో అనభిసిత్తో అచలప్పత్తో [మచలప్పత్తో (సీ. పీ.)]. సో సుణాతి – ‘ఇత్థన్నామో కిర ఖత్తియో ఖత్తియేహి ఖత్తియాభిసేకేన అభిసిత్తో’తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘కుదాస్సు నామ మమ్పి ఖత్తియా ఖత్తియాభిసేకేన అభిసిఞ్చిస్సన్తీ’తి! అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఆసంసో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో విగతాసో? ఇధ, భిక్ఖవే, రాజా హోతి ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో. సో సుణాతి – ‘ఇత్థన్నామో కిర ఖత్తియో ఖత్తియేహి ఖత్తియాభిసేకేన అభిసిత్తో’తి. తస్స న ఏవం హోతి – ‘కుదాస్సు నామ మమ్పి ఖత్తియా ఖత్తియాభిసేకేన అభిసిఞ్చిస్సన్తీ’తి! తం కిస్స హేతు? యా హిస్స, భిక్ఖవే, పుబ్బే అనభిసిత్తస్స అభిసేకాసా సా [సాస్స (సీ. స్యా. కం. పీ.)] పటిప్పస్సద్ధా. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో విగతాసో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా భిక్ఖూసు. కతమే తయో? నిరాసో, ఆసంసో, విగతాసో. కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నిరాసో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో దుస్సీలో హోతి పాపధమ్మో అసుచి సఙ్కస్సరసమాచారో పటిచ్ఛన్నకమ్మన్తో అస్సమణో సమణపటిఞ్ఞో అబ్రహ్మచారీ బ్రహ్మచారిపటిఞ్ఞో అన్తోపూతి అవస్సుతో కసమ్బుజాతో. సో సుణాతి – ‘ఇత్థన్నామో కిర భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ’తి. తస్స న ఏవం హోతి – ‘కుదాస్సు నామ అహమ్పి ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సామీ’తి! అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో నిరాసో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఆసంసో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి కల్యాణధమ్మో. సో సుణాతి ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ’తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘కుదాస్సు నామ అహమ్పి ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సామీ’తి! అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఆసంసో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో విగతాసో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరహం హోతి ఖీణాసవో. సో సుణాతి – ‘ఇత్థన్నామో కిర భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతీ’తి. తస్స న ఏవం హోతి – ‘కుదాస్సు నామ అహమ్పి ఆసవానం ఖయా…పే.… సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సామీ’తి! తం కిస్స హేతు? యా హిస్స, భిక్ఖవే, పుబ్బే అవిముత్తస్స విముత్తాసా సా పటిప్పస్సద్ధా. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో విగతాసో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా భిక్ఖూసూ”తి. తతియం.

### ౪. చక్కవత్తిసుత్తం

౧౪. “యోపి సో, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా సోపి న అరాజకం చక్కం వత్తేతీ”తి. ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో పన, భన్తే, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స ధమ్మికస్స ధమ్మరఞ్ఞో రాజా”తి [చక్కన్తి (క.)]? “ధమ్మో, భిక్ఖూ”తి భగవా అవోచ – “ఇధ, భిక్ఖు, రాజా చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా ధమ్మంయేవ నిస్సాయ [గరుకరోన్తో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ధమ్మం సక్కరోన్తో ధమ్మం గరుం కరోన్తో ధమ్మం అపచాయమానో ధమ్మద్ధజో ధమ్మకేతు ధమ్మాధిపతేయ్యో ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహతి అన్తోజనస్మిం”.

“పున చపరం, భిక్ఖు, రాజా చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా ధమ్మంయేవ నిస్సాయ ధమ్మం సక్కరోన్తో ధమ్మం గరుం కరోన్తో ధమ్మం అపచాయమానో ధమ్మద్ధజో ధమ్మకేతు ధమ్మాధిపతేయ్యో ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహతి ఖత్తియేసు, అనుయన్తేసు [అనుయుత్తేసు (సీ. స్యా. కం. పీ.)], బలకాయస్మిం, బ్రాహ్మణగహపతికేసు , నేగమజానపదేసు, సమణబ్రాహ్మణేసు, మిగపక్ఖీసు. స ఖో సో భిక్ఖు రాజా చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా ధమ్మంయేవ నిస్సాయ ధమ్మం సక్కరోన్తో ధమ్మం గరుం కరోన్తో ధమ్మం అపచాయమానో ధమ్మద్ధజో ధమ్మకేతు ధమ్మాధిపతేయ్యో ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహిత్వా అన్తోజనస్మిం, ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహిత్వా ఖత్తియేసు, అనుయన్తేసు, బలకాయస్మిం, బ్రాహ్మణగహపతికేసు, నేగమజానపదేసు, సమణబ్రాహ్మణేసు, మిగపక్ఖీసు, ధమ్మేనేవ చక్కం వత్తేతి. తం హోతి చక్కం అప్పటివత్తియం కేనచి మనుస్సభూతేన పచ్చత్థికేన పాణినా.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖు [భిక్ఖవే (క.)], తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ధమ్మికో ధమ్మరాజా ధమ్మంయేవ నిస్సాయ ధమ్మం సక్కరోన్తో ధమ్మం గరుం కరోన్తో ధమ్మం అపచాయమానో ధమ్మద్ధజో ధమ్మకేతు ధమ్మాధిపతేయ్యో ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహతి కాయకమ్మస్మిం – ‘ఏవరూపం కాయకమ్మం సేవితబ్బం, ఏవరూపం కాయకమ్మం న సేవితబ్బ’”న్తి.

“పున చపరం, భిక్ఖు, తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ధమ్మికో ధమ్మరాజా ధమ్మంయేవ నిస్సాయ ధమ్మం సక్కరోన్తో ధమ్మం గరుం కరోన్తో ధమ్మం అపచాయమానో ధమ్మద్ధజో ధమ్మకేతు ధమ్మాధిపతేయ్యో ధమ్మికం

రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహాతి వచీకమ్మస్మిం – ‘ఏవరూపం వచీకమ్మం సేవితబ్బం, ఏవరూపం వచీకమ్మం న సేవితబ్బ’న్తి... పే... మనోకమ్మస్మిం – ‘ఏవరూపం మనోకమ్మం సేవితబ్బం, ఏవరూపం మనోకమ్మం న సేవితబ్బ’’’న్తి.

‘‘స ఖో సో, భిక్ఖు, తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ధమ్మికో ధమ్మరాజా ధమ్మంయేవ నిస్సాయ ధమ్మం సక్కరోన్తో ధమ్మం గరుం కరోన్తో ధమ్మం అపచాయమానో ధమ్మద్ధజో ధమ్మకేతు ధమ్మాధిపతేయ్యో ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహిత్వా కాయకమ్మస్మిం, ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహిత్వా వచీకమ్మస్మిం, ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహిత్వా మనోకమ్మస్మిం, ధమ్మేనేవ అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తేతి. తం హోతి చక్కం అప్పటివత్తియం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మి’’న్తి. చతుత్థం.

### ౫. సచేతనసుత్తం

**౧౫.** ఏకం సమయం భగవా బారాణసియం విహరతి ఇసిపతనే మిగదాయే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ‘‘భిక్ఖవో’’తి. ‘‘భదన్తే’’తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

‘‘భూతపుబ్బం, భిక్ఖవే, రాజా అహోసి సచేతనో [పచేతనో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] నామ. అథ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా సచేతనో రథకారం ఆమన్తేసి – ‘ఇతో మే, సమ్మ రథకార, ఛన్నం మాసానం అచ్చయేన సఙ్గామో భవిస్సతి. సక్ఖిస్ససి [సక్ఖసి (స్యా. కం. పీ.)] మే, సమ్మ రథకార, నవం చక్కయుగం కాతు’న్తి? ‘సక్కోమి దేవా’తి ఖో, భిక్ఖవే, రథకారో రఞ్ఞో సచేతనస్స పచ్చస్సోసి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, రథకారో ఛహి మాసేహి ఛారత్తూనేహి ఏకం చక్కం నిట్ఠాపేసి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా సచేతనో రథకారం ఆమన్తేసి – ‘ఇతో మే, సమ్మ రథకార, ఛన్నం దివసానం అచ్చయేన సఙ్గామో భవిస్సతి, నిట్ఠితం నవం చక్కయుగ’న్తి? ‘ఇమేహి ఖో, దేవ, ఛహి మాసేహి ఛారత్తూనేహి ఏకం చక్కం నిట్ఠిత’న్తి. ‘సక్ఖిస్ససి పన మే, సమ్మ రథకార, ఇమేహి ఛహి దివసేహి దుతియం చక్కం నిట్ఠాపేతు’న్తి? ‘సక్కోమి దేవా’తి ఖో, భిక్ఖవే, రథకారో ఛహి దివసేహి దుతియం చక్కం నిట్ఠాపేత్వా నవం చక్కయుగం ఆదాయ యేన రాజా సచేతనో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా రాజానం సచేతనం ఏతదవోచ – ‘ఇదం తే, దేవ, నవం చక్కయుగం నిట్ఠిత’న్తి. ‘యఞ్చ తే ఇదం, సమ్మ రథకార, చక్కం ఛహి మాసేహి నిట్ఠితం ఛారత్తూనేహి యఞ్చ తే ఇదం చక్కం ఛహి దివసేహి నిట్ఠితం, ఇమేసం కిం నానాకరణం? నేసాహం కిఞ్చి నానాకరణం పస్సామీ’తి. ‘అత్థేసం, దేవ, నానాకరణం. పస్సతు దేవో నానాకరణ’’’న్తి.

‘‘అథ ఖో, భిక్ఖవే, రథకారో యం తం చక్కం ఛహి దివసేహి నిట్ఠితం తం పవత్తేసి. తం పవత్తితం సమానం యావతికా అభిసఙ్ఖారస్స గతి తావతికం గన్త్వా చిఙ్గులాయిత్వా భూమియం పపతి. యం పన తం చక్కం ఛహి మాసేహి నిట్ఠితం ఛారత్తూనేహి తం పవత్తేసి. తం పవత్తితం సమానం యావతికా అభిసఙ్ఖారస్స గతి తావతికం గన్త్వా అక్ఖాహతం మఞ్ఞే అట్ఠాసి.

‘‘‘కో ను ఖో, సమ్మ రథకార, హేతు కో పచ్చయో యమిదం [యదిదం (క.)] చక్కం ఛహి దివసేహి నిట్ఠితం తం పవత్తితం సమానం యావతికా అభిసఙ్ఖారస్స గతి తావతికం గన్త్వా చిఙ్గులాయిత్వా భూమియం పపతి? కో పన, సమ్మ రథకార, హేతు కో పచ్చయో యమిదం చక్కం ఛహి మాసేహి నిట్ఠితం ఛారత్తూనేహి తం పవత్తితం సమానం యావతికా అభిసఙ్ఖారస్స గతి తావతికం గన్త్వా అక్ఖాహతం మఞ్ఞే అట్ఠాసీ’తి? ‘యమిదం, దేవ, చక్కం ఛహి దివసేహి నిట్ఠితం తస్స

నేమిపి సవఙ్కా సదోసా సకసావా, అరాపి సవఙ్కా సదోసా సకసావా, నాభిపి సవఙ్కా సదోసా సకసావా. తం నేమియాపి సవఙ్కత్తా సదోసత్తా సకసావత్తా, అరానమ్పి సవఙ్కత్తా సదోసత్తా సకసావత్తా, నాభియాపి సవఙ్కత్తా సదోసత్తా సకసావత్తా పవత్తితం సమానం యావతికా అభిసఙ్ఖారస్స గతి తావతికం గన్త్వా చిఙ్గులాయిత్వా భూమియం పపతి. యం పన తం, దేవ, చక్కం ఛహి మాసేహి నిట్ఠితం ఛారత్తూనేహి తస్స నేమిపి అవఙ్కా అదోసా అకసావా, అరాపి అవఙ్కా అదోసా అకసావా, నాభిపి అవఙ్కా అదోసా అకసావా. తం నేమియాపి అవఙ్కత్తా అదోసత్తా అకసావత్తా, అరానమ్పి అవఙ్కత్తా అదోసత్తా అకసావత్తా, నాభియాపి అవఙ్కత్తా అదోసత్తా అకసావత్తా పవత్తితం సమానం యావతికా అభిసఙ్ఖారస్స గతి తావతికం గన్త్వా అక్ఖాహతం మఞ్ఞే అట్ఠాసీ’”తి.

“సియా ఖో పన, భిక్ఖవే, తుమ్హాకం ఏవమస్స – ‘అఞ్ఞో నూన తేన సమయేన సో రథకారో అహోసీ’తి! న ఖో పనేతం, భిక్ఖవే, ఏవం దట్ఠబ్బం. అహం తేన సమయేన సో రథకారో అహోసిం. తదాహం, భిక్ఖవే, కుసలో దారువఙ్కానం దారుదోసానం దారుకసావానం. ఏతరహి ఖో పనాహం, భిక్ఖవే, అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో కుసలో కాయవఙ్కానం కాయదోసానం కాయకసావానం, కుసలో వచీవఙ్కానం వచీదోసానం వచీకసావానం, కుసలో మనోవఙ్కానం మనోదోసానం మనోకసావానం. యస్స కస్సచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా కాయవఙ్కో అప్పహీనో కాయదోసో కాయకసావో, వచీవఙ్కో అప్పహీనో వచీదోసో వచీకసావో, మనోవఙ్కో అప్పహీనో మనోదోసో మనోకసావో, ఏవం పపతితా తే, భిక్ఖవే, ఇమస్మా ధమ్మవినయా, సేయ్యథాపి తం చక్కం ఛహి దివసేహి నిట్ఠితం.

“యస్స కస్సచి, భిక్ఖవే, భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా కాయవఙ్కో పహీనో కాయదోసో కాయకసావో, వచీవఙ్కో పహీనో వచీదోసో వచీకసావో, మనోవఙ్కో పహీనో మనోదోసో మనోకసావో , ఏవం పతిట్ఠితా తే, భిక్ఖవే, ఇమస్మిం ధమ్మవినయే, సేయ్యథాపి తం చక్కం ఛహి మాసేహి నిట్ఠితం ఛారత్తూనేహి.

“తస్మాతిహ , భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘కాయవఙ్కం పజహిస్సామ కాయదోసం కాయకసావం, వచీవఙ్కం పజహిస్సామ వచీదోసం వచీకసావం, మనోవఙ్కం పజహిస్సామ మనోదోసం మనోకసావ’న్తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. పఞ్చమం.

### ౬. అపణ్ణకసుత్తం

౧౬. “తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అపణ్ణకపటిపదం [అపణ్ణకతం పటిపదం (సీ. పీ.) టీకాయ పన సమేతి] పటిపన్నో హోతి, యోని చస్స ఆరద్ధా హోతి ఆసవానం ఖయాయ. కతమేహి తీహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారో హోతి, భోజనే మత్తఞ్ఞూ హోతి, జాగరియం అనుయుత్తో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం [యత్వాధికరణమేతం (సీ.)] చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి, రక్ఖతి చక్ఖున్ద్రియం, చక్ఖున్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సోతేన సద్దం సుత్వా… ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా… జివ్హాయ రసం సాయిత్వా… కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా… మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం

అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి, రక్ఖతి మనిన్ద్రియం, మనిన్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారో హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు భోజనే మత్తఞ్ఞూ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పటిసఙ్ఖా యోనిసో ఆహారం ఆహారేతి – ‘నేవ దవాయ న మదాయ న మణ్డనాయ న విభూసనాయ, యావదేవ ఇమస్స కాయస్స ఠితియా యాపనాయ విహింసూపరతియా బ్రహ్మచరియానుగ్గహాయ, ఇతి పురాణఞ్చ వేదనం పటిహఙ్ఖామి, నవఞ్చ వేదనం న ఉప్పాదేస్సామి, యాత్రా చ మే భవిస్సతి అనవజ్జతా చ ఫాసువిహారో చా’తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు భోజనే మత్తఞ్ఞూ హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జాగరియం అనుయుత్తో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు దివసం చఙ్కమేన నిసజ్జాయ ఆవరణీయేహి ధమ్మేహి చిత్తం పరిసోధేతి, రత్తియా పఠమం యామం చఙ్కమేన నిసజ్జాయ ఆవరణీయేహి ధమ్మేహి చిత్తం పరిసోధేతి, రత్తియా మజ్ఝిమం యామం దక్ఖిణేన పస్సేన సీహసేయ్యం కప్పేతి పాదే పాదం అచ్చాధాయ సతో సమ్పజానో ఉట్ఠానసఞ్ఞం మనసి కరిత్వా, రత్తియా పచ్ఛిమం యామం పచ్చుట్ఠాయ చఙ్కమేన నిసజ్జాయ ఆవరణీయేహి ధమ్మేహి చిత్తం పరిసోధేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జాగరియం అనుయుత్తో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అపణ్ణకపటిపదం పటిపన్నో హోతి, యోని చస్స ఆరద్ధా హోతి ఆసవానం ఖయాయా”తి. ఛట్ఠం.

**౭. అత్తబ్యాబాధసుత్తం**

**౧౭.** “తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా అత్తబ్యాబాధాయపి సంవత్తన్తి, పరబ్యాబాధాయపి సంవత్తన్తి, ఉభయబ్యాబాధాయపి సంవత్తన్తి. కతమే తయో? కాయదుచ్చరితం, వచీదుచ్చరితం, మనోదుచ్చరితం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మా అత్తబ్యాబాధాయపి సంవత్తన్తి, పరబ్యాబాధాయపి సంవత్తన్తి, ఉభయబ్యాబాధాయపి సంవత్తన్తి.

“తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా నేవత్తబ్యాబాధాయపి సంవత్తన్తి, న పరబ్యాబాధాయపి సంవత్తన్తి, న ఉభయబ్యాబాధాయపి సంవత్తన్తి. కతమే తయో? కాయసుచరితం, వచీసుచరితం, మనోసుచరితం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మా నేవత్తబ్యాబాధాయపి సంవత్తన్తి, న పరబ్యాబాధాయపి సంవత్తన్తి, న ఉభయబ్యాబాధాయపి సంవత్తన్తీ”తి. సత్తమం.

**౮. దేవలోకసుత్తం**

**౧౮.** “సచే వో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘దేవలోకూపపత్తియా, ఆవుసో, సమణే గోతమే బ్రహ్మచరియం వుస్సథా’తి? నను తుమ్హే, భిక్ఖవే, ఏవం పుట్ఠా అట్టీయేయ్యాథ హరాయేయ్యాథ జిగుచ్ఛేయ్యాథా”తి? “ఏవం, భన్తే”. “ఇతి కిర తుమ్హే, భిక్ఖవే, దిబ్బేన ఆయునా అట్టీయథ హరాయథ జిగుచ్ఛథ, దిబ్బేన వణ్ణేన దిబ్బేన సుఖేన దిబ్బేన యసేన దిబ్బేనాధిపతేయ్యేన అట్టీయథ హరాయథ జిగుచ్ఛథ; పగేవ ఖో పన, భిక్ఖవే, తుమ్హేహి కాయదుచ్చరితేన అట్టీయితబ్బం హరాయితబ్బం జిగుచ్ఛితబ్బం, వచీదుచ్చరితేన... మనోదుచ్చరితేన అట్టీయితబ్బం హరాయితబ్బం జిగుచ్ఛితబ్బ”న్తి. అట్ఠమం.

**౯. పఠమపాపణికసుత్తం**

౧౯. “తీహి , భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో పాపణికో అభబ్బో అనధిగతం వా భోగం అధిగన్తుం, అధిగతం వా భోగం ఫాతిం కాతుం. కతమేహి తీహి? ఇధ, భిక్ఖవే, పాపణికో పుబ్బణ్హసమయం [మజ్ఝన్హికసమయం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] న సక్కచ్చం కమ్మన్తం అధిట్ఠాతి, మజ్ఝన్హికసమయం న సక్కచ్చం కమ్మన్తం అధిట్ఠాతి, సాయన్హసమయం న సక్కచ్చం కమ్మన్తం అధిట్ఠాతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో పాపణికో అభబ్బో అనధిగతం వా భోగం అధిగన్తుం, అధిగతం వా భోగం ఫాతిం కాతుం [ఫాతికత్తుం (సీ॰), ఫాతికాతుం (స్యా॰ కం॰ పీ॰)].

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో అనధిగతం వా కుసలం ధమ్మం అధిగన్తుం, అధిగతం వా కుసలం ధమ్మం ఫాతిం కాతుం. కతమేహి తీహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పుబ్బణ్హసమయం న సక్కచ్చం సమాధినిమిత్తం అధిట్ఠాతి, మజ్ఝన్హికసమయం న సక్కచ్చం సమాధినిమిత్తం అధిట్ఠాతి, సాయన్హసమయం న సక్కచ్చం సమాధినిమిత్తం అధిట్ఠాతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో అనధిగతం వా కుసలం ధమ్మం అధిగన్తుం, అధిగతం వా కుసలం ధమ్మం ఫాతిం కాతుం.

“తీహి , భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో పాపణికో భబ్బో అనధిగతం వా భోగం అధిగన్తుం, అధిగతం వా భోగం ఫాతిం కాతుం. కతమేహి తీహి? ఇధ , భిక్ఖవే, పాపణికో పుబ్బణ్హసమయం సక్కచ్చం కమ్మన్తం అధిట్ఠాతి, మజ్ఝన్హికసమయం… పే॰… సాయన్హసమయం సక్కచ్చం కమ్మన్తం అధిట్ఠాతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో పాపణికో భబ్బో అనధిగతం వా భోగం అధిగన్తుం, అధిగతం వా భోగం ఫాతిం కాతుం.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భబ్బో అనధిగతం వా కుసలం ధమ్మం అధిగన్తుం, అధిగతం వా కుసలం ధమ్మం ఫాతిం కాతుం. కతమేహి తీహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పుబ్బణ్హసమయం సక్కచ్చం సమాధినిమిత్తం అధిట్ఠాతి, మజ్ఝన్హికసమయం…పే॰… సాయన్హసమయం సక్కచ్చం సమాధినిమిత్తం అధిట్ఠాతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భబ్బో అనధిగతం వా కుసలం ధమ్మం అధిగన్తుం, అధిగతం వా కుసలం ధమ్మం ఫాతిం కాతు”న్తి. నవమం.

### ౧౦. దుతియపాపణికసుత్తం

**౨౦**. “తీహి , భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో పాపణికో నచిరస్సేవ మహత్తం వేపుల్లత్తం [మహన్తత్తం వా వేపుల్లత్తం వా (పీ॰ క॰)] పాపుణాతి భోగేసు. కతమేహి తీహి? ఇధ, భిక్ఖవే, పాపణికో చక్ఖుమా చ హోతి విధురో చ నిస్సయసమ్పన్నో చ. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పాపణికో చక్ఖుమా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, పాపణికో పణియం జానాతి – ‘ఇదం పణియం ఏవం కీతం, ఏవం విక్కయమానం [విక్కియమానం (?)], ఏత్తకం మూలం భవిస్సతి, ఏత్తకో ఉదయో’తి [ఉద్దయోతి (సీ॰)]. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పాపణికో చక్ఖుమా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పాపణికో విధురో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, పాపణికో కుసలో హోతి పణియం కేతుఞ్చ విక్కేతుఞ్చ. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పాపణికో విధురో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పాపణికో నిస్సయసమ్పన్నో హోతి? ఇధ భిక్ఖవే , పాపణికం యే తే గహపతీ వా గహపతిపుత్తా వా అడ్ఢా మహద్ధనా మహాభోగా తే ఏవం జానన్తి – ‘అయం ఖో భవం పాపణికో చక్ఖుమా విధురో చ పటిబలో పుత్తదారఞ్చ పోసేతుం, అమ్హాకఞ్చ కాలేన కాలం అనుప్పదాతు’న్తి. తే నం భోగేహి నిపతన్తి – ‘ఇతో, సమ్మ పాపణిక, భోగే కరిత్వా [హరిత్వా (సీ. స్యా. కం.)] పుత్తదారఞ్చ పోసేహి, అమ్హాకఞ్చ కాలేన కాలం అనుప్పదేహీ’తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పాపణికో నిస్సయసమ్పన్నో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో పాపణికో నచిరస్సేవ మహత్తం వేపుల్లత్తం పాపుణాతి భోగేసు.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు నచిరస్సేవ మహత్తం వేపుల్లత్తం పాపుణాతి కుసలేసు ధమ్మేసు. కతమేహి తీహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చక్ఖుమా చ హోతి విధురో చ నిస్సయసమ్పన్నో చ. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చక్ఖుమా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చక్ఖుమా హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు విధురో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు విధురో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు నిస్సయసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యే తే భిక్ఖూ బహుస్సుతా ఆగతాగమా ధమ్మధరా వినయధరా మాతికాధరా తే కాలేన కాలం ఉపసఙ్కమిత్వా పరిపుచ్ఛతి పరిపఞ్హతి – ‘ఇదం, భన్తే, కథం, ఇమస్స కో అత్థో’తి? తస్స తే ఆయస్మన్తో అవివటఞ్చేవ వివరన్తి, అనుత్తానీకతఞ్చ ఉత్తానీకరోన్తి, అనేకవిహితేసు చ కఙ్ఖాఠానియేసు ధమ్మేసు కఙ్ఖం పటివినోదేన్తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు నిస్సయసమ్పన్నో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు నచిరస్సేవ మహత్తం వేపుల్లత్తం పాపుణాతి కుసలేసు ధమ్మేసూ”తి. దసమం.

రథకారవగ్గో దుతియో.

పఠమభాణవారో నిట్ఠితో.

తస్సుద్దానం –

ఞాతో [ఞాతకో (స్యా. కం.)] సారణీయో భిక్ఖు, చక్కవత్తీ సచేతనో;
అపణ్ణకత్తా దేవో చ, దువే పాపణికేన చాతి.

## ౩. పుగ్గలవగ్గో

### ౧. సమిద్ధసుత్తం

౨౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో ఆయస్మా చ సమిద్ధో [సవిట్ఠో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఆయస్మా చ మహాకోట్ఠికో [మహాకోట్ఠితో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తేన సద్ధిం సమ్మోదింసు. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం సమిద్ధం ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

"తయోమే, ఆవుసో సమిద్ధ, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? కాయసక్ఖీ, దిట్ఠిప్పత్తో [దిట్ఠప్పత్తో (క.)], సద్ధావిముత్తో. ఇమే ఖో, ఆవుసో, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. ఇమేసం, ఆవుసో, తిణ్ణం పుగ్గలానం కతమో తే పుగ్గలో ఖమతి అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా"తి?

"తయోమే, ఆవుసో సారిపుత్త, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? కాయసక్ఖీ, దిట్ఠిప్పత్తో, సద్ధావిముత్తో. ఇమే ఖో, ఆవుసో, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. ఇమేసం, ఆవుసో, తిణ్ణం పుగ్గలానం య్వాయం [యోయం (క.)] పుగ్గలో సద్ధావిముత్తో, అయం మే పుగ్గలో ఖమతి ఇమేసం తిణ్ణం పుగ్గలానం అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చ. తం కిస్స హేతు? ఇమస్స, ఆవుసో, పుగ్గలస్స సద్ధిన్ద్రియం అధిమత్త"న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో ఆయస్మన్తం మహాకోట్ఠికం ఏతదవోచ – "తయోమే, ఆవుసో కోట్ఠిక, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం . కతమే తయో? కాయసక్ఖీ, దిట్ఠిప్పత్తో, సద్ధావిముత్తో. ఇమే ఖో, ఆవుసో, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. ఇమేసం , ఆవుసో, తిణ్ణం పుగ్గలానం కతమో తే పుగ్గలో ఖమతి అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా"తి?

"తయోమే , ఆవుసో సారిపుత్త, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? కాయసక్ఖీ, దిట్ఠిప్పత్తో, సద్ధావిముత్తో. ఇమే ఖో, ఆవుసో, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. ఇమేసం, ఆవుసో, తిణ్ణం పుగ్గలానం య్వాయం పుగ్గలో కాయసక్ఖీ, అయం మే పుగ్గలో ఖమతి ఇమేసం తిణ్ణం పుగ్గలానం అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చ. తం కిస్స హేతు? ఇమస్స, ఆవుసో, పుగ్గలస్స సమాధిన్ద్రియం అధిమత్త"న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా మహాకోట్ఠికో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – "తయోమే, ఆవుసో సారిపుత్త, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? కాయసక్ఖీ , దిట్ఠిప్పత్తో, సద్ధావిముత్తో. ఇమే ఖో, ఆవుసో, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. ఇమేసం, ఆవుసో, తిణ్ణం పుగ్గలానం కతమో తే పుగ్గలో ఖమతి అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా"తి?

"తయోమే, ఆవుసో కోట్ఠిక, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? కాయసక్ఖీ, దిట్ఠిప్పత్తో, సద్ధావిముత్తో. ఇమే ఖో, ఆవుసో, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. ఇమేసం, ఆవుసో, తిణ్ణం పుగ్గలానం

య్వాయం పుగ్గలో దిట్ఠిప్పత్తో, అయం మే పుగ్గలో ఖమతి ఇమేసం తిణ్ణం పుగ్గలానం అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చ. తం కిస్స హేతు? ఇమస్స, ఆవుసో, పుగ్గలస్స పఞ్ఞిన్ద్రియం అధిమత్త”న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో ఆయస్మన్తఞ్చ సమిద్ధం ఆయస్మన్తఞ్చ మహాకోట్ఠికం ఏతదవోచ – “బ్యాకతం ఖో, ఆవుసో, అమ్హేహి సబ్బేహేవ యథాసకం పటిభానం. ఆయామావుసో, యేన భగవా తేనుపసఙ్కమిస్సామ; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేస్సామ. యథా నో భగవా బ్యాకరిస్సతి తథా నం ధారేస్సామా”తి. “ఏవమావుసో”తి ఖో ఆయస్మా చ సమిద్ధో ఆయస్మా చ మహాకోట్ఠికో ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. అథ ఖో ఆయస్మా చ సారిపుత్తో ఆయస్మా చ సమిద్ధో ఆయస్మా చ మహాకోట్ఠికో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో యావతకో అహోసి ఆయస్మతా చ సమిద్ధేన ఆయస్మతా చ మహాకోట్ఠికేన సద్ధిం కథాసల్లాపో తం సబ్బం భగవతో ఆరోచేసి.

“న ఖ్వేత్థ, సారిపుత్త, సుకరం ఏకంసేన బ్యాకాతుం – ‘అయం ఇమేసం తిణ్ణం పుగ్గలానం అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా’తి. ఠానఞ్హేతం, సారిపుత్త, విజ్జతి య్వాయం పుగ్గలో సద్ధావిముత్తో స్వాస్స [స్వాయం (స్యా. కం. పీ.), సోయం (క.)] అరహత్తాయ పటిపన్నో, య్వాయం పుగ్గలో కాయసక్ఖీ స్వాస్స సకదాగామీ వా అనాగామీ వా, యో చాయం పుగ్గలో దిట్ఠిప్పత్తో సోపస్స [సోయం (క.)] సకదాగామీ వా అనాగామీ వా.

“న ఖ్వేత్థ, సారిపుత్త, సుకరం ఏకంసేన బ్యాకాతుం – ‘అయం ఇమేసం తిణ్ణం పుగ్గలానం అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా’తి. ఠానఞ్హేతం, సారిపుత్త, విజ్జతి య్వాయం పుగ్గలో కాయసక్ఖీ స్వాస్స అరహత్తాయ పటిపన్నో, య్వాయం పుగ్గలో సద్ధావిముత్తో స్వాస్స సకదాగామీ వా అనాగామీ వా, యో చాయం పుగ్గలో దిట్ఠిప్పత్తో సోపస్స సకదాగామీ వా అనాగామీ వా.

“న ఖ్వేత్థ, సారిపుత్త, సుకరం ఏకంసేన బ్యాకాతుం – ‘అయం ఇమేసం తిణ్ణం పుగ్గలానం అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా’తి. ఠానఞ్హేతం, సారిపుత్త, విజ్జతి య్వాయం పుగ్గలో దిట్ఠిప్పత్తో స్వాస్స అరహత్తాయ పటిపన్నో, య్వాయం పుగ్గలో సద్ధావిముత్తో స్వాస్స సకదాగామీ వా అనాగామీ వా, యో చాయం పుగ్గలో కాయసక్ఖీ సోపస్స సకదాగామీ వా అనాగామీ వా.

“న ఖ్వేత్థ, సారిపుత్త, సుకరం ఏకంసేన బ్యాకాతుం – ‘అయం ఇమేసం తిణ్ణం పుగ్గలానం అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చా’”తి. పఠమం.

**౨. గిలానసుత్తం**

**౨౨**. [పు. ప. ౯౪] “తయోమే, భిక్ఖవే, గిలానా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో గిలానో లభన్తో వా సప్పాయాని భోజనాని అలభన్తో వా సప్పాయాని భోజనాని, లభన్తో వా సప్పాయాని భేసజ్జాని అలభన్తో వా సప్పాయాని భేసజ్జాని, లభన్తో వా పతిరూపం ఉపట్ఠాకం అలభన్తో వా పతిరూపం ఉపట్ఠాకం నేవ వుట్ఠాతి తమ్హా ఆబాధా.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో గిలానో లభన్తో వా సప్పాయాని భోజనాని అలభన్తో వా సప్పాయాని భోజనాని, లభన్తో వా సప్పాయాని భేసజ్జాని అలభన్తో వా సప్పాయాని భేసజ్జాని , లభన్తో వా పతిరూపం ఉపట్ఠాకం అలభన్తో వా పతిరూపం ఉపట్ఠాకం వుట్ఠాతి తమ్హా ఆబాధా.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో గిలానో లభన్తోవ సప్పాయాని భోజనాని నో అలభన్తో, లభన్తోవ సప్పాయాని భేసజ్జాని నో అలభన్తో, లభన్తోవ పతిరూపం ఉపట్ఠాకం నో అలభన్తో వుట్ఠాతి తమ్హా ఆబాధా.

“తత్ర, భిక్ఖవే, య్వాయం గిలానో లభన్తోవ సప్పాయాని భోజనాని నో అలభన్తో, లభన్తోవ సప్పాయాని భేసజ్జాని నో అలభన్తో, లభన్తోవ పతిరూపం ఉపట్ఠాకం నో అలభన్తో వుట్ఠాతి తమ్హా ఆబాధా, ఇమం ఖో, భిక్ఖవే, గిలానం పటిచ్చ గిలానభత్తం అనుఞ్ఞాతం గిలానభేసజ్జం అనుఞ్ఞాతం గిలానుపట్ఠాకో అనుఞ్ఞాతో. ఇమఞ్చ పన, భిక్ఖవే, గిలానం పటిచ్చ అఞ్ఞేపి గిలానా ఉపట్ఠాతబ్బా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో గిలానా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తయోమే గిలానూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో లభన్తో వా తథాగతం దస్సనాయ అలభన్తో వా తథాగతం దస్సనాయ, లభన్తో వా తథాగతప్పవేదితం ధమ్మవినయం సవనాయ అలభన్తో వా తథాగతప్పవేదితం ధమ్మవినయం సవనాయ నేవ ఓక్కమతి నియామం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం.

“ఇధ, పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో లభన్తో వా తథాగతం దస్సనాయ అలభన్తో వా తథాగతం దస్సనాయ, లభన్తో వా తథాగతప్పవేదితం ధమ్మవినయం సవనాయ అలభన్తో వా తథాగతప్పవేదితం ధమ్మవినయం సవనాయ ఓక్కమతి నియామం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో లభన్తోవ తథాగతం దస్సనాయ నో అలభన్తో, లభన్తోవ తథాగతప్పవేదితం ధమ్మవినయం సవనాయ నో అలభన్తో ఓక్కమతి నియామం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం.

“తత్ర , భిక్ఖవే, య్వాయం పుగ్గలో లభన్తోవ తథాగతం దస్సనాయ నో అలభన్తో, లభన్తోవ తథాగతప్పవేదితం ధమ్మవినయం సవనాయ నో అలభన్తో ఓక్కమతి నియామం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం, ఇమం ఖో భిక్ఖవే, పుగ్గలం పటిచ్చ ధమ్మదేసనా అనుఞ్ఞాతా. ఇమఞ్చ పన, భిక్ఖవే, పుగ్గలం పటిచ్చ అఞ్ఞేసమ్పి ధమ్మో దేసేతబ్బో. “ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో గిలానూపమా పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. దుతియం.

### ౩. సఙ్ఖారసుత్తం

**౨౩**. “తయోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సబ్యాబజ్ఝం [సబ్యాపజ్ఝం (సబ్బత్థ) ఏవముపరిపి] కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, సబ్యాబజ్ఝం వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, సబ్యాబజ్ఝం మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి. సో సబ్యాబజ్ఝం కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, సబ్యాబజ్ఝం వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, సబ్యాబజ్ఝం మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా సబ్యాబజ్ఝం లోకం ఉపపజ్జతి. తమేనం సబ్యాబజ్ఝం లోకం ఉపపన్నం సమానం

సబ్యాబజ్ఝా ఫస్సా ఫుసన్తి. సో సబ్యాబజ్ఝేహి ఫస్సేహి ఫుట్ఠో సమానో సబ్యాబజ్ఝం వేదనం వేదయతి ఏకన్తదుక్ఖం, సేయ్యథాపి సత్తా నేరయికా.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అబ్యాబజ్ఝం కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, అబ్యాబజ్ఝం వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, అబ్యాబజ్ఝం మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి. సో అబ్యాబజ్ఝం కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, అబ్యాబజ్ఝం వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, అబ్యాబజ్ఝం మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా అబ్యాబజ్ఝం లోకం ఉపపజ్జతి. తమేనం అబ్యాబజ్ఝం లోకం ఉపపన్నం సమానం అబ్యాబజ్ఝా ఫస్సా ఫుసన్తి. సో అబ్యాబజ్ఝేహి ఫస్సేహి ఫుట్ఠో సమానో అబ్యాబజ్ఝం వేదనం వేదయతి ఏకన్తసుఖం, సేయ్యథాపి దేవా సుభకిణ్హా.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి, సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరోతి. సో సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి కాయసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి వచీసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా, సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి మనోసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖరిత్వా సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి లోకం ఉపపజ్జతి. తమేనం సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి లోకం ఉపపన్నం సమానం సబ్యాబజ్ఝాపి అబ్యాబజ్ఝాపి ఫస్సా ఫుసన్తి. సో సబ్యాబజ్ఝేహిపి అబ్యాబజ్ఝేహిపి ఫస్సేహి ఫుట్ఠో సమానో సబ్యాబజ్ఝమ్పి అబ్యాబజ్ఝమ్పి వేదనం వేదయతి వోకిణ్ణసుఖదుక్ఖం, సేయ్యథాపి మనుస్సా ఏకచ్చే చ దేవా ఏకచ్చే చ వినిపాతికా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి. తతియం.

### ౪. బహుకారసుత్తం

౨౪. “తయోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా పుగ్గలస్స బహుకారా. కతమే తయో? యం, భిక్ఖవే, పుగ్గలం ఆగమ్మ పుగ్గలో బుద్ధం సరణం గతో హోతి, ధమ్మం సరణం గతో హోతి, సఙ్ఘం సరణం గతో హోతి; అయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఇమస్స పుగ్గలస్స బహుకారో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, యం పుగ్గలం ఆగమ్మ పుగ్గలో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి; అయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఇమస్స పుగ్గలస్స బహుకారో.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, యం పుగ్గలం ఆగమ్మ పుగ్గలో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; అయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఇమస్స పుగ్గలస్స బహుకారో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పుగ్గలా పుగ్గలస్స బహుకారా.

“ఇమేహి చ పన, భిక్ఖవే, తీహి పుగ్గలేహి ఇమస్స పుగ్గలస్స నత్థఞ్ఞో పుగ్గలో బహుకారోతి వదామి. ఇమేసం పన, భిక్ఖవే, తిణ్ణం పుగ్గలానం ఇమినా పుగ్గలేన న సుప్పతికారం వదామి, యదిదం అభివాదనపచ్చుట్ఠానఅఞ్జలికమ్మసామీచికమ్మచీవరపిణ్డపాతసేనాసన-గిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానుప్పదానేనా”తి. చతుత్థం.

## ౫. వజిరూపమసుత్తం

౨౫. “తయోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం . కతమే తయో? అరుకూపమచిత్తో పుగ్గలో, విజ్జూపమచిత్తో పుగ్గలో, వజిరూపమచిత్తో పుగ్గలో. కతమో చ, భిక్ఖవే, అరుకూపమచిత్తో పుగ్గలో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో కోధనో హోతి ఉపాయాసబహులో అప్పమ్పి వుత్తో సమానో అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిట్ఠీయతి కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, దుట్ఠారుకో [దుట్ఠారుకా (సీ.)] కట్ఠేన వా కఠలాయ [కథలాయ (స్యా. కం. క.), కఠలేన-కథలేన (అట్ఠకథా)] వా ఘట్టితో [ఘట్టితా (సీ.)] భియ్యోసోమత్తాయ ఆసవం దేతి [అస్సవనోతి (సీ.)]; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కోధనో హోతి ఉపాయాసబహులో అప్పమ్పి వుత్తో సమానో అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిట్ఠీయతి కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరుకూపమచిత్తో పుగ్గలో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, విజ్జూపమచిత్తో పుగ్గలో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. సేయ్యథాపి భిక్ఖవే, చక్ఖుమా పురిసో రత్తన్ధకారతిమిసాయం విజ్జన్తరికాయ రూపాని పస్సేయ్య; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే.… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, విజ్జూపమచిత్తో పుగ్గలో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, వజిరూపమచిత్తో పుగ్గలో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, వజిరస్స నత్థి కిఞ్చి అభేజ్జం మణి వా పాసాణో వా; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆసవానం ఖయా…పే.… ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, వజిరూపమచిత్తో పుగ్గలో. ‘ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి’”న్తి [పు. ప. ౧౦౨]. పఞ్చమం.

## ౬. సేవితబ్బసుత్తం

౨౬. “తయోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? అత్థి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో. అత్థి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో. అత్థి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సక్కత్వా గరుం కత్వా సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో. కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో హీనో హోతి సీలేన సమాధినా పఞ్ఞాయ. ఏవరూపో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో అఞ్ఞత్ర అనుద్దయా అఞ్ఞత్ర అనుకమ్పా.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సదిసో హోతి సీలేన సమాధినా పఞ్ఞాయ. ఏవరూపో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో. తం కిస్స హేతు? సీలసామఞ్ఞగతానం సతం సీలకథా చ నో భవిస్సతి, సా చ నో పవత్తినీ [పవత్తనీ (సీ. స్యా. కం. పీ.) పు. ప. ౧౨౨ పస్సితబ్బం] భవిస్సతి, సా చ నో ఫాసు భవిస్సతి. సమాధిసామఞ్ఞగతానం సతం సమాధికథా చ నో భవిస్సతి, సా చ నో

పవత్తినీ భవిస్సతి, సా చ నో ఫాసు భవిస్సతి. పఞ్ఞాసామఞ్ఞగతానం సతం పఞ్ఞాకథా చ నో భవిస్సతి, సా చ నో పవత్తినీ భవిస్సతి, సా చ నో ఫాసు భవిస్సతీతి. తస్మా ఏవరూపో పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సక్కత్వా గరుం కత్వా సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో? ఇధ, భిక్ఖవే , ఏకచ్చో పుగ్గలో అధికో హోతి సీలేన సమాధినా పఞ్ఞాయ. ఏవరూపో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సక్కత్వా గరుం కత్వా సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో. తం కిస్స హేతు? ఇతి అపరిపూరం వా సీలక్ఖన్ధం పరిపూరేస్సామి, పరిపూరం వా సీలక్ఖన్ధం తత్థ తత్థ పఞ్ఞాయ అనుగ్గహేస్సామి; అపరిపూరం వా సమాధిక్ఖన్ధం పరిపూరేస్సామి, పరిపూరం వా సమాధిక్ఖన్ధం తత్థ తత్థ పఞ్ఞాయ అనుగ్గహేస్సామి; అపరిపూరం వా పఞ్ఞాక్ఖన్ధం పరిపూరేస్సామి, పరిపూరం వా పఞ్ఞాక్ఖన్ధం తత్థ తత్థ పఞ్ఞాయ అనుగ్గహేస్సామీతి. తస్మా ఏవరూపో పుగ్గలో సక్కత్వా గరుం కత్వా సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి.

“నిహీయతి పురిసో నిహీనసేవీ,
న చ హాయేథ కదాచి తుల్యసేవీ;
సేట్ఠముపనమం ఉదేతి ఖిప్పం,
తస్మా అత్తనో ఉత్తరిం భజేథా”తి. ఛట్ఠం;

### ౭. జిగుచ్ఛితబ్బసుత్తం

౨౭. “తయోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? అత్థి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో జిగుచ్ఛితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో. అత్థి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అజ్ఝుపేక్ఖితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో. అత్థి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో. కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో జిగుచ్ఛితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో దుస్సీలో హోతి పాపధమ్మో అసుచి సఙ్కస్సరసమాచారో పటిచ్ఛన్నకమ్మన్తో, అస్సమణో సమణపటిఞ్ఞో, అబ్రహ్మచారీ బ్రహ్మచారిపటిఞ్ఞో, అన్తోపూతి అవస్సుతో కసమ్బుజాతో. ఏవరూపో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో జిగుచ్ఛితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో. తం కిస్స హేతు? కిఞ్చాపి, భిక్ఖవే, ఏవరూపస్స పుగ్గలస్స న దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జతి, అథ ఖో నం పాపకో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి – ‘పాపమిత్తో పురిసపుగ్గలో పాపసహాయో పాపసమ్పవఙ్కో’తి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, అహి గూథగతో కిఞ్చాపి న దంసతి [డంసతి (సీ. స్యా.), డస్సతి (పీ.)], అథ ఖో నం మక్ఖేతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, కిఞ్చాపి ఏవరూపస్స పుగ్గలస్స న దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జతి, అథ ఖో నం పాపకో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి – ‘పాపమిత్తో పురిసపుగ్గలో పాపసహాయో పాపసమ్పవఙ్కో’తి. తస్మా ఏవరూపో పుగ్గలో జిగుచ్ఛితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అజ్ఝుపేక్ఖితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో కోధనో హోతి ఉపాయాసబహులో , అప్పమ్పి వుత్తో సమానో అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిత్థీయతి, కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, దుట్ఠారుకో కట్ఠేన వా కఠలాయ వా ఘట్టితో భియ్యోసోమత్తాయ ఆసవం దేతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే...పే.... సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, తిన్దుకాలాతం కట్ఠేన వా కఠలాయ వా ఘట్టితం

భియ్యోసోమత్తాయ చిచ్చిటాయతి చిటిచిటాయతి; ఏవమేవం ఖో భిక్ఖవే...పే.... సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గూథకూపో కట్ఠేన వా కఠలాయ వా ఘట్టితో భియ్యోసోమత్తాయ దుగ్గన్ధో హోతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో కోధనో హోతి ఉపాయాసబహులో, అప్పమ్పి వుత్తో సమానో అభిసజ్జతి కుప్పతి బ్యాపజ్జతి పతిత్థీయతి, కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి. ఏవరూపో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అజ్ఝుపేక్ఖితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో. తం కిస్స హేతు? అక్కోసేయ్యపి మం పరిభాసేయ్యపి మం అనత్థమ్పి మం కరేయ్యాతి. తస్మా ఏవరూపో పుగ్గలో అజ్ఝుపేక్ఖితబ్బో న సేవితబ్బో న భజితబ్బో న పయిరుపాసితబ్బో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సీలవా హోతి కల్యాణధమ్మో. ఏవరూపో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో. తం కిస్స హేతు? కిఞ్చాపి, భిక్ఖవే, ఏవరూపస్స పుగ్గలస్స న దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జతి, అథ ఖో నం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి – ‘కల్యాణమిత్తో పురిసపుగ్గలో కల్యాణసహాయో కల్యాణసమ్పవఙ్కో’తి. తస్మా ఏవరూపో పుగ్గలో సేవితబ్బో భజితబ్బో పయిరుపాసితబ్బో. ‘ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి’”న్తి.

“నిహీయతి పురిసో నిహీనసేవీ,
న చ హాయేథ కదాచి తుల్యసేవీ;
సేట్ఠముపనమం ఉదేతి ఖిప్పం,
తస్మా అత్తనో ఉత్తరిం భజేథా”తి. సత్తమం;

### ౮. గూథభాణీసుత్తం

**౨౮**. “తయోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం . కతమే తయో? గూథభాణీ, పుప్ఫభాణీ, మధుభాణీ. కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గూథభాణీ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సభగ్గతో వా పరిసగ్గతో వా [సభాగతో వా పరిసాగతో వా (స్యా॰ కం॰)] ఞాతిమజ్ఝగతో వా పూగమజ్ఝగతో వా రాజకులమజ్ఝగతో వా అభినీతో సక్ఖిపుట్ఠో – ‘ఏహమ్భో పురిస, యం జానాసి తం వదేహీ’తి. సో అజానం వా ఆహ ‘జానామీ’తి, జానం వా ఆహ ‘న జానామీ’తి, అపస్సం వా ఆహ ‘పస్సామీ’తి, పస్సం వా ఆహ ‘న పస్సామీ’తి [మ॰ ని॰ ౧.౪౪౦; పు॰ ప॰ ౯౧]; ఇతి అత్తహేతు వా పరహేతు వా ఆమిసకిఞ్చిక్ఖహేతు వా సమ్పజానముసా భాసితా హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో గూథభాణీ.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుప్ఫభాణీ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సభగ్గతో వా పరిసగ్గతో వా ఞాతిమజ్ఝగతో వా పూగమజ్ఝగతో వా రాజకులమజ్ఝగతో వా అభినీతో సక్ఖిపుట్ఠో – ‘ఏహమ్భో పురిస, యం పజానాసి తం వదేహీ’తి, సో అజానం వా ఆహ ‘న జానామీ’తి, జానం వా ఆహ ‘జానామీ’తి, అపస్సం వా ఆహ ‘న పస్సామీ’తి, పస్సం వా ఆహ ‘పస్సామీ’తి; ఇతి అత్తహేతు వా పరహేతు వా ఆమిసకిఞ్చిక్ఖహేతు వా న సమ్పజానముసా భాసితా హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పుప్ఫభాణీ.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో మధుభాణీ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఫరుసం వాచం పహాయ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి; యా సా వాచా నేలా కణ్ణసుఖా పేమనీయా హదయఙ్గమా పోరీ బహుజనకన్తా బహుజనమనాపా

తథారూపిం వాచం భాసితా హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో మధుభాణీ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి’’న్తి. అట్ఠమం.

### ౯. అన్ధసుత్తం

**౨౯**. ‘‘తయోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? అన్ధో, ఏకచక్ఖు, ద్విచక్ఖు. కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అన్ధో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స తథారూపం చక్ఖు న హోతి యథారూపేన చక్ఖునా అనధిగతం వా భోగం అధిగచ్ఛేయ్య అధిగతం వా భోగం ఫాతిం కరేయ్య [ఫాతికరేయ్య (సీ.)]; తథారూపమ్పిస్స చక్ఖు న హోతి యథారూపేన చక్ఖునా కుసలాకుసలే ధమ్మే జానేయ్య, సావజ్జానవజ్జే ధమ్మే జానేయ్య, హీనప్పణీతే ధమ్మే జానేయ్య, కణ్హసుక్కసప్పటిభాగే ధమ్మే జానేయ్య. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అన్ధో.

‘‘కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఏకచక్ఖు? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స తథారూపం చక్ఖు హోతి యథారూపేన చక్ఖునా అనధిగతం వా భోగం అధిగచ్ఛేయ్య అధిగతం వా భోగం ఫాతిం కరేయ్య; తథారూపం పనస్స [తథారూపమ్పిస్స (స్యా. కం. పీ. క.)] చక్ఖు న హోతి యథారూపేన చక్ఖునా కుసలాకుసలే ధమ్మే జానేయ్య, సావజ్జానవజ్జే ధమ్మే జానేయ్య, హీనప్పణీతే ధమ్మే జానేయ్య, కణ్హసుక్కసప్పటిభాగే ధమ్మే జానేయ్య. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ఏకచక్ఖు.

‘‘కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ద్విచక్ఖు? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స తథారూపం చక్ఖు హోతి యథారూపేన చక్ఖునా అనధిగతం వా భోగం అధిగచ్ఛేయ్య, అధిగతం వా భోగం ఫాతిం కరేయ్య; తథారూపమ్పిస్స చక్ఖు హోతి యథారూపేన చక్ఖునా కుసలాకుసలే ధమ్మే జానేయ్య; సావజ్జానవజ్జే ధమ్మే జానేయ్య, హీనప్పణీతే ధమ్మే జానేయ్య, కణ్హసుక్కసప్పటిభాగే ధమ్మే జానేయ్య. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో ద్విచక్ఖు. ‘ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి’’’న్తి.

‘‘న చేవ భోగా తథారూపా, న చ పుఞ్ఞాని కుబ్బతి;
ఉభయత్థ కలిగ్గాహో, అన్ధస్స హతచక్ఖునో.

‘‘అథాపరాయం అక్ఖాతో, ఏకచక్ఖు చ పుగ్గలో;
ధమ్మాధమ్మేన సఠోసో [సంసట్ఠో (సీ. స్యా. కం. పీ.), సఠోతి (క.)], భోగాని పరియేసతి.

‘‘థేయ్యేన కూటకమ్మేన, ముసావాదేన చూభయం;
కుసలో హోతి సఙ్ఘాతుం [సంహాతుం (స్యా.)], కామభోగీ చ మానవో;
ఇతో సో నిరయం గన్త్వా, ఏకచక్ఖు విహఞ్ఞతి.

‘‘ద్విచక్ఖు పన అక్ఖాతో, సేట్ఠో పురిసపుగ్గలో;
ధమ్మలద్ధేహి భోగేహి, ఉట్ఠానాధిగతం ధనం.

‘‘దదాతి సేట్ఠసఙ్కప్పో, అబ్యగ్గమానసో నరో;

ఉపేతి భద్దకం ఠానం, యత్థ గన్త్వా న సోచతి.

“అన్ధఞ్చ ఏకచక్ఖుఞ్చ, ఆరకా పరివజ్జయే;
ద్విచక్ఖుం పన సేవేథ, సేట్ఠం పురిసపుగ్గల”న్తి. నవమం;

### ౧౦. అవకుజ్జసుత్తం

**౩౦.** “తయోమే , భిక్ఖవే [పు॰ ప॰ ౧౦౭-౧౦౮], పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? అవకుజ్జపఞ్ఞో పుగ్గలో, ఉచ్ఛఙ్గపఞ్ఞో పుగ్గలో, పుథుపఞ్ఞో పుగ్గలో. కతమో చ, భిక్ఖవే, అవకుజ్జపఞ్ఞో పుగ్గలో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఆరామం గన్తా హోతి అభిక్ఖణం భిక్ఖూనం సన్తికే ధమ్మస్సవనాయ. తస్స భిక్ఖూ ధమ్మం దేసేన్తి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేన్తి. సో తస్మిం ఆసనే నిసిన్నో తస్సా కథాయ నేవ ఆదిం మనసి కరోతి, న మజ్ఝం మనసి కరోతి, న పరియోసానం మనసి కరోతి; వుట్ఠితోపి తమ్హా ఆసనా తస్సా కథాయ నేవ ఆదిం మనసి కరోతి, న మజ్ఝం మనసి కరోతి, న పరియోసానం మనసి కరోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, కుమ్భో నిక్కుజ్జో [నిక్కుజ్జో (సీ॰ పీ॰)] తత్ర ఉదకం ఆసిత్తం వివట్టతి, నో సణ్ఠాతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆరామం గన్తా హోతి అభిక్ఖణం భిక్ఖూనం సన్తికే ధమ్మస్సవనాయ. తస్స భిక్ఖూ ధమ్మం దేసేన్తి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేన్తి. సో తస్మిం ఆసనే నిసిన్నో తస్సా కథాయ నేవ ఆదిం మనసి కరోతి, న మజ్ఝం మనసి కరోతి, న పరియోసానం మనసి కరోతి; వుట్ఠితోపి తమ్హా ఆసనా తస్సా కథాయ నేవాదిం మనసి కరోతి, న మజ్ఝం మనసి కరోతి, న పరియోసానం మనసి కరోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అవకుజ్జపఞ్ఞో పుగ్గలో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, ఉచ్ఛఙ్గపఞ్ఞో పుగ్గలో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఆరామం గన్తా హోతి అభిక్ఖణం భిక్ఖూనం సన్తికే ధమ్మస్సవనాయ. తస్స భిక్ఖూ ధమ్మం దేసేన్తి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేన్తి. సో తస్మిం ఆసనే నిసిన్నో తస్సా కథాయ ఆదిమ్పి మనసి కరోతి, మజ్ఝమ్పి మనసి కరోతి, పరియోసానమ్పి మనసి కరోతి; వుట్ఠితో చ ఖో తమ్హా ఆసనా తస్సా కథాయ నేవాదిం మనసి కరోతి, న మజ్ఝం మనసి కరోతి, న పరియోసానం మనసి కరోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసస్స ఉచ్ఛఙ్గే నానాఖజ్జకాని ఆకిణ్ణాని – తిలా తణ్డులా మోదకా బదరా. సో తమ్హా ఆసనా వుట్ఠహన్తో సతిసమ్మోసా పకిరేయ్య . ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆరామం గన్తా హోతి అభిక్ఖణం భిక్ఖూనం సన్తికే ధమ్మస్సవనాయ. తస్స భిక్ఖూ ధమ్మం దేసేన్తి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేన్తి. సో తస్మిం ఆసనే నిసిన్నో తస్సా కథాయ ఆదిమ్పి మనసి కరోతి, మజ్ఝమ్పి మనసి కరోతి, పరియోసానమ్పి మనసి కరోతి; వుట్ఠితో చ ఖో తమ్హా ఆసనా తస్సా కథాయ నేవ ఆదిం మనసి కరోతి, న మజ్ఝం మనసి కరోతి, న పరియోసానం మనసి కరోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఉచ్ఛఙ్గపఞ్ఞో పుగ్గలో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పుథుపఞ్ఞో పుగ్గలో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఆరామం గన్తా హోతి అభిక్ఖణం భిక్ఖూనం సన్తికే ధమ్మస్సవనాయ. తస్స భిక్ఖూ ధమ్మం దేసేన్తి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేన్తి. సో తస్మిం ఆసనే నిసిన్నో తస్సా కథాయ ఆదిమ్పి మనసి కరోతి,

మజ్ఝమ్పి మనసి కరోతి, పరియోసానమ్పి మనసి కరోతి; వుట్ఠితోపి తమ్హా ఆసనా తస్సా కథాయ ఆదిమ్పి మనసి కరోతి, మజ్ఝమ్పి మనసి కరోతి, పరియోసానమ్పి మనసి కరోతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, కుమ్భో ఉక్కుజ్జో తత్ర ఉదకం ఆసిత్తం సణ్ఠాతి నో వివట్టతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆరామం గన్తా హోతి అభిక్ఖణం భిక్ఖూనం సన్తికే ధమ్మస్సవనాయ. తస్స భిక్ఖూ ధమ్మం దేసేన్తి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేన్తి. సో తస్మిం ఆసనే నిసిన్నో తస్సా కథాయ ఆదిమ్పి మనసి కరోతి, మజ్ఝమ్పి మనసి కరోతి, పరియోసానమ్పి మనసి కరోతి; వుట్ఠితోపి తమ్హా ఆసనా తస్సా కథాయ ఆదిమ్పి మనసి కరోతి, మజ్ఝమ్పి మనసి కరోతి, పరియోసానమ్పి మనసి కరోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుథుపఞ్ఞో పుగ్గలో. 'ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి'''న్తి.

"అవకుజ్జపఞ్ఞో పురిసో, దుమ్మేధో అవిచక్ఖణో;
అభిక్ఖణమ్పి చే హోతి, గన్తా భిక్ఖూన సన్తికే.

"ఆదిం కథాయ మజ్ఝఞ్చ, పరియోసానఞ్చ తాదిసో;
ఉగ్గహేతుం న సక్కోతి, పఞ్ఞా హిస్స న విజ్జతి.

"ఉచ్ఛఙ్గపఞ్ఞో పురిసో, సేయ్యో ఏతేన వుచ్చతి;
అభిక్ఖణమ్పి చే హోతి, గన్తా భిక్ఖూన సన్తికే.

"ఆదిం కథాయ మజ్ఝఞ్చ, పరియోసానఞ్చ తాదిసో;
నిసిన్నో ఆసనే తస్మిం, ఉగ్గహేత్వాన బ్యఞ్జనం;
వుట్ఠితో నప్పజానాతి, గహితం హిస్స [గహితమ్పిస్స (క.)] ముస్సతి.

"పుథుపఞ్ఞో చ పురిసో, సేయ్యో ఏతేహి [ఏతేన (క.)] వుచ్చతి;
అభిక్ఖణమ్పి చే హోతి, గన్తా భిక్ఖూన సన్తికే.

"ఆదిం కథాయ మజ్ఝఞ్చ, పరియోసానఞ్చ తాదిసో;
నిసిన్నో ఆసనే తస్మిం, ఉగ్గహేత్వాన బ్యఞ్జనం.

"ధారేతి సేట్ఠసఙ్కప్పో, అబ్యగ్గమానసో నరో;
ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో, దుక్ఖస్సన్తకరో సియా"తి. దసమం;

పుగ్గలవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

సమిద్ధ [కాయసక్ఖి (సీ.), సవిట్ఠ (స్యా. కం.), సేట్ఠ (క.)] -గిలాన-సఙ్ఖారా, బహుకారా వజిరేన చ;
సేవి-జిగుచ్ఛ-గూథభాణీ, అన్ధో చ అవకుజ్జతాతి.

# ४. దేవదూతవగ్గో

## ౧.సబ్రహ్మకసుత్తం

౩౧. "సబ్రహ్మకాని , భిక్ఖవే, తాని కులాని యేసం పుత్తానం మాతాపితరో అజ్ఝాగారే పూజితా హోన్తి. సపుబ్బాచరియకాని, భిక్ఖవే, తాని కులాని యేసం పుత్తానం మాతాపితరో అజ్ఝాగారే పూజితా హోన్తి. సాహునేయ్యాని , భిక్ఖవే, తాని కులాని యేసం పుత్తానం మాతాపితరో అజ్ఝాగారే పూజితా హోన్తి. 'బ్రహ్మా'తి, భిక్ఖవే, మాతాపితూనం ఏతం అధివచనం. 'పుబ్బాచరియా'తి, భిక్ఖవే, మాతాపితూనం ఏతం అధివచనం. 'ఆహునేయ్యా'తి , భిక్ఖవే, మాతాపితూనం ఏతం అధివచనం. తం కిస్స హేతు? బహుకారా, భిక్ఖవే, మాతాపితరో పుత్తానం, ఆపాదకా పోసకా, ఇమస్స లోకస్స దస్సేతారోతి.

"బ్రహ్మాతి మాతాపితరో, పుబ్బాచరియాతి వుచ్చరే;
ఆహునేయ్యా చ పుత్తానం, పజాయ అనుకమ్పకా.

"తస్మా హి నే నమస్సేయ్య, సక్కరేయ్య చ పణ్డితో;
అన్నేన అథ పానేన, వత్థేన సయనేన చ;
ఉచ్ఛాదనేన న్హాపనేన [నహాపనేన (సీ॰)], పాదానం ధోవనేన చ.

"తాయ నం పారిచరియాయ, మాతాపితూసు పణ్డితా;
ఇధేవ [ఇధ చేవ (సీ॰)] నం పసంసన్తి, పేచ్చ సగ్గే పమోదతీ"తి [సగ్గే చ మోదతీతి (సీ॰) ఇతివు॰ ౧౦౬ ఇతివుత్తకే]. పఠమం;

## ౨. ఆనన్దసుత్తం

౩౨. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ –

"సియా ను ఖో, భన్తే, భిక్ఖునో తథారూపో సమాధిపటిలాభో యథా ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా నాస్సు, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా నాస్సు; యఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతో అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తి తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్యా"తి? "సియా, ఆనన్ద, భిక్ఖునో తథారూపో సమాధిపటిలాభో యథా ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా నాస్సు, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా నాస్సు; యఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతో అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తి తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్యా"తి.

"యథా కథం పన, భన్తే, సియా భిక్ఖునో తథారూపో సమాధిపటిలాభో యథా ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా నాస్సు, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా నాస్సు;

యఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతో అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తి తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్యా”తి?

“ఇధానన్ద , భిక్ఖునో ఏవం హోతి – ‘ఏతం సన్తం ఏతం పణీతం యదిదం సబ్బసఙ్ఖారసమథో సబ్బూపధిపటినిస్సగ్గో తణ్హాక్ఖయో విరాగో నిరోధో నిబ్బాన’న్తి. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, సియా భిక్ఖునో తథారూపో సమాధిపటిలాభో యథా ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా నాస్సు, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా నాస్సు; యఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతో అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తి తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్యా”తి.

“ఇదఞ్చ పన మేతం, ఆనన్ద, సన్ధాయ భాసితం పారాయనే పుణ్ణకపఞ్హే –

“సఙ్ఖాయ లోకస్మిం పరోపరాని [పరోవరాని (సీ॰ పీ॰) సు॰ ని॰ ౧౦౫౪; చూళని॰ పుణ్ణకమాణవపుచ్ఛా ౭౩],
యస్సిఞ్జితం నత్థి కుహిఞ్చి లోకే;
సన్తో విధూమో అనీఘో [అనిఘో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰), అనఘో (?)] నిరాసో,
అతారి సో జాతిజరన్తి బ్రూమీ”తి. దుతియం;

### ౩. సారిపుత్తసుత్తం

౩౩. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం భగవా ఏతదవోచ – “సంఖిత్తేనపి ఖో అహం, సారిపుత్త, ధమ్మం దేసేయ్యం; విత్థారేనపి ఖో అహం, సారిపుత్త, ధమ్మం దేసేయ్యం; సంఖిత్తవిత్థారేనపి ఖో అహం, సారిపుత్త, ధమ్మం దేసేయ్యం; అఞ్ఞాతారో చ దుల్లభా”తి. “ఏతస్స, భగవా, కాలో, ఏతస్స, సుగత, కాలో యం భగవా సంఖిత్తేనపి ధమ్మం దేసేయ్య, విత్థారేనపి ధమ్మం దేసేయ్య, సంఖిత్తవిత్థారేనపి ధమ్మం దేసేయ్య. భవిస్సన్తి ధమ్మస్స అఞ్ఞాతారో”తి.

“తస్మాతిహ, సారిపుత్త, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న భవిస్సన్తి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న భవిస్సన్తి, యఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతో అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తి తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సామా’తి. ఏవఞ్హి ఖో, సారిపుత్త, సిక్ఖితబ్బం.

“యతో చ ఖో, సారిపుత్త, భిక్ఖునో ఇమస్మిఞ్చ సవిఞ్ఞాణకే కాయే అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తి, బహిద్ధా చ సబ్బనిమిత్తేసు అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తి, యఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతో అహఙ్కారమమఙ్కారమానానుసయా న హోన్తి తఞ్చ చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి; అయం వుచ్చతి, సారిపుత్త – ‘భిక్ఖు అచ్ఛేచ్ఛి [అచ్ఛేజ్జి (స్యా॰ కం॰ క॰)] తణ్హం, వివత్తయి [వావత్తయి (సీ॰ పీ॰)] సంయోజనం, సమ్మా మానాభిసమయా అన్తమకాసి దుక్ఖస్స’. ఇదఞ్చ పన మేతం, సారిపుత్త, సన్ధాయ భాసితం పారాయనే [పారాయణే (సీ॰)] ఉదయపఞ్హే –

“పహానం కామసఞ్ఞానం, దోమనస్సాన చూభయం;
థినస్స చ పనూదనం, కుక్కుచ్చానం నివారణం.

“ఉపేక్ఖాసతిసంసుద్ధం , ధమ్మతక్కపురేజవం;
అఞ్ఞావిమోక్ఖం పబ్రూమి, అవిజ్జాయ పభేదన”న్తి [సు॰ ని॰ ౧౧౧౨; చూళని॰ ఉదయమాణవపుచ్ఛా ౧౩౧].
తతియం;

### ౪. నిదానసుత్తం

౩౪. “తీణిమాని, భిక్ఖవే, నిదానాని కమ్మానం సముదయాయ. కతమాని తీణి? లోభో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ, దోసో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ, మోహో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ.

“యం, భిక్ఖవే, లోభపకతం కమ్మం లోభజం లోభనిదానం లోభసముదయం, యత్థస్స అత్తభావో నిబ్బత్తతి తత్థ తం కమ్మం విపచ్చతి. యత్థ తం కమ్మం విపచ్చతి తత్థ తస్స కమ్మస్స విపాకం పటిసంవేదేతి, దిట్ఠే వా ధమ్మే ఉపపజ్జ వా [ఉపపజ్జే వా (సీ॰ స్యా॰ కం॰) ఉపపజ్జిత్వాతి మ॰ ని॰ ౩.౩౦౩ పాళియా సంవణ్ణనా] అపరే వా [అపరాపరే వా (క॰)] పరియాయే.

“యం , భిక్ఖవే, దోసపకతం కమ్మం దోసజం దోసనిదానం దోససముదయం, యత్థస్స అత్తభావో నిబ్బత్తతి తత్థ తం కమ్మం విపచ్చతి. యత్థ తం కమ్మం విపచ్చతి తత్థ తస్స కమ్మస్స విపాకం పటిసంవేదేతి, దిట్ఠే వా ధమ్మే ఉపపజ్జ వా అపరే వా పరియాయే.

“యం, భిక్ఖవే, మోహపకతం కమ్మం మోహజం మోహనిదానం మోహసముదయం, యత్థస్స అత్తభావో నిబ్బత్తతి తత్థ తం కమ్మం విపచ్చతి. యత్థ తం కమ్మం విపచ్చతి తత్థ తస్స కమ్మస్స విపాకం పటిసంవేదేతి, దిట్ఠే వా ధమ్మే ఉపపజ్జ వా అపరే వా పరియాయే.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, బీజాని అఖణ్డాని అపూతీని అవాతాతపహతాని సారాదాని సుఖసయితాని సుఖేత్తే సుపరికమ్మకతాయ భూమియా నిక్ఖిత్తాని. దేవో చ సమ్మాధారం అనుప్పవేచ్ఛేయ్య. ఏవస్సు తాని, భిక్ఖవే, బీజాని వుద్ధిం విరుళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జేయ్యుం. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యం లోభపకతం కమ్మం లోభజం లోభనిదానం లోభసముదయం, యత్థస్స అత్తభావో నిబ్బత్తతి తత్థ తం కమ్మం విపచ్చతి. యత్థ తం కమ్మం విపచ్చతి తత్థ తస్స కమ్మస్స విపాకం పటిసంవేదేతి, దిట్ఠే వా ధమ్మే ఉపపజ్జ వా అపరే వా పరియాయే.

“యం దోసపకతం కమ్మం…పే॰… యం మోహపకతం కమ్మం మోహజం మోహనిదానం మోహసముదయం, యత్థస్స అత్తభావో నిబ్బత్తతి తత్థ తం కమ్మం విపచ్చతి. యత్థ తం కమ్మం విపచ్చతి తత్థ తస్స కమ్మస్స విపాకం పటిసంవేదేతి, దిట్ఠే వా ధమ్మే ఉపపజ్జ వా అపరే వా పరియాయే. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి నిదానాని కమ్మానం సముదయాయ.

“తీణిమాని, భిక్ఖవే, నిదానాని కమ్మానం సముదయాయ. కతమాని తీణి? అలోభో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ, అదోసో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ, అమోహో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ.

“యం, భిక్ఖవే, అలోభపకతం కమ్మం అలోభజం అలోభనిదానం అలోభసముదయం, లోభే విగతే ఏవం తం కమ్మం పహీనం హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలం తాలావత్థుకతం అనభావఙ్కతం ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మం.

“యం, భిక్ఖవే, అదోసపకతం కమ్మం అదోసజం అదోసనిదానం అదోససముదయం, దోసే విగతే ఏవం తం కమ్మం పహీనం హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలం తాలావత్థుకతం అనభావఙ్కతం ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మం.

“యం , భిక్ఖవే, అమోహపకతం కమ్మం అమోహజం అమోహనిదానం అమోహసముదయం, మోహే విగతే ఏవం తం కమ్మం పహీనం హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలం తాలావత్థుకతం అనభావఙ్కతం ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మం.

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, బీజాని అఖణ్డాని అపూతీని అవాతాతపహతాని సారాదాని సుఖసయితాని. తాని పురిసో అగ్గినా డహేయ్య. అగ్గినా డహిత్వా మసిం కరేయ్య. మసిం కరిత్వా మహావాతే వా ఓఫుణేయ్య [ఓపునేయ్య (సీ. పీ.)] నదియా వా సీఘసోతాయ పవాహేయ్య. ఏవస్సు తాని, భిక్ఖవే, బీజాని ఉచ్ఛిన్నమూలాని తాలావత్థుకతాని అనభావఙ్కతాని [అనభావకతాని (సీ. పీ.)] ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మాని. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యం అలోభపకతం కమ్మం అలోభజం అలోభనిదానం అలోభసముదయం, లోభే విగతే ఏవం తం కమ్మం పహీనం హోతి ఉచ్ఛిన్నమూలం తాలావత్థుకతం అనభావఙ్కతం ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మం.

“యం అదోసపకతం కమ్మం…పే॰… యం అమోహపకతం కమ్మం అమోహజం అమోహనిదానం అమోహసముదయం, మోహే విగతే ఏవం తం కమ్మం పహీనం హోతి…పే॰… ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి నిదానాని కమ్మానం సముదయాయా”తి.

> “లోభజం దోసజఞ్చేవ [దోసజం కమ్మం (క.)], మోహజఞ్చాపవిద్దసు;
> యం తేన పకతం కమ్మం, అప్పం వా యది వా బహుం;
> ఇధేవ తం వేదనియం, వత్థు అఞ్ఞం న విజ్జతి.
>
> “తస్మా లోభఞ్చ దోసఞ్చ, మోహజఞ్చాపి విద్దసు;
> విజ్జం ఉప్పాదయం భిక్ఖు, సబ్బా దుగ్గతియో జహే”తి. చతుత్థం;

### ౫. హత్థకసుత్తం

**౩౫**. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా ఆళవియం విహరతి గోమగ్గే సింసపావనే పణ్ణసన్థరే. అథ ఖో హత్థకో ఆళవకో జఙ్ఘావిహారం అనుచఙ్కమమానో అనువిచరమానో అద్దస భగవన్తం గోమగ్గే సింసపావనే పణ్ణసన్థరే నిసిన్నం. దిస్వాన యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో హత్థకో

ఆళవకో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కచ్చి, భన్తే, భగవా సుఖమసయిత్థా”తి? “ఏవం , కుమార, సుఖమసయిత్థం. యే చ పన లోకే సుఖం సేన్తి, అహం తేసం అఞ్ఞతరో”తి.

“సీతా, భన్తే, హేమన్తికా రత్తి, అన్తరట్ఠకో హిమపాతసమయో, ఖరా గోకణ్టకహతా భూమి, తనుకో పణ్ణసన్థరో, విరళాని రుక్ఖస్స పత్తాని, సీతాని కాసాయాని వత్థాని, సీతో చ వేరమ్బో వాతో వాయతి. అథ చ పన భగవా ఏవమాహ – ‘ఏవం, కుమార, సుఖమసయిత్థం. యే చ పన లోకే సుఖం సేన్తి, అహం తేసం అఞ్ఞతరో’”తి.

“తేన హి, కుమార, తఞ్ఞేవేత్థ పటిపుచ్ఛిస్సామి. యథా తే ఖమేయ్య తథా నం బ్యాకరేయ్యాసి. తం కిం మఞ్ఞసి, కుమార, ఇధస్స గహపతిస్స వా గహపతిపుత్తస్స వా కూటాగారం ఉల్లిత్తావలిత్తం నివాతం ఫుసితగ్గళం పిహితవాతపానం. తత్రస్స పల్లఙ్కో గోనకత్థతో పటికత్థతో పటలికత్థతో కదలిమిగపవరపచ్చత్థరణో [కాదలిమిగపవరపచ్చత్థరణో (సీ.)] సఉత్తరచ్ఛదో ఉభతో లోహితకూపధానో; తేలప్పదీపో చేత్థ ఝాయేయ్య [జాలేయ్య (క.)]; చతస్సో చ [తస్సేవ (క.)] పజాపతియో మనాపామనాపేన పచ్చుపట్ఠితా అస్సు. తం కిం మఞ్ఞసి, కుమార, సుఖం వా నో సయేయ్య నో వా? కథం వా తే ఏత్థ హోతీ”తి? “సుఖం నో, భన్తే, సయేయ్య. యే చ పన లోకే సుఖం సేన్తి, నో తేసం అఞ్ఞతరో”తి.

“తం కిం మఞ్ఞసి, కుమార, అపి ను తస్స గహపతిస్స వా గహపతిపుత్తస్స వా ఉప్పజ్జేయ్యుం రాగజా పరిళాహా కాయికా వా చేతసికా వా యేహి సో రాగజేహి పరిళాహేహి పరిడయ్హమానో దుక్ఖం సయేయ్యా”తి? “ఏవం, భన్తే”తి.

“యేహి ఖో సో, కుమార, గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా రాగజేహి పరిళాహేహి పరిడయ్హమానో దుక్ఖం సయేయ్య, సో రాగో తథాగతస్స పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావఙ్కతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. తస్మాహం సుఖమసయిత్థం.

“తం కిం మఞ్ఞసి, కుమార, అపి ను తస్స గహపతిస్స వా గహపతిపుత్తస్స వా ఉప్పజ్జేయ్యుం దోసజా పరిళాహా… పే… మోహజా పరిళాహా కాయికా వా చేతసికా వా యేహి సో మోహజేహి పరిళాహేహి పరిడయ్హమానో దుక్ఖం సయేయ్యా”తి? “ఏవం, భన్తే”తి.

“యే హి ఖో సో, కుమార, గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా మోహజేహి పరిళాహేహి పరిడయ్హమానో దుక్ఖం సయేయ్య, సో మోహో తథాగతస్స పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావఙ్కతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. తస్మాహం సుఖమసయిత్థ”న్తి.

[చూళవ. ౩౦౫; సం. ని. ౧.౨౪౨] “సబ్బదా వే సుఖం సేతి, బ్రాహ్మణో పరినిబ్బుతో;
యో న లిమ్పతి [లిప్పతి (సీ. స్యా. కం. క.)] కామేసు, సీతిభూతో నిరూపధి.

“సబ్బా ఆసత్తియో ఛేత్వా, వినేయ్య హదయే దరం;
ఉపసన్తో సుఖం సేతి, సన్తిం పప్పుయ్య చేతసో”తి. పఞ్చమం;

**౬. దేవదూతసుత్తం**

౨౬. "తీణిమాని , భిక్ఖవే, దేవదూతాని. కతమాని తీణి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, మనసా దుచ్చరితం చరతి. సో కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా, వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా, మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా నానాబాహాసు గహేత్వా యమస్స రఞ్ఞో దస్సేన్తి – 'అయం, దేవ, పురిసో అమత్తేయ్యో అపేత్తేయ్యో అసామఞ్ఞో అబ్రహ్మఞ్ఞో, న కులే జేట్ఠాపచాయీ. ఇమస్స దేవో దణ్డం పణేతూ'"తి.

"తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా పఠమం దేవదూతం సమనుయుఞ్జతి సమనుగాహతి సమనుభాసతి – 'అమ్భో, పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు పఠమం దేవదూతం పాతుభూత'న్తి? సో ఏవమాహ – 'నాద్దసం, భన్తే'"తి.

"తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – 'అమ్భో పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు ఇత్థిం వా పురిసం వా ఆసీతికం వా నావుతికం వా వస్ససతికం వా [పస్స మ॰ ని॰ ౩.౨౬౩] జాతియా జిణ్ణం గోపానసివఙ్కం భోగ్గం దణ్డపరాయణం [దణ్డపరాయనం (స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పవేధమానం గచ్ఛన్తం ఆతురం గతయోబ్బనం ఖణ్డదన్తం పలితకేసం విలూనం ఖల్లితసిరం [ఖలితం సిరో (సీ॰ పీ॰), ఖలితసిరం (స్యా॰ కం॰) మ॰ ని॰ ౩.౨౬౩] వలితం తిలకాహతగత్త'న్తి? సో ఏవమాహ – 'అద్దసం, భన్తే'"తి.

"తమేనం , భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – 'అమ్భో, పురిస, తస్స తే విఞ్ఞుస్స సతో మహల్లకస్స న ఏతదహోసి – అహమ్పి ఖోమ్హి జరాధమ్మో జరం అనతీతో, హన్దాహం కల్యాణం కరోమి, కాయేన వాచాయ మనసా'తి? సో ఏవమాహ – 'నాసక్ఖిస్సం, భన్తే. పమాదస్సం, భన్తే'"తి.

"తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – 'అమ్భో, పురిస, పమాదతాయ [పమాదవతాయ (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰) మ॰ ని॰ ౩.౨౬౨] న కల్యాణమకాసి కాయేన వాచాయ మనసా. తగ్ఘ త్వం [తం (క॰)], అమ్భో పురిస, తథా కరిస్సన్తి యథా తం [తే (క॰)] పమత్తం. తం ఖో పన తే ఏతం [తం ఖో పనేతం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పాపకమ్మం [పాపం కమ్మం (సీ॰)] నేవ మాతరా కతం, న పితరా కతం, న భాతరా కతం, న భగినియా కతం, న మిత్తామచ్చేహి కతం, న ఞాతిసాలోహితేహి కతం, న దేవతాహి కతం , న సమణబ్రాహ్మణేహి కతం; అథ ఖో తయావేతం పాపకమ్మం కతం, త్వఞ్ఞేవేతస్స విపాకం పటిసంవేదిస్ససీ'"తి.

"తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా పఠమం దేవదూతం సమనుయుఞ్జిత్వా సమనుగాహిత్వా సమనుభాసిత్వా, దుతియం దేవదూతం సమనుయుఞ్జతి సమనుగాహతి సమనుభాసతి – 'అమ్భో పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు దుతియం దేవదూతం పాతుభూత'న్తి? సో ఏవమాహ – 'నాద్దసం, భన్తే'తి. "తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – 'అమ్భో పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు ఇత్థిం వా పురిసం వా ఆబాధికం దుక్ఖితం బాళ్హగిలానం, సకే ముత్తకరీసే పలిపన్నం సేమానం, అఞ్ఞేహి వుట్ఠాపియమానం, అఞ్ఞేహి సంవేసియమాన'న్తి? సో ఏవమాహ – 'అద్దసం, భన్తే'"తి.

"తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – 'అమ్భో పురిస, తస్స తే విఞ్ఞుస్స సతో మహల్లకస్స న ఏతదహోసి – అహమ్పి ఖోమ్హి బ్యాధిధమ్మో బ్యాధిం అనతీతో, హన్దాహం కల్యాణం కరోమి కాయేన వాచాయ మనసా'తి? సో ఏవమాహ – 'నాసక్ఖిస్సం, భన్తే. పమాదస్సం, భన్తే'"తి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – ‘అమ్భో పురిస , పమాదతాయ న కల్యాణమకాసి కాయేన వాచాయ మనసా. తగ్ఘ త్వం, అమ్భో పురిస, తథా కరిస్సన్తి యథా తం పమత్తం. తం ఖో పన తే ఏతం పాపకమ్మం నేవ మాతరా కతం, న పితరా కతం, న భాతరా కతం, న భగినియా కతం, న మిత్తామచ్చేహి కతం, న ఞాతిసాలోహితేహి కతం, న దేవతాహి కతం, న సమణబ్రాహ్మణేహి కతం; అథ ఖో తయావేతం పాపకమ్మం కతం. త్వఞ్ఞేవేతస్స విపాకం పటిసంవేదిస్ససీ’”తి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా దుతియం దేవదూతం సమనుయుఞ్జిత్వా సమనుగాహిత్వా సమనుభాసిత్వా, తతియం దేవదూతం సమనుయుఞ్జతి సమనుగాహతి సమనుభాసతి – ‘అమ్భో పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు తతియం దేవదూతం పాతుభూత’న్తి? సో ఏవమాహ – ‘నాద్దసం, భన్తే’”తి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – ‘అమ్భో పురిస, న త్వం అద్దస మనుస్సేసు ఇత్థిం వా పురిసం వా ఏకాహమతం వా ద్వీహమతం వా తీహమతం వా ఉద్ధుమాతకం వినీలకం విపుబ్బకజాత’న్తి? సో ఏవమాహ – ‘అద్దసం, భన్తే’”తి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – ‘అమ్భో పురిస, తస్స తే విఞ్ఞుస్స సతో మహల్లకస్స న ఏతదహోసి – అహమ్పి ఖోమ్హి మరణధమ్మో మరణం అనతీతో, హన్దాహం కల్యాణం కరోమి కాయేన వాచాయ మనసా’తి? సో ఏవమాహ – ‘నాసక్ఖిస్సం, భన్తే. పమాదస్సం, భన్తే’”తి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా ఏవమాహ – ‘అమ్భో పురిస, పమాదతాయ న కల్యాణమకాసి కాయేన వాచాయ మనసా. తగ్ఘ త్వం, అమ్భో పురిస, తథా కరిస్సన్తి యథా తం పమత్తం. తం ఖో పన తే ఏతం పాపకమ్మం నేవ మాతరా కతం, న పితరా కతం, న భాతరా కతం, న భగినియా కతం, న మిత్తామచ్చేహి కతం, న ఞాతిసాలోహితేహి కతం, న దేవతాహి కతం, న సమణబ్రాహ్మణేహి కతం; అథ ఖో తయావేతం పాపకమ్మం కతం. త్వఞ్ఞేవేతస్స విపాకం పటిసంవేదిస్ససీ’”తి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, యమో రాజా తతియం దేవదూతం సమనుయుఞ్జిత్వా సమనుగాహిత్వా సమనుభాసిత్వా తుణ్హీ హోతి. తమేనం , భిక్ఖవే, నిరయపాలా పఞ్చవిధబన్ధనం నామ కారణం కరోన్తి. తత్తం అయోఖిలం హత్థే గమేన్తి. తత్తం అయోఖిలం దుతియస్మిం హత్థే గమేన్తి. తత్తం అయోఖిలం పాదే గమేన్తి. తత్తం అయోఖిలం దుతియస్మిం పాదే గమేన్తి. తత్తం అయోఖిలం మజ్ఝే ఉరస్మిం గమేన్తి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా [తిప్పా (సీ.)] ఖరా కటుకా వేదనా వేదియతి, న చ తావ కాలఙ్కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి.

“తమేనం , భిక్ఖవే, నిరయపాలా సంవేసేత్వా [సంకడ్ఢిత్వా (క.)] కుధారీహి తచ్ఛన్తి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదియతి, న చ తావ కాలఙ్కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి.

“తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా ఉద్ధంపాదం అధోసిరం గహేత్వా వాసీహి తచ్ఛన్తి...పే.... తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా రథే యోజేత్వా ఆదిత్తాయ భూమియా సమ్పజ్జలితాయ సజోతిభూతాయ [సఞ్జోతిభూతాయ (స్యా. కం.)] సారేన్తిపి

పచ్చాసారేన్తిపి...పే.... తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా మహన్తం అఙ్గారపబ్బతం ఆదిత్తం సమ్పజ్జలితం సజోతిభూతం ఆరోపేన్తిపి ఓరోపేన్తిపి...పే.... తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా ఉద్ధంపాదం అధోసిరం గహేత్వా తత్తాయ లోహకుమ్భియా పక్ఖిపన్తి, ఆదిత్తాయ సమ్పజ్జలితాయ సజోతిభూతాయ. సో తత్థ ఫేణుద్దేహకం పచ్చమానో సకిమ్పి ఉద్ధం గచ్ఛతి, సకిమ్పి అధో గచ్ఛతి, సకిమ్పి తిరియం గచ్ఛతి. సో తత్థ దుక్ఖా తిబ్బా ఖరా కటుకా వేదనా వేదియతి, న చ తావ కాలం కరోతి యావ న తం పాపకమ్మం బ్యన్తీహోతి. తమేనం, భిక్ఖవే, నిరయపాలా మహానిరయే పక్ఖిపన్తి. సో ఖో పన, భిక్ఖవే, మహానిరయో –

"చతుక్కణ్ణో చతుద్వారో, విభత్తో భాగసో మితో;
అయోపాకారపరియన్తో, అయసా పటికుజ్జితో.

"తస్స అయోమయా భూమి, జలితా తేజసా యుతా;
సమన్తా యోజనసతం, ఫరిత్వా తిట్ఠతి సబ్బదా"తి [పే. వ. ౭౦-౭౧, ౨౪౦-౨౪౧].

"భూతపుబ్బం, భిక్ఖవే, యమస్స రఞ్ఞో ఏతదహోసి – 'యే కిర, భో, లోకే పాపకాని కమ్మాని కరోన్తి తే ఏవరూపా వివిధా కమ్మకారణా కరీయన్తి. అహో వతాహం మనుస్సత్తం లభేయ్యం, తథాగతో చ లోకే ఉప్పజ్జేయ్య అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో, తఞ్చాహం భగవన్తం పయిరుపాసేయ్యం. సో చ మే భగవా ధమ్మం దేసేయ్య, తస్స చాహం భగవతో ధమ్మం ఆజానేయ్య'న్తి. తం ఖో పనాహం, భిక్ఖవే, న అఞ్ఞస్స సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా సుత్వా ఏవం వదామి, అపి చ ఖో, భిక్ఖవే, యదేవ మే సామం ఞాతం సామం దిట్ఠం సామం విదితం తదేవాహం వదామీ"తి.

"చోదితా దేవదూతేహి, యే పమజ్జన్తి మాణవా;
తే దీఘరత్తం సోచన్తి, హీనకాయూపగా నరా.

"యే చ ఖో దేవదూతేహి, సన్తో సప్పురిసా ఇధ;
చోదితా నప్పమజ్జన్తి, అరియధమ్మే కుదాచనం.

"ఉపాదానే భయం దిస్వా, జాతిమరణసమ్భవే;
అనుపాదా విముచ్చన్తి, జాతిమరణసఙ్ఖయే.

"తే అప్పమత్తా [తే ఖోప్పమత్తా (సీ.), తే ఖేమప్పత్తా (స్యా. కం. పీ.) మ. ని. ౩.౨౭౧] సుఖినో [సుఖితా (సీ. స్యా.)], దిట్ఠధమ్మాభినిబ్బుతా;
సబ్బవేరభయాతీతా, సబ్బదుక్ఖం ఉపచ్చగు"న్తి. ఛట్ఠం;

**౭. చతుమహారాజసుత్తం**

**౩౭**. "అట్ఠమియం, భిక్ఖవే, పక్ఖస్స చతున్నం మహారాజానం అమచ్చా పారిసజ్జా ఇమం లోకం అనువిచరన్తి – 'కచ్చి బహూ మనుస్సా మనుస్సేసు మత్తేయ్యా పేత్తేయ్యా సామఞ్ఞా బ్రహ్మఞ్ఞా కులే జేట్ఠాపచాయినో ఉపోసథం ఉపవసన్తి

పటిజాగరోన్తి పుఞ్ఞాని కరోన్తీ'తి. చాతుద్దసిం, భిక్ఖవే, పక్ఖస్స చతున్నం మహారాజానం పుత్తా ఇమం లోకం అనువిచరన్తి – 'కచ్చి బహూ మనుస్సా మనుస్సేసు మత్తేయ్యా పేత్తేయ్యా సామఞ్ఞా బ్రహ్మఞ్ఞా కులే జేట్ఠాపచాయినో ఉపోసథం ఉపవసన్తి పటిజాగరోన్తి పుఞ్ఞాని కరోన్తీ'తి. తదహు, భిక్ఖవే, ఉపోసథే పన్నరసే చత్తారో మహారాజానో సామఞ్ఞేవ ఇమం లోకం అనువిచరన్తి – 'కచ్చి బహూ మనుస్సా మనుస్సేసు మత్తేయ్యా పేత్తేయ్యా సామఞ్ఞా బ్రహ్మఞ్ఞా కులే జేట్ఠాపచాయినో ఉపోసథం ఉపవసన్తి పటిజాగరోన్తి పుఞ్ఞాని కరోన్తీ'"తి.

"సచే, భిక్ఖవే, అప్పకా హోన్తి మనుస్సా మనుస్సేసు మత్తేయ్యా పేత్తేయ్యా సామఞ్ఞా బ్రహ్మఞ్ఞా కులే జేట్ఠాపచాయినో ఉపోసథం ఉపవసన్తి పటిజాగరోన్తి పుఞ్ఞాని కరోన్తి. తమేనం, భిక్ఖవే, చత్తారో మహారాజానో దేవానం తావతింసానం సుధమ్మాయ సభాయ సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం ఆరోచేన్తి – 'అప్పకా ఖో, మారిసా, మనుస్సా మనుస్సేసు మత్తేయ్యా పేత్తేయ్యా సామఞ్ఞా బ్రహ్మఞ్ఞా కులే జేట్ఠాపచాయినో ఉపోసథం ఉపవసన్తి పటిజాగరోన్తి పుఞ్ఞాని కరోన్తీ'తి. తేన ఖో, భిక్ఖవే , దేవా తావతింసా అనత్తమనా హోన్తి – 'దిబ్బా వత, భో, కాయా పరిహాయిస్సన్తి, పరిపూరిస్సన్తి అసురకాయా'"తి.

"సచే పన, భిక్ఖవే, బహూ హోన్తి మనుస్సా మనుస్సేసు మత్తేయ్యా పేత్తేయ్యా సామఞ్ఞా బ్రహ్మఞ్ఞా కులే జేట్ఠాపచాయినో ఉపోసథం ఉపవసన్తి పటిజాగరోన్తి పుఞ్ఞాని కరోన్తి. తమేనం, భిక్ఖవే , చత్తారో మహారాజానో దేవానం తావతింసానం సుధమ్మాయ సభాయ సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం ఆరోచేన్తి – 'బహూ ఖో , మారిసా, మనుస్సా మనుస్సేసు మత్తేయ్యా పేత్తేయ్యా సామఞ్ఞా బ్రహ్మఞ్ఞా కులే జేట్ఠాపచాయినో ఉపోసథం ఉపవసన్తి పటిజాగరోన్తి పుఞ్ఞాని కరోన్తీ'తి. తేన, భిక్ఖవే, దేవా తావతింసా అత్తమనా హోన్తి – 'దిబ్బా వత, భో, కాయా పరిపూరిస్సన్తి, పరిహాయిస్సన్తి అసురకాయా'"తి.

"భూతపుబ్బం, భిక్ఖవే, సక్కో దేవానమిన్దో దేవే తావతింసే అనునయమానో తాయం వేలాయం ఇమం గాథం అభాసి –

"చాతుద్దసిం పఞ్చదసిం, యా చ పక్ఖస్స అట్ఠమీ;
పాటిహారియపక్ఖఞ్చ, అట్ఠఙ్గసుసమాగతం;
ఉపోసథం ఉపవసేయ్య, యోపిస్స [యోపస్స (సీ. స్యా. కం. పీ.)] మాదిసో నరో"తి.

"సా ఖో పనేసా, భిక్ఖవే, సక్కేన దేవానమిన్దేన గాథా దుగ్గీతా న సుగీతా దుబ్భాసితా న సుభాసితా. తం కిస్స హేతు? సక్కో హి, భిక్ఖవే, దేవానమిన్దో అవీతరాగో అవీతదోసో అవీతమోహో.

"యో చ ఖో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరహం ఖీణాసవో వుసితవా బ్రహ్మచరియో కతకరణీయో ఓహితభారో అనుప్పత్తసదత్థో పరిక్ఖీణభవసంయోజనో సమ్మదఞ్ఞా విముత్తో, తస్స ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో [తస్స ఖో ఏతం భిక్ఖునో (సీ. స్యా.), తస్స ఖో ఏవం భిక్ఖవే భిక్ఖునో (క.)] కల్లం వచనాయ –

"చాతుద్దసిం పఞ్చదసిం, యా చ పక్ఖస్స అట్ఠమీ;
పాటిహారియపక్ఖఞ్చ, అట్ఠఙ్గసుసమాగతం;
ఉపోసథం ఉపవసేయ్య, యోపిస్స మాదిసో నరో"తి.

"తం కిస్స హేతు? సో హి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వీతరాగో వీతదోసో వీతమోహో"తి. సత్తమం.

### ౮. దుతియచతుమహారాజసుత్తం

**౩౮**. "భూతపుబ్బం , భిక్ఖవే, సక్కో దేవానమిన్దో దేవే తావతింసే అనునయమానో తాయం వేలాయం ఇమం గాథం అభాసి –

"చాతుద్దసిం పఞ్చదసిం, యా చ పక్ఖస్స అట్ఠమీ;
పాటిహారియపక్ఖఞ్చ, అట్ఠఙ్గసుసమాగతం;
ఉపోసథం ఉపవసేయ్య, యోపిస్స మాదిసో నరో"తి.

"సా ఖో పనేసా, భిక్ఖవే, సక్కేన దేవానమిన్దేన గాథా దుగ్గీతా న సుగీతా దుబ్భాసితా న సుభాసితా. తం కిస్స హేతు? సక్కో హి, భిక్ఖవే, దేవానమిన్దో అపరిముత్తో జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, అపరిముత్తో దుక్ఖస్మాతి వదామి.

"యో చ ఖో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరహం ఖీణాసవో వుసితవా కతకరణీయో ఓహితభారో అనుప్పత్తసదత్థో పరిక్ఖీణభవసంయోజనో సమ్మదఞ్ఞా విముత్తో, తస్స ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో కల్లం వచనాయ –

"చాతుద్దసిం పఞ్చదసిం, యా చ పక్ఖస్స అట్ఠమీ;
పాటిహారియపక్ఖఞ్చ, అట్ఠఙ్గసుసమాగతం;
ఉపోసథం ఉపవసేయ్య, యోపిస్స మాదిసో నరో"తి.

"తం కిస్స హేతు? సో హి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పరిముత్తో జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, పరిముత్తో దుక్ఖస్మాతి వదామీ"తి. అట్ఠమం.

### ౯. సుఖుమాలసుత్తం

**౩౯**. "సుఖుమాలో అహం, భిక్ఖవే, పరమసుఖుమాలో అచ్చన్తసుఖుమాలో. మమ సుదం, భిక్ఖవే, పితు నివేసనే పోక్ఖరణియో కారితా హోన్తి. ఏకత్థ సుదం, భిక్ఖవే, ఉప్పలం వప్పతి [పుప్ఫతి (సీ. పీ.)], ఏకత్థ పదుమం, ఏకత్థ పుణ్డరీకం, యావదేవ మమత్థాయ . న ఖో పనస్సాహం, భిక్ఖవే, అకాసికం చన్దనం ధారేమి [కాసికం చన్దనం ధారేమి (స్యా. కం. క.), అకాసికం ధారేమి (?)]. కాసికం , భిక్ఖవే, సు మే తం వేఠనం హోతి, కాసికా కఞ్చుకా, కాసికం నివాసనం, కాసికో ఉత్తరాసఙ్గో. రత్తిన్దివం [రత్తిదివం (క.)] ఖో పన మే సు తం, భిక్ఖవే, సేతచ్ఛత్తం ధారీయతి – 'మా నం ఫుసి సీతం వా ఉణ్హం వా తిణం వా రజో వా ఉస్సావో వా'"తి.

"తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, తయో పాసాదా అహేసుం – ఏకో హేమన్తికో, ఏకో గిమ్హికో, ఏకో వస్సికో. సో ఖో అహం, భిక్ఖవే, వస్సికే పాసాదే వస్సికే చత్తారో మాసే నిప్పురిసేహి తూరియేహి పరిచారయమానో [పరిచారియమానో (స్యా. కం. పీ. క.)]

న హేట్ఠాపాసాదం ఓరోహామి. యథా ఖో పన, భిక్ఖవే, అఞ్ఞేసం నివేసనే దాసకమ్మకరపోరిసస్స కణాజకం భోజనం దీయతి బిలఙ్గదుతియం, ఏవమేవస్సు మే, భిక్ఖవే, పితు నివేసనే దాసకమ్మకరపోరిసస్స సాలిమంసోదనో దీయతి.

“తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏవరూపాయ ఇద్ధియా సమన్నాగతస్స ఏవరూపేన చ సుఖుమాలేన ఏతదహోసి – ‘అస్సుతవా ఖో పుథుజ్జనో అత్తనా జరాధమ్మో సమానో జరం అనతీతో పరం జిణ్ణం దిస్వా అట్టీయతి హరాయతి జిగుచ్ఛతి అత్తానంయేవ అతిసిత్వా, అహమ్పి ఖోమ్హి జరాధమ్మో జరం అనతీతో. అహఞ్చేవ [అహఞ్చే (?)] ఖో పన జరాధమ్మో సమానో జరం అనతీతో పరం జిణ్ణం దిస్వా అట్టీయేయ్యం హరాయేయ్యం జిగుచ్ఛేయ్యం న మేతం అస్స పతిరూప’న్తి. తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతో యో యోబ్బనే యోబ్బనమదో సో సబ్బసో పహీయి.

“అస్సుతవా ఖో పుథుజ్జనో అత్తనా బ్యాధిధమ్మో సమానో బ్యాధిం అనతీతో పరం బ్యాధితం దిస్వా అట్టీయతి హరాయతి జిగుచ్ఛతి అత్తానంయేవ అతిసిత్వా – ‘అహమ్పి ఖోమ్హి బ్యాధిధమ్మో బ్యాధిం అనతీతో, అహఞ్చేవ ఖో పన బ్యాధిధమ్మో సమానో బ్యాధిం అనతీతో పరం బ్యాధికం దిస్వా అట్టీయేయ్యం హరాయేయ్యం జిగుచ్ఛేయ్యం, న మేతం అస్స పతిరూప’న్తి. తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతో యో ఆరోగ్యే ఆరోగ్యమదో సో సబ్బసో పహీయి.

“అస్సుతవా ఖో పుథుజ్జనో అత్తనా మరణధమ్మో సమానో మరణం అనతీతో పరం మతం దిస్వా అట్టీయతి హరాయతి జిగుచ్ఛతి అత్తానంయేవ అతిసిత్వా – ‘అహమ్పి ఖోమ్హి మరణధమ్మో, మరణం అనతీతో, అహం చేవ ఖో పన మరణధమ్మో సమానో మరణం అనతీతో పరం మతం దిస్వా అట్టీయేయ్యం హరాయేయ్యం జిగుచ్ఛేయ్యం, న మేతం అస్స పతిరూప’న్తి. తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతో యో జీవితే జీవితమదో సో సబ్బసో పహీయీ”తి.

“తయోమే, భిక్ఖవే, మదా. కతమే తయో? యోబ్బనమదో, ఆరోగ్యమదో, జీవితమదో. యోబ్బనమదమత్తో వా, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, మనసా దుచ్చరితం చరతి. సో కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా, వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా, మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. ఆరోగ్యమదమత్తో వా, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో…పే… జీవితమదమత్తో వా, భిక్ఖవే, అస్సుతవా పుథుజ్జనో కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, మనసా దుచ్చరితం చరతి. సో కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా , వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా, మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి.

“యోబ్బనమదమత్తో వా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. ఆరోగ్యమదమత్తో వా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు…పే… జీవితమదమత్తో వా, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతీ”తి.

“బ్యాధిధమ్మా జరాధమ్మా, అథో మరణధమ్మినో;
యథాధమ్మా [బ్యాధిధమ్మో జరాధమ్మో, అథో మరణధమ్మికో; యథా ధమ్మో (క.)] తథాసన్తా, జిగుచ్ఛన్తి పుథుజ్జనా.

“అహఞ్చే తం జిగుచ్ఛేయ్యం, ఏవంధమ్మేసు పాణిసు;
న మేతం పతిరూపస్స, మమ ఏవం విహారినో.

“సోహం ఏవం విహరన్తో, ఞత్వా ధమ్మం నిరూపధిం;
ఆరోగ్యే యోబ్బనస్మిఞ్చ, జీవితస్మిఞ్చ యే మదా.

“సబ్బే మదే అభిభోస్మి [అతీతోస్మి (క.)], నేక్ఖమ్మే దట్ఠు ఖేమతం;
తస్స మే అహు ఉస్సాహో, నిబ్బానం అభిపస్సతో.

“నాహం భబ్బో ఏతరహి, కామాని పటిసేవితుం;
అనివత్తి భవిస్సామి, బ్రహ్మచరియపరాయణో”తి. నవమం;

### ౧౦. ఆధిపతేయ్యసుత్తం

**౪౦.** “తీణిమాని , భిక్ఖవే, ఆధిపతేయ్యాని. కతమాని తీణి? అత్తాధిపతేయ్యం, లోకాధిపతేయ్యం, ధమ్మాధిపతేయ్యం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, అత్తాధిపతేయ్యం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘న ఖో పనాహం చీవరహేతు అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో. న పిణ్డపాతహేతు, న సేనాసనహేతు, న ఇతిభవాభవహేతు అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో. అపి చ ఖోమ్హి ఓతిణ్ణో జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, దుక్ఖోతిణ్ణో దుక్ఖపరేతో. అప్పేవ నామ ఇమస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స అన్తకిరియా పఞ్ఞాయేథాతి. అహఞ్చేవ ఖో పన యాదిసకే [యాదిసకే వా (సీ. పీ. క.)] కామే ఓహాయ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో తాదిసకే వా [చ (క.)] కామే పరియేసేయ్యం తతో వా [చ (క.)] పాపిట్ఠతరే, న మేతం పతిరూప’న్తి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘ఆరద్ధం ఖో పన మే వీరియం భవిస్సతి అసల్లీనం, ఉపట్ఠితా సతి అసమ్ముట్ఠా, పస్సద్ధో కాయో అసారద్ధో, సమాహితం చిత్తం ఏకగ్గ’న్తి. సో అత్తానంయేవ అధిపతిం కరిత్వా అకుసలం పజహతి, కుసలం భావేతి, సావజ్జం పజహతి, అనవజ్జం భావేతి, సుద్ధం అత్తానం పరిహరతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అత్తాధిపతేయ్యం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, లోకాధిపతేయ్యం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘న ఖో పనాహం చీవరహేతు అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో. న పిణ్డపాతహేతు, న సేనాసనహేతు, న ఇతిభవాభవహేతు అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో. అపి చ ఖోమ్హి ఓతిణ్ణో జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, దుక్ఖోతిణ్ణో దుక్ఖపరేతో. అప్పేవ నామ ఇమస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స అన్తకిరియా పఞ్ఞాయేథా’తి. అహఞ్చేవ ఖో పన ఏవం పబ్బజితో సమానో కామవితక్కం వా వితక్కేయ్యం, బ్యాపాదవితక్కం వా వితక్కేయ్యం, విహింసావితక్కం వా వితక్కేయ్యం, మహా ఖో పనాయం లోకసన్నివాసో. మహన్తస్మిం ఖో పన లోకసన్నివాసే సన్తి సమణబ్రాహ్మణా ఇద్ధిమన్తో దిబ్బచక్ఖుకా పరచిత్తవిదునో. తే దూరతోపి పస్సన్తి, ఆసన్నాపి న దిస్సన్తి, చేతసాపి చిత్తం పజానన్తి [జానన్తి (క.)]. తేపి మం ఏవం జానేయ్యుం – ‘పస్సథ, భో, ఇమం కులపుత్తం సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో సమానో వోకిణ్ణో విహరతి పాపకేహి అకుసలేహి ధమ్మేహీ’తి. దేవతాపి ఖో సన్తి ఇద్ధిమన్తినియో దిబ్బచక్ఖుకా పరచిత్తవిదునియో. తా దూరతోపి పస్సన్తి, ఆసన్నాపి న దిస్సన్తి, చేతసాపి చిత్తం జానన్తి. తాపి మం ఏవం జానేయ్యుం – ‘పస్సథ, భో, ఇమం కులపుత్తం సద్ధా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో సమానో వోకిణ్ణో విహరతి పాపకేహి అకుసలేహి ధమ్మేహీ’తి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘ఆరద్ధం ఖో పన మే వీరియం భవిస్సతి అసల్లీనం, ఉపట్ఠితా సతి అసమ్ముట్ఠా, పస్సద్ధో

కాయో అసారద్ధో, సమాహితం చిత్తం ఏకగ్గ'న్తి. సో లోకంయేవ అధిపతిం కరిత్వా అకుసలం పజహతి, కుసలం భావేతి, సావజ్జం పజహతి, అనవజ్జం భావేతి, సుద్ధం అత్తానం పరిహరతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, లోకాధిపతేయ్యం.

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, ధమ్మాధిపతేయ్యం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'న ఖో పనాహం చీవరహేతు అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో. న పిణ్డపాతహేతు, న సేనాసనహేతు, న ఇతిభవాభవహేతు అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో. అపి చ ఖోమ్హి ఓతిణ్ణో జాతియా జరాయ మరణేన సోకేహి పరిదేవేహి దుక్ఖేహి దోమనస్సేహి ఉపాయాసేహి, దుక్ఖోతిణ్ణో దుక్ఖపరేతో. అప్పేవ నామ ఇమస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స అన్తకిరియా పఞ్ఞాయేథాతి. స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీతి. సన్తి ఖో పన మే సబ్రహ్మచారీ జానం పస్సం విహరన్తి. అహఞ్చేవ ఖో పన ఏవం స్వాక్ఖాతే ధమ్మవినయే పబ్బజితో సమానో కుసీతో విహరేయ్యం పమత్తో, న మేతం అస్స పతిరూప'న్తి. సో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'ఆరద్ధం ఖో పన మే వీరియం భవిస్సతి అసల్లీనం, ఉపట్ఠితా సతి అసమ్ముట్ఠా, పస్సద్ధో కాయో అసారద్ధో, సమాహితం చిత్తం ఏకగ్గ'న్తి. సో ధమ్మంయేవ అధిపతిం కరిత్వా అకుసలం పజహతి, కుసలం భావేతి, సావజ్జం పజహతి, అనవజ్జం భావేతి, సుద్ధం అత్తానం పరిహరతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ధమ్మాధిపతేయ్యం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి ఆధిపతేయ్యానీ"తి.

"నత్థి లోకే రహో నామ, పాపకమ్మం పకుబ్బతో;
అత్తా తే పురిస జానాతి, సచ్చం వా యది వా ముసా.

"కల్యాణం వత భో సక్ఖి, అత్తానం అతిమఞ్ఞసి;
యో సన్తం అత్తని పాపం, అత్తానం పరిగూహసి.

"పస్సన్తి దేవా చ తథాగతా చ,
లోకస్మిం బాలం విసమం చరన్తం;
తస్మా హి అత్తాధిపతేయ్యకో చ [అత్తాధిపకో సకో చరే (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)],
లోకాధిపో చ నిపకో చ ఝాయీ.

"ధమ్మాధిపో చ అనుధమ్మచారీ,
న హీయతి సచ్చపరక్కమో ముని;
పసయ్హ మారం అభిభుయ్య అన్తకం,
యో చ ఫుసీ జాతిక్ఖయం పధానవా;
సో తాదిసో లోకవిదూ సుమేధో,
సబ్బేసు ధమ్మేసు అతమ్మయో మునీ"తి. దసమం;

దేవదూతవగ్గో చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

బ్రహ్మా ఆనన్ద సారిపుత్తో, నిదానం హత్థకేన చ;
దూతా దుపే చ రాజానో, సుఖుమాలాధిపతేయ్యేన చాతి.

# ౫. చూళవగ్గో

### ౧. సమ్ముఖీభావసుత్తం

౪౧. “తిణ్ణం , భిక్ఖవే, సమ్ముఖీభావా సద్ధో కులపుత్తో బహుం పుఞ్ఞం పసవతి. కతమేసం తిణ్ణం? సద్ధాయ, భిక్ఖవే, సమ్ముఖీభావా సద్ధో కులపుత్తో బహుం పుఞ్ఞం పసవతి. దేయ్యధమ్మస్స, భిక్ఖవే, సమ్ముఖీభావా సద్ధో కులపుత్తో బహుం పుఞ్ఞం పసవతి. దక్ఖిణేయ్యానం, భిక్ఖవే, సమ్ముఖీభావా సద్ధో కులపుత్తో బహుం పుఞ్ఞం పసవతి. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం సమ్ముఖీభావా సద్ధో కులపుత్తో బహుం పుఞ్ఞం పసవతీ”తి. పఠమం.

### ౨. తిఠానసుత్తం

౪౨. “తీహి , భిక్ఖవే, ఠానేహి సద్ధో పసన్నో వేదితబ్బో. కతమేహి తీహి? సీలవన్తానం దస్సనకామో హోతి, సద్ధమ్మం సోతుకామో హోతి , విగతమలమచ్ఛేరేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి ముత్తచాగో పయతపాణి వోస్సగ్గరతో యాచయోగో దానసంవిభాగరతో. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ఠానేహి సద్ధో పసన్నో వేదితబ్బో”.

“దస్సనకామో సీలవతం, సద్ధమ్మం సోతుమిచ్ఛతి;
వినయే మచ్ఛేరమలం, స వే సద్ధోతి వుచ్చతీ”తి. దుతియం;

### ౩. అత్థవససుత్తం

౪౩. “తయో , భిక్ఖవే, అత్థవసే సమ్పస్సమానేన అలమేవ పరేసం ధమ్మం దేసేతుం. కతమే తయో? యో ధమ్మం దేసేతి సో అత్థప్పటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మప్పటిసంవేదీ చ. యో ధమ్మం సుణాతి సో అత్థప్పటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మప్పటిసంవేదీ చ. యో చేవ ధమ్మం దేసేతి యో చ ధమ్మం సుణాతి ఉభో అత్థప్పటిసంవేదినో చ హోన్తి ధమ్మప్పటిసంవేదినో చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో అత్థవసే సమ్పస్సమానేన అలమేవ పరేసం ధమ్మం దేసేతు”న్తి. తతియం.

### ౪. కథాపవత్తిసుత్తం

౪౪. “తీహి, భిక్ఖవే, ఠానేహి కథా పవత్తినీ హోతి. కతమేహి తీహి? యో ధమ్మం దేసేతి సో అత్థప్పటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మప్పటిసంవేదీ చ. యో ధమ్మం సుణాతి సో అత్థప్పటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మప్పటిసంవేదీ చ. యో చేవ ధమ్మం దేసేతి యో చ ధమ్మం సుణాతి ఉభో అత్థప్పటిసంవేదినో చ హోన్తి ధమ్మప్పటిసంవేదినో చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ఠానేహి కథా పవత్తినీ హోతీ”తి. చతుత్థం.

### ౫. పణ్డితసుత్తం

౪౫. “తీణిమాని, భిక్ఖవే, పణ్డితపఞ్ఞత్తాని సప్పురిసపఞ్ఞత్తాని. కతమాని తీణి? దానం, భిక్ఖవే, పణ్డితపఞ్ఞత్తం సప్పురిసపఞ్ఞత్తం . పబ్బజ్జా, భిక్ఖవే , పణ్డితపఞ్ఞత్తా సప్పురిసపఞ్ఞత్తా. మాతాపితూనం, భిక్ఖవే, ఉపట్ఠానం పణ్డితపఞ్ఞత్తం సప్పురిసపఞ్ఞత్తం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి పణ్డితపఞ్ఞత్తాని సప్పురిసపఞ్ఞత్తానీ”తి.

“సబ్భి దానం ఉపఞ్ఞత్తం, అహింసా సంయమో దమో;
మాతాపితు ఉపట్ఠానం, సన్తానం బ్రహ్మచారినం.

“సతం ఏతాని ఠానాని, యాని సేవేథ పణ్డితో;
అరియో దస్సనసమ్పన్నో, స లోకం భజతే సివ”న్తి. పఞ్చమం;

### ౬. సీలవన్తసుత్తం

**౪౬.** “యం, భిక్ఖవే, సీలవన్తో పబ్బజితా గామం వా నిగమం వా ఉపనిస్సాయ విహరన్తి. తత్థ మనుస్సా తీహి ఠానేహి బహుం పుఞ్ఞం పసవన్తి. కతమేహి తీహి? కాయేన , వాచాయ , మనసా. యం, భిక్ఖవే, సీలవన్తో పబ్బజితా గామం వా నిగమం వా ఉపనిస్సాయ విహరన్తి. తత్థ మనుస్సా ఇమేహి తీహి ఠానేహి బహుం పుఞ్ఞం పసవన్తీ”తి. ఛట్ఠం.

### ౭. సఙ్ఖతలక్ఖణసుత్తం

**౪౭.** “తీణిమాని, భిక్ఖవే, సఙ్ఖతస్స సఙ్ఖతలక్ఖణాని. కతమాని తీణి? ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, వయో పఞ్ఞాయతి, ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి సఙ్ఖతస్స సఙ్ఖతలక్ఖణానీ”తి. సత్తమం.

### ౮. అసఙ్ఖతలక్ఖణసుత్తం

**౪౮.** “తీణిమాని, భిక్ఖవే, అసఙ్ఖతస్స అసఙ్ఖతలక్ఖణాని. కతమాని తీణి? న ఉప్పాదో పఞ్ఞాయతి, న వయో పఞ్ఞాయతి, న ఠితస్స అఞ్ఞథత్తం పఞ్ఞాయతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి అసఙ్ఖతస్స అసఙ్ఖతలక్ఖణానీ”తి. అట్ఠమం.

### ౯. పబ్బతరాజసుత్తం

**౪౯.** “హిమవన్తం, భిక్ఖవే, పబ్బతరాజం నిస్సాయ మహాసాలా తీహి వడ్ఢీహి వడ్ఢన్తి. కతమాహి తీహి? సాఖాపత్తపలాసేన వడ్ఢన్తి, తచపపటికాయ వడ్ఢన్తి , ఫేగ్గుసారేన వడ్ఢన్తి. హిమవన్తం, భిక్ఖవే, పబ్బతరాజం నిస్సాయ మహాసాలా ఇమాహి తీహి వడ్ఢీహి వడ్ఢన్తి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, సద్ధం కులపతిం నిస్సాయ అన్తో జనో తీహి వడ్ఢీహి వడ్ఢతి. కతమాహి తీహి? సద్ధాయ వడ్ఢతి, సీలేన వడ్ఢతి, పఞ్ఞాయ వడ్ఢతి. సద్ధం, భిక్ఖవే, కులపతిం నిస్సాయ అన్తో జనో ఇమాహి తీహి వడ్ఢీహి వడ్ఢతీ”తి.

“యథాపి పబ్బతో సేలో, అరఞ్ఞస్మిం బ్రహావనే;
తం రుక్ఖా ఉపనిస్సాయ, వడ్ఢన్తే తే వనప్పతీ.

“తథేవ సీలసమ్పన్నం, సద్ధం కులపతిం ఇధ;
ఉపనిస్సాయ వడ్ఢన్తి, పుత్తదారా చ బన్ధవా;
అమచ్చా ఞాతిసఙ్ఘా చ, యే చస్స అనుజీవినో.

“త్యాస్స సీలవతో సీలం, చాగం సుచరితాని చ;

పస్సమానానుకుబ్బన్తి, అత్తమత్థం [యే భవన్తి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] విచక్ఖణా.

“ఇధ ధమ్మం చరిత్వాన, మగ్గం సుగతిగామినం;

నన్దినో దేవలోకస్మిం, మోదన్తి కామకామినో”తి. నవమం;

### ౧౦. ఆతప్పకరణీయసుత్తం

౫౦. “తీహి, భిక్ఖవే, ఠానేహి ఆతప్పం కరణీయం. కతమేహి తీహి? అనుప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం అనుప్పాదాయ ఆతప్పం కరణీయం , అనుప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఉప్పాదాయ ఆతప్పం కరణీయం, ఉప్పన్నానం సారీరికానం వేదనానం దుక్ఖానం తిబ్బానం ఖరానం కటుకానం అసాతానం అమనాపానం పాణహరానం అధివాసనాయ ఆతప్పం కరణీయం. ఇమేహి తీహి, భిక్ఖవే, ఠానేహి ఆతప్పం కరణీయం.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అనుప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం అనుప్పాదాయ ఆతప్పం కరోతి, అనుప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఉప్పాదాయ ఆతప్పం కరోతి, ఉప్పన్నానం సారీరికానం వేదనానం దుక్ఖానం తిబ్బానం ఖరానం కటుకానం అసాతానం అమనాపానం పాణహరానం అధివాసనాయ ఆతప్పం కరోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆతాపీ నిపకో సతో సమ్మా దుక్ఖస్స అన్తకిరియాయా”తి. దసమం.

### ౧౧. మహాచోరసుత్తం

౫౧. “తీహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో మహాచోరో సన్ధిమ్పి ఛిన్దతి, నిల్లోపమ్పి హరతి, ఏకాగారికమ్పి కరోతి, పరిపన్థేపి తిట్ఠతి. కతమేహి తీహి? ఇధ, భిక్ఖవే, మహాచోరో విసమనిస్సితో చ హోతి, గహననిస్సితో చ హోతి, బలవనిస్సితో చ హోతి. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, మహాచోరో విసమనిస్సితో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, మహాచోరో నదీవిదుగ్గం వా నిస్సితో హోతి పబ్బతవిసమం వా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, మహాచోరో విసమనిస్సితో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, మహాచోరో గహననిస్సితో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, మహాచోరో తిణగహనం వా నిస్సితో హోతి, రుక్ఖగహనం వా రోధం [గేధం (సీ॰ పీ॰)] వా మహావనసణ్డం వా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, మహాచోరో గహననిస్సితో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, మహాచోరో బలవనిస్సితో హోతి? ఇధ , భిక్ఖవే, మహాచోరో రాజానం వా రాజమహామత్తానం వా నిస్సితో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘సచే మం కోచి కిఞ్చి వక్ఖతి, ఇమే మే రాజానో వా రాజమహామత్తా వా పరియోధాయ అత్థం భణిస్సన్తీ’తి. సచే నం కోచి కిఞ్చి ఆహ, త్యాస్స రాజానో వా రాజమహామత్తా వా పరియోధాయ అత్థం భణన్తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, మహాచోరో బలవనిస్సితో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో మహాచోరో సన్ధిమ్పి ఛిన్దతి, నిల్లోపమ్పి హరతి, ఏకాగారికమ్పి కరోతి, పరిపన్థేపి తిట్ఠతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తీహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో పాపభిక్ఖు ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి. కతమేహి తీహి? ఇధ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు విసమనిస్సితో చ హోతి

గహననిస్సితో చ బలవనిస్సితో చ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు విసమనిస్సితో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు విసమేన కాయకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, విసమేన వచీకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి, విసమేన మనోకమ్మేన సమన్నాగతో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు విసమనిస్సితో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు గహననిస్సితో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా సమన్నాగతో హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు గహననిస్సితో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు బలవనిస్సితో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు రాజానం వా రాజమహామత్తానం వా నిస్సితో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘సచే మం కోచి కిఞ్చి వక్ఖతి, ఇమే మే రాజానో వా రాజమహామత్తా వా పరియోధాయ అత్థం భణిస్సన్తీ’తి. సచే నం కోచి కిఞ్చి ఆహ, త్యాస్స రాజానో వా రాజమహామత్తా వా పరియోధాయ అత్థం భణన్తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పాపభిక్ఖు బలవనిస్సితో హోతి. ఇమేహి ఖో , భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పాపభిక్ఖు ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతీ”తి. ఏకాదసమం.

చూళవగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

సమ్ముఖీ ఠానత్థవసం, పవత్తి పణ్డిత సీలవం;

సఙ్ఖతం పబ్బతాతప్పం, మహాచోరేనేకాదసాతి [మహాచోరేన తే దసాతి (క.)].

పఠమో పణ్ణాసకో సమత్తో.

**౨. దుతియపణ్ణాసకం**

# (౬) ౧. బ్రాహ్మణవగ్గో

### ౧. పఠమద్వేబ్రాహ్మణసుత్తం

౫౨. అథ ఖో ద్వే బ్రాహ్మణా జిణ్ణా వుద్ధా మహల్లకా అద్ధగతా వయోఅనుప్పత్తా వీసవస్ససతికా జాతియా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోదింసు. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే బ్రాహ్మణా భగవన్తం ఏతదవోచుం – “మయమస్సు, భో గోతమ, బ్రాహ్మణా జిణ్ణా వుద్ధా మహల్లకా అద్ధగతా వయోఅనుప్పత్తా వీసవస్ససతికా జాతియా; తే చమ్హా అకతకల్యాణా అకతకుసలా అకతభీరుత్తాణా. ఓవదతు నో భవం గోతమో, అనుసాసతు నో భవం గోతమో యం అమ్హాకం అస్స దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా”తి.

“తగ్ఘ తుమ్హే, బ్రాహ్మణా, జిణ్ణా వుద్ధా మహల్లకా అద్ధగతా వయోఅనుప్పత్తా వీసవస్ససతికా జాతియా; తే చత్థ అకతకల్యాణా అకతకుసలా అకతభీరుత్తాణా. ఉపనీయతి ఖో అయం, బ్రాహ్మణా, లోకో జరాయ బ్యాధినా మరణేన. ఏవం ఉపనీయమానే ఖో, బ్రాహ్మణా, లోకే జరాయ బ్యాధినా మరణేన, యో ఇధ కాయేన సంయమో వాచాయ సంయమో మనసా సంయమో, తం తస్స పేతస్స తాణఞ్చ లేణఞ్చ దీపఞ్చ సరణఞ్చ పరాయణఞ్చా”తి.

“ఉపనీయతి జీవితమప్పమాయు,
జరూపనీతస్స న సన్తి తాణా;
ఏతం భయం మరణే పేక్ఖమానో,
పుఞ్ఞాని కయిరాథ సుఖావహాని.

“యోధ కాయేన సంయమో, వాచాయ ఉద చేతసా;
తం తస్స పేతస్స సుఖాయ హోతి,
యం జీవమానో పకరోతి పుఞ్ఞ”న్తి. [సం॰ ని॰ ౧.౧౦౦] పఠమం;

### ౨. దుతియద్వేబ్రాహ్మణసుత్తం

౫౩. అథ ఖో ద్వే బ్రాహ్మణా జిణ్ణా వుద్ధా మహల్లకా అద్ధగతా వయోఅనుప్పత్తా వీసవస్ససతికా జాతియా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే బ్రాహ్మణా భగవన్తం ఏతదవోచుం – “మయమస్సు, భో గోతమ, బ్రాహ్మణా జిణ్ణా వుద్ధా మహల్లకా అద్ధగతా వయోఅనుప్పత్తా వీసవస్ససతికా జాతియా; తే చమ్హా అకతకల్యాణా అకతకుసలా అకతభీరుత్తాణా. ఓవదతు నో భవం గోతమో, అనుసాసతు నో భవం గోతమో యం అమ్హాకం అస్స దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా”తి.

“తగ్ఘ తుమ్హే, బ్రాహ్మణా, జిణ్ణా వుద్ధా మహల్లకా అద్ధగతా వయోఅనుప్పత్తా వీసవస్ససతికా జాతియా; తే చత్థ అకతకల్యాణా అకతకుసలా అకతభీరుత్తాణా. ఆదిత్తో ఖో అయం, బ్రాహ్మణా, లోకో జరాయ బ్యాధినా మరణేన. ఏవం ఆదిత్తే

ఖో, బ్రాహ్మణా, లోకే జరాయ బ్యాధినా మరణేన, యో ఇధ కాయేన సంయమో వాచాయ సంయమో మనసా సంయమో, తం తస్స పేతస్స తాణఞ్చ లేణఞ్చ దీపఞ్చ సరణఞ్చ పరాయణఞ్చా"తి.

"ఆదిత్తస్మిం అగారస్మిం, యం నీహరతి భాజనం;
తం తస్స హోతి అత్థాయ, నో చ యం తత్థ డయ్హతి.

"ఏవం ఆదిత్తో ఖో [ఏవం ఆదీవితో (సీ. పీ.), ఏవం ఆదిత్తకో (స్యా. కం.) సం. ని. ౧.౪౧] లోకో, జరాయ మరణేన చ;
నీహరేథేవ దానేన, దిన్నం హోతి సునీహతం [సునిబ్బుతం (క.)].

"యోధ కాయేన సంయమో, వాచాయ ఉద చేతసా;
తం తస్స పేతస్స సుఖాయ హోతి,
యం జీవమానో పకరోతి పుఞ్ఞ"న్తి. దుతియం;

### ౩. అఞ్ఞతరబ్రాహ్మణసుత్తం

**౫౪.** అథ ఖో అఞ్ఞతరో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – "'సన్దిట్ఠికో ధమ్మో సన్దిట్ఠికో ధమ్మో'తి, భో గోతమ, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భో గోతమ, సన్దిట్ఠికో ధమ్మో హోతి అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో [ఓపనయికో (సీ. స్యా. కం. పీ.) పఞ్చమసుత్తస్స టీకా ఓలోకేతబ్బా] పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ"తి?

"రత్తో ఖో, బ్రాహ్మణ, రాగేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో అత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. రాగే పహీనే నేవత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న చేతసికం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. (రత్తో ఖో...పే.... కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, మనసా దుచ్చరితం చరతి. రాగే పహీనా నేవ కాయేన దుచ్చరితం చరతి, న వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, న మనసా దుచ్చరితం చరతి. రత్తో ఖో...పే.... అత్తత్థమ్పి యథాభూతం నప్పజానాతి, పరత్థమ్పి యథాభూతం నప్పజానాతి, ఉభయత్థమ్పి యథాభూతం నప్పజానాతి. రాగే పహీనే అత్తత్థమ్పి యథాభూతం పజానాతి, పరత్థమ్పి యథాభూతం పజానాతి, ఉభయత్థమ్పి యథాభూతం పజానాతి.) [( ) ఏత్థన్తరే పాఠో సీ. స్యా. కం. పీ. పోత్థకేసు న దిస్సతి, ఇధపి దుట్ఠమూళ్హవారేసు] ఏవమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, సన్దిట్ఠికో ధమ్మో హోతి...పే....

"దుట్ఠో ఖో, బ్రాహ్మణ, దోసేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో అత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. దోసే పహీనే నేవత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న చేతసికమ్పి [న చేతసికం (సీ. స్యా. క.)] దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. ఏవమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, సన్దిట్ఠికో ధమ్మో హోతి...పే....

“మూళ్హో ఖో, బ్రాహ్మణ, మోహేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో అత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. మోహే పహీనే నేవత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న చేతసికం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి . ఏవం ఖో, బ్రాహ్మణ, సన్దిట్ఠికో ధమ్మో హోతి అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ”తి.

“అభిక్కన్తం, భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమ! సేయ్యథాపి, భో గోతమ, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య – ‘చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీ’తి; ఏవమేవం భోతా గోతమేన అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏసాహం భవన్తం గోతమం సరణం గచ్ఛామి ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. తతియం.

## ४. పరిబ్బాజకసుత్తం

**౫౪.** అథ ఖో అఞ్ఞతరో బ్రాహ్మణపరిబ్బాజకో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా…పే.… ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో బ్రాహ్మణపరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – ““సన్దిట్ఠికో ధమ్మో సన్దిట్ఠికో ధమ్మో’తి, భో గోతమ, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భో గోతమ, సన్దిట్ఠికో ధమ్మో హోతి అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ”తి?

“రత్తో ఖో, బ్రాహ్మణ, రాగేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో అత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. రాగే పహీనే నేవత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి.

“రత్తో ఖో, బ్రాహ్మణ, రాగేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, మనసా దుచ్చరితం చరతి. రాగే పహీనే నేవ కాయేన దుచ్చరితం చరతి, న వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, న మనసా దుచ్చరితం చరతి.

“రత్తో ఖో, బ్రాహ్మణ, రాగేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో అత్తత్థమ్పి యథాభూతం నప్పజానాతి, పరత్థమ్పి యథాభూతం నప్పజానాతి, ఉభయత్థమ్పి యథాభూతం నప్పజానాతి. రాగే పహీనే అత్తత్థమ్పి యథాభూతం పజానాతి , పరత్థమ్పి యథాభూతం పజానాతి, ఉభయత్థమ్పి యథాభూతం పజానాతి. ఏవమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, సన్దిట్ఠికో ధమ్మో హోతి…పే.…

“దుట్ఠో ఖో, బ్రాహ్మణ, దోసేన…పే.… మూళ్హో ఖో, బ్రాహ్మణ, మోహేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో అత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. మోహే పహీనే నేవత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న చేతసికం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి.

“మూళ్హో ఖో, బ్రాహ్మణ, మోహేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో, కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, మనసా దుచ్చరితం చరతి. మోహే పహీనే నేవ కాయేన దుచ్చరితం చరతి, న వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, న

మనసా దుచ్చరితం చరతి.

“మూళ్హో ఖో, బ్రాహ్మణ, మోహేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో అత్తత్థమ్పి యథాభూతం నప్పజానాతి, పరత్థమ్పి యథాభూతం నప్పజానాతి , ఉభయత్థమ్పి యథాభూతం నప్పజానాతి. మోహే పహీనే అత్తత్థమ్పి యథాభూతం పజానాతి, పరత్థమ్పి యథాభూతం పజానాతి, ఉభయత్థమ్పి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, బ్రాహ్మణ, సన్దిట్ఠికో ధమ్మో హోతి అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ”తి.

“అభిక్కన్తం, భో గోతమ...పే.... ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. చతుత్థం.

### ౫. నిబ్బుతసుత్తం

**౫౬.** అథ ఖో జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – “‘సన్దిట్ఠికం నిబ్బానం సన్దిట్ఠికం నిబ్బాన’న్తి, భో గోతమ, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భో గోతమ, సన్దిట్ఠికం నిబ్బానం హోతి అకాలికం ఏహిపస్సికం ఓపనేయ్యికం పచ్చత్తం వేదితబ్బం విఞ్ఞూహీ”తి?

“రత్తో ఖో, బ్రాహ్మణ, రాగేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో అత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. రాగే పహీనే నేవత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. ఏవమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, సన్దిట్ఠికం నిబ్బానం హోతి.

“దుట్ఠో ఖో, బ్రాహ్మణ...పే.... మూళ్హో ఖో, బ్రాహ్మణ, మోహేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో అత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. మోహే పహీనే నేవత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న చేతసికం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. ఏవమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, సన్దిట్ఠికం నిబ్బానం హోతి.

“యతో ఖో అయం, బ్రాహ్మణ [యతో చ ఖో అయం బ్రాహ్మణ (సీ.), యతో ఖో బ్రాహ్మణ అకాలికం ఏహిపస్సికం ఓపనేయ్యికం పచ్చత్తం వేదితబ్బం (క.)], అనవసేసం రాగక్ఖయం పటిసంవేదేతి, అనవసేసం దోసక్ఖయం పటిసంవేదేతి, అనవసేసం మోహక్ఖయం పటిసంవేదేతి; ఏవం ఖో, బ్రాహ్మణ, సన్దిట్ఠికం నిబ్బానం హోతి అకాలికం ఏహిపస్సికం ఓపనేయ్యికం పచ్చత్తం వేదితబ్బం విఞ్ఞూహీ”తి. “అభిక్కన్తం, భో గోతమ...పే.... ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. పఞ్చమం.

### ౬. పలోకసుత్తం

**౫౭.** అథ ఖో అఞ్ఞతరో బ్రాహ్మణమహాసాలో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో బ్రాహ్మణమహాసాలో భగవన్తం ఏతదవోచ – “సుతం మేతం, భో గోతమ, పుబ్బకానం బ్రాహ్మణానం వుద్ధానం మహల్లకానం

ఆచరియపాచరియానం భాసమానానం – ‘పుబ్బే సుదం [పుబ్బస్సుదం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] అయం లోకో అవీచి మఞ్ఞే ఫుటో అహోసి మనుస్సేహి, కుక్కుటసంపాతికా గామనిగమరాజధానియో’తి. కో ను ఖో, భో గోతమ, హేతు కో పచ్చయో యేనేతరహి మనుస్సానం ఖయో హోతి, తనుత్తం పఞ్ఞాయతి, గామాపి అగామా హోన్తి , నిగమాపి అనిగమా హోన్తి, నగరాపి అనగరా హోన్తి, జనపదాపి అజనపదా హోన్తీ”తి?

“ఏతరహి, బ్రాహ్మణ, మనుస్సా అధమ్మరాగరత్తా విసమలోభాభిభూతా మిచ్ఛాధమ్మపరేతా. తే అధమ్మరాగరత్తా విసమలోభాభిభూతా మిచ్ఛాధమ్మపరేతా తిణ్హాని సత్థాని గహేత్వా అఞ్ఞమఞ్ఞం [అఞ్ఞమఞ్ఞస్స (సబ్బత్థ)] జీవితా వోరోపేన్తి, తేన బహూ మనుస్సా కాలం కరోన్తి. అయమ్పి ఖో , బ్రాహ్మణ, హేతు అయం పచ్చయో యేనేతరహి మనుస్సానం ఖయో హోతి, తనుత్తం పఞ్ఞాయతి, గామాపి అగామా హోన్తి, నిగమాపి అనిగమా హోన్తి, నగరాపి అనగరా హోన్తి, జనపదాపి అజనపదా హోన్తి.

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ, ఏతరహి మనుస్సా అధమ్మరాగరత్తా విసమలోభాభిభూతా మిచ్ఛాధమ్మపరేతా. తేసం అధమ్మరాగరత్తానం విసమలోభాభిభూతానం మిచ్ఛాధమ్మపరేతానం దేవో న సమ్మాధారం అనుప్పవేచ్ఛతి. తేన దుబ్భిక్ఖం హోతి దుస్సస్సం సేతట్టికం సలాకావుత్తం. తేన బహూ మనుస్సా కాలం కరోన్తి. అయమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, హేతు అయం పచ్చయో యేనేతరహి మనుస్సానం ఖయో హోతి, తనుత్తం పఞ్ఞాయతి, గామాపి అగామా హోన్తి, నిగమాపి అనిగమా హోన్తి, నగరాపి అనగరా హోన్తి, జనపదాపి అజనపదా హోన్తి.

“పున చపరం, బ్రాహ్మణ, ఏతరహి మనుస్సా అధమ్మరాగరత్తా విసమలోభాభిభూతా మిచ్ఛాధమ్మపరేతా. తేసం అధమ్మరాగరత్తానం విసమలోభాభిభూతానం మిచ్ఛాధమ్మపరేతానం యక్ఖా వాళే అమనుస్సే ఓస్సజ్జన్తి [ఓస్సజన్తి (సీ.)], తేన బహూ మనుస్సా కాలం కరోన్తి. అయమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, హేతు అయం పచ్చయో యేనేతరహి మనుస్సానం ఖయో హోతి, తనుత్తం పఞ్ఞాయతి, గామాపి అగామా హోన్తి, నిగమాపి అనిగమా హోన్తి, నగరాపి అనగరా హోన్తి, జనపదాపి అజనపదా హోన్తీ”తి.

“అభిక్కన్తం, భో గోతమ...పే.... ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. ఛట్ఠం.

### ౭. వచ్ఛగోత్తసుత్తం

౫౮. అథ ఖో వచ్ఛగోత్తో [వచ్ఛపుత్తో (క.)] పరిబ్బాజకో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి ; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వచ్ఛగోత్తో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – “సుతం మేతం, భో గోతమ, సమణో గోతమో ఏవమాహ – ‘మయ్హమేవ దానం దాతబ్బం , నాఞ్ఞేసం దానం దాతబ్బం; మయ్హమేవ సావకానం దానం దాతబ్బం, నాఞ్ఞేసం సావకానం దానం దాతబ్బం; మయ్హమేవ దిన్నం మహప్ఫలం, నాఞ్ఞేసం దిన్నం మహప్ఫలం; మయ్హమేవ సావకానం దిన్నం మహప్ఫలం, నాఞ్ఞేసం సావకానం దిన్నం మహప్ఫల’న్తి. యే తే, భో గోతమ, ఏవమాహంసు ‘సమణో గోతమో ఏవమాహ మయ్హమేవ దానం దాతబ్బం, నాఞ్ఞేసం దానం దాతబ్బం. మయ్హమేవ సావకానం దానం దాతబ్బం, నాఞ్ఞేసం సావకానం దానం దాతబ్బం. మయ్హమేవ దిన్నం మహప్ఫలం, నాఞ్ఞేసం దిన్నం మహప్ఫలం. మయ్హమేవ సావకానం దిన్నం మహప్ఫలం, నాఞ్ఞేసం సావకానం

దిన్నం మహప్ఫల’న్తి. కచ్చి తే భోతో గోతమస్స వుత్తవాదినో చ భవన్తం గోతమం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖన్తి, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరోన్తి, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానుపాతో [వాదానువాదో (క.)] గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛతి? అనబ్భక్ఖాతుకామా హి మయం భవన్తం గోతమ”న్తి.

“యే తే, వచ్ఛ, ఏవమాహంసు – ‘సమణో గోతమో ఏవమాహ – మయ్హమేవ దానం దాతబ్బం…పే.… నాఞ్ఞేసం సావకానం దిన్నం మహప్ఫల’న్తి న మే తే వుత్తవాదినో. అబ్భాచిక్ఖన్తి చ పన మం [చ పన మం తే (సీ. స్యా. కం. పీ.)] అసతా అభూతేన. యో ఖో, వచ్ఛ, పరం దానం దదన్తం వారేతి సో తిణ్ణం అన్తరాయకరో హోతి, తిణ్ణం పారిపన్థికో. కతమేసం తిణ్ణం? దాయకస్స పుఞ్ఞన్తరాయకరో హోతి, పటిగ్గాహకానం లాభన్తరాయకరో హోతి, పుబ్బేవ ఖో పనస్స అత్తా ఖతో చ హోతి ఉపహతో చ. యో ఖో, వచ్ఛ, పరం దానం దదన్తం వారేతి సో ఇమేసం తిణ్ణం అన్తరాయకరో హోతి, తిణ్ణం పారిపన్థికో.

“అహం ఖో పన, వచ్ఛ, ఏవం వదామి – యే హి తే చన్దనికాయ వా ఓలిగల్లే వా పాణా, తత్రపి యో థాలిధోవనం [థాలకధోవనం (క.)] వా సరావధోవనం వా ఛడ్డేతి – యే తత్థ పాణా తే తేన యాపేన్తూతి, తతో నిదానమ్పాహం, వచ్ఛ, పుఞ్ఞస్స ఆగమం వదామి. కో పన వాదో మనుస్సభూతే! అపి చాహం, వచ్ఛ, సీలవతో దిన్నం మహప్ఫలం వదామి, నో తథా దుస్సీలస్స, సో చ హోతి పఞ్చఙ్గవిప్పహీనో పఞ్చఙ్గసమన్నాగతో.

“కతమాని పఞ్చఙ్గాని పహీనాని హోన్తి? కామచ్ఛన్దో పహీనో హోతి, బ్యాపాదో పహీనో హోతి , థినమిద్ధం పహీనం హోతి, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం పహీనం హోతి, విచికిచ్ఛా పహీనా హోతి. ఇమాని పఞ్చఙ్గాని విప్పహీనాని హోన్తి.

“కతమేహి పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో హోతి? అసేక్ఖేన సీలక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి, అసేక్ఖేన సమాధిక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి, అసేక్ఖేన పఞ్ఞాక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి, అసేక్ఖేన విముత్తిక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి, అసేక్ఖేన విముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధేన సమన్నాగతో హోతి; ఇమేహి పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో హోతి. ఇతి పఞ్చఙ్గవిప్పహీనే పఞ్చఙ్గసమన్నాగతే దిన్నం మహప్ఫలన్తి వదామీ”తి.

“ఇతి కణ్హాసు సేతాసు, రోహిణీసు హరీసు వా;
కమ్మాసాసు సరూపాసు, గోసు పారేవతాసు వా.

“యాసు కాసుచి ఏతాసు, దన్తో జాయతి పుఙ్గవో;
ధోరయ్హో బలసమ్పన్నో, కల్యాణజవనిక్కమో;
తమేవ భారే యుఞ్జన్తి, నాస్స వణ్ణం పరిక్ఖరే.

“ఏవమేవం మనుస్సేసు, యస్మిం కస్మిఞ్చి జాతియే;
ఖత్తియే బ్రాహ్మణే వేస్సే, సుద్దే చణ్డాలపుక్కుసే.

“యాసు కాసుచి ఏతాసు, దన్తో జాయతి సుబ్బతో;
ధమ్మట్ఠో సీలసమ్పన్నో, సచ్చవాదీ హిరీమనో.

“పహీనజాతిమరణో, బ్రహ్మచరియస్స కేవలీ;
పన్నభారో విసంయుత్తో, కతకిచ్చో అనాసవో.

“పారగూ సబ్బధమ్మానం, అనుపాదాయ నిబ్బుతో;
తస్మింయేవ [తస్మిం వే (స్యా. కం.)] విరజే ఖేత్తే, విపులా హోతి దక్ఖిణా.

“బాలా చ అవిజానన్తా, దుమ్మేధా అస్సుతావినో;
బహిద్ధా దేన్తి దానాని, న హి సన్తే ఉపాసరే.

“యే చ సన్తే ఉపాసన్తి, సప్పఞ్ఞే ధీరసమ్మతే;
సద్ధా చ నేసం సుగతే, మూలజాతా పతిట్ఠితా.

“దేవలోకఞ్చ తే యన్తి, కులే వా ఇధ జాయరే;
అనుపుబ్బేన నిబ్బానం, అధిగచ్ఛన్తి పణ్డితా”తి. సత్తమం;

### ౮. తికణ్ణసుత్తం

౫౯. అథ ఖో తికణ్ణో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో తికణ్ణో బ్రాహ్మణో భగవతో సమ్ముఖా తేవిజ్జానం సుదం బ్రాహ్మణానం వణ్ణం భాసతి – “ఏవమ్పి తేవిజ్జా బ్రాహ్మణా, ఇతిపి తేవిజ్జా బ్రాహ్మణా”తి.

“యథా కథం పన, బ్రాహ్మణ, బ్రాహ్మణా బ్రాహ్మణం తేవిజ్జం పఞ్ఞాపేన్తీ”తి? “ఇధ, భో గోతమ, బ్రాహ్మణో ఉభతో సుజాతో హోతి మాతితో చ పితితో చ, సంసుద్ధగహణికో యావ సత్తమా పితామహయుగా, అక్ఖిత్తో అనుపక్కుట్ఠో జాతివాదేన, అజ్ఝాయకో, మన్తధరో, తిణ్ణం వేదానం పారగూ సనిఘణ్డుకేటుభానం సాక్ఖరప్పభేదానం ఇతిహాసపఞ్చమానం, పదకో, వేయ్యాకరణో, లోకాయతమహాపురిసలక్ఖణేసు అనవయోతి. ఏవం ఖో, భో గోతమ, బ్రాహ్మణా తేవిజ్జం పఞ్ఞాపేన్తీ”తి.

“అఞ్ఞథా ఖో, బ్రాహ్మణ, బ్రాహ్మణా బ్రాహ్మణం తేవిజ్జం పఞ్ఞపేన్తి, అఞ్ఞథా చ పన అరియస్స వినయే తేవిజ్జో హోతీ”తి. “యథా కథం పన, భో గోతమ, అరియస్స వినయే తేవిజ్జో హోతి? సాధు మే భవం గోతమో తథా ధమ్మం దేసేతు యథా అరియస్స వినయే తేవిజ్జో హోతీ”తి. “తేన హి, బ్రాహ్మణ, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భో”తి ఖో తికణ్ణో బ్రాహ్మణో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

“ఇధ , బ్రాహ్మణ, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి సతో చ సమ్పజానో, సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేతి యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – ‘ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ’తి

తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా, పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

“సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో దసపి జాతియో వీసమ్పి జాతియో తింసమ్పి జాతియో చత్తారీసమ్పి జాతియో పఞ్ఞాసమ్పి జాతియో జాతిసతమ్పి జాతిసహస్సమ్పి జాతిసతసహస్సమ్పి, అనేకేపి సంవట్టకప్పే అనేకేపి వివట్టకప్పే అనేకేపి సంవట్టవివట్టకప్పే – ‘అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం. తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నో’తి. ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. అయమస్స పఠమా విజ్జా అధిగతా హోతి; అవిజ్జా విహతా, విజ్జా ఉప్పన్నా; తమో విహతో, ఆలోకో ఉప్పన్నో యథా తం అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో.

“సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే సత్తానం చుతూపపాతఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి – ‘ఇమే వత భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా...పే.... మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా అరియానం ఉపవాదకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా. ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా, వచీసుచరితేన సమన్నాగతా, మనోసుచరితేన సమన్నాగతా అరియానం అనుపవాదకా సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా’తి. ఇతి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి. అయమస్స దుతియా విజ్జా అధిగతా హోతి; అవిజ్జా విహతా, విజ్జా ఉప్పన్నా; తమో విహతో, ఆలోకో ఉప్పన్నో యథా తం అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో.

“సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే ఆసవానం ఖయఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి; ‘ఇమే ఆసవా’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం ఆసవసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం ఆసవనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం ఆసవనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. తస్స ఏవం జానతో ఏవం పస్సతో కామాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, భవాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, అవిజ్జాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి; విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతి. అయమస్స తతియా విజ్జా అధిగతా హోతి; అవిజ్జా విహతా, విజ్జా ఉప్పన్నా; తమో విహతో, ఆలోకో ఉప్పన్నో యథా తం అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో”తి.

“అనుచ్చావచసీలస్స, నిపకస్స చ ఝాయినో;

చిత్తం యస్స వసీభూతం, ఏకగ్గం సుసమాహితం.

“తం వే తమోనుదం ధీరం, తేవిజ్జం మచ్చుహాయినం;
హితం దేవమనుస్సానం, ఆహు సబ్బప్పహాయినం.

“తీహి విజ్జాహి సమ్పన్నం, అసమ్మూళ్హవిహారినం;
బుద్ధం అన్తిమదేహినం [అన్తిమసారీరం (సీ. స్యా. కం. పీ.)], తం నమస్సన్తి గోతమం.

[ధ. ప. ౪౨౩; ఇతివు. ౯౯] “పుబ్బేనివాసం యో వేదీ, సగ్గాపాయఞ్చ పస్సతి;
అథో జాతిక్ఖయం పత్తో, అభిఞ్ఞావోసితో ముని.

“ఏతాహి తీహి విజ్జాహి, తేవిజ్జో హోతి బ్రాహ్మణో;
తమహం వదామి తేవిజ్జం, నాఞ్ఞం లపితలాపన”న్తి.

“ఏవం ఖో, బ్రాహ్మణ, అరియస్స వినయే తేవిజ్జో హోతీ”తి. “అఞ్ఞథా, భో గోతమ, బ్రాహ్మణానం తేవిజ్జో, అఞ్ఞథా చ పన అరియస్స వినయే తేవిజ్జో హోతి. ఇమస్స చ పన, భో గోతమ, అరియస్స వినయే తేవిజ్జస్స బ్రాహ్మణానం తేవిజ్జో కలం నాగ్ఘతి సోళసిం”.

“అభిక్కన్తం, భో గోతమ...పే.... ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. అట్ఠమం.

### ౯. జాణుస్సోణిసుత్తం

**౬౦**. అథ ఖో జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం...పే.... ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – “యస్సస్సు, భో గోతమ, యఞ్ఞో వా సద్ధం వా థాలిపాకో వా దేయ్యధమ్మం వా, తేవిజ్జేసు బ్రాహ్మణేసు దానం దదేయ్యా”తి. “యథా కథం పన, బ్రాహ్మణ, బ్రాహ్మణా తేవిజ్జం పఞ్ఞపేన్తీ”తి? “ఇధ ఖో, భో గోతమ, బ్రాహ్మణో ఉభతో సుజాతో హోతి మాతితో చ పితితో చ సంసుద్ధగహణికో యావ సత్తమా పితామహయుగా అక్ఖిత్తో అనుపక్కుట్ఠో జాతివాదేన, అజ్ఝాయకో మన్తధరో, తిణ్ణం వేదానం పారగూ సనిఘణ్డుకేటుభానం సాక్ఖరప్పభేదానం ఇతిహాసపఞ్చమానం, పదకో, వేయ్యాకరణో, లోకాయతమహాపురిసలక్ఖణేసు అనవయోతి. ఏవం ఖో, భో గోతమ, బ్రాహ్మణా తేవిజ్జం పఞ్ఞపేన్తీ”తి.

“అఞ్ఞథా ఖో, బ్రాహ్మణ, బ్రాహ్మణా బ్రాహ్మణం తేవిజ్జం పఞ్ఞపేన్తి, అఞ్ఞథా చ పన అరియస్స వినయే తేవిజ్జో హోతీ”తి. “యథా కథం పన, భో గోతమ, అరియస్స వినయే తేవిజ్జో హోతి? సాధు మే భవం గోతమో తథా ధమ్మం దేసేతు యథా అరియస్స వినయే తేవిజ్జో హోతీ”తి . “తేన హి, బ్రాహ్మణ, సుణాహి , సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ”తి . “ఏవం, భో”తి ఖో జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

“ఇధ పన, బ్రాహ్మణ, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి...పే.... చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

“సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో…పే॰… ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. అయమస్స పఠమా విజ్జా అధిగతా హోతి; అవిజ్జా విహతా, విజ్జా ఉప్పన్నా; తమో విహతో, ఆలోకో ఉప్పన్నో యథా తం అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో.

“సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే సత్తానం చుతూపపాతఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన…పే॰… యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి. అయమస్స దుతియా విజ్జా అధిగతా హోతి; అవిజ్జా విహతా, విజ్జా ఉప్పన్నా; తమో విహతో, ఆలోకో ఉప్పన్నో యథా తం అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో.

“సో ఏవం సమాహితే చిత్తే పరిసుద్ధే పరియోదాతే అనఙ్గణే విగతూపక్కిలేసే ముదుభూతే కమ్మనియే ఠితే ఆనేఞ్జప్పత్తే ఆసవానం ఖయఞాణాయ చిత్తం అభినిన్నామేతి. సో ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే॰… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి; ‘ఇమే ఆసవా’తి యథాభూతం పజానాతి…పే॰… ‘అయం ఆసవనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. తస్స ఏవం జానతో ఏవం పస్సతో కామాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, భవాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, అవిజ్జాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి; విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతి. అయమస్స తతియా విజ్జా అధిగతా హోతి; అవిజ్జా విహతా, విజ్జా ఉప్పన్నా; తమో విహతో , ఆలోకో ఉప్పన్నో యథా తం అప్పమత్తస్స ఆతాపినో పహితత్తస్స విహరతో”తి.

“యో సీలబ్బతసమ్పన్నో, పహితత్తో సమాహితో;
చిత్తం యస్స వసీభూతం, ఏకగ్గం సుసమాహితం.

[ధ॰ ప॰ ౪౨౩; ఇతివు॰ ౯౯] “పుబ్బేనివాసం యో వేదీ, సగ్గాపాయఞ్చ పస్సతి;
అథో జాతిక్ఖయం పత్తో, అభిఞ్ఞావోసితో ముని.

“ఏతాహి తీహి విజ్జాహి, తేవిజ్జో హోతి బ్రాహ్మణో;
తమహం వదామి తేవిజ్జం, నాఞ్ఞం లపితలాపన”న్తి.

“ఏవం ఖో, బ్రాహ్మణ, అరియస్స వినయే తేవిజ్జో హోతీ”తి. “అఞ్ఞథా, భో గోతమ, బ్రాహ్మణానం తేవిజ్జో, అఞ్ఞథా చ పన అరియస్స వినయే తేవిజ్జో హోతి. ఇమస్స చ, భో గోతమ, అరియస్స వినయే తేవిజ్జస్స బ్రాహ్మణానం తేవిజ్జో కలం నాగ్ఘతి సోళసిం”.

“అభిక్కన్తం, భో గోతమ…పే॰… ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. నవమం.

### ౧౦. సఙ్గారవసుత్తం

౬౧. అథ ఖో సఙ్గారవో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సఙ్గారవో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – “మయమస్సు, భో గోతమ, బ్రాహ్మణా నామ. యఞ్ఞం యజామపి యజాపేమపి. తత్ర, భో గోతమ, యో చేవ యజతి [యో చేవ యఞ్ఞం యజతి (స్యా. కం.)] యో చ యజాపేతి సబ్బే తే అనేకసారీరికం పుఞ్ఞప్పటిపదం పటిపన్నా హోన్తి, యదిదం యఞ్ఞాధికరణం. యో పనాయం, భో గోతమ, యస్స వా తస్స వా కులా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో ఏకమత్తానం దమేతి, ఏకమత్తానం సమేతి, ఏకమత్తానం పరినిబ్బాపేతి, ఏవమస్సాయం ఏకసారీరికం పుఞ్ఞప్పటిపదం పటిపన్నో హోతి, యదిదం పబ్బజ్జాధికరణ”న్తి.

“తేన హి, బ్రాహ్మణ, తఞ్ఞేవేత్థ పటిపుచ్ఛిస్సామి. యథా తే ఖమేయ్య తథా నం బ్యాకరేయ్యాసి. తం కిం మఞ్ఞసి, బ్రాహ్మణ, ఇధ తథాగతో లోకే ఉప్పజ్జతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా. సో ఏవమాహ – ‘ఏథాయం మగ్గో అయం పటిపదా యథాపటిపన్నో అహం అనుత్తరం బ్రహ్మచరియోగధం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేమి; ఏథ [ఏతం (క.)], తుమ్హేపి తథా పటిపజ్జథ, యథాపటిపన్నా తుమ్హేపి అనుత్తరం బ్రహ్మచరియోగధం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సథా’తి. ఇతి అయఞ్చేవ [సయం చేవ (క.)] సత్థా ధమ్మం దేసేతి, పరే చ తథత్థాయ పటిపజ్జన్తి, తాని ఖో పన హోన్తి అనేకానిపి సతాని అనేకానిపి సహస్సాని అనేకానిపి సతసహస్సాని.

“తం కిం మఞ్ఞసి, బ్రాహ్మణ, ఇచ్చాయం ఏవం సన్తే ఏకసారీరికా వా పుఞ్ఞప్పటిపదా హోతి అనేకసారీరికా వా, యదిదం పబ్బజ్జాధికరణ”న్తి? “ఇచ్చాయమ్పి [ఇచ్చాయస్తే (క.)], భో గోతమ, ఏవం సన్తే అనేకసారీరికా పుఞ్ఞప్పటిపదా హోతి, యదిదం పబ్బజ్జాధికరణ”న్తి.

ఏవం వుత్తే ఆయస్మా ఆనన్దో సఙ్గారవం బ్రాహ్మణం ఏతదవోచ – “ఇమాసం తే, బ్రాహ్మణ, ద్విన్నం పటిపదానం కతమా పటిపదా ఖమతి అప్పత్థతరా చ అప్పసమారమ్భతరా చ మహప్ఫలతరా చ మహానిసంసతరా చా”తి? ఏవం వుత్తే సఙ్గారవో బ్రాహ్మణో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – “సేయ్యథాపి భవం గోతమో భవం చానన్దో. ఏతే మే పుజ్జా, ఏతే మే పాసంసా”తి.

దుతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో సఙ్గారవం బ్రాహ్మణం ఏతదవోచ – “న ఖో త్యాహం, బ్రాహ్మణ, ఏవం పుచ్ఛామి – ‘కే వా తే పుజ్జా కే వా తే పాసంసా’తి? ఏవం ఖో త్యాహం, బ్రాహ్మణ, పుచ్ఛామి – ‘ఇమాసం తే, బ్రాహ్మణ, ద్విన్నం పటిపదానం కతమా పటిపదా ఖమతి అప్పత్థతరా చ అప్పసమారమ్భతరా చ మహప్ఫలతరా చ మహానిసంసతరా చా’”తి? దుతియమ్పి ఖో సఙ్గారవో బ్రాహ్మణో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – “సేయ్యథాపి భవం గోతమో భవం చానన్దో. ఏతే మే పుజ్జా, ఏతే మే పాసంసా”తి.

తతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో సఙ్గారవం బ్రాహ్మణం ఏతదవోచ – “న ఖో త్యాహం, బ్రాహ్మణ, ఏవం పుచ్ఛామి – ‘కే వా తే పుజ్జా కే వా తే పాసంసా’తి? ఏవం ఖో త్యాహం, బ్రాహ్మణ, పుచ్ఛామి – ‘ఇమాసం తే, బ్రాహ్మణ, ద్విన్నం పటిపదానం కతమా పటిపదా ఖమతి అప్పత్థతరా చ అప్పసమారమ్భతరా చ మహప్ఫలతరా చ మహానిసంసతరా చా’”తి? తతియమ్పి

ఖో సఙ్గారవో బ్రాహ్మణో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – “సేయ్యథాపి భవం గోతమో భవం చానన్దో. ఏతే మే పుజ్జా, ఏతే మే పాసంసా”తి.

అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – “యావ తతియమ్పి ఖో సఙ్గారవో బ్రాహ్మణో ఆనన్దేన సహధమ్మికం పఞ్హం పుట్ఠో సంసాదేతి [మ॰ ని॰ ౧.౩౩౭] నో విస్సజ్జేతి. యంనూనాహం పరిమోచేయ్య”న్తి. అథ ఖో భగవా సఙ్గారవం బ్రాహ్మణం ఏతదవోచ – “కా న్వజ్జ, బ్రాహ్మణ, రాజన్తేపురే రాజపురిసానం [రాజపరిసాయం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం అన్తరాకథా ఉదపాదీ”తి? “అయం ఖ్వజ్జ, భో గోతమ, రాజన్తేపురే రాజపురిసానం సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం అన్తరాకథా ఉదపాది – ‘పుబ్బే సుదం అప్పతరా చేవ భిక్ఖూ అహేసుం బహుతరా చ ఉత్తరి మనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం దస్సేసుం; ఏతరహి పన బహుతరా చేవ భిక్ఖూ అప్పతరా చ ఉత్తరి మనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం దస్సేన్తీ’తి. అయం ఖ్వజ్జ, భో గోతమ, రాజన్తేపురే రాజపురిసానం సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం అన్తరాకథా ఉదపాదీ”తి.

[పటి॰ మ॰ ౩.౩౦; దీ॰ ని॰ ౧.౪౮౩] “తీణి ఖో ఇమాని, బ్రాహ్మణ, పాటిహారియాని. కతమాని తీణి? ఇద్ధిపాటిహారియం, ఆదేసనాపాటిహారియం , అనుసాసనీపాటిహారియం. కతమఞ్చ, బ్రాహ్మణ, ఇద్ధిపాటిహారియం? ఇధ, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోతి – ‘ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతి, బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతి; ఆవిభావం, తిరోభావం; తిరోకుట్టం తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం అసజ్జమానో గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి ఆకాసే; పథవియాపి ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరోతి, సేయ్యథాపి ఉదకే; ఉదకేపి అభిజ్జమానే గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి పథవియం; ఆకాసేపి పల్లఙ్కేన కమతి, సేయ్యథాపి పక్ఖీ సకుణో; ఇమేపి చన్దిమసూరియే ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే పాణినా పరిమసతి [పరామసతి (దీ॰ ని॰ ౧.౪౮౪; పటి॰ మ॰ ౧.౧౦౨] పరిమజ్జతి, యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేతి’. ఇదం వుచ్చతి, బ్రాహ్మణ, ఇద్ధిపాటిహారియం .

“కతమఞ్చ, బ్రాహ్మణ, ఆదేసనాపాటిహారియం? ఇధ, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో నిమిత్తేన ఆదిసతి – ‘ఏవమ్పి తే మనో, ఇత్థమ్పి తే మనో, ఇతిపి తే చిత్త’న్తి. సో బహుం చేపి ఆదిసతి తథేవ తం హోతి, నో అఞ్ఞథా.

“ఇధ పన, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో న హేవ ఖో నిమిత్తేన ఆదిసతి , అపి చ ఖో మనుస్సానం వా అమనుస్సానం వా దేవతానం వా సద్దం సుత్వా ఆదిసతి – ‘ఏవమ్పి తే మనో, ఇత్థమ్పి తే మనో, ఇతిపి తే చిత్త’న్తి. సో బహుం చేపి ఆదిసతి తథేవ తం హోతి, నో అఞ్ఞథా.

“ఇధ పన, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో న హేవ ఖో నిమిత్తేన ఆదిసతి నపి మనుస్సానం వా అమనుస్సానం వా దేవతానం వా సద్దం సుత్వా ఆదిసతి, అపి చ ఖో వితక్కయతో విచారయతో వితక్కవిప్ఫారసద్దం సుత్వా ఆదిసతి – ‘ఏవమ్పి తే మనో, ఇత్థమ్పి తే మనో, ఇతిపి తే చిత్త’న్తి. సో బహుం చేపి ఆదిసతి తథేవ తం హోతి, నో అఞ్ఞథా.

“ఇధ పన, బ్రాహ్మణ, ఏకచ్చో న హేవ ఖో నిమిత్తేన ఆదిసతి, నపి మనుస్సానం వా అమనుస్సానం వా దేవతానం వా సద్దం సుత్వా ఆదిసతి, నపి వితక్కయతో విచారయతో వితక్కవిప్ఫారసద్దం సుత్వా ఆదిసతి, అపి చ ఖో అవితక్కం అవిచారం సమాధిం సమాపన్నస్స చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి – ‘యథా ఇమస్స భోతో మనోసఙ్ఖారా పణిహితా ఇమస్స చిత్తస్స అనన్తరా అముం నామ వితక్కం వితక్కేస్సతీ’తి. సో బహుం చేపి ఆదిసతి తథేవ తం హోతి, నో అఞ్ఞథా. ఇదం వుచ్చతి, బ్రాహ్మణ, ఆదేసనాపాటిహారియం.

“కతమఞ్చ, బ్రాహ్మణ, అనుసాసనీపాటిహారియం? ఇధ, బ్రాహ్మణ , ఏకచ్చో ఏవమనుసాసతి – ‘ఏవం వితక్కేథ, మా ఏవం వితక్కయిత్థ; ఏవం మనసి కరోథ, మా ఏవం మనసాకత్థ; ఇదం పజహథ, ఇదం ఉపసమ్పజ్జ విహరథా’తి. ఇదం వుచ్చతి, బ్రాహ్మణ, అనుసాసనీపాటిహారియం. ఇమాని ఖో, బ్రాహ్మణ, తీణి పాటిహారియాని. ఇమేసం తే, బ్రాహ్మణ, తిణ్ణం పాటిహారియానం కతమం పాటిహారియం ఖమతి అభిక్కన్తతరఞ్చ పణీతతరఞ్చా”తి?

“తత్ర, భో గోతమ, యదిదం [యమిదం (స్యా. కం. పీ.)] పాటిహారియం ఇధేకచ్చో అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోతి…పే.… యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేతి, ఇదం, భో గోతమ, పాటిహారియం యోవ [యో చ (స్యా. కం. పీ. క.)] నం కరోతి సోవ [సోచ చ (స్యా. కం పీ. క.)] నం పటిసంవేదేతి, యోవ [యో చ (స్యా. కం. పీ. క.)] నం కరోతి తస్సేవ [తస్సమేవ (సీ. క.), తస్స చేవ (స్యా. కం. పీ.)] తం హోతి. ఇదం మే, భో గోతమ, పాటిహారియం మాయాసహధమ్మరూపం వియ ఖాయతి.

“యమ్పిదం , భో గోతమ, పాటిహారియం ఇధేకచ్చో నిమిత్తేన ఆదిసతి – ‘ఏవమ్పి తే మనో, ఇత్థమ్పి తే మనో, ఇతిపి తే చిత్త’న్తి, సో బహుం చేపి ఆదిసతి తథేవ తం హోతి, నో అఞ్ఞథా. ఇధ పన, భో గోతమ, ఏకచ్చో న హేవ ఖో నిమిత్తేన ఆదిసతి, అపి చ ఖో మనుస్సానం వా అమనుస్సానం వా దేవతానం వా సద్దం సుత్వా ఆదిసతి…పే.… నపి మనుస్సానం వా అమనుస్సానం వా దేవతానం వా సద్దం సుత్వా ఆదిసతి, అపి చ ఖో వితక్కయతో విచారయతో వితక్కవిప్ఫారసద్దం సుత్వా ఆదిసతి…పే.… నపి వితక్కయతో విచారయతో వితక్కవిప్ఫారసద్దం సుత్వా ఆదిసతి, అపి చ ఖో అవితక్కం అవిచారం సమాధిం సమాపన్నస్స చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి – ‘యథా ఇమస్స భోతో మనోసఙ్ఖారా పణిహితా ఇమస్స చిత్తస్స అనన్తరా అమ్హుం నామ వితక్కం వితక్కేస్సతీ’తి, సో బహుం చేపి ఆదిసతి తథేవ తం హోతి, నో అఞ్ఞథా. ఇదమ్పి, భో గోతమ, పాటిహారియం యోవ నం కరోతి సోవ నం పటిసంవేదేతి, యోవ నం కరోతి తస్సేవ తం హోతి. ఇదమ్పి మే, భో గోతమ, పాటిహారియం మాయాసహధమ్మరూపం వియ ఖాయతి.

“యఞ్చ ఖో ఇదం, భో గోతమ, పాటిహారియం ఇధేకచ్చో ఏవం అనుసాసతి – ‘ఏవం వితక్కేథ , మా ఏవం వితక్కయిత్థ; ఏవం మనసి కరోథ, మా ఏవం మనసాకత్థ; ఇదం పజహథ, ఇదం ఉపసమ్పజ్జ విహరథా’తి. ఇదమేవ, భో గోతమ, పాటిహారియం ఖమతి ఇమేసం తిణ్ణం పాటిహారియానం అభిక్కన్తతరఞ్చ పణీతతరఞ్చ.

“అచ్ఛరియం, భో గోతమ, అబ్భుతం, భో గోతమ! యావసుభాసితమిదం భోతా గోతమేన ఇమేహి చ మయం తీహి పాటిహారియేహి సమన్నాగతం భవన్తం గోతమం ధారేమ. భవఞ్హి గోతమో అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోతి…పే.… యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేతి, భవఞ్హి గోతమో అవితక్కం అవిచారం సమాధిం సమాపన్నస్స చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి – ‘యథా ఇమస్స భోతో మనోసఙ్ఖారా పణిహితా ఇమస్స చిత్తస్స అనన్తరా అముం నామ వితక్కం వితక్కేస్సతీ’తి. భవఞ్హి గోతమో ఏవమనుసాసతి – ‘ఏవం వితక్కేథ, మా ఏవం వితక్కయిత్థ; ఏవం మనసి కరోథ, మా ఏవం మనసాకత్థ; ఇదం పజహథ, ఇదం ఉపసమ్పజ్జ విహరథా’”తి.

“అద్ధా ఖో త్యాహం, బ్రాహ్మణ, ఆసజ్జ ఉపనీయ వాచా భాసితా; అపి చ త్యాహం బ్యాకరిస్సామి. అహఞ్హి, బ్రాహ్మణ, అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోమి…పే.… యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేమి. అహఞ్హి , బ్రాహ్మణ, అవితక్కం

అవిచారం సమాధిం సమాపన్నస్స చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – ‘యథా ఇమస్స భోతో మనోసఙ్ఖారా పణిహితా, ఇమస్స చిత్తస్స అనన్తరా అముం నామ వితక్కం వితక్కేస్సతీ’తి. అహఞ్హి, బ్రాహ్మణ, ఏవమనుసాసామి – ‘ఏవం వితక్కేథ, మా ఏవం వితక్కయిత్థ; ఏవం మనసి కరోథ, మా ఏవం మనసాకత్థ; ఇదం పజహథ, ఇదం ఉపసమ్పజ్జ విహరథా’”తి.

“అత్థి పన, భో గోతమ, అఞ్ఞో ఏకభిక్ఖుపి యో ఇమేహి తీహి పాటిహారియేహి సమన్నాగతో, అఞ్ఞత్ర భోతా గోతమేనా”తి? “న ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏకంయేవ సతం న ద్వే సతాని న తీణి సతాని న చత్తారి సతాని న పఞ్చ సతాని, అథ ఖో భియ్యోవ, యే [తే (క.) పస్స మ. ని. ౨.౧౯౫] భిక్ఖూ ఇమేహి తీహి పాటిహారియేహి సమన్నాగతా”తి. “కహం పన, భో గోతమ, ఏతరహి తే భిక్ఖూ విహరన్తీ”తి? “ఇమస్మింయేవ ఖో, బ్రాహ్మణ, భిక్ఖుసఙ్ఘే”తి.

“అభిక్కన్తం, భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమ! సేయ్యథాపి భో గోతమ, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య – ‘చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీ’తి, ఏవమేవం భోతా గోతమేన అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏసాహం భవన్తం గోతమం సరణం గచ్ఛామి, ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. దసమం.

బ్రాహ్మణవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

ద్వే బ్రాహ్మణా చఞ్ఞతరో, పరిబ్బాజకేన నిబ్బుతం;
పలోకవచ్ఛో తికణ్ణో, సోణి సఙ్గారవేన చాతి.

## (౭) ౨. మహావగ్గో

### ౧. తిత్థాయతనాదిసుత్తం

**౬౨**. "తీణిమాని , భిక్ఖవే, తిత్థాయతనాని యాని పణ్డితేహి సమనుయుఞ్జియమానాని [సమనుగ్గాహియమానాని (స్యా॰ కం॰ క॰)] సమనుగాహియమానాని సమనుభాసియమానాని పరమ్పి గన్త్వా అకిరియాయ సణ్ఠహన్తి. కతమాని తీణి? సన్తి, భిక్ఖవే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – 'యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా సబ్బం తం పుబ్బేకతహేతూ'తి. సన్తి, భిక్ఖవే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – 'యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా సబ్బం తం ఇస్సరనిమ్మానహేతూ'తి. సన్తి, భిక్ఖవే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – 'యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా సబ్బం తం అహేతుఅప్పచ్చయా'"తి.

"తత్ర, భిక్ఖవే, యే తే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – 'యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా సబ్బం తం పుబ్బేకతహేతూ'తి, త్యాహం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదామి – 'సచ్చం కిర తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా సబ్బం తం పుబ్బేకతహేతూ'తి ? తే చ మే [తే చే మే (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] ఏవం పుట్ఠా 'ఆమా'తి [ఆమోతి (సీ॰)] పటిజానన్తి. త్యాహం ఏవం వదామి – 'తేనహాయస్మన్తో పాణాతిపాతినో భవిస్సన్తి పుబ్బేకతహేతు, అదిన్నాదాయినో భవిస్సన్తి పుబ్బేకతహేతు, అబ్రహ్మచారినో భవిస్సన్తి పుబ్బేకతహేతు, ముసావాదినో భవిస్సన్తి పుబ్బేకతహేతు, పిసుణవాచా భవిస్సన్తి పుబ్బేకతహేతు, ఫరుసవాచా భవిస్సన్తి పుబ్బేకతహేతు, సమ్ఫప్పలాపినో భవిస్సన్తి పుబ్బేకతహేతు, అభిజ్ఝాలునో భవిస్సన్తి పుబ్బేకతహేతు, బ్యాపన్నచిత్తా భవిస్సన్తి పుబ్బేకతహేతు, మిచ్ఛాదిట్ఠికా భవిస్సన్తి పుబ్బేకతహేతు'".

"పుబ్బేకతం ఖో పన, భిక్ఖవే, సారతో పచ్చాగచ్ఛతం న హోతి ఛన్దో వా వాయామో వా ఇదం వా కరణీయం ఇదం వా అకరణీయన్తి. ఇతి కరణీయాకరణీయే ఖో పన సచ్చతో థేతతో అనుపలబ్భియమానే ముట్ఠస్సతీనం అనారక్ఖానం విహరతం న హోతి పచ్చత్తం సహధమ్మికో సమణవాదో . అయం ఖో మే, భిక్ఖవే, తేసు సమణబ్రాహ్మణేసు ఏవంవాదీసు ఏవందిట్ఠీసు పఠమో సహధమ్మికో నిగ్గహో హోతి.

"తత్ర, భిక్ఖవే, యే తే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – 'యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా సబ్బం తం ఇస్సరనిమ్మానహేతూ'తి, త్యాహం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదామి – 'సచ్చం కిర తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఏవంవాదినో ఏవదిట్ఠినో – యం కిఞ్చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా సబ్బం తం ఇస్సరనిమ్మానహేతూ'తి? తే చ మే ఏవం పుట్ఠా 'ఆమా'తి పటిజానన్తి. త్యాహం ఏవం వదామి – 'తేనహాయస్మన్తో పాణాతిపాతినో భవిస్సన్తి ఇస్సరనిమ్మానహేతు, అదిన్నాదాయినో భవిస్సన్తి ఇస్సరనిమ్మానహేతు, అబ్రహ్మచారినో భవిస్సన్తి ఇస్సరనిమ్మానహేతు, ముసావాదినో భవిస్సన్తి ఇస్సరనిమ్మానహేతు, పిసుణవాచా భవిస్సన్తి ఇస్సరనిమ్మానహేతు, ఫరుసవాచా భవిస్సన్తి ఇస్సరనిమ్మానహేతు, సమ్ఫప్పలాపినో భవిస్సన్తి

ఇస్సరనిమ్మానహేతు, అభిజ్ఝాలునో భవిస్సన్తి ఇస్సరనిమ్మానహేతు, బ్యాపన్నచిత్తా భవిస్సన్తి ఇస్సరనిమ్మానహేతు, మిచ్ఛాదిట్ఠికా భవిస్సన్తి ఇస్సరనిమ్మానహేతు'''.

''ఇస్సరనిమ్మానం ఖో పన, భిక్ఖవే, సారతో పచ్చాగచ్ఛతం న హోతి ఛన్దో వా వాయామో వా ఇదం వా కరణీయం ఇదం వా అకరణీయన్తి. ఇతి కరణీయాకరణీయే ఖో పన సచ్చతో థేతతో అనుపలబ్భియమానే ముట్ఠస్సతీనం అనారక్ఖానం విహరతం న హోతి పచ్చత్తం సహధమ్మికో సమణవాదో. అయం ఖో మే, భిక్ఖవే, తేసు సమణబ్రాహ్మణేసు ఏవంవాదీసు ఏవందిట్ఠీసు దుతియో సహధమ్మికో నిగ్గహో హోతి.

''తత్ర , భిక్ఖవే, యే తే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – 'యం కిం చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా సబ్బం తం అహేతుఅప్పచ్చయా'తి, త్యాహం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదామి – 'సచ్చం కిర తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – యం కిం చాయం పురిసపుగ్గలో పటిసంవేదేతి సుఖం వా దుక్ఖం వా అదుక్ఖమసుఖం వా సబ్బం తం అహేతుఅప్పచ్చయా'తి? తే చ మే ఏవం పుట్ఠా 'ఆమా'తి పటిజానన్తి . త్యాహం ఏవం వదామి – 'తేనహాయస్మన్తో పాణాతిపాతినో భవిస్సన్తి అహేతుఅప్పచ్చయా...పే.... మిచ్ఛాదిట్ఠికా భవిస్సన్తి అహేతుఅప్పచ్చయా'''.

''అహేతుఅప్పచ్చయం [అహేతుం (సీ.), అహేతు (స్యా. కం.), అహేతుఅప్పచ్చయా (పీ.), అహేతుం అప్పచ్చయం (క.)] ఖో పన, భిక్ఖవే, సారతో పచ్చాగచ్ఛతం న హోతి ఛన్దో వా వాయామో వా ఇదం వా కరణీయం ఇదం వా అకరణీయన్తి. ఇతి కరణీయాకరణీయే ఖో పన సచ్చతో థేతతో అనుపలబ్భియమానే ముట్ఠస్సతీనం అనారక్ఖానం విహరతం న హోతి పచ్చత్తం సహధమ్మికో సమణవాదో. అయం ఖో మే, భిక్ఖవే, తేసు సమణబ్రాహ్మణేసు ఏవంవాదీసు ఏవందిట్ఠీసు తతియో సహధమ్మికో నిగ్గహో హోతి.

''ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి తిత్థాయతనాని యాని పణ్డితేహి సమనుయుఞ్జియమానాని సమనుగాహియమానాని సమనుభాసియమానాని పరమ్పి గన్త్వా అకిరియాయ సణ్ఠహన్తి.

''అయం ఖో పన, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో దేసితో అనిగ్గహితో అసంకిలిట్ఠో అనుపవజ్జో అప్పటికుట్ఠో సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి. కతమో చ, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో దేసితో అనిగ్గహితో అసంకిలిట్ఠో అనుపవజ్జో అప్పటికుట్ఠో సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి? ఇమా ఛ ధాతుయోతి, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో దేసితో అనిగ్గహితో అసంకిలిట్ఠో అనుపవజ్జో అప్పటికుట్ఠో సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి. ఇమాని ఛ ఫస్సాయతనానీతి, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో దేసితో అనిగ్గహితో అసంకిలిట్ఠో అనుపవజ్జో అప్పటికుట్ఠో సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి. ఇమే అట్ఠారస మనోపవిచారాతి, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో దేసితో అనిగ్గహితో అసంకిలిట్ఠో అనుపవజ్జో అప్పటికుట్ఠో సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి. ఇమాని చత్తారి అరియసచ్చానీతి, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో దేసితో అనిగ్గహితో అసంకిలిట్ఠో అనుపవజ్జో అప్పటికుట్ఠో సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహి.

''ఇమా ఛ ధాతుయోతి, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో దేసితో అనిగ్గహితో అసంకిలిట్ఠో అనుపవజ్జో అప్పటికుట్ఠో సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహీతి. ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఛయిమా, భిక్ఖవే , ధాతుయో – పథవీధాతు,

ఆపోధాతు, తేజోధాతు, వాయోధాతు, ఆకాసధాతు, విఞ్ఞాణధాతు. ఇమా ఛ ధాతుయోతి, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో దేసితో అనిగ్గహితో అసంకిలిట్ఠో అనుపవజ్జో అప్పటికుట్ఠో సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహీతి. ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"ఇమాని ఛ ఫస్సాయతనానీతి, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో దేసితో అనిగ్గహితో అసంకిలిట్ఠో అనుపవజ్జో అప్పటికుట్ఠో సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహీతి. ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఛయిమాని, భిక్ఖవే, ఫస్సాయతనాని – చక్ఖు ఫస్సాయతనం, సోతం ఫస్సాయతనం, ఘానం ఫస్సాయతనం, జివ్హా ఫస్సాయతనం, కాయో ఫస్సాయతనం, మనో ఫస్సాయతనం. ఇమాని ఛ ఫస్సాయతనానీతి, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో దేసితో అనిగ్గహితో అసంకిలిట్ఠో అనుపవజ్జో అప్పటికుట్ఠో సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహీతి. ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"ఇమే అట్ఠారస మనోపవిచారాతి, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో దేసితో అనిగ్గహితో అసంకిలిట్ఠో అనుపవజ్జో అప్పటికుట్ఠో సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహీతి. ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? చక్ఖునా రూపం దిస్వా సోమనస్సట్ఠానియం రూపం ఉపవిచరతి దోమనస్సట్ఠానియం రూపం ఉపవిచరతి ఉపేక్ఖాట్ఠానియం రూపం ఉపవిచరతి, సోతేన సద్దం సుత్వా... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ సోమనస్సట్ఠానియం ధమ్మం ఉపవిచరతి దోమనస్సట్ఠానియం ధమ్మం ఉపవిచరతి ఉపేక్ఖాట్ఠానియం ధమ్మం ఉపవిచరతి. ఇమే అట్ఠారస మనోపవిచారాతి, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో దేసితో అనిగ్గహితో అసంకిలిట్ఠో అనుపవజ్జో అప్పటికుట్ఠో సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహీతి. ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"ఇమాని చత్తారి అరియసచ్చానీతి, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో దేసితో అనిగ్గహితో అసంకిలిట్ఠో అనుపవజ్జో అప్పటికుట్ఠో సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహీతి. ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఛన్నం, భిక్ఖవే, ధాతూనం ఉపాదాయ గబ్భస్సావక్కన్తి హోతి; ఓక్కన్తియా సతి నామరూపం, నామరూపపచ్చయా సళాయతనం, సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా. వేదియమానస్స ఖో పనాహం, భిక్ఖవే, ఇదం దుక్ఖన్తి పఞ్ఞపేమి, అయం దుక్ఖసముదయోతి పఞ్ఞపేమి, అయం దుక్ఖనిరోధోతి పఞ్ఞపేమి, అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదాతి పఞ్ఞపేమి.

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖం అరియసచ్చం? జాతిపి దుక్ఖా, జరాపి దుక్ఖా , ( ) [(బ్యాధిపి దుక్ఖో) (సీ. పీ. క.) అట్ఠకథాయ సంసన్దేతబ్బం విసుద్ధి. ౨.౨౩౭] మరణమ్పి దుక్ఖం , సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసాపి దుక్ఖా, (అప్పియేహి సమ్పయోగో దుక్ఖో, పియేహి విప్పయోగో దుక్ఖో,) [(నత్థి కత్థచి)] యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం. సంఖిత్తేన పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా దుక్ఖా. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖం అరియసచ్చం.

"కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖసముదయం [దుక్ఖసముదయో (స్యా. కం.)] అరియసచ్చం? అవిజ్జాపచ్చయా సఙ్ఖారా, సఙ్ఖారపచ్చయా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపం, నామరూపపచ్చయా సళాయతనం, సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా, వేదనాపచ్చయా తణ్హా, తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం, ఉపాదానపచ్చయా భవో, భవపచ్చయా జాతి, జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖసముదయం అరియసచ్చం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధం [దుక్ఖనిరోధో (స్యా. కం.)] అరియసచ్చం? అవిజ్జాయ త్వేవ అసేసవిరాగనిరోధా సఙ్ఖారనిరోధో, సఙ్ఖారనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో, విఞ్ఞాణనిరోధా నామరూపనిరోధో, నామరూపనిరోధా సళాయతననిరోధో, సళాయతననిరోధా ఫస్సనిరోధో, ఫస్సనిరోధా వేదనానిరోధో, వేదనానిరోధా తణ్హానిరోధో, తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో, ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో, భవనిరోధా జాతినిరోధో, జాతినిరోధా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా నిరుజ్ఝన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధం అరియసచ్చం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చం? అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చం. ‘ఇమాని చత్తారి అరియసచ్చానీ’తి, భిక్ఖవే, మయా ధమ్మో దేసితో అనిగ్గహితో అసంకిలిట్ఠో అనుపవజ్జో అప్పటికుట్ఠో సమణేహి బ్రాహ్మణేహి విఞ్ఞూహీతి. ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్త”న్తి. పఠమం.

౬౩. “తీణిమాని , భిక్ఖవే, అమాతాపుత్తికాని భయానీతి అస్సుతవా పుథుజ్జనో భాసతి. కతమాని తీణి? హోతి సో, భిక్ఖవే, సమయో యం మహాఅగ్గిడాహో వుట్ఠాతి. మహాఅగ్గిడాహే ఖో పన, భిక్ఖవే, వుట్ఠితే తేన గామాపి డయ్హన్తి నిగమాపి డయ్హన్తి నగరాపి డయ్హన్తి. గామేసుపి డయ్హమానేసు నిగమేసుపి డయ్హమానేసు నగరేసుపి డయ్హమానేసు తత్థ మాతాపి పుత్తం నప్పటిలభతి, పుత్తోపి మాతరం నప్పటిలభతి . ఇదం, భిక్ఖవే, పఠమం అమాతాపుత్తికం భయన్తి అస్సుతవా పుథుజ్జనో భాసతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, హోతి సో సమయో యం మహామేఘో వుట్ఠాతి. మహామేఘే ఖో పన, భిక్ఖవే, వుట్ఠితే మహాఉదకవాహకో సఞ్జాయతి. మహాఉదకవాహకే ఖో పన, భిక్ఖవే, సఞ్జాయన్తే తేన గామాపి వుయ్హన్తి నిగమాపి వుయ్హన్తి నగరాపి వుయ్హన్తి. గామేసుపి వుయ్హమానేసు నిగమేసుపి వుయ్హమానేసు నగరేసుపి వుయ్హమానేసు తత్థ మాతాపి పుత్తం నప్పటిలభతి, పుత్తోపి మాతరం నప్పటిలభతి. ఇదం, భిక్ఖవే, దుతియం అమాతాపుత్తికం భయన్తి అస్సుతవా పుథుజ్జనో భాసతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, హోతి సో సమయో యం భయం హోతి అటవిసఙ్కోపో, చక్కసమారుళ్హా జానపదా పరియాయన్తి. భయే ఖో పన, భిక్ఖవే, సతి అటవిసఙ్కోపే చక్కసమారుళ్హేసు జానపదేసు పరియాయన్తేసు తత్థ మాతాపి పుత్తం నప్పటిలభతి, పుత్తోపి మాతరం నప్పటిలభతి. ఇదం, భిక్ఖవే, తతియం అమాతాపుత్తికం భయన్తి అస్సుతవా పుథుజ్జనో భాసతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి అమాతాపుత్తికాని భయానీతి అస్సుతవా పుథుజ్జనో భాసతి.

“తాని ఖో పనిమాని [ఇమాని ఖో (సీ.), ఇమాని ఖో పన (క.)], భిక్ఖవే, తీణి సమాతాపుత్తికానియేవ భయాని అమాతాపుత్తికాని భయానీతి అస్సుతవా పుథుజ్జనో భాసతి. కతమాని తీణి? హోతి సో, భిక్ఖవే, సమయో యం మహాఅగ్గిడాహో వుట్ఠాతి. మహాఅగ్గిడాహే ఖో పన, భిక్ఖవే, వుట్ఠితే తేన గామాపి డయ్హన్తి నిగమాపి డయ్హన్తి నగరాపి డయ్హన్తి. గామేసుపి డయ్హమానేసు నిగమేసుపి డయ్హమానేసు నగరేసుపి డయ్హమానేసు హోతి సో సమయో యం కదాచి కరహచి మాతాపి పుత్తం పటిలభతి, పుత్తోపి మాతరం పటిలభతి. ఇదం, భిక్ఖవే, పఠమం సమాతాపుత్తికంయేవ భయం అమాతాపుత్తికం భయన్తి అస్సుతవా పుథుజ్జనో భాసతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, హోతి సో సమయో యం మహామేఘో వుట్ఠాతి. మహామేఘే ఖో పన, భిక్ఖవే, వుట్ఠితే మహాఉదకవాహకో సఞ్జాయతి. మహాఉదకవాహకే ఖో పన, భిక్ఖవే, సఞ్జాతే తేన గామాపి వుయ్హన్తి నిగమాపి వుయ్హన్తి నగరాపి వుయ్హన్తి. గామేసుపి వుయ్హమానేసు నిగమేసుపి వుయ్హమానేసు నగరేసుపి వుయ్హమానేసు హోతి సో సమయో యం కదాచి కరహచి మాతాపి పుత్తం పటిలభతి, పుత్తోపి మాతరం పటిలభతి. ఇదం, భిక్ఖవే, దుతియం సమాతాపుత్తికంయేవ భయం అమాతాపుత్తికం భయన్తి అస్సుతవా పుథుజ్జనో భాసతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, హోతి సో సమయో యం భయం హోతి అటవిసఙ్కోపో, చక్కసమారుళ్హా జానపదా పరియాయన్తి. భయే ఖో పన, భిక్ఖవే, సతి అటవిసఙ్కోపే చక్కసమారుళ్హేసు జానపదేసు పరియాయన్తేసు హోతి సో సమయో యం కదాచి కరహచి మాతాపి పుత్తం పటిలభతి, పుత్తోపి మాతరం పటిలభతి. ఇదం, భిక్ఖవే, తతియం సమాతాపుత్తికంయేవ భయం అమాతాపుత్తికం భయన్తి అస్సుతవా పుథుజ్జనో భాసతి. “ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి సమాతాపుత్తికానియేవ భయాని అమాతాపుత్తికాని భయానీతి అస్సుతవా పుథుజ్జనో భాసతి”.

“తీణిమాని, భిక్ఖవే, అమాతాపుత్తికాని భయాని. కతమాని తీణి? జరాభయం, బ్యాధిభయం, మరణభయన్తి. న, భిక్ఖవే, మాతా పుత్తం జీరమానం ఏవం లభతి – ‘అహం జీరామి, మా మే పుత్తో జీరీ’తి; పుత్తో వా పన మాతరం జీరమానం న ఏవం లభతి – ‘అహం జీరామి, మా మే మాతా జీరీ’”తి.

“న, భిక్ఖవే, మాతా పుత్తం బ్యాధియమానం ఏవం లభతి – ‘అహం బ్యాధియామి, మా మే పుత్తో బ్యాధియీ’తి; పుత్తో వా పన మాతరం బ్యాధియమానం న ఏవం లభతి – ‘అహం బ్యాధియామి, మా మే మాతా బ్యాధియీ’”తి.

“న, భిక్ఖవే, మాతా పుత్తం మీయమానం ఏవం లభతి – ‘అహం మీయామి, మా మే పుత్తో మీయీ’తి; పుత్తో వా పన మాతరం మీయమానం న ఏవం లభతి – ‘అహం మీయామి, మా మే మాతా మీయీ’తి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి అమాతాపుత్తికాని భయానీ”తి.

“అత్థి , భిక్ఖవే, మగ్గో అత్థి పటిపదా ఇమేసఞ్చ తిణ్ణం సమాతాపుత్తికానం భయానం ఇమేసఞ్చ తిణ్ణం అమాతాపుత్తికానం భయానం పహానాయ సమతిక్కమాయ సంవత్తతి. కతమో చ, భిక్ఖవే, మగ్గో కతమా చ పటిపదా ఇమేసఞ్చ తిణ్ణం సమాతాపుత్తికానం భయానం ఇమేసఞ్చ తిణ్ణం అమాతాపుత్తికానం భయానం పహానాయ సమతిక్కమాయ సంవత్తతి? అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి. అయం ఖో, భిక్ఖవే, మగ్గో అయం పటిపదా ఇమేసఞ్చ తిణ్ణం సమాతాపుత్తికానం భయానం ఇమేసఞ్చ తిణ్ణం అమాతాపుత్తికానం భయానం పహానాయ సమతిక్కమాయ సంవత్తతీ”తి. దుతియం.

### ౩. వేనాగపురసుత్తం

౬౪. ఏకం సమయం భగవా కోసలేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన వేనాగపురం నామ కోసలానం బ్రాహ్మణగామో తదవసరి. అస్సోసుం ఖో వేనాగపురికా బ్రాహ్మణగహపతికా – “సమణో ఖలు , భో, గోతమో సక్యపుత్తో సక్యకులా పబ్బజితో వేనాగపురం అనుప్పత్తో. తం ఖో పన భవన్తం గోతమం ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో –

‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా’తి [భగవా (సీ॰ స్యా కం॰ పీ॰) ఇదం సుత్తవణ్ణనాయ అట్ఠకథాయ సంసన్దేతబ్బం పారా॰ ౧; దీ॰ ని॰ ౧.౨౫౫ పస్సితబ్బం]. సో ఇమం లోకం సదేవకం సమారకం సబ్రహ్మకం సస్సమణబ్రాహ్మణిం పజం సదేవమనుస్సం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేతి. సో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేతి. సాధు ఖో పన తథారూపానం అరహతం దస్సనం హోతీ”తి.

అథ ఖో వేనాగపురికా బ్రాహ్మణగహపతికా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా అప్పేకచ్చే భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు, అప్పేకచ్చే భగవతా సద్ధిం సమ్మోదింసు, సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు, అప్పేకచ్చే యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు, అప్పేకచ్చే నామగోత్తం సావేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు, అప్పేకచ్చే తుణ్హీభూతా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వేనాగపురికో వచ్ఛగోత్తో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“అచ్ఛరియం , భో గోతమ, అబ్భుతం, భో గోతమ! యావఞ్చిదం భోతో గోతమస్స విప్పసన్నాని ఇన్ద్రియాని, పరిసుద్ధో ఛవివణ్ణో పరియోదాతో. సేయ్యథాపి, భో గోతమ, సారదం బదరపణ్డుం [మణ్డం (క॰)] పరిసుద్ధం హోతి పరియోదాతం; ఏవమేవం భోతో గోతమస్స విప్పసన్నాని ఇన్ద్రియాని పరిసుద్ధో ఛవివణ్ణో పరియోదాతో. సేయ్యథాపి, భో గోతమ, తాలపక్కం సమ్పతి బన్ధనా పముత్తం [ముత్తం (సీ॰ పీ॰ క॰)] పరిసుద్ధం హోతి పరియోదాతం; ఏవమేవం భోతో గోతమస్స విప్పసన్నాని ఇన్ద్రియాని పరిసుద్ధో ఛవివణ్ణో పరియోదాతో. సేయ్యథాపి, భో గోతమ, నేక్ఖం [నిక్ఖం-ఇతిపి (మ॰ ని॰ ౩.౧౬౮)] జమ్బోనదం దక్ఖకమ్మారపుత్తసుపరికమ్మకతం ఉక్కాముఖే సుకుసలసమ్పహట్ఠం పణ్డుకమ్బలే నిక్ఖిత్తం భాసతే చ తపతే చ విరోచతి చ; ఏవమేవం భోతో గోతమస్స విప్పసన్నాని ఇన్ద్రియాని పరిసుద్ధో ఛవివణ్ణో పరియోదాతో. యాని తాని, భో గోతమ, ఉచ్చాసయనమహాసయనాని, సేయ్యథిదం – ఆసన్ది పల్లఙ్కో గోనకో చిత్తకో పటికా పటలికా తూలికా వికతికా ఉద్దలోమీ ఏకన్తలోమీ కట్టిస్సం కోసేయ్యం కుత్తకం హత్థత్థరం అస్సత్థరం రథత్థరం అజినప్పవేణీ కదలిమిగపవరపచ్చత్థరణం [కాదలిమిగపవరపచ్చత్థరణం (సీ॰)] సఉత్తరచ్ఛదం ఉభతోలోహితకూపధానం, ఏవరూపానం నూన భవం గోతమో ఉచ్చాసయనమహాసయనానం నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ”తి.

“యాని ఖో పన తాని, బ్రాహ్మణ, ఉచ్చాసయనమహాసయనాని, సేయ్యథిదం – ఆసన్ది పల్లఙ్కో గోనకో చిత్తకో పటికా పటలికా తూలికా వికతికా ఉద్దలోమీ ఏకన్తలోమీ కట్టిస్సం కోసేయ్యం కుత్తకం హత్థత్థరం అస్సత్థరం రథత్థరం అజినప్పవేణీ కదలిమిగపవరపచ్చత్థరణం సఉత్తరచ్ఛదం ఉభతోలోహితకూపధానం. దుల్లభాని తాని పబ్బజితానం లద్ధా చ పన [లద్ధాని చ (సీ॰ స్యా॰ కం॰), లద్ధా చ (పీ॰)] న కప్పన్తి.

“తీణి ఖో, ఇమాని, బ్రాహ్మణ, ఉచ్చాసయనమహాసయనాని, యేసాహం ఏతరహి నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ. కతమాని తీణి? దిబ్బం ఉచ్చాసయనమహాసయనం, బ్రహ్మం ఉచ్చాసయనమహాసయనం, అరియం ఉచ్చాసయనమహాసయనం. ఇమాని ఖో, బ్రాహ్మణ, తీణి ఉచ్చాసయనమహాసయనాని, యేసాహం ఏతరహి నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ”తి.

“కతమం పన తం, భో గోతమ, దిబ్బం ఉచ్చాసయనమహాసయనం, యస్స భవం గోతమో ఏతరహి నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ”తి? “ఇధాహం, బ్రాహ్మణ, యం గామం వా నిగమం వా ఉపనిస్సాయ విహరామి, సో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ తమేవ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసామి. సో పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో వనన్తఞ్ఞేవ పవిసామి [పచారయామి (సీ. స్యా. కం.)]. సో యదేవ తత్థ హోన్తి తిణాని వా పణ్ణాని వా తాని ఏకజ్ఝం సఙ్ఘరిత్వా నిసీదామి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. సో వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి; వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి; పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరామి సతో చ సమ్పజానో సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేమి, యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – ‘ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ’తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి; సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరామి. సో చే అహం, బ్రాహ్మణ, ఏవంభూతో చఙ్కమామి, దిబ్బో మే ఏసో తస్మిం సమయే చఙ్కమో హోతి. సో చే అహం, బ్రాహ్మణ, ఏవంభూతో తిట్ఠామి, దిబ్బం మే ఏతం తస్మిం సమయే ఠానం హోతి. సో చే అహం, బ్రాహ్మణ, ఏవంభూతో నిసీదామి, దిబ్బం మే ఏతం తస్మిం సమయే ఆసనం హోతి. సో చే అహం, బ్రాహ్మణ, ఏవంభూతో సేయ్యం కప్పేమి, దిబ్బం మే ఏతం తస్మిం సమయే ఉచ్చాసయనమహాసయనం హోతి. ఇదం ఖో, బ్రాహ్మణ, దిబ్బం ఉచ్చాసయనమహాసయనం, యస్సాహం ఏతరహి నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ”తి.

“అచ్ఛరియం, భో గోతమ, అబ్భుతం, భో గోతమ! కో చఞ్ఞో ఏవరూపస్స దిబ్బస్స ఉచ్చాసయనమహాసయనస్స నికామలాభీ భవిస్సతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, అఞ్ఞత్ర భోతా గోతమేన!

“కతమం పన తం, భో గోతమ, బ్రహ్మం ఉచ్చాసయనమహాసయనం, యస్స భవం గోతమో ఏతరహి నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ”తి? “ఇధాహం, బ్రాహ్మణ, యం గామం వా నిగమం వా ఉపనిస్సాయ విహరామి, సో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ తమేవ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసామి. సో పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో వనన్తఞ్ఞేవ పవిసామి. సో యదేవ తత్థ హోన్తి తిణాని వా పణ్ణాని వా తాని ఏకజ్ఝం సఙ్ఘరిత్వా నిసీదామి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. సో మేత్తాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరామి, తథా దుతియం, తథా తతియం, తథా చతుత్థం, ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం మేత్తాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన [అబ్యాపజ్ఝేన (సబ్బత్థ)] ఫరిత్వా విహరామి. కరుణాసహగతేన చేతసా…పే.… ముదితాసహగతేన చేతసా…పే.… ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరామి, తథా దుతియం, తథా తతియం , తథా చతుత్థం [చతుత్థిం (సీ.)], ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరామి. సో చే అహం, బ్రాహ్మణ, ఏవంభూతో చఙ్కమామి, బ్రహ్మా మే ఏసో తస్మిం సమయే చఙ్కమో హోతి. సో చే అహం, బ్రాహ్మణ, ఏవంభూతో తిట్ఠామి…పే.… నిసీదామి…పే.… సేయ్యం కప్పేమి, బ్రహ్మం మే ఏతం తస్మిం సమయే ఉచ్చాసయనమహాసయనం హోతి. ఇదం ఖో, బ్రాహ్మణ, బ్రహ్మం ఉచ్చాసయనమహాసయనం, యస్సాహం ఏతరహి నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ”తి.

“అచ్ఛరియం , భో గోతమ, అబ్భుతం, భో గోతమ! కో చణ్హో ఏవరూపస్స బ్రహ్మస్స ఉచ్చాసయనమహాసయనస్స నికామలాభీ భవిస్సతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, అఞ్ఞత్ర భోతా గోతమేన!

“కతమం పన తం, భో గోతమ, అరియం ఉచ్చాసయనమహాసయనం, యస్స భవం గోతమో ఏతరహి నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ”తి? “ఇధాహం, బ్రాహ్మణ, యం గామం వా నిగమం వా ఉపనిస్సాయ విహరామి, సో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ తమేవ గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ పవిసామి. సో పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో వనన్తఞ్ఞేవ పవిసామి. సో యదేవ తత్థ హోన్తి తిణాని వా పణ్ణాని వా తాని ఏకజ్ఝం సఙ్ఘరిత్వా నిసీదామి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. సో ఏవం జానామి – ‘రాగో మే పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో; దోసో మే పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావఙ్కతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో; మోహో మే పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావఙ్కతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో’. సో చే అహం, బ్రాహ్మణ, ఏవంభూతో చఙ్కమామి, అరియో మే ఏసో తస్మిం సమయే చఙ్కమో హోతి. సో చే అహం, బ్రాహ్మణ, ఏవంభూతో తిట్ఠామి...పే.... నిసీదామి...పే.... సేయ్యం కప్పేమి, అరియం మే ఏతం తస్మిం సమయే ఉచ్చాసయనమహాసయనం హోతి. ఇదం ఖో, బ్రాహ్మణ, అరియం ఉచ్చాసయనమహాసయనం, యస్సాహం ఏతరహి నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ”తి.

“అచ్ఛరియం, భో గోతమ, అబ్భుతం, భో గోతమ! కో చఞ్ఞో ఏవరూపస్స అరియస్స ఉచ్చాసయనమహాసయనస్స నికామలామీ భవిస్సతి అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, అఞ్ఞత్ర భోతా గోతమేన!

“అభిక్కన్తం, భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమ! సేయ్యథాపి, భో గోతమ, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య – ‘చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీ’తి; ఏవమేవం ఖో భోతా గోతమేన అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏతే మయం భవన్తం గోతమం సరణం గచ్ఛామ ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. ఉపాసకే నో భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతే సరణం గతే”తి. తతియం.

### ౪. సరభసుత్తం

౬౭. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. తేన ఖో పన సమయేన సరభో నామ పరిబ్బాజకో అచిరపక్కన్తో హోతి ఇమస్మా ధమ్మవినయా. సో రాజగహే పరిసతి [పరిసతిం (సీ. పీ.)] ఏవం వాచం భాసతి – “అఞ్ఞాతో మయా సమణానం సక్యపుత్తికానం ధమ్మో. అఞ్ఞాయ చ పనాహం సమణానం సక్యపుత్తికానం ధమ్మం ఏవాహం తస్మా ధమ్మవినయా అపక్కన్తో”తి. అథ ఖో సమ్బహులా భిక్ఖూ పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ రాజగహం పిణ్డాయ పవిసింసు. అస్సోసుం ఖో తే భిక్ఖూ సరభస్స పరిబ్బాజకస్స రాజగహే పరిసతి ఏవం వాచం భాసమానస్స – “అఞ్ఞాతో మయా సమణానం సక్యపుత్తికానం ధమ్మో. అఞ్ఞాయ చ పనాహం సమణానం సక్యపుత్తికానం ధమ్మం ఏవాహం తస్మా ధమ్మవినయా అపక్కన్తో”తి.

అథ ఖో తే భిక్ఖూ రాజగహే పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం –

“సరభో నామ, భన్తే, పరిబ్బాజకో అచిరపక్కన్తో ఇమస్మా ధమ్మవినయా. సో రాజగహే పరిసతి ఏవం వాచం భాసతి – ‘అఞ్ఞాతో మయా సమణానం సక్యపుత్తికానం ధమ్మో. అఞ్ఞాయ చ పనాహం సమణానం సక్యపుత్తికానం ధమ్మం ఏవాహం తస్మా ధమ్మవినయా అపక్కన్తో’తి. సాధు భన్తే, భగవా యేన సిప్పినికాతీరం [సప్పినికాతీరం (సీ. పీ.), సప్పినియా తీరం (స్యా. కం.)] పరిబ్బాజకారామో యేన సరభో పరిబ్బాజకో తేనుపసఙ్కమతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా”తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన.

అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన సిప్పినికాతీరం పరిబ్బాజకారామో యేన సరభో పరిబ్బాజకో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది . నిసజ్జ ఖో భగవా సరభం పరిబ్బాజకం ఏతదవోచ – “సచ్చం కిర త్వం, సరభ, ఏవం వదేసి – ‘అఞ్ఞాతో మయా సమణానం సక్యపుత్తికానం ధమ్మో. అఞ్ఞాయ చ పనాహం సమణానం సక్యపుత్తికానం ధమ్మం ఏవాహం తస్మా ధమ్మవినయా అపక్కన్తో’”తి? ఏవం వుత్తే సరభో పరిబ్బాజకో తుణ్హీ అహోసి.

దుతియమ్పి ఖో, భగవా సరభం పరిబ్బాజకం ఏతదవోచ – “వదేహి, సరభ, కిన్తి తే అఞ్ఞాతో సమణానం సక్యపుత్తికానం ధమ్మో? సచే తే అపరిపూరం భవిస్సతి, అహం పరిపూరేస్సామి. సచే పన తే పరిపూరం భవిస్సతి, అహం అనుమోదిస్సామీ”తి. దుతియమ్పి ఖో సరభో పరిబ్బాజకో తుణ్హీ అహోసి.

తతియమ్పి ఖో భగవా సరభం పరిబ్బాజకం ఏతదవోచ – (“యో [మయా (స్యా. కం. పీ.)] ఖో సరభ పఞ్ఞాయతి సమణానం సక్యపుత్తికానం ధమ్మో) [( ) సీ. పోత్థకే నత్థి] “వదేహి, సరభ, కిన్తి తే అఞ్ఞాతో సమణానం సక్యపుత్తికానం ధమ్మో? సచే తే అపరిపూరం భవిస్సతి, అహం పరిపూరేస్సామి. సచే పన తే పరిపూరం భవిస్సతి, అహం అనుమోదిస్సామీ”తి. తతియమ్పి ఖో సరభో పరిబ్బాజకో తుణ్హీ అహోసి.

అథ ఖో తే పరిబ్బాజకా సరభం పరిబ్బాజకం ఏతదవోచుం – “యదేవ ఖో త్వం, ఆవుసో సరభ, సమణం గోతమం యాచేయ్యాసి తదేవ తే సమణో గోతమో పవారేతి. వదేహావుసో సరభ, కిన్తి తే అఞ్ఞాతో సమణానం సక్యపుత్తికానం ధమ్మో? సచే తే అపరిపూరం భవిస్సతి, సమణో గోతమో పరిపూరేస్సతి. సచే పన తే పరిపూరం భవిస్సతి, సమణో గోతమో అనుమోదిస్సతీ”తి. ఏవం వుత్తే సరభో పరిబ్బాజకో తుణ్హీభూతో మఙ్కుభూతో పత్తక్ఖన్ధో అధోముఖో పజ్ఝాయన్తో అప్పటిభానో నిసీది.

అథ ఖో భగవా సరభం పరిబ్బాజకం తుణ్హీభూతం మఙ్కుభూతం పత్తక్ఖన్ధం అధోముఖం పజ్ఝాయన్తం అప్పటిభానం విదిత్వా తే పరిబ్బాజకే ఏతదవోచ –

“యో ఖో మం, పరిబ్బాజకా [పరిబ్బాజకో (పీ. క.)], ఏవం వదేయ్య – ‘సమ్మాసమ్బుద్ధస్స తే పటిజానతో ఇమే ధమ్మా అనభిసమ్బుద్ధా’తి, తమహం తత్థ సాధుకం సమనుయుఞ్జేయ్యం సమనుగాహేయ్యం సమనుభాసేయ్యం. సో వత మయా సాధుకం సమనుయుఞ్జియమానో సమనుగాహియమానో సమనుభాసియమానో అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం సో తిణ్ణం ఠానానం నాఞ్ఞతరం [అఞ్ఞతరం (క.)] ఠానం నిగచ్ఛేయ్య, అఞ్ఞేన వా అఞ్ఞం పటిచరిస్సతి, బహిద్ధా కథం అపనామేస్సతి, కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరిస్సతి, తుణ్హీభూతో మఙ్కుభూతో [తుణ్హీభూతో వా మఙ్కుభూతో

(సీ. స్యా. కం.), తుణ్హీభూతో వా మఙ్కుభూతో వా (పీ.)] పత్తక్ఖన్ధో అధోముఖో పజ్ఝాయన్తో అప్పటిభానో నిసీదిస్సతి, సేయ్యథాపి సరభో పరిబ్బాజకో.

“యో ఖో మం, పరిబ్బాజకా, ఏవం వదేయ్య – ‘ఖీణాసవస్స తే పటిజానతో ఇమే ఆసవా అపరిక్ఖీణా’తి, తమహం తత్థ సాధుకం సమనుయుఞ్జేయ్యం సమనుగాహేయ్యం సమనుభాసేయ్యం. సో వత మయా సాధుకం సమనుయుఞ్జియమానో సమనుగాహియమానో సమనుభాసియమానో అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం సో తిణ్ణం ఠానానం నాఞ్ఞతరం ఠానం నిగచ్ఛేయ్య, అఞ్ఞేన వా అఞ్ఞం పటిచరిస్సతి, బహిద్ధా కథం అపనామేస్సతి, కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరిస్సతి, తుణ్హీభూతో మఙ్కుభూతో పత్తక్ఖన్ధో అధోముఖో పజ్ఝాయన్తో అప్పటిభానో నిసీదిస్సతి, సేయ్యథాపి సరభో పరిబ్బాజకో.

“యో ఖో మం, పరిబ్బాజకా, ఏవం వదేయ్య – ‘యస్స ఖో పన తే అత్థాయ ధమ్మో దేసితో, సో న నియ్యాతి తక్కరస్స సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయా’తి, తమహం తత్థ సాధుకం సమనుయుఞ్జేయ్యం సమనుగాహేయ్యం సమనుభాసేయ్యం. సో వత మయా సాధుకం సమనుయుఞ్జియమానో సమనుగాహియమానో సమనుభాసియమానో అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం సో తిణ్ణం ఠానానం నాఞ్ఞతరం ఠానం నిగచ్ఛేయ్య, అఞ్ఞేన వా అఞ్ఞం పటిచరిస్సతి, బహిద్ధా కథం అపనామేస్సతి, కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరిస్సతి, తుణ్హీభూతో మఙ్కుభూతో పత్తక్ఖన్ధో అధోముఖో పజ్ఝాయన్తో అప్పటిభానో నిసీదిస్సతి, సేయ్యథాపి సరభో పరిబ్బాజకో”తి. అథ ఖో భగవా సిప్పినికాతీరే పరిబ్బాజకారామే తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదిత్వా వేహాసం పక్కామి.

అథ ఖో తే పరిబ్బాజకా అచిరపక్కన్తస్స భగవతో సరభం పరిబ్బాజకం సమన్తతో వాచాయసన్నితోదకేన [వాచాసత్తితోదకేన (సీ.)] సఞ్జమ్భరిమకంసు [సఞ్చమ్భరిమకంసు (పీ., దీ. ని. ౧.౪౨౧) సం. ని. ౨.౨౪౩ ఉపరిపాఠో వియ] – “సేయ్యథాపి, ఆవుసో సరభ, బ్రహారఞ్ఞే జరసిఙ్గాలో ‘సీహనాదం నదిస్సామీ’తి సిఙ్గాలకంయేవ [సేగాలకంయేవ (సీ. స్యా. కం. పీ.)] నదతి, భేరణ్డకంయేవ నదతి [భేదణ్డకం (క.)]; ఏవమేవం ఖో త్వం, ఆవుసో సరభ, అఞ్ఞత్రేవ సమణేన గోతమేన ‘సీహనాదం నదిస్సామీ’తి సిఙ్గాలకంయేవ నదసి భేరణ్డకంయేవ నదసి. సేయ్యథాపి, ఆవుసో సరభ, అమ్బుకసఞ్చరీ [అమ్బుకమద్దరీ (సీ.)] ‘పురిసకరవితం [ఫుస్సకరవితం (సీ.), పుస్సకరవితం (స్యా. కం. పీ.)] రవిస్సామీ’తి అమ్బుకసఞ్చరిరవితంయేవ రవతి; ఏవమేవం ఖో త్వం, ఆవుసో సరభ, అఞ్ఞత్రేవ సమణేన గోతమేన ‘పురిసకరవితం రవిస్సామీ’తి, అమ్బుకసఞ్చరిరవితంయేవ రవసి. సేయ్యథాపి, ఆవుసో సరభ, ఉసభో సుఞ్ఞాయ గోసాలాయ గమ్భీరం నదితబ్బం మఞ్ఞతి; ఏవమేవం ఖో త్వం, ఆవుసో సరభ, అఞ్ఞత్రేవ సమణేన గోతమేన గమ్భీరం నదితబ్బం మఞ్ఞసీ”తి. అథ ఖో తే పరిబ్బాజకా సరభం పరిబ్బాజకం సమన్తతో వాచాయసన్నితోదకేన సఞ్జమ్భరిమకంసూతి. చతుత్థం.

### ౫. కేసముత్తిసుత్తం

౬౬. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా కోసలేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన కేసముత్తం [కేసపుత్తం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] నామ కాలామానం నిగమో తదవసరి. అస్సోసుం ఖో కేసముత్తియా కాలామా

– “సమణో ఖలు, భో, గోతమో సక్యపుత్తో సక్యకులా పబ్బజితో కేసముత్తం అనుప్పత్తో. తం ఖో పన భవన్తం గోతమం ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – ‘ఇతిపి సో భగవా...పే॰... సాధు ఖో పన తథారూపానం అరహతం దస్సనం హోతీ’”తి.

అథ ఖో కేసముత్తియా కాలామా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా అప్పేకచ్చే భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు, అప్పేకచ్చే భగవతా సద్ధిం సమ్మోదింసు, సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు, అప్పేకచ్చే యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు, అప్పేకచ్చే నామగోత్తం సావేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు, అప్పేకచ్చే తుణ్హీభూతా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే కేసముత్తియా కాలామా భగవన్తం ఏతదవోచుం –

“సన్తి, భన్తే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా కేసముత్తం ఆగచ్ఛన్తి. తే సకంయేవ వాదం దీపేన్తి జోతేన్తి, పరప్పవాదం పన ఖుంసేన్తి వమ్భేన్తి పరిభవన్తి ఓమక్ఖిం [ఓపపక్ఖిం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰), ఓమక్ఖికం (క॰)] కరోన్తి. అపరేపి, భన్తే, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా కేసముత్తం ఆగచ్ఛన్తి . తేపి సకంయేవ వాదం దీపేన్తి జోతేన్తి, పరప్పవాదం పన ఖుంసేన్తి వమ్భేన్తి పరిభవన్తి ఓమక్ఖిం కరోన్తి. తేసం నో, భన్తే , అమ్హాకం హోతేవ కఙ్ఖా హోతి విచికిచ్ఛా – ‘కో సు నామ ఇమేసం భవతం సమణబ్రాహ్మణానం సచ్చం ఆహ, కో ముసా’”తి? “అలఞ్హి వో, కాలామా, కఙ్ఖితుం అలం విచికిచ్ఛితుం. కఙ్ఖనీయేవ పన [కఙ్ఖనీయేవ చ పన (సంయుత్తనికాయే)] వో ఠానే విచికిచ్ఛా ఉప్పన్నా”.

“ఏథ తుమ్హే, కాలామా, మా అనుస్సవేన, మా పరమ్పరాయ, మా ఇతికిరాయ, మా పిటకసమ్పదానేన, మా తక్కహేతు, మా నయహేతు, మా ఆకారపరివితక్కేన , మా దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా, మా భబ్బరూపతాయ, మా సమణో నో గరూతి. యదా తుమ్హే, కాలామా, అత్తనావ జానేయ్యాథ – ‘ఇమే ధమ్మా అకుసలా, ఇమే ధమ్మా సావజ్జా, ఇమే ధమ్మా విఞ్ఞుగరహితా, ఇమే ధమ్మా సమత్తా సమాదిన్నా [సమాదిణ్ణా (క॰)] అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తీ’”తి, అథ తుమ్హే, కాలామా, పజహేయ్యాథ.

“తం కిం మఞ్ఞథ, కాలామా, లోభో పురిసస్స అజ్ఝత్తం ఉప్పజ్జమానో ఉప్పజ్జతి హితాయ వా అహితాయ వా”తి?

“అహితాయ, భన్తే”.

“లుద్ధో పనాయం, కాలామా, పురిసపుగ్గలో లోభేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో పాణమ్పి హనతి, అదిన్నమ్పి ఆదియతి, పరదారమ్పి గచ్ఛతి, ముసాపి భణతి, పరమ్పి తథత్తాయ [తదత్థాయ (క॰)] సమాదపేతి, యం స [యం తస్స (క॰) అనన్తరసుత్తే పన “యం’ స” ఇత్వేవ సబ్బత్థపి దిస్సతి] హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా”తి.

“ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, కాలామా, దోసో పురిసస్స అజ్ఝత్తం ఉప్పజ్జమానో ఉప్పజ్జతి హితాయ వా అహితాయ వా”తి?

“అహితాయ, భన్తే”.

“దుట్ఠో పనాయం, కాలామా, పురిసపుగ్గలో దోసేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో పాణమ్పి హనతి [హన్తి (సీ. పీ.)], అదిన్నమ్పి ఆదియతి, పరదారమ్పి గచ్ఛతి, ముసాపి భణతి, పరమ్పి తథత్తాయ సమాదపేతి, యం స హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా”తి.

“ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, కాలామా, మోహో పురిసస్స అజ్ఝత్తం ఉప్పజ్జమానో ఉప్పజ్జతి హితాయ వా అహితాయ వా”తి?

“అహితాయ, భన్తే”.

“మూళ్హో పనాయం, కాలామా, పురిసపుగ్గలో మోహేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో పాణమ్పి హనతి, అదిన్నమ్పి ఆదియతి, పరదారమ్పి గచ్ఛతి, ముసాపి భణతి, పరమ్పి తథత్తాయ సమాదపేతి, యం స హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా”తి.

“ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, కాలామా, ఇమే ధమ్మా కుసలా వా అకుసలా వా”తి?

“అకుసలా, భన్తే”.

“సావజ్జా వా అనవజ్జా వా”తి?

“సావజ్జా, భన్తే”.

“విఞ్ఞుగరహితా వా విఞ్ఞుప్పసత్థా వా”తి?

“విఞ్ఞుగరహితా, భన్తే”.

“సమత్తా సమాదిన్నా అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తి, నో వా? కథం వా [కథం వా వో (?)] ఏత్థ హోతీ”తి ?

“సమత్తా, భన్తే, సమాదిన్నా అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తీతి. ఏవం నో ఏత్థ హోతీ”తి.

“ఇతి ఖో, కాలామా, యం తం అవోచుమ్హా [అవోచుమ్హ (సీ. స్యా. కం. పీ.) అ. ని. ౪.౧౯౩] – ‘ఏథ తుమ్హే, కాలామా! మా అనుస్సవేన, మా పరమ్పరాయ, మా ఇతికిరాయ, మా పిటకసమ్పదానేన, మా తక్కహేతు, మా నయహేతు, మా ఆకారపరివితక్కేన, మా దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా, మా భబ్బరూపతాయ, మా సమణో నో గరూతి. యదా తుమ్హే కాలామా అత్తనావ జానేయ్యాథ – ‘ఇమే ధమ్మా అకుసలా, ఇమే ధమ్మా సావజ్జా, ఇమే ధమ్మా విఞ్ఞుగరహితా, ఇమే ధమ్మా సమత్తా సమాదిన్నా అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తీతి, అథ తుమ్హే, కాలామా, పజహేయ్యాథా’తి, ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“ఏథ తుమ్హే, కాలామా, మా అనుస్సవేన, మా పరమ్పరాయ, మా ఇతికిరాయ, మా పిటకసమ్పదానేన, మా తక్కహేతు, మా నయహేతు, మా ఆకారపరివితక్కేన, మా దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా, మా భబ్బరూపతాయ, మా సమణో నో గరూతి. యదా తుమ్హే, కాలామా, అత్తనావ జానేయ్యాథ – ‘ఇమే ధమ్మా కుసలా, ఇమే ధమ్మా అనవజ్జా, ఇమే ధమ్మా విఞ్ఞుప్పసత్థా, ఇమే ధమ్మా సమత్తా సమాదిన్నా హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తీ’తి, అథ తుమ్హే, కాలామా, ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్యాథ.

“తం కిం మఞ్ఞథ, కాలామా, అలోభో పురిసస్స అజ్ఝత్తం ఉప్పజ్జమానో ఉప్పజ్జతి హితాయ వా అహితాయ వా”తి?

“హితాయ, భన్తే”.

“అలుద్ధో పనాయం, కాలామా, పురిసపుగ్గలో లోభేన అనభిభూతో అపరియాదిన్నచిత్తో నేవ పాణం హనతి, న అదిన్నం ఆదియతి, న పరదారం గచ్ఛతి, న ముసా భణతి, న పరమ్పి తథత్తాయ సమాదపేతి , యం స హోతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా”తి.

“ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, కాలామా, అదోసో పురిసస్స అజ్ఝత్తం ఉప్పజ్జమానో ఉప్పజ్జతి…పే॰… అమోహో పురిసస్స అజ్ఝత్తం ఉప్పజ్జమానో ఉప్పజ్జతి…పే॰… హితాయ సుఖాయా”తి.

“ఏవం భన్తే” .

“తం కిం మఞ్ఞథ, కాలామా, ఇమే ధమ్మా కుసలా వా అకుసలా వా”తి?

“కుసలా , భన్తే”.

“సావజ్జా వా అనవజ్జా వా”తి?

“అనవజ్జా, భన్తే”.

“విఞ్ఞుగరహితా వా విఞ్ఞుప్పసత్థా వా”తి?

“విఞ్ఞుప్పసత్థా, భన్తే”.

“సమత్తా సమాదిన్నా హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తి నో వా? కథం వా ఏత్థ హోతీ”తి?

“సమత్తా, భన్తే, సమాదిన్నా హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తి. ఏవం నో ఏత్థ హోతీ”తి.

“ఇతి ఖో, కాలామా, యం తం అవోచుమ్హా – ‘ఏథ తుమ్హే, కాలామా! మా అనుస్సవేన, మా పరమ్పరాయ, మా ఇతికిరాయ, మా పిటకసమ్పదానేన, మా తక్కహేతు, మా నయహేతు, మా ఆకారపరివితక్కేన, మా దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా,

మా భబ్బరూపతాయ, మా సమణో నో గరూతి. యదా తుమ్హే, కాలామా, అత్తనావ జానేయ్యాథ – ఇమే ధమ్మా కుసలా, ఇమే ధమ్మా అనవజ్జా, ఇమే ధమ్మా విఞ్ఞుప్పసత్థా, ఇమే ధమ్మా సమత్తా సమాదిన్నా హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తీతి, అథ తుమ్హే, కాలామా, ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్యాథా'తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"స ఖో సో [యో ఖో (క.)], కాలామా, అరియసావకో ఏవం విగతాభిజ్ఝో విగతబ్యాపాదో అసమ్మూళ్హో సమ్పజానో పతిస్సతో [సతో (క.)] మేత్తాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి, తథా దుతియం, తథా తతియం, తథా చతుత్థం, ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం మేత్తాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి. కరుణాసహగతేన చేతసా...పే.... ముదితాసహగతేన చేతసా...పే.... ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి, తథా దుతియం , తథా తతియం, తథా చతుత్థం, ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి.

"స [సచే (క.)] ఖో సో, కాలామా, అరియసావకో ఏవం అవేరచిత్తో ఏవం అబ్యాపజ్జచిత్తో ఏవం అసంకిలిట్ఠచిత్తో ఏవం విసుద్ధచిత్తో. తస్స దిట్ఠేవ ధమ్మే చత్తారో అస్సాసా అధిగతా హోన్తి. 'సచే ఖో పన అత్థి పరో లోకో, అత్థి సుకతదుక్కటానం [సుకటదుక్కటానం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] కమ్మానం ఫలం విపాకో, అథాహం [ఠానమహం (సీ. పీ.), ఠానమేతం యేనాహం (స్యా. కం.)] కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జిస్సామీ'తి, అయమస్స పఠమో అస్సాసో అధిగతో హోతి.

"'సచే ఖో పన నత్థి పరో లోకో, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో, అథాహం [ఇధాహం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] దిట్ఠేవ ధమ్మే అవేరం అబ్యాపజ్జం అనీఘం సుఖిం [సుఖం (సీ.), సుఖీ (స్యా. కం.)] అత్తానం పరిహరామీ'తి, అయమస్స దుతియో అస్సాసో అధిగతో హోతి.

"'సచే ఖో పన కరోతో కరీయతి పాపం, న ఖో పనాహం కస్సచి పాపం చేతేమి. అకరోన్తం ఖో పన మం పాపకమ్మం కుతో దుక్ఖం ఫుసిస్సతీ'తి, అయమస్స తతియో అస్సాసో అధిగతో హోతి.

"'సచే ఖో పన కరోతో న కరీయతి పాపం, అథాహం ఉభయేనేవ విసుద్ధం అత్తానం సమనుపస్సామీ'తి, అయమస్స చతుత్థో అస్సాసో అధిగతో హోతి.

"స ఖో సో, కాలామా, అరియసావకో ఏవం అవేరచిత్తో ఏవం అబ్యాపజ్జచిత్తో ఏవం అసంకిలిట్ఠచిత్తో ఏవం విసుద్ధచిత్తో. తస్స దిట్ఠేవ ధమ్మే ఇమే చత్తారో అస్సాసా అధిగతా హోన్తీ"తి.

"ఏవమేతం, భగవా, ఏవమేతం, సుగత! స ఖో సో, భన్తే, అరియసావకో ఏవం అవేరచిత్తో ఏవం అబ్యాపజ్జచిత్తో ఏవం అసంకిలిట్ఠచిత్తో ఏవం విసుద్ధచిత్తో. తస్స దిట్ఠేవ ధమ్మే చత్తారో అస్సాసా అధిగతా హోన్తి. 'సచే ఖో పన అత్థి పరో లోకో, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో, అథాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జిస్సామీ'తి, అయమస్స పఠమో అస్సాసో అధిగతో హోతి.

‘‘సచే ఖో పన నత్థి పరో లోకో, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో, అథాహం దిట్ఠేవ ధమ్మే అవేరం అబ్యాపజ్ఝం అనీఘం సుఖిం అత్తానం పరిహరామీ’తి, అయమస్స దుతియో అస్సాసో అధిగతో హోతి.

‘‘సచే ఖో పన కరోతో కరీయతి పాపం, న ఖో పనాహం – కస్సచి పాపం చేతేమి, అకరోన్తం ఖో పన మం పాపకమ్మం కుతో దుక్ఖం ఫుసిస్సతీ’తి, అయమస్స తతియో అస్సాసో అధిగతో హోతి.

‘‘సచే ఖో పన కరోతో న కరీయతి పాపం, అథాహం ఉభయేనేవ విసుద్ధం అత్తానం సమనుపస్సామీ’తి, అయమస్స చతుత్థో అస్సాసో అధిగతో హోతి.

‘‘స ఖో సో, భన్తే, అరియసావకో ఏవం అవేరచిత్తో ఏవం అబ్యాపజ్ఝచిత్తో ఏవం అసంకిలిట్ఠచిత్తో ఏవం విసుద్ధచిత్తో. తస్స దిట్ఠేవ ధమ్మే ఇమే చత్తారో అస్సాసా అధిగతా హోన్తి.

‘‘అభిక్కన్తం, భన్తే…పే… ఏతే మయం, భన్తే, భగవన్తం సరణం గచ్ఛామ ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. ఉపాసకే నో, భన్తే, భగవా ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతే సరణం గతే’’తి. పఞ్చమం.

### ౬. సాళ్హసుత్తం

**౬౭.** ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం ఆయస్మా నన్దకో సావత్థియం విహరతి పుబ్బారామే మిగారమాతుపాసాదే. అథ ఖో సాళ్హో చ మిగారనత్తా సాణో చ సేఖునియనత్తా [రోహణో చ పేఖుణియనత్తా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] యేనాయస్మా నన్దకో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం నన్దకం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో సాళ్హం మిగారనత్తారం ఆయస్మా నన్దకో ఏతదవోచ –

‘‘ఏథ తుమ్హే, సాళ్హా, మా అనుస్సవేన, మా పరమ్పరాయ, మా ఇతికిరాయ, మా పిటకసమ్పదానేన, మా తక్కహేతు, మా నయహేతు, మా ఆకారపరివితక్కేన, మా దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా, మా భబ్బరూపతాయ, మా సమణో నో గరూతి. యదా తుమ్హే, సాళ్హా , అత్తనావ జానేయ్యాథ ‘ఇమే ధమ్మా అకుసలా, ఇమే ధమ్మా సావజ్జా, ఇమే ధమ్మా విఞ్ఞుగరహితా, ఇమే ధమ్మా సమత్తా సమాదిన్నా అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తీ’తి, అథ తుమ్హే సాళ్హా పజహేయ్యాథ.

‘‘తం కిం మఞ్ఞథ, సాళ్హా, అత్థి లోభో’’తి?

‘‘ఏవం, భన్తే’’.

‘‘అభిజ్ఝాతి ఖో అహం, సాళ్హా, ఏతమత్థం వదామి. లుద్ధో ఖో అయం, సాళ్హా, అభిజ్ఝాలు పాణమ్పి హనతి, అదిన్నమ్పి ఆదియతి, పరదారమ్పి గచ్ఛతి, ముసాపి భణతి, పరమ్పి తథత్తాయ సమాదపేతి, యం స హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా’’తి.

‘‘ఏవం, భన్తే’’.

‘‘తం కిం మఞ్ఞథ, సాళ్హా, అత్థి దోసో’’తి?

“ఏవం, భన్తే”.

“బ్యాపాదోతి ఖో అహం, సాళ్హా, ఏతమత్థం వదామి. దుట్ఠో ఖో అయం, సాళ్హా, బ్యాపన్నచిత్తో పాణమ్పి హనతి, అదిన్నమ్పి ఆదియతి, పరదారమ్పి గచ్ఛతి, ముసాపి భణతి, పరమ్పి తథత్తాయ సమాదపేతి, యం స హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా”తి.

“ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, సాళ్హా, అత్థి మోహో”తి?

“ఏవం, భన్తే”.

“అవిజ్జాతి ఖో అహం, సాళ్హా, ఏతమత్థం వదామి. మూళ్హో ఖో అయం, సాళ్హా , అవిజ్జాగతో పాణమ్పి హనతి, అదిన్నమ్పి ఆదియతి, పరదారమ్పి గచ్ఛతి, ముసాపి భణతి, పరమ్పి తథత్తాయ సమాదపేతి, యం స హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా”తి.

“ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, సాళ్హా, ఇమే ధమ్మా కుసలా వా అకుసలా వా”తి?

“అకుసలా, భన్తే”.

“సావజ్జా వా అనవజ్జా వా”తి?

“సావజ్జా, భన్తే”.

“విఞ్ఞుగరహితా వా విఞ్ఞుప్పసత్థా వా”తి?

“విఞ్ఞుగరహితా, భన్తే”.

“సమత్తా సమాదిన్నా అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తి, నో వా? కథం వా ఏత్థ హోతీ”తి?

“సమత్తా , భన్తే, సమాదిన్నా అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తీతి. ఏవం నో ఏత్థ హోతీ”తి.

“ఇతి ఖో, సాళ్హా, యం తం అవోచుమ్హా – ‘ఏథ తుమ్హే, సాళ్హా, మా అనుస్సవేన, మా పరమ్పరాయ, మా ఇతికిరాయ, మా పిటకసమ్పదానేన, మా తక్కహేతు, మా నయహేతు, మా ఆకారపరివితక్కేన, మా దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా, మా భబ్బరూపతాయ, మా సమణో నో గరూతి. యదా తుమ్హే, సాళ్హా, అత్తనావ జానేయ్యాథ – ఇమే ధమ్మా అకుసలా, ఇమే ధమ్మా సావజ్జా, ఇమే ధమ్మా విఞ్ఞుగరహితా, ఇమే ధమ్మా సమత్తా సమాదిన్నా అహితాయ దుక్ఖాయ సంవత్తన్తీతి, అథ తుమ్హే, సాళ్హా, పజహేయ్యాథా’తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“ఏథ తుమ్హే, సాళ్హా, మా అనుస్సవేన, మా పరమ్పరాయ, మా ఇతికిరాయ, మా పిటకసమ్పదానేన, మా తక్కహేతు, మా నయహేతు, మా ఆకారపరివితక్కేన, మా దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా, మా భబ్బరూపతాయ, మా సమణో నో గరూతి. యదా తుమ్హే, సాళ్హా, అత్తనావ జానేయ్యాథ – ‘ఇమే ధమ్మా కుసలా, ఇమే ధమ్మా అనవజ్జా, ఇమే ధమ్మా విఞ్ఞుప్పసత్థా, ఇమే ధమ్మా సమత్తా సమాదిన్నా హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తీ’తి, అథ తుమ్హే, సాళ్హా, ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్యాథ.

“తం కిం మఞ్ఞథ, సాళ్హా, అత్థి అలోభో”తి?

“ఏవం, భన్తే”.

“అనభిజ్ఝాతి ఖో అహం, సాళ్హా, ఏతమత్థం వదామి. అలుద్ధో ఖో అయం, సాళ్హా, అనభిజ్ఝాలు నేవ పాణం హనతి, న అదిన్నం ఆదియతి, న పరదారం గచ్ఛతి, న ముసా భణతి, పరమ్పి న తథత్తాయ సమాదపేతి, యం స హోతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా”తి.

“ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, సాళ్హా, అత్థి అదోసో”తి?

“ఏవం, భన్తే”.

“అబ్యాపాదోతి ఖో అహం, సాళ్హా, ఏతమత్థం వదామి. అదుట్ఠో ఖో అయం, సాళ్హా, అబ్యాపన్నచిత్తో నేవ పాణం హనతి, న అదిన్నం ఆదియతి, న పరదారం గచ్ఛతి, న ముసా భణతి, పరమ్పి న తథత్తాయ సమాదపేతి, యం స హోతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా”తి.

“ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, సాళ్హా, అత్థి అమోహో”తి?

“ఏవం, భన్తే”.

“విజ్జాతి ఖో అహం, సాళ్హా, ఏతమత్థం వదామి. అమూళ్హో ఖో అయం, సాళ్హా, విజ్జాగతో నేవ పాణం హనతి, న అదిన్నం ఆదియతి, న పరదారం గచ్ఛతి, న ముసా భణతి, పరమ్పి న తథత్తాయ సమాదపేతి, యం స హోతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా”తి.

“ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, సాళ్హా, ఇమే ధమ్మా కుసలా వా అకుసలా వా”తి?

“కుసలా, భన్తే”.

“సావజ్జా వా అనవజ్జా వా”తి?

“అనవజ్జా, భన్తే”.

“విఞ్ఞుగరహితా వా విఞ్ఞుప్పసత్థా వా”తి?

“విఞ్ఞుప్పసత్థా , భన్తే”.

“సమత్తా సమాదిన్నా హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తి, నో వా? కథం వా ఏత్థ హోతీ”తి?

“సమత్తా, భన్తే, సమాదిన్నా హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తీతి. ఏవం నో ఏత్థ హోతీ”తి.

“ఇతి ఖో, సాళ్హా, యం తం అవోచుమ్హా – ‘ఏథ తుమ్హే, సాళ్హా, మా అనుస్సవేన, మా పరమ్పరాయ, మా ఇతికిరాయ, మా పిటకసమ్పదానేన, మా తక్కహేతు, మా నయహేతు, మా ఆకారపరివితక్కేన, మా దిట్ఠినిజ్ఝానక్ఖన్తియా, మా భబ్బరూపతాయ, మా సమణో నో గరూతి. యదా తుమ్హే, సాళ్హా, అత్తనావ జానేయ్యాథ – ఇమే ధమ్మా కుసలా, ఇమే ధమ్మా అనవజ్జా, ఇమే ధమ్మా విఞ్ఞుప్పసత్థా, ఇమే ధమ్మా సమత్తా సమాదిన్నా దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ సంవత్తన్తీతి, అథ తుమ్హే, సాళ్హా, ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్యాథా’తి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“స ఖో సో, సాళ్హా, అరియసావకో ఏవం విగతాభిజ్ఝో విగతబ్యాపాదో అసమ్మూళ్హో సమ్పజానో పతిస్సతో మేత్తాసహగతేన చేతసా...పే.... కరుణా...పే.... ముదితా...పే.... ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి, తథా దుతియం, తథా తతియం, తథా చతుత్థం, ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్ఝేన ఫరిత్వా విహరతి. సో ఏవం పజానాతి – ‘అత్థి ఇదం, అత్థి హీనం, అత్థి పణీతం, అత్థి ఇమస్స సఞ్ఞాగతస్స ఉత్తరి [ఉత్తరిం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] నిస్సరణ’న్తి. తస్స ఏవం జానతో ఏవం పస్సతో కామాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, భవాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి, అవిజ్జాసవాపి చిత్తం విముచ్చతి; విముత్తస్మిం విముత్తమితి ఞాణం హోతి. ‘ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా’తి పజానాతి.

“సో ఏవం పజానాతి – ‘అహు పుబ్బే లోభో, తదహు అకుసలం, సో ఏతరహి నత్థి, ఇచ్చేతం కుసలం; అహు పుబ్బే దోసో...పే.... అహు పుబ్బే మోహో, తదహు అకుసలం, సో ఏతరహి నత్థి, ఇచ్చేతం కుసల’న్తి. సో దిట్ఠేవ ధమ్మే నిచ్ఛాతో నిబ్బుతో సీతిభూతో సుఖప్పటిసంవేదీ బ్రహ్మభూతేన అత్తనా విహరతీ”తి. ఛట్ఠం.

### ౭. కథావత్థుసుత్తం

౬౮. “తీణిమాని, భిక్ఖవే, కథావత్థూని. కతమాని తీణి? అతీతం వా, భిక్ఖవే, అద్ధానం ఆరబ్భ కథం కథేయ్య – ‘ఏవం అహోసి అతీతమద్ధాన’న్తి. అనాగతం వా, భిక్ఖవే, అద్ధానం ఆరబ్భ కథం కథేయ్య – ‘ఏవం భవిస్సతి అనాగతమద్ధాన’న్తి. ఏతరహి వా, భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నం అద్ధానం ఆరబ్భ కథం కథేయ్య – ‘ఏవం హోతి ఏతరహి పచ్చుప్పన్నమద్ధాన’”న్తి [ఏవం ఏతరహి పచ్చుప్పన్నన్తి (సీ॰ పీ॰ క॰), ఏవం హోతి ఏతరహి పచ్చుప్పన్నన్తి (స్యా॰ కం॰)].

“కథాసమ్పయోగేన, భిక్ఖవే, పుగ్గలో వేదితబ్బో యది వా కచ్ఛో యది వా అకచ్ఛోతి. సచాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పఞ్హం పుట్ఠో సమానో ఏకంసబ్యాకరణీయం పఞ్హం న ఏకంసేన బ్యాకరోతి, విభజ్జబ్యాకరణీయం పఞ్హం న విభజ్జ బ్యాకరోతి, పటిపుచ్ఛాబ్యాకరణీయం పఞ్హం న పటిపుచ్ఛా బ్యాకరోతి, ఠపనీయం పఞ్హం న ఠపేతి [థపనీయం పఞ్హం న థపేతి (క॰)], ఏవం సన్తాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అకచ్ఛో హోతి. సచే పనాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పఞ్హం పుట్ఠో సమానో ఏకంసబ్యాకరణీయం పఞ్హం ఏకంసేన బ్యాకరోతి, విభజ్జబ్యాకరణీయం పఞ్హం విభజ్జ బ్యాకరోతి, పటిపుచ్ఛాబ్యాకరణీయం పఞ్హం పటిపుచ్ఛా బ్యాకరోతి , ఠపనీయం పఞ్హం ఠపేతి, ఏవం సన్తాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో కచ్ఛో హోతి.

“కథాసమ్పయోగేన, భిక్ఖవే, పుగ్గలో వేదితబ్బో యది వా కచ్ఛో యది వా అకచ్ఛోతి. సచాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పఞ్హం పుట్ఠో సమానో ఠానాఠానే న సణ్ఠాతి పరికప్పే న సణ్ఠాతి అఞ్ఞాతవాదే [అఞ్ఞవాదే (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰), అఞ్ఞాతవారే (క॰)] న సణ్ఠాతి పటిపదాయ న సణ్ఠాతి, ఏవం సన్తాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అకచ్ఛో హోతి. సచే పనాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పఞ్హం పుట్ఠో సమానో ఠానాఠానే సణ్ఠాతి పరికప్పే సణ్ఠాతి అఞ్ఞాతవాదే సణ్ఠాతి పటిపదాయ సణ్ఠాతి, ఏవం సన్తాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో కచ్ఛో హోతి.

“కథాసమ్పయోగేన, భిక్ఖవే, పుగ్గలో వేదితబ్బో యది వా కచ్ఛో యది వా అకచ్ఛోతి. సచాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పఞ్హం పుట్ఠో సమానో అఞ్ఞేనఞ్ఞం పటిచరతి, బహిద్ధా కథం అపనామేతి, కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి, ఏవం సన్తాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అకచ్ఛో హోతి. సచే పనాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పఞ్హం పుట్ఠో సమానో న అఞ్ఞేనఞ్ఞం పటిచరతి న బహిద్ధా కథం అపనామేతి, న కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాతుకరోతి, ఏవం సన్తాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో కచ్ఛో హోతి.

“కథాసమ్పయోగేన, భిక్ఖవే, పుగ్గలో వేదితబ్బో యది వా కచ్ఛో యది వా అకచ్ఛోతి. సచాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పఞ్హం పుట్ఠో సమానో అభిహరతి అభిమద్దతి అనుపజగ్ఘతి [అనుసంజగ్ఘతి (క॰)] ఖలితం గణ్హాతి, ఏవం సన్తాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అకచ్ఛో హోతి. సచే పనాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పఞ్హం పుట్ఠో సమానో నాభిహరతి నాభిమద్దతి న అనుపజగ్ఘతి న ఖలితం గణ్హాతి, ఏవం సన్తాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో కచ్ఛో హోతి.

“కథాసమ్పయోగేన , భిక్ఖవే, పుగ్గలో వేదితబ్బో యది వా సఉపనిసో యది వా అనుపనిసోతి. అనోహితసోతో, భిక్ఖవే, అనుపనిసో హోతి, ఓహితసోతో సఉపనిసో హోతి. సో సఉపనిసో సమానో అభిజానాతి ఏకం ధమ్మం, పరిజానాతి ఏకం ధమ్మం, పజహతి ఏకం ధమ్మం, సచ్ఛికరోతి ఏకం ధమ్మం. సో అభిజానన్తో ఏకం ధమ్మం, పరిజానన్తో ఏకం ధమ్మం, పజహన్తో ఏకం ధమ్మం, సచ్ఛికరోన్తో ఏకం ధమ్మం సమ్మావిముత్తిం ఫుసతి. ఏతదత్థా, భిక్ఖవే, కథా; ఏతదత్థా మన్తనా; ఏతదత్థా ఉపనిసా; ఏతదత్థం సోతావధానం, యదిదం అనుపాదా చిత్తస్స విమోక్ఖోతి.

“యే విరుద్ధా సల్లపన్తి, వినివిట్ఠా సముస్సితా;
అనరియగుణమాసజ్జ, అఞ్ఞోఞ్ఞవివరేసినో.

“దుబ్భాసితం విక్ఖలితం, సమ్పమోహం [ససమ్మోహం (క॰)] పరాజయం;
అఞ్ఞోఞ్ఞస్సాభినన్దన్తి, తదరియో కథనాచరే [తదరియో న కథం వదే (క॰)].

“సచే చస్స కథాకామో, కాలమఞ్ఞాయ పణ్డితో;

ధమ్మట్ఠపటిసంయుత్తా, యా అరియచరితా [అరియఞ్చరితా (సీ॰), అరియాదికా (క॰)] కథా.

“తం కథం కథయే ధీరో, అవిరుద్ధో అనుస్సితో;

అనున్నతేన మనసా, అపళాసో అసాహసో.

“అనుసూయాయమానో సో, సమ్మదఞ్ఞాయ భాసతి;

సుభాసితం అనుమోదేయ్య, దుబ్భట్ఠే నాపసాదయే [నావసాదయే (సీ॰ పీ॰)].

“ఉపారమ్భం న సిక్ఖేయ్య, ఖలితఞ్చ న గాహయే [న భాసయే (క॰)];

నాభిహరే నాభిమద్దే, న వాచం పయుతం భణే.

“అఞ్ఞాతత్థం పసాదత్థం, సతం వే హోతి మన్తనా;

ఏవం ఖో అరియా మన్తేన్తి, ఏసా అరియాన మన్తనా;

ఏతదఞ్ఞాయ మేధావీ, న సముస్సేయ్య మన్తయే”తి. సత్తమం;

### ౮. అఞ్ఞతిత్థియసుత్తం

౬౯. “సచే, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘తయోమే, ఆవుసో, ధమ్మా. కతమే తయో? రాగో, దోసో, మోహో – ఇమే ఖో, ఆవుసో, తయో ధమ్మా. ఇమేసం, ఆవుసో, తిణ్ణం ధమ్మానం కో విసేసో కో అధిప్పయాసో [అధిప్పాయో (సీ॰) అధిప్పాయాసో (స్యా॰ కం॰ పీ॰) అధి + ప + యసు + ణ = అధిప్పయాసో] కిం నానాకరణ’న్తి? ఏవం పుట్ఠా తుమ్హే, భిక్ఖవే, తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం కిన్తి బ్యాకరేయ్యాథా”తి? “భగవంమూలకా నో, భన్తే, ధమ్మా భగవంనేత్తికా భగవంపటిసరణా. సాధు వత, భన్తే, భగవన్తంయేవ పటిభాతు ఏతస్స భాసితస్స అత్థో. భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ”తి. “తేన హి, భిక్ఖవే, సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“సచే , భిక్ఖవే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం పుచ్ఛేయ్యుం – ‘తయోమే, ఆవుసో, ధమ్మా. కతమే తయో? రాగో, దోసో, మోహో – ఇమే ఖో, ఆవుసో, తయో ధమ్మా; ఇమేసం, ఆవుసో, తిణ్ణం ధమ్మానం కో విసేసో కో అధిప్పయాసో కిం నానాకరణ’న్తి? ఏవం పుట్ఠా తుమ్హే, భిక్ఖవే, తేసం అఞ్ఞతిత్థియానం పరిబ్బాజకానం ఏవం బ్యాకరేయ్యాథ – ‘రాగో ఖో, ఆవుసో, అప్పసావజ్జో దన్ధవిరాగీ, దోసో మహాసావజ్జో ఖిప్పవిరాగీ, మోహో మహాసావజ్జో దన్ధవిరాగీ’” తి.

“‘కో పనావుసో, హేతు కో పచ్చయో యేన అనుప్పన్నో వా రాగో ఉప్పజ్జతి ఉప్పన్నో వా రాగో భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ సంవత్తతీ’తి? ‘సుభనిమిత్తన్తిస్స వచనీయం. తస్స సుభనిమిత్తం అయోనిసో మనసి కరోతో అనుప్పన్నో వా రాగో ఉప్పజ్జతి ఉప్పన్నో వా రాగో భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ సంవత్తతి. అయం ఖో, ఆవుసో, హేతు అయం పచ్చయో యేన అనుప్పన్నో వా రాగో ఉప్పజ్జతి ఉప్పన్నో వా రాగో భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ సంవత్తతీ’”తి.

‘‘‘కో పనావుసో, హేతు కో పచ్చయో యేన అనుప్పన్నో వా దోసో ఉప్పజ్జతి ఉప్పన్నో వా దోసో భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ సంవత్తతీ’తి? ‘పటిఘనిమిత్తం తిస్స వచనీయం. తస్స పటిఘనిమిత్తం అయోనిసో మనసి కరోతో అనుప్పన్నో వా దోసో ఉప్పజ్జతి ఉప్పన్నో వా దోసో భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ సంవత్తతి. అయం ఖో, ఆవుసో, హేతు అయం పచ్చయో యేన అనుప్పన్నో వా దోసో ఉప్పజ్జతి ఉప్పన్నో వా దోసో భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ సంవత్తతీ’’’తి.

‘‘‘కో పనావుసో, హేతు కో పచ్చయో యేన అనుప్పన్నో వా మోహో ఉప్పజ్జతి ఉప్పన్నో వా మోహో భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ సంవత్తతీ’తి? ‘అయోనిసో మనసికారో తిస్స వచనీయం. తస్స అయోనిసో మనసి కరోతో అనుప్పన్నో వా మోహో ఉప్పజ్జతి ఉప్పన్నో వా మోహో భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ సంవత్తతి. అయం ఖో, ఆవుసో, హేతు అయం పచ్చయో యేన అనుప్పన్నో వా మోహో ఉప్పజ్జతి ఉప్పన్నో వా మోహో భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ సంవత్తతీ’’’తి.

‘‘‘కో పనావుసో, హేతు కో పచ్చయో యేన అనుప్పన్నో చేవ రాగో నుప్పజ్జతి ఉప్పన్నో చ రాగో పహీయతీ’తి? ‘అసుభనిమిత్తన్తిస్స వచనీయం. తస్స అసుభనిమిత్తం యోనిసో మనసి కరోతో అనుప్పన్నో చేవ రాగో నుప్పజ్జతి ఉప్పన్నో చ రాగో పహీయతి. అయం ఖో, ఆవుసో , హేతు అయం పచ్చయో యేన అనుప్పన్నో చేవ రాగో నుప్పజ్జతి ఉప్పన్నో చ రాగో పహీయతీ’’’తి.

‘‘‘కో పనావుసో, హేతు కో పచ్చయో యేన అనుప్పన్నో చేవ దోసో నుప్పజ్జతి ఉప్పన్నో చ దోసో పహీయతీ’తి? ‘మేత్తా చేతోవిముత్తీ తిస్స వచనీయం. తస్స మేత్తం చేతోవిముత్తిం యోనిసో మనసి కరోతో అనుప్పన్నో చేవ దోసో నుప్పజ్జతి ఉప్పన్నో చ దోసో పహీయతి. అయం ఖో, ఆవుసో, హేతు అయం పచ్చయో యేన అనుప్పన్నో చేవ దోసో నుప్పజ్జతి ఉప్పన్నో చ దోసో పహీయతీ’’’తి.

‘‘‘కో పనావుసో, హేతు కో పచ్చయో యేన అనుప్పన్నో చేవ మోహో నుప్పజ్జతి ఉప్పన్నో చ మోహో పహీయతీ’తి? ‘యోనిసోమనసికారో తిస్స వచనీయం. తస్స యోనిసో మనసి కరోతో అనుప్పన్నో చేవ మోహో నుప్పజ్జతి ఉప్పన్నో చ మోహో పహీయతి. అయం ఖో, ఆవుసో, హేతు అయం పచ్చయో యేన అనుప్పన్నో వా మోహో నుప్పజ్జతి ఉప్పన్నో చ మోహో పహీయతీ’’’తి. అట్ఠమం.

### ౯. అకుసలమూలసుత్తం

**౭౦.** ‘‘తీణిమాని , భిక్ఖవే, అకుసలమూలాని. కతమాని తీణి? లోభో అకుసలమూలం, దోసో అకుసలమూలం, మోహో అకుసలమూలం.

‘‘యదపి, భిక్ఖవే, లోభో తదపి అకుసలమూలం [అకుసలం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)]; యదపి లుద్ధో అభిసఙ్ఖరోతి కాయేన వాచాయ మనసా తదపి అకుసలం [అకుసలమూలం (క॰)]; యదపి లుద్ధో లోభేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో పరస్స అసతా దుక్ఖం ఉప్పాదయతి [ఉపదహతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] వధేన వా బన్ధనేన వా జానియా వా గరహాయ వా పబ్బాజనాయ వా బలవమ్హి బలత్థో ఇతిపి తదపి అకుసలం [ఇదం పన సబ్బత్థపి ఏవమేవ దిస్సతి]. ఇతిస్సమే లోభజా లోభనిదానా లోభసముదయా లోభపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి.

“యదపి, భిక్ఖవే, దోసో తదపి అకుసలమూలం; యదపి దుట్ఠో అభిసఙ్ఖరోతి కాయేన వాచాయ మనసా తదపి అకుసలం; యదపి దుట్ఠో దోసేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో పరస్స అసతా దుక్ఖం ఉప్పాదయతి వధేన వా బన్ధనేన వా జానియా వా గరహాయ వా పబ్బాజనాయ వా బలవమ్హి బలత్థో ఇతిపి తదపి అకుసలం. ఇతిస్సమే దోసజా దోసనిదానా దోససముదయా దోసపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి.

“యదపి, భిక్ఖవే, మోహో తదపి అకుసలమూలం; యదపి మూళ్హో అభిసఙ్ఖరోతి కాయేన వాచాయ మనసా తదపి అకుసలం; యదపి మూళ్హో మోహేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో పరస్స అసతా దుక్ఖం ఉప్పాదయతి వధేన వా బన్ధనేన వా జానియా వా గరహాయ వా పబ్బాజనాయ వా బలవమ్హి బలత్థో ఇతిపి తదపి అకుసలం. ఇతిస్సమే మోహజా మోహనిదానా మోహసముదయా మోహపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి. ఏవరూపో చాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో వుచ్చతి అకాలవాదీతిపి, అభూతవాదీతిపి, అనత్థవాదీతిపి, అధమ్మవాదీతిపి, అవినయవాదీతిపి.

“కస్మా చాయం, భిక్ఖవే, ఏవరూపో పుగ్గలో వుచ్చతి అకాలవాదీతిపి, అభూతవాదీతిపి, అనత్థవాదీతిపి, అధమ్మవాదీతిపి, అవినయవాదీతిపి? తథాహాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో పరస్స అసతా దుక్ఖం ఉప్పాదయతి వధేన వా బన్ధనేన వా జానియా వా గరహాయ వా పబ్బాజనాయ వా బలవమ్హి బలత్థో ఇతిపి. భూతేన ఖో పన వుచ్చమానో అవజానాతి, నో పటిజానాతి; అభూతేన వుచ్చమానో న ఆతప్పం కరోతి, తస్స నిబ్బేఠనాయ ఇతిపేతం అతచ్ఛం ఇతిపేతం అభూతన్తి. తస్మా ఏవరూపో పుగ్గలో వుచ్చతి అకాలవాదీతిపి, అభూతవాదీతిపి, అనత్థవాదీతిపి, అధమ్మవాదీతిపి, అవినయవాదీతిపి.

“ఏవరూపో, భిక్ఖవే, పుగ్గలో లోభజేహి పాపకేహి అకుసలేహి ధమ్మేహి అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో దిట్ఠే చేవ ధమ్మే దుక్ఖం విహరతి, సవిఘాతం సఉపాయాసం సపరిళాహం. కాయస్స చ భేదా పరం మరణా దుగ్గతి పాటికఙ్ఖా.

“దోసజేహి…పే…. మోహజేహి పాపకేహి అకుసలేహి ధమ్మేహి అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో దిట్ఠే చేవ ధమ్మే దుక్ఖం విహరతి, సవిఘాతం సఉపాయాసం సపరిళాహం. కాయస్స చ భేదా పరం మరణా దుగ్గతి పాటికఙ్ఖా. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సాలో వా ధవో వా ఫన్దనో వా తీహి మాలువాలతాహి ఉద్ధస్తో పరియోనద్ధో అనయం ఆపజ్జతి, బ్యసనం ఆపజ్జతి, అనయబ్యసనం ఆపజ్జతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఏవరూపో పుగ్గలో లోభజేహి పాపకేహి అకుసలేహి ధమ్మేహి అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో దిట్ఠే చేవ ధమ్మే దుక్ఖం విహరతి, సవిఘాతం సఉపాయాసం సపరిళాహం. కాయస్స చ భేదా పరం మరణా దుగ్గతి పాటికఙ్ఖా.

“దోసజేహి…పే…. మోహజేహి పాపకేహి అకుసలేహి ధమ్మేహి అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో దిట్ఠే చేవ ధమ్మే దుక్ఖం విహరతి సవిఘాతం సఉపాయాసం సపరిళాహం. కాయస్స చ భేదా పరం మరణా దుగ్గతి పాటికఙ్ఖా. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి అకుసలమూలానీతి.

“తీణిమాని, భిక్ఖవే, కుసలమూలాని. కతమాని తీణి? అలోభో కుసలమూలం, అదోసో కుసలమూలం, అమోహో కుసలమూలం.

“యదపి , భిక్ఖవే, అలోభో తదపి కుసలమూలం [కుసలం (సీ. స్యా. కం. పీ.)]; యదపి అలుద్ధో అభిసఙ్ఖరోతి కాయేన వాచాయ మనసా తదపి కుసలం [కుసలమూలం (క.)]; యదపి అలుద్ధో లోభేన అనభిభూతో అపరియాదిన్నచిత్తో న పరస్స అసతా దుక్ఖం ఉప్పాదయతి వధేన వా బన్ధనేన వా జానియా వా గరహాయ వా పబ్బాజనాయ వా బలవమ్హి బలత్థో ఇతిపి తదపి కుసలం. ఇతిస్సమే అలోభజా అలోభనిదానా అలోభసముదయా అలోభపచ్చయా అనేకే కుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి.

“యదపి, భిక్ఖవే, అదోసో తదపి కుసలమూలం; యదపి అదుట్ఠో అభిసఙ్ఖరోతి కాయేన వాచాయ మనసా తదపి కుసలం; యదపి అదుట్ఠో దోసేన అనభిభూతో అపరియాదిన్నచిత్తో న పరస్స అసతా దుక్ఖం ఉప్పాదయతి వధేన వా బన్ధనేన వా జానియా వా గరహాయ వా పబ్బాజనాయ వా బలవమ్హి బలత్థో ఇతిపి తదపి కుసలం. ఇతిస్సమే అదోసజా అదోసనిదానా అదోససముదయా అదోసపచ్చయా అనేకే కుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి.

“యదపి, భిక్ఖవే, అమోహో తదపి కుసలమూలం; యదపి అమూళ్హో అభిసఙ్ఖరోతి కాయేన వాచాయ మనసా తదపి కుసలం; యదపి అమూళ్హో మోహేన అనభిభూతో అపరియాదిన్నచిత్తో న పరస్స అసతా దుక్ఖం ఉప్పాదయతి వధేన వా బన్ధనేన వా జానియా వా గరహాయ వా పబ్బాజనాయ వా బలవమ్హి బలత్థో ఇతిపి తదపి కుసలం. ఇతిస్సమే అమోహజా అమోహనిదానా అమోహసముదయా అమోహపచ్చయా అనేకే కుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి. ఏవరూపో చాయం , భిక్ఖవే, పుగ్గలో వుచ్చతి కాలవాదీతిపి, భూతవాదీతిపి, అత్థవాదీతిపి, ధమ్మవాదీతిపి, వినయవాదీతిపి.

“కస్మా చాయం, భిక్ఖవే, ఏవరూపో పుగ్గలో వుచ్చతి కాలవాదీతిపి, భూతవాదీతిపి, అత్థవాదీతిపి, ధమ్మవాదీతిపి, వినయవాదీతిపి? తథాహాయం, భిక్ఖవే, పుగ్గలో న పరస్స అసతా దుక్ఖం ఉప్పాదయతి వధేన వా బన్ధనేన వా జానియా వా గరహాయ వా పబ్బాజనాయ వా బలవమ్హి బలత్థో ఇతిపి. భూతేన ఖో పన వుచ్చమానో పటిజానాతి నో అవజానాతి; అభూతేన వుచ్చమానో ఆతప్పం కరోతి తస్స నిబ్బేఠనాయ – ‘ఇతిపేతం అతచ్ఛం, ఇతిపేతం అభూత’న్తి . తస్మా ఏవరూపో పుగ్గలో వుచ్చతి కాలవాదీతిపి, అత్థవాదీతిపి, ధమ్మవాదీతిపి, వినయవాదీతిపి.

“ఏవరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స లోభజా పాపకా అకుసలా ధమ్మా పహీనా ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. దిట్ఠేవ ధమ్మే సుఖం విహరతి అవిఘాతం అనుపాయాసం అపరిళాహం. దిట్ఠేవ ధమ్మే పరినిబ్బాయతి.

“దోసజా…పే.… పరినిబ్బాయతి. మోహజా…పే.… పరినిబ్బాయతి. సేయ్యథాపి భిక్ఖవే, సాలో వా ధవో వా ఫన్దనో వా తీహి మాలువాలతాహి ఉద్ధస్తో పరియోనద్ధో. అథ పురిసో ఆగచ్ఛేయ్య కుద్దాల-పిటకం [కుద్దాలపిటకం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఆదాయ. సో తం మాలువాలతం మూలే ఛిన్దేయ్య, మూలే ఛేత్వా పలిఖణేయ్య, పలిఖణిత్వా మూలాని ఉద్ధరేయ్య, అన్తమసో ఉసీరనాళిమత్తానిపి [ఉసీరనాళమత్తానిపి (సీ. స్యా. కం. పీ.)]. సో తం మాలువాలతం ఖణ్డాఖణ్డికం ఛిన్దేయ్య, ఖణ్డాఖణ్డికం ఛేత్వా ఫాలేయ్య, ఫాలేత్వా సకలికం సకలికం కరేయ్య, సకలికం సకలికం కరిత్వా వాతాతపే విసోసేయ్య, వాతాతపే విసోసేత్వా అగ్గినా డహేయ్య, అగ్గినా డహిత్వా మసిం కరేయ్య, మసిం కరిత్వా మహావాతే వా ఓఫుణేయ్య నదియా వా సీఘసోతాయ పవాహేయ్య. ఏవమస్స [ఏవమస్సు (సీ.), ఏవస్సు (క.)] తా, భిక్ఖవే, మాలువాలతా ఉచ్ఛిన్నమూలా

తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఏవరూపస్స పుగ్గలస్స లోభజా పాపకా అకుసలా ధమ్మా పహీనా ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. దిట్ఠేవ ధమ్మే సుఖం విహరతి అవిఘాతం అనుపాయాసం అపరిళాహం. దిట్ఠేవ ధమ్మే పరినిబ్బాయతి.

“దోసజా ...పే.... మోహజా పాపకా అకుసలా ధమ్మా పహీనా ఉచ్ఛిన్నమూలా తాలావత్థుకతా అనభావంకతా ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మా. దిట్ఠేవ ధమ్మే సుఖం విహరతి అవిఘాతం అనుపాయాసం అపరిళాహం. దిట్ఠేవ ధమ్మే పరినిబ్బాయతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి కుసలమూలానీ”తి. నవమం.

### ౧౦. ఉపోసథసుత్తం

౭౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి పుబ్బారామే మిగారమాతుపాసాదే. అథ ఖో విసాఖా మిగారమాతా తదహుపోసథే యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో విసాఖం మిగారమాతరం భగవా ఏతదవోచ – “హన్ద కుతో ను త్వం, విసాఖే, ఆగచ్ఛసి దివా దివస్సా”తి? “ఉపోసథాహం, భన్తే, అజ్జ ఉపవసామీ”తి.

“తయో ఖోమే, విసాఖే, ఉపోసథా. కతమే తయో? గోపాలకుపోసథో, నిగణ్ఠుపోసథో, అరియుపోసథో. కథఞ్చ, విసాఖే, గోపాలకుపోసథో హోతి? సేయ్యథాపి, విసాఖే, గోపాలకో సాయన్హసమయే సామికానం గావో నియ్యాతేత్వా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘అజ్జ ఖో గావో అముకస్మిఞ్చ అముకస్మిఞ్చ పదేసే చరింసు, అముకస్మిఞ్చ అముకస్మిఞ్చ పదేసే పానీయాని పివింసు; స్వే దాని గావో అముకస్మిఞ్చ అముకస్మిఞ్చ పదేసే చరిస్సన్తి, అముకస్మిఞ్చ అముకస్మిఞ్చ పదేసే పానీయాని పివిస్సన్తీ’తి; ఏవమేవం ఖో, విసాఖే, ఇధేకచ్చో ఉపోసథికో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘అహం ఖ్వజ్జ ఇదఞ్చిదఞ్చ ఖాదనీయం ఖాదిం, ఇదఞ్చిదఞ్చ భోజనీయం భుఞ్జిం ; స్వే దానాహం ఇదఞ్చిదఞ్చ ఖాదనీయం ఖాదిస్సామి, ఇదం చిదఞ్చ భోజనీయం భుఞ్జిస్సామీ’తి. సో తేన అభిజ్ఝాసహగతేన చేతసా దివసం అతినామేతి. ఏవం ఖో విసాఖే, గోపాలకుపోసథో హోతి. ఏవం ఉపవుత్థో ఖో, విసాఖే, గోపాలకుపోసథో న మహప్ఫలో హోతి న మహానిసంసో న మహాజుతికో న మహావిప్ఫారో.

“కథఞ్చ, విసాఖే, నిగణ్ఠుపోసథో హోతి? అత్థి, విసాఖే, నిగణ్ఠా నామ సమణజాతికా. తే సావకం ఏవం సమాదపేన్తి – ‘ఏహి త్వం, అమ్భో పురిస, యే పురత్థిమాయ దిసాయ పాణా పరం యోజనసతం తేసు దణ్డం నిక్ఖిపాహి; యే పచ్ఛిమాయ దిసాయ పాణా పరం యోజనసతం తేసు దణ్డం నిక్ఖిపాహి; యే ఉత్తరాయ దిసాయ పాణా పరం యోజనసతం తేసు దణ్డం నిక్ఖిపాహి; యే దక్ఖిణాయ దిసాయ పాణా పరం యోజనసతం తేసు దణ్డం నిక్ఖిపాహీ’తి. ఇతి ఏకచ్చానం పాణానం అనుద్దయాయ అనుకమ్పాయ సమాదపేన్తి, ఏకచ్చానం పాణానం నానుద్దయాయ నానుకమ్పాయ సమాదపేన్తి. తే తదహుపోసథే సావకం ఏవం సమాదపేన్తి – ‘ఏహి త్వం, అమ్భో పురిస, సబ్బచేలాని [సబ్బవేరాని (క.)] నిక్ఖిపిత్వా ఏవం వదేహి – నాహం క్వచని కస్సచి కిఞ్చనతస్మిం [కిఞ్చనతస్మి (?) కిరియాపదమేతం యథా కిఞ్చనతత్థీతి], న చ మమ క్వచని కత్థచి కిఞ్చనతత్థీ’తి. జానన్తి ఖో పనస్స మాతాపితరో – ‘అయం అమ్హాకం పుత్తో’తి; సోపి జానాతి – ‘ఇమే మయ్హం మాతాపితరో’తి. జానాతి ఖో పనస్స పుత్తదారో – ‘అయం మయ్హం భత్తా’తి; సోపి జానాతి – ‘అయం మయ్హం పుత్తదారో’తి. జానన్తి ఖో పనస్స దాసకమ్మకరపోరిసా – ‘అయం అమ్హాకం అయ్యో’తి; సోపి జానాతి – ‘ఇమే మయ్హం

దాసకమ్మకరపోరిసా’తి. ఇతి యస్మిం సమయే సచ్చే సమాదపేతబ్బా ముసావాదే తస్మిం సమయే సమాదపేన్తి. ఇదం తస్స ముసావాదస్మిం వదామి. సో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన భోగే అదిన్నంయేవ పరిభుఞ్జతి. ఇదం తస్స అదిన్నాదానస్మిం వదామి. ఏవం ఖో, విసాఖే, నిగణ్ఠుపోసథో హోతి. ఏవం ఉపవుత్థో ఖో, విసాఖే, నిగణ్ఠుపోసథో న మహప్ఫలో హోతి న మహానిసంసో న మహాజుతికో న మహావిప్ఫారో.

“కథఞ్చ, విసాఖే, అరియుపోసథో హోతి? ఉపక్కిలిట్ఠస్స , విసాఖే, చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి. కథఞ్చ, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా [పరియోదాపనా (?)] హోతి? ఇధ, విసాఖే, అరియసావకో తథాగతం అనుస్సరతి – ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా’తి. తస్స తథాగతం అనుస్సరతో చిత్తం పసీదతి, పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి. యే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే పహీయన్తి, సేయ్యథాపి, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స సీసస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి.

“కథఞ్చ, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స సీసస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి? కక్కఞ్చ పటిచ్చ మత్తికఞ్చ పటిచ్చ ఉదకఞ్చ పటిచ్చ పురిసస్స చ తజ్జం వాయామం పటిచ్చ, ఏవం ఖో, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స సీసస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి. ఏవమేవం ఖో , విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి.

“కథఞ్చ , విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి? ఇధ, విసాఖే, అరియసావకో తథాగతం అనుస్సరతి – ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా’తి. తస్స తథాగతం అనుస్సరతో చిత్తం పసీదతి, పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి, యే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే పహీయన్తి. అయం వుచ్చతి, విసాఖే – ‘అరియసావకో బ్రహ్మపోసథం ఉపవసతి, బ్రహ్మునా సద్ధిం సంవసతి, బ్రహ్మఞ్చస్స [బ్రహ్మఞ్చ (క.)] ఆరబ్భ చిత్తం పసీదతి, పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి, యే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే పహీయన్తి’. ఏవం ఖో, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి.

“ఉపక్కిలిట్ఠస్స, విసాఖే, చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి. కథఞ్చ, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి? ఇధ, విసాఖే, అరియసావకో ధమ్మం అనుస్సరతి – ‘స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ’తి. తస్స ధమ్మం అనుస్సరతో చిత్తం పసీదతి, పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి, యే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే పహీయన్తి, సేయ్యథాపి, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స కాయస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి.

“కథఞ్చ, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స కాయస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి? సోత్తిఞ్చ పటిచ్చ, చుణ్ణఞ్చ పటిచ్చ, ఉదకఞ్చ పటిచ్చ, పురిసస్స చ తజ్జం వాయామం పటిచ్చ. ఏవం ఖో, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స కాయస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి. ఏవమేవం ఖో, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి.

“కథఞ్చ, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి? ఇధ, విసాఖే, అరియసావకో ధమ్మం అనుస్సరతి – ‘స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ’తి. తస్స

ధమ్మం అనుస్సరతో చిత్తం పసీదతి, పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి, యే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే పహీయన్తి. అయం వుచ్చతి, విసాఖే, 'అరియసావకో ధమ్ముపోసథం ఉపవసతి, ధమ్మేన సద్ధిం సంవసతి, ధమ్మఞ్చస్స ఆరబ్భ చిత్తం పసీదతి, పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి, యే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే పహీయన్తి'. ఏవం ఖో, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి.

"ఉపక్కిలిట్ఠస్స , విసాఖే, చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి. కథఞ్చ, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి? ఇధ, విసాఖే, అరియసావకో సఙ్ఘం అనుస్సరతి – 'సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, ఉజుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, ఞాయప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, సామీచిప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, యదిదం చత్తారి పురిసయుగాని అట్ఠ పురిసపుగ్గలా ఏస భగవతో సావకసఙ్ఘో ఆహునేయ్యో పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా'తి. తస్స సఙ్ఘం అనుస్సరతో చిత్తం పసీదతి, పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి, యే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే పహీయన్తి, సేయ్యథాపి, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స వత్థస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి.

"కథఞ్చ, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స వత్థస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి? ఉస్మఞ్చ [ఊసఞ్చ (స్యా॰ కం॰ అట్ఠకథాయమ్పి పాఠన్తరం, సం॰ ని॰ ౩.౮౯ ఖేమకసుత్తపాళియాపి సమేతి.) ఉసుమఞ్చ (సీ॰)] పటిచ్చ, ఖారఞ్చ పటిచ్చ, గోమయఞ్చ పటిచ్చ, ఉదకఞ్చ పటిచ్చ, పురిసస్స చ తజ్జం వాయామం పటిచ్చ. ఏవం ఖో, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స వత్థస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి. ఏవమేవం ఖో, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి.

"కథఞ్చ, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి? ఇధ, విసాఖే, అరియసావకో సఙ్ఘం అనుస్సరతి – 'సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో...పే॰... అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా'తి. తస్స సఙ్ఘం అనుస్సరతో చిత్తం పసీదతి, పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి, యే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే పహీయన్తి. అయం వుచ్చతి, విసాఖే, 'అరియసావకో సఙ్ఘుపోసథం ఉపవసతి, సఙ్ఘేన సద్ధిం సంవసతి, సఙ్ఘఞ్చస్స ఆరబ్భ చిత్తం పసీదతి, పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి, యే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే పహీయన్తి'. ఏవం ఖో, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి.

"ఉపక్కిలిట్ఠస్స, విసాఖే, చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి. కథఞ్చ, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి? ఇధ, విసాఖే, అరియసావకో అత్తనో సీలాని అనుస్సరతి అఖణ్డాని అచ్ఛిద్దాని అసబలాని అకమ్మాసాని భుజిస్సాని విఞ్ఞుప్పసత్థాని అపరామట్ఠాని సమాధిసంవత్తనికాని. తస్స సీలం అనుస్సరతో చిత్తం పసీదతి, పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి, యే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే పహీయన్తి, సేయ్యథాపి, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స ఆదాసస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి.

"కథఞ్చ , విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స ఆదాసస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి? తేలఞ్చ పటిచ్చ , ఛారికఞ్చ పటిచ్చ, వాలణ్డుపకఞ్చ పటిచ్చ, పురిసస్స చ తజ్జం వాయామం పటిచ్చ. ఏవం ఖో, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స ఆదాసస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి. ఏవమేవం ఖో, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి.

"కథఞ్చ, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి? ఇధ , విసాఖే, అరియసావకో అత్తనో సీలాని అనుస్సరతి అఖణ్డాని...పే॰... సమాధిసంవత్తనికాని. తస్స సీలం అనుస్సరతో చిత్తం పసీదతి, పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి,

యే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే పహీయన్తి. అయం వుచ్చతి, విసాఖే, 'అరియసావకో సీలుపోసథం ఉపవసతి, సీలేన సద్ధిం సంవసతి, సీలఞ్చస్స ఆరబ్భ చిత్తం పసీదతి, పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి, యే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే పహీయన్తి'. ఏవం ఖో, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి.

"ఉపక్కిలిట్ఠస్స, విసాఖే, చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి. కథఞ్చ, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి? ఇధ విసాఖే, అరియసావకో దేవతా అనుస్సరతి – 'సన్తి దేవా చాతుమహారాజికా [చాతుమ్మహారాజికా (సీ. స్యా. కం. పీ.)], సన్తి దేవా తావతింసా, సన్తి దేవా యామా, సన్తి దేవా తుసితా, సన్తి దేవా నిమ్మానరతినో, సన్తి దేవా పరనిమ్మితవసవత్తినో, సన్తి దేవా బ్రహ్మకాయికా, సన్తి దేవా తతుత్తరి [తతుత్తరిం (సీ. పీ.)]. యథారూపాయ సద్ధాయ సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థుపపన్నా [తత్థుప్పన్నా (సీ. పీ.)], మయ్హమ్పి తథారూపా సద్ధా సంవిజ్జతి. యథారూపేన సీలేన సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థుపపన్నా, మయ్హమ్పి తథారూపం సీలం సంవిజ్జతి. యథారూపేన సుతేన సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థుపపన్నా, మయ్హమ్పి తథారూపం సుతం సంవిజ్జతి. యథారూపేన చాగేన సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థుపపన్నా, మయ్హమ్పి తథారూపో చాగో సంవిజ్జతి. యథారూపాయ పఞ్ఞాయ సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థుపపన్నా, మయ్హమ్పి తథారూపా పఞ్ఞా సంవిజ్జతీ'తి. తస్స అత్తనో చ తాసఞ్చ దేవతానం సద్ధఞ్చ సీలఞ్చ సుతఞ్చ చాగఞ్చ పఞ్ఞఞ్చ అనుస్సరతో చిత్తం పసీదతి, పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి, యే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే పహీయన్తి, సేయ్యథాపి, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స జాతరూపస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి.

"కథఞ్చ , విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స జాతరూపస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి? ఉక్కఞ్చ పటిచ్చ, లోణఞ్చ పటిచ్చ, గేరుకఞ్చ పటిచ్చ, నాళికసణ్డాసఞ్చ [నాళికఞ్చ పటిచ్చ సణ్డాసఞ్చ (పీ. క.)] పటిచ్చ, పురిసస్స చ తజ్జం వాయామం పటిచ్చ. ఏవం ఖో, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స జాతరూపస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి. ఏవమేవం ఖో, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి.

"కథఞ్చ , విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి? ఇధ, విసాఖే, అరియసావకో దేవతా అనుస్సరతి – 'సన్తి దేవా చాతుమహారాజికా, సన్తి దేవా తావతింసా...పే.... సన్తి దేవా తతుత్తరి. యథారూపాయ సద్ధాయ సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థుపపన్నా, మయ్హమ్పి తథారూపా సద్ధా సంవిజ్జతి. యథారూపేన సీలేన...పే.... సుతేన...పే.... చాగేన...పే.... పఞ్ఞాయ సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థుపపన్నా, మయ్హమ్పి తథారూపా పఞ్ఞా సంవిజ్జతీ'తి. తస్స అత్తనో చ తాసఞ్చ దేవతానం సద్ధఞ్చ సీలఞ్చ సుతఞ్చ చాగఞ్చ పఞ్ఞఞ్చ అనుస్సరతో చిత్తం పసీదతి, పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి, యే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే పహీయన్తి. అయం వుచ్చతి, విసాఖే, 'అరియసావకో దేవతుపోసథం ఉపవసతి, దేవతాహి సద్ధిం సంవసతి, దేవతా ఆరబ్భ చిత్తం పసీదతి, పామోజ్జం ఉప్పజ్జతి, యే చిత్తస్స ఉపక్కిలేసా తే పహీయన్తి'. ఏవం ఖో, విసాఖే, ఉపక్కిలిట్ఠస్స చిత్తస్స ఉపక్కమేన పరియోదపనా హోతి.

"స ఖో సో, విసాఖే, అరియసావకో ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – 'యావజీవం అరహన్తో పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతా నిహితదణ్డా నిహితసత్థా లజ్జీ దయాపన్నా సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహరన్తి; అహమ్పజ్జ ఇమఞ్చ రత్తిం ఇమఞ్చ దివసం పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతో నిహితదణ్డో నిహితసత్థో లజ్జీ దయాపన్నో

సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహరామి. ఇమినాపి [ఇమినాపహం (సీ.) అ. ని. ౮.౪౧] అఙ్గేన అరహతం అనుకరోమి, ఉపోసథో చ మే ఉపవుత్థో భవిస్సతి.

“యావజీవం అరహన్తో అదిన్నాదానం పహాయ అదిన్నాదానా పటివిరతా దిన్నాదాయీ దిన్నపాటికఙ్ఖీ, అథేనేన సుచిభూతేన అత్తనా విహరన్తి; అహమ్పజ్జ ఇమఞ్చ రత్తిం ఇమఞ్చ దివసం అదిన్నాదానం పహాయ అదిన్నాదానా పటివిరతో దిన్నాదాయీ దిన్నపాటికఙ్ఖీ, అథేనేన సుచిభూతేన అత్తనా విహరామి. ఇమినాపి అఙ్గేన అరహతం అనుకరోమి, ఉపోసథో చ మే ఉపవుత్థో భవిస్సతి.

“యావజీవం అరహన్తో అబ్రహ్మచరియం పహాయ బ్రహ్మచారీ ఆరాచారీ [అనాచారీ (పీ.)] విరతా మేథునా గామధమ్మా; అహమ్పజ్జ ఇమఞ్చ రత్తిం ఇమఞ్చ దివసం అబ్రహ్మచరియం పహాయ బ్రహ్మచారీ ఆరాచారీ విరతో మేథునా గామధమ్మా. ఇమినాపి అఙ్గేన అరహతం అనుకరోమి, ఉపోసథో చ మే ఉపవుత్థో భవిస్సతి.

“యావజీవం అరహన్తో ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతా సచ్చవాదీ సచ్చసన్ధా థేతా పచ్చయికా అవిసంవాదకా లోకస్స; అహమ్పజ్జ ఇమఞ్చ రత్తిం ఇమఞ్చ దివసం ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతో సచ్చవాదీ సచ్చసన్ధో థేతో పచ్చయికో అవిసంవాదకో లోకస్స. ఇమినాపి అఙ్గేన అరహతం అనుకరోమి, ఉపోసథో చ మే ఉపవుత్థో భవిస్సతి.

“యావజీవం అరహన్తో సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానం పహాయ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతా; అహమ్పజ్జ ఇమఞ్చ రత్తిం ఇమఞ్చ దివసం సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానం పహాయ సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో. ఇమినాపి అఙ్గేన అరహతం అనుకరోమి, ఉపోసథో చ మే ఉపవుత్థో భవిస్సతి.

“యావజీవం అరహన్తో ఏకభత్తికా రత్తూపరతా విరతా వికాలభోజనా; అహమ్పజ్జ ఇమఞ్చ రత్తిం ఇమఞ్చ దివసం ఏకభత్తికో రత్తూపరతో విరతో వికాలభోజనా. ఇమినాపి అఙ్గేన అరహతం అనుకరోమి, ఉపోసథో చ మే ఉపవుత్థో భవిస్సతి.

“యావజీవం అరహన్తో నచ్చగీతవాదితవిసూకదస్సనమాలాగన్ధవిలేపనధారణమణ్డనవిభూసనట్ఠానా పటివిరతా; అహమ్పజ్జ ఇమఞ్చ రత్తిం ఇమఞ్చ దివసం నచ్చగీతవాదితవిసూకదస్సనమాలాగన్ధవిలేపనధారణమణ్డనవిభూసనట్ఠానా పటివిరతో . ఇమినాపి అఙ్గేన అరహతం అనుకరోమి, ఉపోసథో చ మే ఉపవుత్థో భవిస్సతి.

“యావజీవం అరహన్తో ఉచ్చాసయనమహాసయనం పహాయ ఉచ్చాసయనమహాసయనా పటివిరతా నీచసేయ్యం కప్పేన్తి మఞ్చకే వా తిణసన్థారకే వా; అహమ్పజ్జ ఇమఞ్చ రత్తిం ఇమఞ్చ దివసం ఉచ్చాసయనమహాసయనం పహాయ ఉచ్చాసయనమహాసయనా పటివిరతో నీచసేయ్యం కప్పేమి మఞ్చకే వా తిణసన్థారకే వా. ఇమినాపి అఙ్గేన అరహతం అనుకరోమి, ఉపోసథో చ మే ఉపవుత్థో భవిస్సతీ”తి.

“ఏవం ఖో, విసాఖే, అరియుపోసథో హోతి. ఏవం ఉపవుత్థో ఖో, విసాఖే, అరియుపోసథో మహప్ఫలో హోతి మహానిసంసో మహాజుతికో మహావిప్ఫారో”.

“కీవమహప్పలో హోతి కీవమహానిసంసో కీవమహాజుతికో కీవమహావిప్ఫారో”? “సేయ్యథాపి, విసాఖే, యో ఇమేసం సోళసన్నం మహాజనపదానం పహూతరత్తరతనానం [పహూతసత్తరతనానం (క. సీ. స్యా. కం. పీ.) టీకాయం దస్సితపాళియేవ. అం. ని. ౮.౪౨] ఇస్సరియాధిపచ్చం రజ్జం కారేయ్య , సేయ్యథిదం – అఙ్గానం, మగధానం, కాసీనం, కోసలానం, వజ్జీనం, మల్లానం, చేతీనం, వఙ్గానం, కురూనం, పఞ్చాలానం, మచ్ఛానం [మచ్చానం (క.)], సూరసేనానం, అస్సకానం, అవన్తీనం, గన్ధారానం, కమ్బోజానం, అట్ఠఙ్గసమన్నాగతస్స ఉపోసథస్స ఏతం [ఏకం (క.)] కలం నాగ్ఘతి సోళసిం. తం కిస్స హేతు? కపణం, విసాఖే, మానుసకం రజ్జం దిబ్బం సుఖం ఉపనిధాయ”.

“యాని, విసాఖే, మానుసకాని పఞ్ఞాస వస్సాని, చాతుమహారాజికానం దేవానం ఏసో ఏకో రత్తిన్దివో [రత్తిదివో (క.)]. తాయ రత్తియా తింసరత్తియో మాసో. తేన మాసేన ద్వాదసమాసియో సంవచ్ఛరో. తేన సంవచ్ఛరేన దిబ్బాని పఞ్చ వస్ససతాని చాతుమహారాజికానం దేవానం ఆయుప్పమాణం. ఠానం ఖో పనేతం, విసాఖే, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం ఉపోసథం ఉపవసిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా చాతుమహారాజికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య. ఇదం ఖో పనేతం, విసాఖే, సన్ధాయ భాసితం – ‘కపణం మానుసకం రజ్జం దిబ్బం సుఖం ఉపనిధాయ’”.

“యం , విసాఖే, మానుసకం వస్ససతం, తావతింసానం దేవానం ఏసో ఏకో రత్తిన్దివో. తాయ రత్తియా తింసరత్తియో మాసో. తేన మాసేన ద్వాదసమాసియో సంవచ్ఛరో. తేన సంవచ్ఛరేన దిబ్బం వస్ససహస్సం తావతింసానం దేవానం ఆయుప్పమాణం. ఠానం ఖో పనేతం, విసాఖే, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం ఉపోసథం ఉపవసిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా తావతింసానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య. ఇదం ఖో పనేతం, విసాఖే, సన్ధాయ భాసితం – ‘కపణం మానుసకం రజ్జం దిబ్బం సుఖం ఉపనిధాయ’”.

“యాని, విసాఖే, మానుసకాని ద్వే వస్ససతాని, యామానం దేవానం ఏసో ఏకో రత్తిన్దివో. తాయ రత్తియా తింసరత్తియో మాసో. తేన మాసేన ద్వాదసమాసియో సంవచ్ఛరో. తేన సంవచ్ఛరేన దిబ్బాని ద్వే వస్ససహస్సాని యామానం దేవానం ఆయుప్పమాణం. ఠానం ఖో పనేతం, విసాఖే, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం ఉపోసథం ఉపవసిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా యామానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య. ఇదం ఖో పనేతం, విసాఖే, సన్ధాయ భాసితం – ‘కపణం మానుసకం రజ్జం దిబ్బం సుఖం ఉపనిధాయ’”.

“యాని, విసాఖే, మానుసకాని చత్తారి వస్ససతాని, తుసితానం దేవానం ఏసో ఏకో రత్తిన్దివో. తాయ రత్తియా తింసరత్తియో మాసో. తేన మాసేన ద్వాదసమాసియో సంవచ్ఛరో. తేన సంవచ్ఛరేన దిబ్బాని చత్తారి వస్ససహస్సాని తుసితానం దేవానం ఆయుప్పమాణం. ఠానం ఖో పనేతం, విసాఖే, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం ఉపోసథం ఉపవసిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా తుసితానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య. ఇదం ఖో పనేతం, విసాఖే, సన్ధాయ భాసితం – ‘కపణం మానుసకం రజ్జం దిబ్బం సుఖం ఉపనిధాయ’”.

“యాని, విసాఖే, మానుసకాని అట్ఠ వస్ససతాని, నిమ్మానరతీనం దేవానం ఏసో ఏకో రత్తిన్దివో. తాయ రత్తియా తింసరత్తియో మాసో. తేన మాసేన ద్వాదసమాసియో సంవచ్ఛరో. తేన సంవచ్ఛరేన దిబ్బాని అట్ఠ వస్ససహస్సాని నిమ్మానరతీనం దేవానం ఆయుప్పమాణం. ఠానం ఖో పనేతం, విసాఖే, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా

అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం ఉపోసథం ఉపవసిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా నిమ్మానరతీనం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య. ఇదం ఖో పనేతం, విసాఖే, సన్ధాయ భాసితం – ‘కపణం మానుసకం రజ్జం దిబ్బం సుఖం ఉపనిధాయ’".

"యాని, విసాఖే, మానుసకాని సోళస వస్ససతాని, పరనిమ్మితవసవత్తీనం దేవానం ఏసో ఏకో రత్తిన్దివో. తాయ రత్తియా తింసరత్తియో మాసో. తేన మాసేన ద్వాదసమాసియో సంవచ్ఛరో. తేన సంవచ్ఛరేన దిబ్బాని సోళస వస్ససహస్సాని పరనిమ్మితవసవత్తీనం దేవానం ఆయుప్పమాణం. ఠానం ఖో పనేతం, విసాఖే, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చో ఇత్థీ వా పురిసో వా అట్ఠఙ్గసమన్నాగతం ఉపోసథం ఉపవసిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా పరనిమ్మితవసవత్తీనం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య. ఇదం ఖో పనేతం, విసాఖే, సన్ధాయ భాసితం – ‘కపణం మానుసకం రజ్జం దిబ్బం సుఖం ఉపనిధాయా’"తి.

"పాణం న హఞ్ఞే [న హానే (సీ. పీ.), న హనే (క.)] న చదిన్నమాదియే,
ముసా న భాసే న చ మజ్జపో సియా;
అబ్రహ్మచరియా విరమేయ్య మేథునా,
రత్తిం న భుఞ్జేయ్య వికాలభోజనం.

"మాలం న ధారే న చ గన్ధమాచరే,
మఞ్చే ఛమాయం వ సయేథ సన్థతే;
ఏతఞ్హి అట్ఠఙ్గికమాహుపోసథం,
బుద్ధేన దుక్ఖన్తగునా పకాసితం.

"చన్దో చ సూరియో చ ఉభో సుదస్సనా,
ఓభాసయం అనుపరియన్తి యావతా;
తమోనుదా తే పన అన్తలిక్ఖగా,
నభే పభాసన్తి దిసావిరోచనా.

"ఏతస్మిం యం విజ్జతి అన్తరే ధనం,
ముత్తా మణి వేళురియఞ్చ భద్దకం;
సిఙ్గీ సువణ్ణం అథ వాపి కఞ్చనం,
యం జాతరూపం హటకన్తి వుచ్చతి.

"అట్ఠఙ్గుపేతస్స ఉపోసథస్స,
కలమ్పి తే నానుభవన్తి సోళసిం;
చన్దప్పభా తారగణా చ సబ్బే.
"తస్మా హి నారీ చ నరో చ సీలవా,
అట్ఠఙ్గుపేతం ఉపవస్సుపోసథం;

పుఞ్ఞాని కత్వాన సుఖుద్రయాని,
అనిన్దితా సగ్గముపేన్తి ఠాన”న్తి. దసమం;

మహావగ్గో సత్తమో.

తస్సుద్దానం –

తిత్థభయఞ్చ పేనాగో, సరభో కేసముత్తియా;
సాళ్హో చాపి కథావత్థు, తిత్థియమూలుపోసథోతి.

# (౮) ౩. ఆనన్దవగ్గో

## ౧. ఛన్నసుత్తం

**౭౨**. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో ఛన్నో పరిబ్బాజకో యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా ఆనన్దేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఛన్నో పరిబ్బాజకో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – "తుమ్హేపి, ఆవుసో ఆనన్ద, రాగస్స పహానం పఞ్ఞాపేథ, దోసస్స పహానం పఞ్ఞాపేథ, మోహస్స పహానం పఞ్ఞాపేథాతి. మయం ఖో, ఆవుసో, రాగస్స పహానం పఞ్ఞాపేమ, దోసస్స పహానం పఞ్ఞాపేమ, మోహస్స పహానం పఞ్ఞపేమా"తి.

"కిం పన తుమ్హే, ఆవుసో, రాగే ఆదీనవం దిస్వా రాగస్స పహానం పఞ్ఞాపేథ, కిం దోసే ఆదీనవం దిస్వా దోసస్స పహానం పఞ్ఞాపేథ, కిం మోహే ఆదీనవం దిస్వా మోహస్స పహానం పఞ్ఞాపేథా"తి?

"రత్తో ఖో, ఆవుసో, రాగేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో అత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి; రాగే పహీనే నేవత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న చేతసికం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. రత్తో ఖో, ఆవుసో, రాగేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, మనసా దుచ్చరితం చరతి; రాగే పహీనే నేవ కాయేన దుచ్చరితం చరతి, న వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, న మనసా దుచ్చరితం చరతి. రత్తో ఖో, ఆవుసో, రాగేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో అత్తత్థమ్పి యథాభూతం నప్పజానాతి, పరత్థమ్పి యథాభూతం నప్పజానాతి, ఉభయత్థమ్పి యథాభూతం నప్పజానాతి; రాగే పహీనే అత్తత్థమ్పి యథాభూతం పజానాతి, పరత్థమ్పి యథాభూతం పజానాతి, ఉభయత్థమ్పి యథాభూతం పజానాతి. రాగో ఖో, ఆవుసో, అన్ధకరణో అచక్ఖుకరణో అఞ్ఞాణకరణో పఞ్ఞానిరోధికో విఘాతపక్ఖికో అనిబ్బానసంవత్తనికో.

"దుట్ఠో ఖో, ఆవుసో, దోసేన...పే.... మూళ్హో ఖో, ఆవుసో, మోహేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో అత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, చేతసికమ్పి దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి; మోహే పహీనే నేవత్తబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న పరబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న ఉభయబ్యాబాధాయపి చేతేతి, న చేతసికం దుక్ఖం దోమనస్సం పటిసంవేదేతి. మూళ్హో ఖో, ఆవుసో, మోహేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, మనసా దుచ్చరితం చరతి; మోహే పహీనే నేవ కాయేన దుచ్చరితం చరతి, న వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, న మనసా దుచ్చరితం చరతి. మూళ్హో ఖో, ఆవుసో, మోహేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో అత్తత్థమ్పి యథాభూతం నప్పజానాతి, పరత్థమ్పి యథాభూతం నప్పజానాతి, ఉభయత్థమ్పి యథాభూతం నప్పజానాతి; మోహే పహీనే అత్తత్థమ్పి యథాభూతం పజానాతి, పరత్థమ్పి యథాభూతం పజానాతి, ఉభయత్థమ్పి యథాభూతం పజానాతి. మోహో ఖో, ఆవుసో, అన్ధకరణో అచక్ఖుకరణో అఞ్ఞాణకరణో పఞ్ఞానిరోధికో విఘాతపక్ఖికో అనిబ్బానసంవత్తనికో. ఇదం ఖో మయం, ఆవుసో, రాగే ఆదీనవం దిస్వా రాగస్స పహానం పఞ్ఞాపేమ. ఇదం దోసే ఆదీనవం దిస్వా దోసస్స పహానం పఞ్ఞాపేమ. ఇదం మోహే ఆదీనవం దిస్వా మోహస్స పహానం పఞ్ఞాపేమా"తి.

“అత్థి పనావుసో, మగ్గో అత్థి పటిపదా ఏతస్స రాగస్స దోసస్స మోహస్స పహానాయా”తి? “అత్థావుసో, మగ్గో అత్థి పటిపదా ఏతస్స రాగస్స దోసస్స మోహస్స పహానాయా”తి. “కతమో పనావుసో, మగ్గో కతమా పటిపదా ఏతస్స రాగస్స దోసస్స మోహస్స పహానాయా”తి? “అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి…పే… సమ్మాసమాధి. అయం ఖో, ఆవుసో, మగ్గో అయం పటిపదా ఏతస్స రాగస్స దోసస్స మోహస్స పహానాయా”తి. “భద్దకో ఖో, ఆవుసో, మగ్గో భద్దికా పటిపదా ఏతస్స రాగస్స దోసస్స మోహస్స పహానాయ. అలఞ్చ పనావుసో ఆనన్ద, అప్పమాదాయా”తి. పఠమం.

## ౨. ఆజీవకసుత్తం

౭౩. ఏకం సమయం ఆయస్మా ఆనన్దో కోసమ్బియం విహరతి ఘోసితారామే. అథ ఖో అఞ్ఞతరో ఆజీవకసావకో గహపతి యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో ఆజీవకసావకో గహపతి ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ –

“కేసం నో, భన్తే ఆనన్ద, ధమ్మో స్వాక్ఖాతో? కే లోకే సుప్పటిపన్నా? కే లోకే సుకతా”తి [సుగతాతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)]? “తేన హి, గహపతి, తఞ్ఞేవేత్థ పటిపుచ్ఛిస్సామి, యథా తే ఖమేయ్య తథా నం బ్యాకరేయ్యాసి. తం కిం మఞ్ఞసి, గహపతి, యే రాగస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేన్తి, దోసస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేన్తి, మోహస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేన్తి, తేసం ధమ్మో స్వాక్ఖాతో నో వా? కథం వా తే ఏత్థ హోతీ”తి? “యే , భన్తే, రాగస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేన్తి, దోసస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేన్తి, మోహస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేన్తి, తేసం ధమ్మో స్వాక్ఖాతో. ఏవం మే ఏత్థ హోతీ”తి.

“తం కిం మఞ్ఞసి, గహపతి, యే రాగస్స పహానాయ పటిపన్నా, దోసస్స పహానాయ పటిపన్నా, మోహస్స పహానాయ పటిపన్నా, తే లోకే సుప్పటిపన్నా నో వా? కథం వా తే ఏత్థ హోతీ”తి? “యే, భన్తే, రాగస్స పహానాయ పటిపన్నా, దోసస్స పహానాయ పటిపన్నా, మోహస్స పహానాయ పటిపన్నా, తే లోకే సుప్పటిపన్నా. ఏవం మే ఏత్థ హోతీ”తి.

“తం కిం మఞ్ఞసి, గహపతి, యేసం రాగో పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో, యేసం దోసో పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావఙ్కతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో, యేసం మోహో పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో, తే లోకే సుకతా నో వా? కథం వా తే ఏత్థ హోతీ”తి? “యేసం, భన్తే, రాగో పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో, యేసం దోసో పహీనో…పే… యేసం మోహో పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో, తే లోకే సుకతా. ఏవం మే ఏత్థ హోతీ”తి.

“ఇతి ఖో, గహపతి, తయాపేతం [తయా చేతం (సీ॰ పీ॰ క॰)] బ్యాకతం – ‘యే, భన్తే, రాగస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేన్తి, దోసస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేన్తి, మోహస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేన్తి, తేసం ధమ్మో స్వాక్ఖాతో’తి. తయాపేతం బ్యాకతం – ‘యే, భన్తే, రాగస్స పహానాయ పటిపన్నా, దోసస్స పహానాయ పటిపన్నా, మోహస్స పహానాయ పటిపన్నా, తే లోకే సుప్పటిపన్నా’తి. తయాపేతం బ్యాకతం – ‘యేసం, భన్తే, రాగో పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావఙ్కతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో, యేసం దోసో పహీనో…పే… యేసం మోహో పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావఙ్కతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో, తే లోకే సుకతా’”తి.

“అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే! న చేవ నామ సధమ్ముక్కంసనా భవిస్సతి, న చ పరధమ్మాపసాదనా [న పరధమ్మాపసాదనా (సీ. పీ.), న పరధమ్మవమ్భనా (మ. ని. ౨.౨౩౬)]. ఆయతనేవ [ఆయతనే చ (మ. ని. ౨.౨౩౬)] ధమ్మదేసనా, అత్థో చ వుత్తో, అత్తా చ అనుపనీతో. తుమ్హే, భన్తే ఆనన్ద, రాగస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేథ, దోసస్స...పే.... మోహస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేథ. తుమ్హాకం, భన్తే ఆనన్ద, ధమ్మో స్వాక్ఖాతో. తుమ్హే, భన్తే ఆనన్ద, రాగస్స పహానాయ పటిపన్నా, దోసస్స...పే.... మోహస్స పహానాయ పటిపన్నా. తుమ్హే, భన్తే, లోకే సుప్పటిపన్నా. తుమ్హాకం, భన్తే ఆనన్ద, రాగో పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావఙ్కతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో, తుమ్హాకం దోసో పహీనో...పే.... తుమ్హాకం మోహో పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావఙ్కతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో. తుమ్హే లోకే సుకతా.

“అభిక్కన్తం, భన్తే, అభిక్కన్తం, భన్తే! సేయ్యథాపి, భన్తే, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య – ‘చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీ’తి; ఏవమేవం అయ్యేన ఆనన్దేన అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏసాహం, భన్తే ఆనన్ద, తం భగవన్తం సరణం గచ్ఛామి ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. ఉపాసకం మం అయ్యో ఆనన్దో ధారేతు, అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. దుతియం.

### ౩. మహానామసక్కసుత్తం

౭౪. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సక్కేసు విహరతి కపిలవత్థుస్మిం నిగ్రోధారామే. తేన ఖో పన సమయేన భగవా గిలానావుట్ఠితో [గిలానవుట్ఠితో (సద్దనీతి)] హోతి అచిరవుట్ఠితో గేలఞ్ఞా. అథ ఖో మహానామో సక్కో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో మహానామో సక్కో భగవన్తం ఏతదవోచ – “దీఘరత్తాహం, భన్తే, భగవతా ఏవం ధమ్మం దేసితం ఆజానామి – ‘సమాహితస్స ఞాణం, నో అసమాహితస్సా’తి. సమాధి ను ఖో, భన్తే, పుబ్బే, పచ్ఛా ఞాణం; ఉదాహు ఞాణం పుబ్బే, పచ్ఛా సమాధీ”తి? అథ ఖో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స ఏతదహోసి – “భగవా ఖో గిలానవుట్ఠితో అచిరవుట్ఠితో గేలఞ్ఞా . అయఞ్చ మహానామో సక్కో భగవన్తం అతిగమ్భీరం పఞ్హం పుచ్ఛతి. యంనూనాహం మహానామం సక్కం ఏకమన్తం అపనేత్వా ధమ్మం దేసేయ్య”న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో మహానామం సక్కం బాహాయం గహేత్వా ఏకమన్తం అపనేత్వా మహానామం సక్కం ఏతదవోచ – “సేఖమ్పి ఖో, మహానామ, సీలం వుత్తం భగవతా, అసేఖమ్పి సీలం వుత్తం భగవతా; సేఖోపి సమాధి వుత్తో భగవతా , అసేఖోపి సమాధి వుత్తో భగవతా; సేఖాపి పఞ్ఞా వుత్తా భగవతా, అసేఖాపి పఞ్ఞా వుత్తా భగవతా. కతమఞ్చ, మహానామ , సేఖం సీలం? ఇధ, మహానామ, భిక్ఖు సీలవా హోతి పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి...పే.... సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. ఇదం వుచ్చతి, మహానామ, సేఖం సీలం”.

“కతమో చ, మహానామ, సేఖో సమాధి? ఇధ, మహానామ, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి...పే.... చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం వుచ్చతి, మహానామ, సేఖో సమాధి.

“కతమా చ, మహానామ, సేఖా పఞ్ఞా? ఇధ, మహానామ, భిక్ఖు ఇదం దుక్ఖన్తి యథాభూతం పజానాతి...పే.... అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదాతి యథాభూతం పజానాతి. అయం వుచ్చతి, మహానామ, సేఖా పఞ్ఞా.

“స ఖో సో, మహానామ, అరియసావకో ఏవం సీలసమ్పన్నో ఏవం సమాధిసమ్పన్నో ఏవం పఞ్ఞాసమ్పన్నో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం ఖో, మహానామ, సేఖమ్పి సీలం వుత్తం భగవతా, అసేఖమ్పి సీలం వుత్తం భగవతా; సేఖోపి సమాధి వుత్తో భగవతా, అసేఖోపి సమాధి వుత్తో భగవతా; సేఖాపి పఞ్ఞా వుత్తా భగవతా, అసేఖాపి పఞ్ఞా వుత్తా భగవతా”తి. తతియం.

### ౪. నిగణ్ఠసుత్తం

**౭౪.** ఏకం సమయం ఆయస్మా ఆనన్దో వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. అథ ఖో అభయో చ లిచ్ఛవి పణ్డితకుమారకో చ లిచ్ఛవి యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో అభయో లిచ్ఛవి ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – “నిగణ్ఠో, భన్తే, నాటపుత్తో [నాథపుత్తో (సీ. పీ.)] సబ్బఞ్ఞూ సబ్బదస్సావీ అపరిసేసం ఞాణదస్సనం పటిజానాతి – ‘చరతో చ మే తిట్ఠతో చ సుత్తస్స చ జాగరస్స చ సతతం సమితం ఞాణదస్సనం పచ్చుపట్ఠిత’న్తి. సో పురాణానం కమ్మానం తపసా బ్యన్తీభావం పఞ్ఞపేతి నవానం కమ్మానం అకరణా సేతుఘాతం . ఇతి కమ్మక్ఖయా దుక్ఖక్ఖయో, దుక్ఖక్ఖయా వేదనాక్ఖయో, వేదనాక్ఖయా సబ్బం దుక్ఖం నిజ్జిణ్ణం భవిస్సతి – ఏవమేతిస్సా సన్దిట్ఠికాయ నిజ్జరాయ విసుద్ధియా సమతిక్కమో హోతి. ఇధ, భన్తే, భగవా కిమాహా”తి?

“తిస్సో ఖో ఇమా, అభయ, నిజ్జరా విసుద్ధియో తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సమ్మదక్ఖాతా సత్తానం విసుద్ధియా సోకపరిదేవానం సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం అత్థఙ్గమాయ ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయ. కతమా తిస్సో? ఇధ, అభయ, భిక్ఖు సీలవా హోతి...పే.... సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. సో నవఞ్చ కమ్మం న కరోతి, పురాణఞ్చ కమ్మం ఫుస్స ఫుస్స బ్యన్తీకరోతి. సన్దిట్ఠికా నిజ్జరా అకాలికా ఏహిపస్సికా ఓపనేయ్యికా పచ్చత్తం వేదితబ్బా విఞ్ఞూహీతి.

“స ఖో సో, అభయ, భిక్ఖు ఏవం సీలసమ్పన్నో వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి సతో చ సమ్పజానో, సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేతి యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – ‘ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ’తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా, పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో నవఞ్చ కమ్మం న కరోతి, పురాణఞ్చ కమ్మం ఫుస్స ఫుస్స బ్యన్తీకరోతి. సన్దిట్ఠికా నిజ్జరా అకాలికా ఏహిపస్సికా ఓపనేయ్యికా పచ్చత్తం వేదితబ్బా విఞ్ఞూహీతి.

“స ఖో సో, అభయ, భిక్ఖు ఏవం సమాధిసమ్పన్నో [ఏవం సీలసమ్పన్నో ఏవం సమాధిసమ్పన్నో (సీ. స్యా. కం.)] ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో నవఞ్చ కమ్మం న కరోతి, పురాణఞ్చ కమ్మం ఫుస్స ఫుస్స బ్యన్తీకరోతి. సన్దిట్ఠికా నిజ్జరా అకాలికా ఏహిపస్సికా ఓపనేయ్యికా పచ్చత్తం వేదితబ్బా విఞ్ఞూహీతి. ఇమా ఖో, అభయ, తిస్సో నిజ్జరా విసుద్ధియో తేన భగవతా జానతా పస్సతా

అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సమ్మదక్ఖాతా సత్తానం విసుద్ధియా సోకపరిదేవానం సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం అత్థఙ్గమాయ ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయా”తి.

ఏవం వుత్తే పణ్డితకుమారకో లిచ్ఛవి అభయం లిచ్ఛవిం ఏతదవోచ – “కిం పన త్వం, సమ్మ అభయ, ఆయస్మతో ఆనన్దస్స సుభాసితం సుభాసితతో నాబ్భనుమోదసీ”తి? “క్యాహం, సమ్మ పణ్డితకుమారక, ఆయస్మతో ఆనన్దస్స సుభాసితం సుభాసితతో నాబ్భనుమోదిస్సామి! ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్య యో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స సుభాసితం సుభాసితతో నాబ్భనుమోదేయ్యా”తి. చతుత్థం.

### ౫. నివేసకసుత్తం

౭౬. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం భగవా ఏతదవోచ –

“యే, ఆనన్ద, అనుకమ్పేయ్యాథ యే చ సోతబ్బం మఞ్ఞేయ్యుం మిత్తా వా అమచ్చా వా ఞాతీ వా సాలోహితా వా తే వో, ఆనన్ద, తీసు ఠానేసు సమాదపేతబ్బా [సమాదాపేతబ్బా (?)] నివేసేతబ్బా పతిట్ఠాపేతబ్బా. కతమేసు తీసు? బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదే సమాదపేతబ్బా నివేసేతబ్బా పతిట్ఠాపేతబ్బా – ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి; సత్థా దేవమనుస్సానం, బుద్ధో భగవా’తి, ధమ్మే అవేచ్చప్పసాదే సమాదపేతబ్బా నివేసేతబ్బా పతిట్ఠాపేతబ్బా – ‘స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ’తి, సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదే సమాదపేతబ్బా నివేసేతబ్బా పతిట్ఠాపేతబ్బా – ‘సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో ఉజుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో ఞాయప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో సామీచిప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, యదిదం చత్తారి పురిసయుగాని అట్ఠ పురిసపుగ్గలా ఏస భగవతో సావకసఙ్ఘో ఆహునేయ్యో పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా’”తి.

“సియా, ఆనన్ద, చతున్నం మహాభూతానం అఞ్ఞథత్తం – పథవీధాతుయా ఆపోధాతుయా తేజోధాతుయా వాయోధాతుయా, న త్వేవ బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతస్స అరియసావకస్స సియా అఞ్ఞథత్తం తత్రిదం అఞ్ఞథత్తం. సో వతానన్ద, బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో అరియసావకో నిరయం వా తిరచ్ఛానయోనిం వా పేత్తివిసయం వా ఉపపజ్జిస్సతీతి నేతం ఠానం విజ్జతి.

“సియా , ఆనన్ద, చతున్నం మహాభూతానం అఞ్ఞథత్తం – పథవీధాతుయా ఆపోధాతుయా తేజోధాతుయా వాయోధాతుయా, న త్వేవ ధమ్మే…పే… న త్వేవ సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతస్స అరియసావకస్స సియా అఞ్ఞథత్తం తత్రిదం అఞ్ఞథత్తం. సో వతానన్ద, సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో అరియసావకో నిరయం వా తిరచ్ఛానయోనిం వా పేత్తివిసయం వా ఉపపజ్జిస్సతీతి నేతం ఠానం విజ్జతి.

“యే, ఆనన్ద, అనుకమ్పేయ్యాథ యే చ సోతబ్బం మఞ్ఞేయ్యుం మిత్తా వా అమచ్చా వా ఞాతీ వా సాలోహితా వా తే వో, ఆనన్ద, ఇమేసు తీసు ఠానేసు సమాదపేతబ్బా నివేసేతబ్బా పతిట్ఠాపేతబ్బా”తి. పఞ్చమం.

## ౬. పఠమభవసుత్తం

౭౭. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "భవో, భవోతి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, భవో హోతీ"తి?

"కామధాతువేపక్కఞ్చ, ఆనన్ద, కమ్మం నాభవిస్స, అపి ను ఖో కామభవో పఞ్ఞాయేథా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఇతి ఖో, ఆనన్ద, కమ్మం ఖేత్తం, విఞ్ఞాణం బీజం, తణ్హా స్నేహో [సినేహో (సీ. స్యా. కం. పీ.)]. అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం హీనాయ ధాతుయా విఞ్ఞాణం పతిట్ఠితం ఏవం ఆయతిం [ఆయతి (సీ.)] పునబ్భవాభినిబ్బత్తి హోతి. ( ) [(ఏవం ఖో ఆనన్ద భవో హోతీతి) (క.) దుతియసుత్తే పన ఇదం పాఠనానత్తం నత్థి]

"రూపధాతువేపక్కఞ్చ, ఆనన్ద, కమ్మం నాభవిస్స, అపి ను ఖో రూపభవో పఞ్ఞాయేథా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఇతి ఖో ఆనన్ద, కమ్మం ఖేత్తం, విఞ్ఞాణం బీజం, తణ్హా స్నేహో. అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం మజ్ఝిమాయ ధాతుయా విఞ్ఞాణం పతిట్ఠితం ఏవం ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి హోతి. ( ) [(ఏవం ఖో ఆనన్ద భవో హోతీతి) (క.) దుతియసుత్తే పన ఇదం పాఠనానత్తం నత్థి]

"అరూపధాతువేపక్కఞ్చ, ఆనన్ద, కమ్మం నాభవిస్స, అపి ను ఖో అరూపభవో పఞ్ఞాయేథా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఇతి ఖో, ఆనన్ద, కమ్మం ఖేత్తం, విఞ్ఞాణం బీజం, తణ్హా స్నేహో. అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం పణీతాయ ధాతుయా విఞ్ఞాణం పతిట్ఠితం ఏవం ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి హోతి. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, భవో హోతీ"తి. ఛట్ఠం.

## ౭. దుతియభవసుత్తం

౭౮. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి...పే.... ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "భవో, భవోతి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, భవో హోతీ"తి?

"కామధాతువేపక్కఞ్చ, ఆనన్ద, కమ్మం నాభవిస్స, అపి ను ఖో కామభవో పఞ్ఞాయేథా"తి? "నో హేతం భన్తే". "ఇతి ఖో, ఆనన్ద, కమ్మం ఖేత్తం, విఞ్ఞాణం బీజం, తణ్హా స్నేహో. అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం హీనాయ ధాతుయా చేతనా పతిట్ఠితా పత్థనా పతిట్ఠితా ఏవం ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి హోతి".

"రూపధాతువేపక్కఞ్చ, ఆనన్ద, కమ్మం నాభవిస్స, అపి ను ఖో రూపభవో పఞ్ఞాయేథా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఇతి ఖో, ఆనన్ద, కమ్మం ఖేత్తం, విఞ్ఞాణం బీజం, తణ్హా స్నేహో. అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం మజ్ఝిమాయ ధాతుయా చేతనా పతిట్ఠితా పత్థనా పతిట్ఠితా ఏవం ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి హోతి".

"అరూపధాతువేపక్కఞ్చ, ఆనన్ద, కమ్మం నాభవిస్స, అపి ను ఖో అరూపభవో పఞ్ఞాయేథా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "ఇతి ఖో, ఆనన్ద, కమ్మం ఖేత్తం, విఞ్ఞాణం బీజం, తణ్హా స్నేహో. అవిజ్జానీవరణానం సత్తానం తణ్హాసంయోజనానం పణీతాయ

ధాతుయా చేతనా పతిట్ఠితా పత్థనా పతిట్ఠితా ఏవం ఆయతిం పునబ్భవాభినిబ్బత్తి హోతి. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, భవో హోతీ"తి. సత్తమం.

### ౮. సీలబ్బతసుత్తం

**౭౯.** అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం భగవా ఏతదవోచ – "సబ్బం ను ఖో, ఆనన్ద, సీలబ్బతం జీవితం బ్రహ్మచరియం ఉపట్ఠానసారం సఫల"న్తి? "న ఖ్వేత్థ, భన్తే, ఏకంసేనా"తి. "తేన హానన్ద, విభజస్సూ"తి.

"యఞ్హిస్స [యథారూపం హిస్స (?) సేవితబ్బాసేవితబ్బసుత్తానురూపం], భన్తే, సీలబ్బతం జీవితం బ్రహ్మచరియం ఉపట్ఠానసారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, ఏవరూపం సీలబ్బతం జీవితం బ్రహ్మచరియం ఉపట్ఠానసారం అఫలం. యఞ్చ ఖ్వాస్స [యఞ్హిస్స (క.), యథారూపఞ్చ ఖ్వాస్స (?)], భన్తే, సీలబ్బతం జీవితం బ్రహ్మచరియం ఉపట్ఠానసారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, ఏవరూపం సీలబ్బతం జీవితం బ్రహ్మచరియం ఉపట్ఠానసారం సఫల"న్తి. ఇదమవోచ ఆయస్మా ఆనన్దో; సమనుఞ్ఞో సత్థా అహోసి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో "సమనుఞ్ఞో మే సత్థా"తి, ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి. అథ ఖో భగవా అచిరపక్కన్తే ఆయస్మన్తే ఆనన్దే భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "సేఖో, భిక్ఖవే, ఆనన్దో; న చ పనస్స సులభరూపో సమసమో పఞ్ఞాయా"తి. అట్ఠమం.

### ౯. గన్ధజాతసుత్తం

**౮౦.** అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ –

"తీణిమాని, భన్తే, గన్ధజాతాని, యేసం అనువాతంయేవ గన్ధో గచ్ఛతి, నో పటివాతం. కతమాని తీణి? మూలగన్ధో, సారగన్ధో, పుప్ఫగన్ధో – ఇమాని ఖో, భన్తే, తీణి గన్ధజాతాని, యేసం అనువాతంయేవ గన్ధో గచ్ఛతి, నో పటివాతం. అత్థి ను ఖో, భన్తే, కిఞ్చి గన్ధజాతం యస్స అనువాతమ్పి గన్ధో గచ్ఛతి, పటివాతమ్పి గన్ధో గచ్ఛతి, అనువాతపటివాతమ్పి గన్ధో గచ్ఛతీ"తి?

"అత్థానన్ద, కిఞ్చి గన్ధజాతం [అత్థానన్ద గన్ధజాతం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] యస్స అనువాతమ్పి గన్ధో గచ్ఛతి , పటివాతమ్పి గన్ధో గచ్ఛతి, అనువాతపటివాతమ్పి గన్ధో గచ్ఛతీ"తి. "కతమఞ్చ పన, భన్తే, గన్ధజాతం యస్స అనువాతమ్పి గన్ధో గచ్ఛతి, పటివాతమ్పి గన్ధో గచ్ఛతి, అనువాతపటివాతమ్పి గన్ధో గచ్ఛతీ"తి?

"ఇధానన్ద , యస్మిం గామే వా నిగమే వా ఇత్థీ వా పురిసో వా బుద్ధం సరణం గతో హోతి, ధమ్మం సరణం గతో హోతి, సఙ్ఘం సరణం గతో హోతి, పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో

హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి , సీలవా హోతి కల్యాణధమ్మో, విగతమలమచ్ఛేరేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి ముత్తచాగో పయతపాణి వోస్సగ్గరతో యాచయోగో దానసంవిభాగరతో.

“తస్స దిసాసు సమణబ్రాహ్మణా వణ్ణం భాసన్తి – ‘అముకస్మిం [అసుకస్మిం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] నామ గామే వా నిగమే వా ఇత్థీ వా పురిసో వా బుద్ధం సరణం గతో హోతి, ధమ్మం సరణం గతో హోతి, సఙ్ఘం సరణం గతో హోతి, పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి, సీలవా హోతి కల్యాణధమ్మో, విగతమలమచ్ఛేరేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి ముత్తచాగో పయతపాణి వోస్సగ్గరతో యాచయోగో దానసంవిభాగరతో’”తి.

“దేవతాపిస్స [దేవతాపిస్స అమనుస్సా (సీ. పీ.), దేవతాపిస్స అమనుస్సాపి (క.), దేవతాపిస్స...పే.... మనుస్సాపిస్స (?)] వణ్ణం భాసన్తి – ‘అముకస్మిం నామ గామే వా నిగమే వా ఇత్థీ వా పురిసో వా బుద్ధం సరణం గతో హోతి, ధమ్మం సరణం గతో హోతి, సఙ్ఘం సరణం గతో హోతి, పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి...పే.... సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతో హోతి, సీలవా హోతి కల్యాణధమ్మో, విగతమలమచ్ఛేరేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి ముత్తచాగో పయతపాణి వోస్సగ్గరతో యాచయోగో దానసంవిభాగరతో’తి. ఇదం ఖో తం, ఆనన్ద, గన్ధజాతం యస్స అనువాతమ్పి గన్ధో గచ్ఛతి, పటివాతమ్పి గన్ధో గచ్ఛతి, అనువాతపటివాతమ్పి గన్ధో గచ్ఛతీ”తి.

“న పుప్ఫగన్ధో పటివాతమేతి,
న చన్దనం తగరమల్లికా [తగ్గరమల్లికా (పీ.)] వా;
సతఞ్చ గన్ధో పటివాతమేతి,
సబ్బా దిసా సప్పురిసో పవాయతీ”తి. నవమం;

### ౧౦. చూళనికాసుత్తం

**౮౧.** అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “సమ్ముఖామేతం, భన్తే, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘భగవతో, ఆనన్ద, సిఖిస్స అభిభూ నామ సావకో బ్రహ్మలోకే ఠితో సహస్సిలోకధాతుం [సహస్సీలోకధాతుం (పీ.) సం. ని. ౧.౧౮౭ విత్థారో] సరేన విఞ్ఞాపేసీ’తి. భగవా పన, భన్తే, అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో కీవతకం పహోతి సరేన విఞ్ఞాపేతు”న్తి? “సావకో సో, ఆనన్ద, అప్పమేయ్యా తథాగతా”తి.

దుతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘భగవతో, ఆనన్ద, సిఖిస్స అభిభూ నామ సావకో బ్రహ్మలోకే ఠితో సహస్సిలోకధాతుం సరేన విఞ్ఞాపేసీ’తి. భగవా పన, భన్తే, అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో కీవతకం పహోతి సరేన విఞ్ఞాపేతు”న్తి? “సావకో సో, ఆనన్ద, అప్పమేయ్యా తథాగతా”తి.

తతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "సమ్ముఖామేతం, భన్తే, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – 'భగవతో, ఆనన్ద, సిఖిస్స అభిభూ నామ సావకో బ్రహ్మలోకే ఠితో సహస్సిలోకధాతుం సరేన విఞ్ఞాపేసీ'తి. భగవా పన, భన్తే, అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో కీవతకం పహోతి సరేన విఞ్ఞాపేతు"న్తి? "సుతా తే, ఆనన్ద, సహస్సీ చూళనికా లోకధాతూ"తి? "ఏతస్స, భగవా, కాలో; ఏతస్స, సుగత, కాలో! యం భగవా భాసేయ్య. భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ"తి. "తేనహానన్ద, సుణాహి సాధుకం మనసి కరోహి, భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

"యావతా, ఆనన్ద, చన్దిమసూరియా [చన్దిమసురియా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పరిహరన్తి, దిసా భన్తి విరోచనా, తావ సహస్సధా లోకో. తస్మిం సహస్సధా లోకే సహస్సం [తస్మిం సహస్సం (స్యా॰ కం॰ పీ॰)] చన్దానం, సహస్సం సూరియానం, సహస్సం సినేరుపబ్బతరాజానం, సహస్సం జమ్బుదీపానం, సహస్సం అపరగోయానానం, సహస్సం ఉత్తరకురూనం, సహస్సం పుబ్బవిదేహానం, చత్తారి మహాసముద్దసహస్సాని, చత్తారి మహారాజసహస్సాని, సహస్సం చాతుమహారాజికానం, సహస్సం తావతింసానం , సహస్సం యామానం , సహస్సం తుసితానం, సహస్సం నిమ్మానరతీనం, సహస్సం పరనిమ్మితవసవత్తీనం, సహస్సం బ్రహ్మలోకానం – అయం వుచ్చతానన్ద, సహస్సీ చూళనికా లోకధాతు.

"యావతానన్ద , సహస్సీ చూళనికా లోకధాతు తావ సహస్సధా లోకో. అయం వుచ్చతానన్ద, ద్విసహస్సీ మజ్ఝిమికా లోకధాతు.

"యావతానన్ద, ద్విసహస్సీ మజ్ఝిమికా లోకధాతు తావ సహస్సధా లోకో. అయం వుచ్చతానన్ద, తిసహస్సీ మహాసహస్సీ లోకధాతు.

"ఆకఙ్ఖమానో, ఆనన్ద, తథాగతో తిసహస్సిమహాసహస్సిలోకధాతుం [తిసహస్సి మహాసహస్సిం లోకధాతుం (స్యా॰ కం॰), తిసహస్సీమహాసహస్సీలోకధాతుం (పీ॰)] సరేన విఞ్ఞాపేయ్య, యావతా పన ఆకఙ్ఖేయ్యా"తి.

"యథా కథం పన, భన్తే, భగవా తిసహస్సిమహాసహస్సిలోకధాతుం సరేన విఞ్ఞాపేయ్య, యావతా పన ఆకఙ్ఖేయ్యా"తి? "ఇధానన్ద, తథాగతో తిసహస్సిమహాసహస్సిలోకధాతుం ఓభాసేన ఫరేయ్య. యదా తే సత్తా తం ఆలోకం సఞ్జానేయ్యుం, అథ తథాగతో ఘోసం కరేయ్య సద్దమనుస్సావేయ్య. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, తథాగతో తిసహస్సిమహాసహస్సిలోకధాతుం సరేన విఞ్ఞాపేయ్య, యావతా పన ఆకఙ్ఖేయ్యా"తి.

ఏవం వుత్తే ఆయస్మా ఆనన్దో (ఆయస్మన్తం ఉదాయిం) [(భగవన్తం) (సీ॰), ( ) నత్థి స్యా॰ కం॰ పోత్థకేసు. అట్ఠకథాయ సమేతి] ఏతదవోచ – "లాభా వత మే, సులద్ధం వత మే, యస్స మే సత్థా ఏవంమహిద్ధికో ఏవంమహానుభావో"తి. ఏవం వుత్తే ఆయస్మా ఉదాయీ ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – "కిం తుయ్హేత్థ, ఆవుసో ఆనన్ద, యది తే సత్థా ఏవంమహిద్ధికో ఏవంమహానుభావో"తి? ఏవం వుత్తే భగవా ఆయస్మన్తం ఉదాయిం ఏతదవోచ – "మా హేవం, ఉదాయి, మా హేవం, ఉదాయి. సచే, ఉదాయి, ఆనన్దో అవీతరాగో కాలం కరేయ్య, తేన చిత్తప్పసాదేన సత్తక్ఖత్తుం దేవేసు దేవరజ్జం కారేయ్య, సత్తక్ఖత్తుం ఇమస్మింయేవ జమ్బుదీపే మహారజ్జం కారేయ్య. అపి చ, ఉదాయి, ఆనన్దో దిట్ఠేవ ధమ్మే పరినిబ్బాయిస్సతీ"తి. దసమం.

ఆనన్దవగ్గో తతియో.

తస్సుద్దానం –

ఛన్నో ఆజీవకో సక్కో, నిగణ్ఠో చ నివేసకో;
దువే భవా సీలబ్బతం, గన్ధజాతఞ్చ చూళనీతి.

# (៩) ৬. సమణవగ్గో

### ౧. సమణసుత్తం

౮౨. "తీణిమాని , భిక్ఖవే, సమణస్స సమణియాని సమణకరణీయాని. కతమాని తీణి? అధిసీలసిక్ఖాసమాదానం, అధిచిత్తసిక్ఖాసమాదానం, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖాసమాదానం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి సమణస్స సమణియాని సమణకరణీయాని.

"తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'తిబ్బో నో ఛన్దో భవిస్సతి అధిసీలసిక్ఖాసమాదానే, తిబ్బో నో ఛన్దో భవిస్సతి అధిచిత్తసిక్ఖాసమాదానే, తిబ్బో నో ఛన్దో భవిస్సతి అధిపఞ్ఞాసిక్ఖాసమాదానే'తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ"న్తి. పఠమం.

### ౨. గద్రభసుత్తం

౮౩. "సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, గద్రభో గోగణం పిట్ఠితో పిట్ఠితో అనుబన్ధో హోతి – 'అహమ్పి దమ్మో, అహమ్పి దమ్మో'తి [అహమ్పి గో అమ్హా అహమ్పి గో అమ్హాతి (సీ.), అహమ్పి అమ్హా అహమ్పి అమ్హాతి (స్యా. కం. పీ.), అహమ్పి గో అహమ్పి గోతి (?)]. తస్స న తాదిసో వణ్ణో హోతి సేయ్యథాపి గున్నం, న తాదిసో సరో హోతి సేయ్యథాపి గున్నం, న తాదిసం పదం హోతి సేయ్యథాపి గున్నం. సో గోగణంయేవ పిట్ఠితో పిట్ఠితో అనుబన్ధో హోతి – 'అహమ్పి దమ్మో, అహమ్పి దమ్మో'"తి.

"ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో భిక్ఖు భిక్ఖుసఙ్ఘం పిట్ఠితో పిట్ఠితో అనుబన్ధో హోతి – 'అహమ్పి భిక్ఖు, అహమ్పి భిక్ఖూ'తి. తస్స న తాదిసో ఛన్దో హోతి అధిసీలసిక్ఖాసమాదానే సేయ్యథాపి అఞ్ఞేసం భిక్ఖూనం, న తాదిసో ఛన్దో హోతి అధిచిత్తసిక్ఖాసమాదానే సేయ్యథాపి అఞ్ఞేసం భిక్ఖూనం, న తాదిసో ఛన్దో హోతి అధిపఞ్ఞాసిక్ఖాసమాదానే సేయ్యథాపి అఞ్ఞేసం భిక్ఖూనం. సో భిక్ఖుసఙ్ఘంయేవ పిట్ఠితో పిట్ఠితో అనుబన్ధో హోతి – 'అహమ్పి భిక్ఖు, అహమ్పి భిక్ఖూ'"తి.

"తస్మాతిహ , భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'తిబ్బో నో ఛన్దో భవిస్సతి అధిసీలసిక్ఖాసమాదానే, తిబ్బో నో ఛన్దో భవిస్సతి అధిచిత్తసిక్ఖాసమాదానే, తిబ్బో నో ఛన్దో భవిస్సతి అధిపఞ్ఞాసిక్ఖాసమాదానే'తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ"న్తి. దుతియం.

### ౩. ఖేత్తసుత్తం

౮౪. "తీణిమాని, భిక్ఖవే, కస్సకస్స గహపతిస్స పుబ్బే కరణీయాని. కతమాని తీణి? ఇధ, భిక్ఖవే, కస్సకో గహపతి పటికచ్చేవ [పటిగచ్చేవ (సీ. పీ.)] ఖేత్తం సుకట్ఠం కరోతి సుమతికతం [సుమత్తికతం (క.), ఏత్థ మతిసద్దో కట్ఠఖేత్తస్స సమీకరణసాధనే దారుభణ్డే వత్తతీతి సక్కతఅభిధానేసు ఆగతం. తం "మతియా సుట్ఠు సమీకత"న్తి అట్ఠకథాయ సమేతి]. పటికచ్చేవ ఖేత్తం సుకట్ఠం కరిత్వా సుమతికతం కాలేన బీజాని పతిట్ఠాపేతి. కాలేన బీజాని పతిట్ఠాపేత్వా సమయేన ఉదకం అభినేతిపి అపనేతిపి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి కస్సకస్స గహపతిస్స పుబ్బే కరణీయాని.

"ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తీణిమాని భిక్ఖుస్స పుబ్బే కరణీయాని. కతమాని తీణి? అధిసీలసిక్ఖాసమాదానం, అధిచిత్తసిక్ఖాసమాదానం, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖాసమాదానం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి భిక్ఖుస్స పుబ్బే కరణీయాని.

“తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘తిబ్బో నో ఛన్దో భవిస్సతి అధిసీలసిక్ఖాసమాదానే, తిబ్బో నో ఛన్దో భవిస్సతి అధిచిత్తసిక్ఖాసమాదానే, తిబ్బో నో ఛన్దో భవిస్సతి అధిపఞ్ఞాసిక్ఖాసమాదానే’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. తతియం.

### ౪. వజ్జిపుత్తసుత్తం

**౮౫.** ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి మహావనే కూటాగారసాలాయం. అథ ఖో అఞ్ఞతరో వజ్జిపుత్తకో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో వజ్జిపుత్తకో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “సాధికమిదం, భన్తే, దియడ్ఢసిక్ఖాపదసతం [దియడ్ఢం సిక్ఖాపదసతం (సీ.)] అన్వద్ధమాసం ఉద్దేసం ఆగచ్ఛతి. నాహం , భన్తే, ఏత్థ సక్కోమి సిక్ఖితు”న్తి. “సక్ఖిస్ససి పన త్వం, భిక్ఖు, తీసు సిక్ఖాసు సిక్ఖితుం – అధిసీలసిక్ఖాయ, అధిచిత్తసిక్ఖాయ అధిపఞ్ఞాసిక్ఖాయా”తి? “సక్కోమహం, భన్తే, తీసు సిక్ఖాసు సిక్ఖితుం – అధిసీలసిక్ఖాయ, అధిచిత్తసిక్ఖాయ, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖాయా”తి. “తస్మాతిహ త్వం, భిక్ఖు, తీసు సిక్ఖాసు సిక్ఖస్సు – అధిసీలసిక్ఖాయ, అధిచిత్తసిక్ఖాయ, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖాయ”.

“యతో ఖో త్వం, భిక్ఖు, అధిసీలమ్పి సిక్ఖిస్ససి, అధిచిత్తమ్పి సిక్ఖిస్ససి, అధిపఞ్ఞమ్పి సిక్ఖిస్ససి, తస్స తుయ్హం భిక్ఖు అధిసీలమ్పి సిక్ఖతో అధిచిత్తమ్పి సిక్ఖతో అధిపఞ్ఞమ్పి సిక్ఖతో రాగో పహీయిస్సతి, దోసో పహీయిస్సతి, మోహో పహీయిస్సతి. సో త్వం రాగస్స పహానా దోసస్స పహానా మోహస్స పహానా యం అకుసలం న తం కరిస్ససి, యం పాపం న తం సేవిస్ససీ”తి.

అథ ఖో సో భిక్ఖు అపరేన సమయేన అధిసీలమ్పి సిక్ఖి, అధిచిత్తమ్పి సిక్ఖి, అధిపఞ్ఞమ్పి సిక్ఖి. తస్స అధిసీలమ్పి సిక్ఖతో అధిచిత్తమ్పి సిక్ఖతో అధిపఞ్ఞమ్పి సిక్ఖతో రాగో పహీయి, దోసో పహీయి, మోహో పహీయి. సో రాగస్స పహానా దోసస్స పహానా మోహస్స పహానా యం అకుసలం తం నాకాసి, యం పాపం తం న సేవీతి. చతుత్థం.

### ౫. సేక్ఖసుత్తం

**౮౬.** అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ –

““సేఖో, సేఖో’తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, సేఖో హోతీ”తి? “సిక్ఖతీతి ఖో, భిక్ఖు, తస్మా సేఖోతి వుచ్చతి. కిఞ్చ సిక్ఖతి? అధిసీలమ్పి సిక్ఖతి, అధిచిత్తమ్పి సిక్ఖతి, అధిపఞ్ఞమ్పి సిక్ఖతి. సిక్ఖతీతి ఖో, భిక్ఖు, తస్మా సేఖోతి వుచ్చతీ”తి.

“సేఖస్స సిక్ఖమానస్స, ఉజుమగ్గానుసారినో;
ఖయస్మిం పఠమం ఞాణం, తతో అఞ్ఞా అనన్తరా.

“తతో అఞ్ఞావిముత్తస్స [అఞ్ఞావిముత్తియా (క.)], ఞాణం వే [ఞాణఞ్చ (క.)] హోతి తాదినో;
అకుప్పా మే విముత్తీతి, భవసంయోజనక్ఖయే”తి. పఞ్చమం; ( ) [(అట్ఠమం భాణవారం నిట్ఠితం) (క.)]

### ౬. పఠమసిక్ఖాసుత్తం

౮౭. “సాధికమిదం , భిక్ఖవే, దియడ్ఢసిక్ఖాపదసతం అన్వద్ధమాసం ఉద్దేసం ఆగచ్ఛతి, యత్థ అత్తకామా కులపుత్తా సిక్ఖన్తి. తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, సిక్ఖా యత్థేతం సబ్బం సమోధానం గచ్ఛతి. కతమా తిస్సో? అధిసీలసిక్ఖా, అధిచిత్తసిక్ఖా అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో సిక్ఖా, యత్థేతం సబ్బం సమోధానం గచ్ఛతి.

“ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలేసు పరిపూరకారీ హోతి సమాధిస్మిం మత్తసో కారీ పఞ్ఞాయ మత్తసో కారీ. సో యాని తాని ఖుద్దానుఖుద్దకాని సిక్ఖాపదాని తాని ఆపజ్జతిపి వుట్ఠాతిపి. తం కిస్స హేతు? న హి మేత్థ, భిక్ఖవే, అభబ్బతా వుత్తా. యాని చ ఖో తాని సిక్ఖాపదాని ఆదిబ్రహ్మచరియకాని బ్రహ్మచరియసారుప్పాని, తత్థ ధువసీలో [ధువసీలీ (సీ.) పు. ప. ౧౨౭-౧౨౮ (థోకం విసదిసం)] చ హోతి ఠితసీలో [ఠితసీలీ (సీ.)] చ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. సో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నో హోతి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలేసు పరిపూరకారీ హోతి సమాధిస్మిం మత్తసో కారీ పఞ్ఞాయ మత్తసో కారీ. సో యాని తాని ఖుద్దానుఖుద్దకాని సిక్ఖాపదాని తాని ఆపజ్జతిపి వుట్ఠాతిపి. తం కిస్స హేతు? న హి మేత్థ, భిక్ఖవే, అభబ్బతా వుత్తా. యాని చ ఖో తాని సిక్ఖాపదాని ఆదిబ్రహ్మచరియకాని బ్రహ్మచరియసారుప్పాని తత్థ ధువసీలో చ హోతి ఠితసీలో చ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. సో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామీ హోతి, సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలేసు పరిపూరకారీ హోతి సమాధిస్మిం పరిపూరకారీ పఞ్ఞాయ మత్తసో కారీ. సో యాని తాని ఖుద్దానుఖుద్దకాని సిక్ఖాపదాని తాని ఆపజ్జతిపి వుట్ఠాతిపి. తం కిస్స హేతు? న హి మేత్థ, భిక్ఖవే, అభబ్బతా వుత్తా. యాని చ ఖో తాని సిక్ఖాపదాని ఆదిబ్రహ్మచరియకాని బ్రహ్మచరియసారుప్పాని తత్థ ధువసీలో చ హోతి ఠితసీలో చ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. సో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలేసు పరిపూరకారీ హోతి సమాధిస్మిం పరిపూరకారీ పఞ్ఞాయ పరిపూరకారీ. సో యాని తాని ఖుద్దానుఖుద్దకాని సిక్ఖాపదాని తాని ఆపజ్జతిపి వుట్ఠాతిపి. తం కిస్స హేతు? న హి మేత్థ, భిక్ఖవే, అభబ్బతా వుత్తా. యాని చ ఖో తాని సిక్ఖాపదాని ఆదిబ్రహ్మచరియకాని బ్రహ్మచరియసారుప్పాని తత్థ ధువసీలో చ హోతి ఠితసీలో చ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. సో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, పదేసం పదేసకారీ ఆరాధేతి పరిపూరం పరిపూరకారీ. అవఞ్ఝాని త్వేవాహం [అవఞ్ఝవసేవాహం (క.)], భిక్ఖవే, సిక్ఖాపదాని వదామీ”తి. ఛట్ఠం.

### ౭. దుతియసిక్ఖాసుత్తం

౮౮. “సాధికమిదం, భిక్ఖవే, దియడ్ఢసిక్ఖాపదసతం అన్వద్ధమాసం ఉద్దేసం ఆగచ్ఛతి యత్థ అత్తకామా కులపుత్తా సిక్ఖన్తి. తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, సిక్ఖా యత్థేతం సబ్బం సమోధానం గచ్ఛతి. కతమా తిస్సో? అధిసీలసిక్ఖా, అధిచిత్తసిక్ఖా, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో సిక్ఖా యత్థేతం సబ్బం సమోధానం గచ్ఛతి.

“ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలేసు పరిపూరకారీ హోతి సమాధిస్మిం మత్తసో కారీ పఞ్ఞాయ మత్తసో కారీ. సో యాని తాని ఖుద్దానుఖుద్దకాని సిక్ఖాపదాని తాని ఆపజ్జతిపి వుట్ఠాతిపి. తం కిస్స హేతు? న హి మేత్థ, భిక్ఖవే, అభబ్బతా వుత్తా. యాని చ ఖో తాని సిక్ఖాపదాని ఆదిబ్రహ్మచరియకాని బ్రహ్మచరియసారుప్పాని తత్థ ధువసీలో చ హోతి ఠితసీలో చ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. సో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సత్తక్ఖత్తుపరమో హోతి . సత్తక్ఖత్తుపరమం దేవే చ మనుస్సే చ సన్ధావిత్వా సంసరిత్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి. సో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా కోలంకోలో హోతి, ద్వే వా తీణి వా కులాని సన్ధావిత్వా సంసరిత్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి. సో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఏకబీజీ హోతి, ఏకంయేవ మానుసకం భవం నిబ్బత్తేత్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి. సో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామీ హోతి, సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలేసు పరిపూరకారీ హోతి సమాధిస్మిం పరిపూరకారీ పఞ్ఞాయ మత్తసో కారీ. సో యాని తాని ఖుద్దానుఖుద్దకాని సిక్ఖాపదాని తాని ఆపజ్జతిపి వుట్ఠాతిపి. తం కిస్స హేతు? న హి మేత్థ, భిక్ఖవే, అభబ్బతా వుత్తా. యాని చ ఖో తాని సిక్ఖాపదాని ఆదిబ్రహ్మచరియకాని బ్రహ్మచరియసారుప్పాని తత్థ ధువసీలో చ హోతి ఠితసీలో చ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. సో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఉద్ధంసోతో అకనిట్ఠగామీ. సో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి. సో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి. సో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఉపహచ్చపరినిబ్బాయీ హోతి. సో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా అన్తరాపరినిబ్బాయీ హోతి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలేసు పరిపూరకారీ హోతి సమాధిస్మిం పరిపూరకారీ పఞ్ఞాయ పరిపూరకారీ. సో యాని తాని ధువసీలో చ హోతి ఠితసీలో చ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. సో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, పదేసం పదేసకారీ ఆరాధేతి, పరిపూరం పరిపూరకారీ, అవఞ్ఝాని త్వేవాహం, భిక్ఖవే, సిక్ఖాపదాని వదామీ”తి. సత్తమం.

## ౮. తతియసిక్ఖాసుత్తం

**౮౯**. “సాధికమిదం , భిక్ఖవే, దియడ్ఢసిక్ఖాపదసతం అన్వద్ధమాసం ఉద్దేసం ఆగచ్ఛతి యత్థ అత్తకామా కులపుత్తా సిక్ఖన్తి. తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, సిక్ఖా యత్థేతం సబ్బం సమోధానం గచ్ఛతి. కతమా తిస్సో? అధిసీలసిక్ఖా, అధిచిత్తసిక్ఖా, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో సిక్ఖా యత్థేతం సబ్బం సమోధానం గచ్ఛతి.

“ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలేసు పరిపూరకారీ హోతి సమాధిస్మిం పరిపూరకారీ పఞ్ఞాయ పరిపూరకారీ. సో యాని తాని ఖుద్దానుఖుద్దకాని సిక్ఖాపదాని తాని ఆపజ్జతిపి వుట్ఠాతిపి. తం కిస్స హేతు? న హి మేత్థ, భిక్ఖవే, అభబ్బతా వుత్తా. యాని చ ఖో తాని సిక్ఖాపదాని ఆదిబ్రహ్మచరియకాని బ్రహ్మచరియసారుప్పాని తత్థ ధువసీలో చ హోతి ఠితసీలో చ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. సో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తం వా పన అనభిసమ్భవం అప్పటివిజ్ఝం పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా అన్తరాపరినిబ్బాయీ హోతి. తం వా పన అనభిసమ్భవం అప్పటివిజ్ఝం పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం

పరిక్ఖయా ఉపహచ్చపరినిబ్బాయీ హోతి. తం వా పన అనభిసమ్భవం అప్పటివిజ్ఝం పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి. తం వా పన అనభిసమ్భవం అప్పటివిజ్ఝం పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ హోతి. తం వా పన అనభిసమ్భవం అప్పటివిజ్ఝం పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఉద్ధంసోతో హోతి అకనిట్ఠగామీ తం వా పన అనభిసమ్భవం అప్పటివిజ్ఝం తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా, రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామీ హోతి, సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి. తం వా పన అనభిసమ్భవం అప్పటివిజ్ఝం తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఏకబీజీ హోతి, ఏకంయేవ మానుసకం భవం నిబ్బత్తేత్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి. తం వా పన అనభిసమ్భవం అప్పటివిజ్ఝం తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా కోలంకోలో హోతి, ద్వే వా తీణి వా కులాని సన్ధావిత్వా సంసరిత్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి. తం వా పన అనభిసమ్భవం అప్పటివిజ్ఝం తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సత్తక్ఖత్తుపరమో హోతి, సత్తక్ఖత్తుపరమం దేవే చ మనుస్సే చ సన్ధావిత్వా సంసరిత్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, పరిపూరం పరిపూరకారీ ఆరాధేతి పదేసం పదేసకారీ. అవఞ్ఝానిత్వేవాహం , భిక్ఖవే, సిక్ఖాపదాని వదామీ”తి. అట్ఠమం.

### ౯. పఠమసిక్ఖత్తయసుత్తం

౯౦. “తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, సిక్ఖా. కతమా తిస్సో? అధిసీలసిక్ఖా, అధిచిత్తసిక్ఖా, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, అధిసీలసిక్ఖా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి…పే.… సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అధిసీలసిక్ఖా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, అధిచిత్తసిక్ఖా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి…పే.… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అధిచిత్తసిక్ఖా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే.… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో సిక్ఖా”తి. నవమం.

### ౧౦. దుతియసిక్ఖత్తయసుత్తం

౯౧. “తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, సిక్ఖా. కతమా తిస్సో? అధిసీలసిక్ఖా, అధిచిత్తసిక్ఖా, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, అధిసీలసిక్ఖా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి…పే.… సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అధిసీలసిక్ఖా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, అధిచిత్తసిక్ఖా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి…పే.… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అధిచిత్తసిక్ఖా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అధిపఞ్ఞా సిక్ఖా. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో సిక్ఖా”తి.

“అధిసీలం అధిచిత్తం, అధిపఞ్ఞఞ్చ వీరియవా;
థామవా ధితిమా ఝాయీ, సతో గుత్తిన్ద్రియో [ఉప్పత్తిన్ద్రియో (క.)] చరే.

“యథా పురే తథా పచ్ఛా, యథా పచ్ఛా తథా పురే;
యథా అధో తథా ఉద్ధం, యథా ఉద్ధం తథా అధో.

“యథా దివా తథా రత్తిం, యథా రత్తిం తథా దివా;
అభిభుయ్య దిసా సబ్బా, అప్పమాణసమాధినా.

“తమాహు సేఖం పటిపదం [పాటిపదం (?) మ. ని. ౨.౨౭ పస్సితబ్బం], అథో సంసుద్ధచారియం
[సంసుద్ధచారణం (సీ. పీ.), సంసుద్ధచారినం (స్యా. కం.)];
తమాహు లోకే సమ్బుద్ధం, ధీరం పటిపదన్తగుం.

“విఞ్ఞాణస్స నిరోధేన, తణ్హాక్ఖయవిముత్తినో;
పజ్జోతస్సేవ నిబ్బానం, విమోక్ఖో హోతి చేతసో”తి. దసమం;

### ౧౧. సఙ్కవాసుత్తం

౯౨. ఏకం సమయం భగవా కోసలేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన సఙ్కవా [పఙ్కధా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] నామ కోసలానం నిగమో తదవసరి. తత్ర సుదం భగవా సఙ్కవాయం విహరతి. తేన ఖో పన సమయేన కస్సపగోత్తో నామ భిక్ఖు సఙ్కవాయం ఆవాసికో హోతి. తత్ర సుదం భగవా సిక్ఖాపదపటిసంయుత్తాయ ధమ్మియా కథాయ భిక్ఖూ సన్దస్సేతి సమాదపేతి సముత్తేజేతి సమ్పహంసేతి. అథ ఖో కస్సపగోత్తస్స భిక్ఖునో భగవతి సిక్ఖాపదపటిసంయుత్తాయ ధమ్మియా కథాయ భిక్ఖూ సన్దస్సేన్తే సమాదపేన్తే సముత్తేజేన్తే సమ్పహంసేన్తే అహుదేవ అక్ఖన్తి అహు అప్పచ్చయో – “అధిసల్లిఖతేవాయం [అధిసల్లేఖతేవాయం (స్యా. కం. క.)] సమణో”తి. అథ ఖో భగవా సఙ్కవాయం యథాభిరన్తం విహరిత్వా యేన రాజగహం తేన చారికం పక్కామి. అనుపుబ్బేన చారికం చరమానో యేన రాజగహం తదవసరి. తత్ర సుదం భగవా రాజగహే విహరతి.

అథ ఖో కస్సపగోత్తస్స భిక్ఖునో అచిరపక్కన్తస్స భగవతో అహుదేవ కుక్కుచ్చం అహు విప్పటిసారో – “అలాభా వత మే, న వత మే లాభా ; దుల్లద్ధం వత మే, న వత మే సులద్ధం; యస్స మే భగవతి సిక్ఖాపదపటిసంయుత్తాయ ధమ్మియా కథాయ భిక్ఖూ సన్దస్సేన్తే సమాదపేన్తే సముత్తేజేన్తే సమ్పహంసేన్తే అహుదేవ అక్ఖన్తి అహు అప్పచ్చయో – ‘అధిసల్లిఖతేవాయం సమణో’తి. యంనూనాహం యేన భగవా తేనుపసఙ్కమేయ్యం; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో సన్తికే అచ్చయం అచ్చయతో దేసేయ్య”న్తి. అథ ఖో కస్సపగోత్తో భిక్ఖు సేనాసనం సంసామేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన

రాజగహం తేన పక్కామి. అనుపుబ్బేన యేన రాజగహం యేన గిజ్ఝకూటో పబ్బతో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి ; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో కస్సపగోత్తో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ –

“ఏకమిదం, భన్తే, సమయం భగవా సఙ్కవాయం విహరతి, సఙ్కవా నామ కోసలానం నిగమో. తత్ర, భన్తే, భగవా సిక్ఖాపదపటిసంయుత్తాయ ధమ్మియా కథాయ భిక్ఖూ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి. తస్స మయ్హం భగవతి సిక్ఖాపదపటిసంయుత్తాయ ధమ్మియా కథాయ భిక్ఖూ సన్దస్సేన్తే సమాదపేన్తే సముత్తేజేన్తే సమ్పహంసేన్తే అహుదేవ అక్ఖన్తి అహు అప్పచ్చయో – ‘అధిసల్లిఖతేవాయం సమణో’తి. అథ ఖో భగవా సఙ్కవాయం యథాభిరన్తం విహరిత్వా యేన రాజగహం తేన చారికం పక్కామి. ( ) [(అనుపుబ్బేన చారికం చరమానో యేన రాజగహం తదవసరి. తత్ర సుదం భగవా రాజగహే విహరతి. అథ ఖో (క.)] తస్స మయ్హం, భన్తే, అచిరపక్కన్తస్స భగవతో అహుదేవ కుక్కుచ్చం అహు విప్పటిసారో – అలాభా వత మే, న వత మే లాభా; దుల్లద్ధం వత మే, న వత మే సులద్ధం; యస్స మే భగవతి సిక్ఖాపదపటిసంయుత్తాయ ధమ్మియా కథాయ భిక్ఖూ సన్దస్సేన్తే సమాదపేన్తే సముత్తేజేన్తే సమ్పహంసేన్తే అహుదేవ అక్ఖన్తి అహు అప్పచ్చయో – ‘అధిసల్లిఖతేవాయం సమణో’తి. యంనూనాహం యేన భగవా తేనుపసఙ్కమేయ్యం; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో సన్తికే అచ్చయం అచ్చయతో దేసేయ్యన్తి. అచ్చయో మం, భన్తే , అచ్చగమా యథాబాలం యథామూళ్హం యథాఅకుసలం యస్స మే భగవతి సిక్ఖాపదపటిసంయుత్తాయ ధమ్మియా కథాయ భిక్ఖూ సన్దస్సేన్తే సమాదపేన్తే సముత్తేజేన్తే సమ్పహంసేన్తే అహుదేవ అక్ఖన్తి అహు అప్పచ్చయో – ‘అధిసల్లిఖతేవాయం సమణో’తి. తస్స మే, భన్తే, భగవా అచ్చయం అచ్చయతో పటిగ్గణ్హాతు, ఆయతిం సంవరాయా”తి.

“తగ్ఘ తం [తగ్ఘ త్వం (సీ. పీ.)], కస్సప, అచ్చయో అచ్చగమా యథాబాలం యథామూళ్హం యథాఅకుసలం, యస్స తే మయి సిక్ఖాపదపటిసంయుత్తాయ ధమ్మియా కథాయ భిక్ఖూ సన్దస్సేన్తే సమాదపేన్తే సముత్తేజేన్తే సమ్పహంసేన్తే అహుదేవ అక్ఖన్తి అహు అప్పచ్చయో – ‘అధిసల్లిఖతేవాయం సమణో’తి. యతో చ ఖో త్వం, కస్సప, అచ్చయం అచ్చయతో దిస్వా యథాధమ్మం పటికరోసి, తం తే మయం పటిగ్గణ్హామ. వుద్ధిహేసా, కస్సప, అరియస్స వినయే యో అచ్చయం అచ్చయతో దిస్వా యథాధమ్మం పటికరోతి, ఆయతిం సంవరం ఆపజ్జతి.

“థేరో చేపి , కస్సప, భిక్ఖు హోతి న సిక్ఖాకామో న సిక్ఖాసమాదానస్స వణ్ణవాదీ, యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ న సిక్ఖాకామా తే చ న సిక్ఖాయ సమాదపేతి, యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ సిక్ఖాకామా తేసఞ్చ న వణ్ణం భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, ఏవరూపస్సాహం, కస్సప, థేరస్స భిక్ఖునో న వణ్ణం భణామి. తం కిస్స హేతు? సత్థా హిస్స వణ్ణం భణతీతి అఞ్ఞే నం [తం (సీ. పీ.)] భిక్ఖూ భజేయ్యుం, యే నం భజేయ్యుం త్యాస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జేయ్యుం, య్యాస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జేయ్యుం తేసం తం అస్స దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయాతి. తస్మాహం, కస్సప, ఏవరూపస్స థేరస్స భిక్ఖునో న వణ్ణం భణామి.

“మజ్ఝిమో చేపి, కస్సప, భిక్ఖు హోతి…పే.… నవో చేపి, కస్సప, భిక్ఖు హోతి న సిక్ఖాకామో న సిక్ఖాసమాదానస్స వణ్ణవాదీ, యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ న సిక్ఖాకామా తే చ న సిక్ఖాయ సమాదపేతి, యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ సిక్ఖాకామా తేసఞ్చ న వణ్ణం భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, ఏవరూపస్సాహం, కస్సప, నవస్స భిక్ఖునో న వణ్ణం భణామి. తం కిస్స హేతు? సత్థా హిస్స వణ్ణం భణతీతి అఞ్ఞే నం భిక్ఖూ భజేయ్యుం, యే నం భజేయ్యుం త్యాస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జేయ్యుం, య్యాస్స దిట్ఠానుగతిం

ఆపజ్జేయ్యుం తేసం తం అస్స దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయాతి. తస్మాహం, కస్సప, ఏవరూపస్స నవస్స భిక్ఖునో న వణ్ణం భణామి.

“థేరో చేపి, కస్సప, భిక్ఖు హోతి సిక్ఖాకామో సిక్ఖాసమాదానస్స వణ్ణవాదీ, యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ న సిక్ఖాకామా తే చ సిక్ఖాయ సమాదపేతి, యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ సిక్ఖాకామా తేసఞ్చ వణ్ణం భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, ఏవరూపస్సాహం, కస్సప, థేరస్స భిక్ఖునో వణ్ణం భణామి. తం కిస్స హేతు? సత్థా హిస్స వణ్ణం భణతీతి అఞ్ఞే నం భిక్ఖూ భజేయ్యుం, యే నం భజేయ్యుం త్యాస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జేయ్యుం, య్యాస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జేయ్యుం తేసం తం అస్స దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయాతి. తస్మాహం, కస్సప, ఏవరూపస్స థేరస్స భిక్ఖునో వణ్ణం భణామి.

“మజ్ఝిమో చేపి, కస్సప, భిక్ఖు హోతి సిక్ఖాకామో…పే॰… నవో చేపి, కస్సప, భిక్ఖు హోతి సిక్ఖాకామో సిక్ఖాసమాదానస్స వణ్ణవాదీ, యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ న సిక్ఖాకామా తే చ సిక్ఖాయ సమాదపేతి, యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ సిక్ఖాకామా తేసఞ్చ వణ్ణం భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన, ఏవరూపస్సాహం, కస్సప, నవస్స భిక్ఖునో వణ్ణం భణామి. తం కిస్స హేతు? సత్థా హిస్స వణ్ణం భణతీతి అఞ్ఞే నం భిక్ఖూ భజేయ్యుం, యే నం భజేయ్యుం త్యాస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జేయ్యుం, య్యాస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జేయ్యుం తేసం తం అస్స దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయాతి. తస్మాహం, కస్సప, ఏవరూపస్స నవస్స భిక్ఖునో వణ్ణం భణామీ”తి. ఏకాదసమం.

సమణవగ్గో నవమో.

తస్సుద్దానం –

సమణో గద్రభో ఖేత్తం, వజ్జిపుత్తో చ సేక్ఖకం;
తయో చ సిక్ఖనా వుత్తా, ద్వే సిక్ఖా సఞ్ఞావాయ చాతి.

# (౧౦) ౫. లోణకపల్లవగ్గో

## ౧. అచ్చాయికసుత్తం

**౯౩.** "తీణిమాని , భిక్ఖవే, కస్సకస్స గహపతిస్స అచ్చాయికాని కరణీయాని. కతమాని తీణి? ఇధ, భిక్ఖవే, కస్సకో గహపతి సీఘం సీఘం ఖేత్తం సుకట్ఠం కరోతి సుమతికతం. సీఘం సీఘం ఖేత్తం సుకట్ఠం కరిత్వా సుమతికతం సీఘం సీఘం బీజాని పతిట్ఠాపేతి. సీఘం సీఘం బీజాని పతిట్ఠాపేత్వా సీఘం సీఘం ఉదకం అభినేతిపి అపనేతిపి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి కస్సకస్స గహపతిస్స అచ్చాయికాని కరణీయాని. తస్స ఖో తం, భిక్ఖవే, కస్సకస్స గహపతిస్స నత్థి సా ఇద్ధి వా ఆనుభావో వా – 'అజ్జేవ మే ధఞ్ఞాని జాయన్తు, స్వేవ గబ్భీని హోన్తు, ఉత్తరస్వేవ పచ్చన్తూ'తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, హోతి సో సమయో యం తస్స కస్సకస్స గహపతిస్స తాని ధఞ్ఞాని ఉతుపరిణామీని జాయన్తిపి గబ్భీనిపి హోన్తి పచ్చన్తిపి.

"ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తీణిమాని భిక్ఖుస్స అచ్చాయికాని కరణీయాని. కతమాని తీణి? అధిసీలసిక్ఖాసమాదానం, అధిచిత్తసిక్ఖాసమాదానం, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖాసమాదానం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి భిక్ఖుస్స అచ్చాయికాని కరణీయాని. తస్స ఖో తం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో నత్థి సా ఇద్ధి వా అనుభావో వా – 'అజ్జేవ మే అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చతు స్వే వా ఉత్తరస్వే వా'తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, హోతి సో సమయో యం తస్స భిక్ఖునో అధిసీలమ్పి సిక్ఖతో అధిచిత్తమ్పి సిక్ఖతో అధిపఞ్ఞమ్పి సిక్ఖతో అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చతి.

"తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'తిబ్బో నో ఛన్దో భవిస్సతి అధిసీలసిక్ఖాసమాదానే, తిబ్బో ఛన్దో భవిస్సతి అధిచిత్తసిక్ఖాసమాదానే , తిబ్బో ఛన్దో భవిస్సతి అధిపఞ్ఞాసిక్ఖాసమాదానే'తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ"న్తి. పఠమం.

## ౨. పవివేకసుత్తం

**౯౪.** "తీణిమాని , భిక్ఖవే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా పవివేకాని పఞ్ఞాపేన్తి. కతమాని తీణి? చీవరపవివేకం, పిణ్డపాతపవివేకం, సేనాసనపవివేకం.

"తత్రిదం, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా చీవరపవివేకస్మిం పఞ్ఞాపేన్తి, సాణానిపి ధారేన్తి, మసాణానిపి ధారేన్తి, ఛవదుస్సానిపి ధారేన్తి, పంసుకూలానిపి ధారేన్తి, తిరీటానిపి ధారేన్తి, అజినమ్పి ధారేన్తి, అజినక్ఖిపమ్పి ధారేన్తి, కుసచీరమ్పి ధారేన్తి, వాకచీరమ్పి ధారేన్తి, ఫలకచీరమ్పి ధారేన్తి, కేసకమ్బలమ్పి ధారేన్తి, వాలకమ్బలమ్పి ధారేన్తి , ఉలూకపక్ఖికమ్పి ధారేన్తి. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా చీవరపవివేకస్మిం పఞ్ఞాపేన్తి.

"తత్రిదం, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా పిణ్డపాతపవివేకస్మిం పఞ్ఞాపేన్తి. సాకభక్ఖాపి హోన్తి, సామాకభక్ఖాపి హోన్తి, నీవారభక్ఖాపి హోన్తి, దద్దులభక్ఖాపి హోన్తి, హటభక్ఖాపి హోన్తి, కణభక్ఖాపి హోన్తి, ఆచామభక్ఖాపి హోన్తి, పిఞ్ఞాకభక్ఖాపి హోన్తి, తిణభక్ఖాపి హోన్తి, గోమయభక్ఖాపి హోన్తి, వనమూలఫలాహారా యాపేన్తి పవత్తఫలభోజీ. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా పిణ్డపాతపవివేకస్మిం పఞ్ఞాపేన్తి.

“తత్రిదం, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా సేనాసనపవివేకస్మిం పఞ్ఞాపేన్తి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం సుసానం [రుక్ఖమూలం భుసాగారం సుసానం (క॰)] వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం భుసాగారం [సుఞ్ఞాగారం (క॰)]. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా సేనాసనపవివేకస్మిం పఞ్ఞాపేన్తి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా పవివేకాని పఞ్ఞాపేన్తి.

“తీణి ఖో పనిమాని, భిక్ఖవే, ఇమస్మిం ధమ్మవినయే భిక్ఖునో పవివేకాని. కతమాని తీణి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా చ హోతి, దుస్సీల్యఞ్చస్స పహీనం హోతి, తేన చ వివిత్తో హోతి; సమ్మాదిట్ఠికో చ హోతి, మిచ్ఛాదిట్ఠి చస్స పహీనా హోతి, తాయ చ వివిత్తో హోతి; ఖీణాసవో చ హోతి, ఆసవా చస్స పహీనా హోన్తి, తేహి చ వివిత్తో హోతి . యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి, దుస్సీల్యఞ్చస్స పహీనం హోతి, తేన చ వివిత్తో హోతి; సమ్మాదిట్ఠికో చ హోతి, మిచ్ఛాదిట్ఠి చస్స పహీనా హోతి, తాయ చ వివిత్తో హోతి; ఖీణాసవో చ హోతి, ఆసవా చస్స పహీనా హోన్తి, తేహి చ వివిత్తో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ‘భిక్ఖు అగ్గప్పత్తో సారప్పత్తో సుద్ధో సారే పతిట్ఠితో’”.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, కస్సకస్స గహపతిస్స సమ్పన్నం సాలిక్ఖేత్తం. తమేనం కస్సకో గహపతి సీఘం సీఘం [సీఘసీఘం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] లవాపేయ్య. సీఘం సీఘం లవాపేత్వా సీఘం సీఘం సఙ్ఘరాపేయ్య. సీఘం సీఘం సఙ్ఘరాపేత్వా సీఘం సీఘం ఉబ్బహాపేయ్య [ఉబ్బాహాపేయ్య (స్యా॰ కం॰)]. సీఘం సీఘం ఉబ్బహాపేత్వా సీఘం సీఘం పుఞ్జం కారాపేయ్య. సీఘం సీఘం పుఞ్జం కారాపేత్వా సీఘం సీఘం మద్దాపేయ్య. సీఘం సీఘం మద్దాపేత్వా సీఘం సీఘం పలాలాని ఉద్ధరాపేయ్య. సీఘం సీఘం పలాలాని ఉద్ధరాపేత్వా సీఘం సీఘం భుసికం ఉద్ధరాపేయ్య. సీఘం సీఘం భుసికం ఉద్ధరాపేత్వా సీఘం సీఘం ఓపునాపేయ్య. సీఘం సీఘం ఓపునాపేత్వా సీఘం సీఘం అతిహరాపేయ్య. సీఘం సీఘం అతిహరాపేత్వా సీఘం సీఘం కోట్టాపేయ్య. సీఘం సీఘం కోట్టాపేత్వా సీఘం సీఘం థుసాని ఉద్ధరాపేయ్య. ఏవమస్సు [ఏవస్సు (క॰)] తాని, భిక్ఖవే, కస్సకస్స గహపతిస్స ధఞ్ఞాని అగ్గప్పత్తాని సారప్పత్తాని సుద్ధాని సారే పతిట్ఠితాని.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యతో భిక్ఖు సీలవా చ హోతి, దుస్సీల్యఞ్చస్స పహీనం హోతి, తేన చ వివిత్తో హోతి; సమ్మాదిట్ఠికో చ హోతి, మిచ్ఛాదిట్ఠి చస్స పహీనా హోతి, తాయ చ వివిత్తో హోతి; ఖీణాసవో చ హోతి, ఆసవా చస్స పహీనా హోన్తి, తేహి చ వివిత్తో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ‘భిక్ఖు అగ్గప్పత్తో సారప్పత్తో సుద్ధో సారే పతిట్ఠితో’”తి. దుతియం.

### ౩. సరదసుత్తం

౯౩. “సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సరదసమయే విద్ధే విగతవలాహకే దేవే ఆదిచ్చో నభం అబ్భుస్సక్కమానో [అబ్భుస్సుక్కమానో (సీ॰ పీ॰)] సబ్బం ఆకాసగతం తమగతం అభివిహచ్చ భాసతే చ తపతే చ విరోచతి చ.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యతో అరియసావకస్స విరజం వీతమలం ధమ్మచక్ఖుం ఉప్పజ్జతి [ఉదపాది (సబ్బత్థ)], సహ దస్సనుప్పాదా, భిక్ఖవే, అరియసావకస్స తీణి సంయోజనాని పహీయన్తి – సక్కాయదిట్ఠి, విచికిచ్ఛా, సీలబ్బతపరామాసో.

“అథాపరం ద్వీహి ధమ్మేహి నియ్యాతి అభిజ్ఝాయ చ బ్యాపాదేన చ. సో వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. తస్మిం చే, భిక్ఖవే, సమయే

అరియసావకో కాలం కరేయ్య, నత్థి తం [తస్స (క.)] సంయోజనం యేన సంయోజనేన సంయుత్తో అరియసావకో పున ఇమం [పునయిమం (స్యా. కం. క.)] లోకం ఆగచ్ఛేయ్యా"తి. తతియం.

### ౪. పరిసాసుత్తం

౯౬. "తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, పరిసా. కతమా తిస్సో? అగ్గవతీ పరిసా, వగ్గా పరిసా, సమగ్గా పరిసా.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, అగ్గవతీ పరిసా? ఇధ, భిక్ఖవే, యస్సం పరిసాయం థేరా భిక్ఖూ న బాహులికా హోన్తి న సాథలికా, ఓక్కమనే నిక్ఖిత్తధురా పవివేకే పుబ్బఙ్గమా, వీరియం ఆరభన్తి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ, తేసం పచ్ఛిమా జనతా దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జతి. సాపి హోతి న బాహులికా న సాథలికా ఓక్కమనే నిక్ఖిత్తధురా పవివేకే పుబ్బఙ్గమా, వీరియం ఆరభతి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అగ్గవతీ పరిసా.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, వగ్గా పరిసా? ఇధ, భిక్ఖవే, యస్సం పరిసాయం భిక్ఖూ భణ్డనజాతా కలహజాతా వివాదాపన్నా అఞ్ఞమఞ్ఞం ముఖసత్తీహి వితుదన్తా విహరన్తి, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, వగ్గా పరిసా.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, సమగ్గా పరిసా? ఇధ, భిక్ఖవే, యస్సం పరిసాయం భిక్ఖూ సమగ్గా సమ్మోదమానా అవివదమానా ఖీరోదకీభూతా అఞ్ఞమఞ్ఞం పియచక్ఖూహి సమ్పస్సన్తా విహరన్తి, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సమగ్గా పరిసా.

"యస్మిం , భిక్ఖవే, సమయే భిక్ఖూ సమగ్గా సమ్మోదమానా అవివదమానా ఖీరోదకీభూతా అఞ్ఞమఞ్ఞం పియచక్ఖూహి సమ్పస్సన్తా విహరన్తి, బహుం, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ తస్మిం సమయే పుఞ్ఞం పసవన్తి. బ్రహ్మం, భిక్ఖవే, విహారం తస్మిం సమయే భిక్ఖూ విహరన్తి, యదిదం ముదితాయ చేతోవిముత్తియా. పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదియతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి.

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉపరిపబ్బతే థుల్లఫుసితకే దేవే వస్సన్తే తం ఉదకం యథానిన్నం పవత్తమానం పబ్బతకన్దరపదరసాఖా పరిపూరేతి, పబ్బతకన్దరపదరసాఖా పరిపూరా కుసోబ్భే [కుస్సుమ్భే (సీ. పీ.), కుసుమ్భే (స్యా. కం. క.)] పరిపూరేన్తి, కుసోబ్భా పరిపూరా మహాసోబ్భే పరిపూరేన్తి, మహాసోబ్భా పరిపూరా కున్నదియో పరిపూరేన్తి, కున్నదియో పరిపూరా మహానదియో పరిపూరేన్తి, మహానదియో పరిపూరా సముద్దం [సముద్దసాగరే (క.)] పరిపూరేన్తి.

"ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యస్మిం సమయే భిక్ఖూ సమగ్గా సమ్మోదమానా అవివదమానా ఖీరోదకీభూతా అఞ్ఞమఞ్ఞం పియచక్ఖూహి సమ్పస్సన్తా విహరన్తి, బహుం, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ తస్మిం సమయే పుఞ్ఞం పసవన్తి. బ్రహ్మం, భిక్ఖవే, విహారం తస్మిం సమయే భిక్ఖూ విహరన్తి, యదిదం ముదితాయ చేతోవిముత్తియా. పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదియతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో పరిసా"తి. చతుత్థం.

### ౫. పఠమఆజానీయసుత్తం

౯౭. “తీహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో [భద్దో (క.)] అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖ్యం [సఙ్ఖం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] గచ్ఛతి. కతమేహి తీహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో వణ్ణసమ్పన్నో చ హోతి బలసమ్పన్నో చ జవసమ్పన్నో చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి తీహి ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వణ్ణసమ్పన్నో చ హోతి బలసమ్పన్నో చ జవసమ్పన్నో చ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వణ్ణసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వణ్ణసమ్పన్నో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బలసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బలసమ్పన్నో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జవసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి; ‘అయం దుక్ఖసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి; ‘అయం దుక్ఖనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి; ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జవసమ్పన్నో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. పఞ్చమం.

### ౬. దుతియఆజానీయసుత్తం

౯౮. “తీహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖయం గచ్ఛతి. కతమేహి తీహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో వణ్ణసమ్పన్నో చ హోతి బలసమ్పన్నో చ జవసమ్పన్నో చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే.… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి తీహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వణ్ణసమ్పన్నో చ హోతి బలసమ్పన్నో చ జవసమ్పన్నో చ.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు వణ్ణసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి…పే.… సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వణ్ణసమ్పన్నో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బలసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. ఏవం ఖో,

భిక్ఖవే, భిక్ఖు బలసమ్పన్నో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జవసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జవసమ్పన్నో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి...పే॰... అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. ఛట్ఠం.

### ౭. తతియఆజానీయసుత్తం

౯౯. “తీహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖయం గచ్ఛతి. కతమేహి తీహి? ఇధ , భిక్ఖవే, రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో వణ్ణసమ్పన్నో చ హోతి బలసమ్పన్నో చ జవసమ్పన్నో చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి తీహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వణ్ణసమ్పన్నో చ హోతి బలసమ్పన్నో చ జవసమ్పన్నో చ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వణ్ణసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి , పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వణ్ణసమ్పన్నో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బలసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు బలసమ్పన్నో హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జవసమ్పన్నో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు జవసమ్పన్నో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి...పే॰... అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. సత్తమం.

### ౮. పోత్థకసుత్తం

౧౦౦. “నవోపి , భిక్ఖవే, పోత్థకో దుబ్బణ్ణో చ హోతి దుక్ఖసమ్ఫస్సో చ అప్పగ్ఘో చ; మజ్ఝిమోపి, భిక్ఖవే, పోత్థకో దుబ్బణ్ణో చ హోతి దుక్ఖసమ్ఫస్సో చ అప్పగ్ఘో చ; జిణ్ణోపి, భిక్ఖవే, పోత్థకో దుబ్బణ్ణో చ హోతి దుక్ఖసమ్ఫస్సో చ అప్పగ్ఘో చ. జిణ్ణమ్పి, భిక్ఖవే, పోత్థకం ఉక్ఖలిపరిమజ్జనం వా కరోన్తి సఙ్కారకూటే వా నం [తం (సీ॰), ఠానే (క॰)] ఛడ్డేన్తి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, నవో చేపి భిక్ఖు హోతి దుస్సీలో పాపధమ్మో. ఇదమస్స దుబ్బణ్ణతాయ వదామి. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, పోత్థకో దుబ్బణ్ణో తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. యే ఖో పనస్స సేవన్తి భజన్తి పయిరుపాసన్తి దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తి, తేసం తం హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ. ఇదమస్స దుక్ఖసమ్ఫస్సతాయ వదామి. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, పోత్థకో దుక్ఖసమ్ఫస్సో తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. యేసం ఖో పన సో [యేసం ఖో పన (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰), యేసం సో (క॰) పు॰ ప॰ ౧౧౬ పస్సితబ్బం] పటిగ్గణ్హాతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం, తేసం తం న మహప్ఫలం హోతి న మహానిసంసం. ఇదమస్స అప్పగ్ఘతాయ వదామి . సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, పోత్థకో అప్పగ్ఘో తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. మజ్ఝిమో చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు హోతి…పే॰… థేరో చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు హోతి దుస్సీలో పాపధమ్మో, ఇదమస్స దుబ్బణ్ణతాయ వదామి. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, పోత్థకో దుబ్బణ్ణో తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. యే ఖో పనస్స సేవన్తి భజన్తి పయిరుపాసన్తి దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తి, తేసం తం హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ. ఇదమస్స దుక్ఖసమ్ఫస్సతాయ వదామి. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, పోత్థకో దుక్ఖసమ్ఫస్సో తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. యేసం ఖో పన సో పటిగ్గణ్హాతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం, తేసం తం న మహప్ఫలం హోతి న మహానిసంసం. ఇదమస్స అప్పగ్ఘతాయ వదామి. సేయ్యథాపి సో, భిక్ఖవే, పోత్థకో అప్పగ్ఘో తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి.

“ఏవరూపో చాయం, భిక్ఖవే, థేరో భిక్ఖు సఙ్ఘమజ్ఝే భణతి. తమేనం భిక్ఖూ ఏవమాహంసు – ‘కిం ను ఖో తుయ్హం బాలస్స అబ్యత్తస్స భణితేన, త్వమ్పి నామ భణితబ్బం మఞ్ఞసీ’తి! సో కుపితో అనత్తమనో తథారూపిం వాచం నిచ్ఛారేతి యథారూపాయ వాచాయ సఙ్ఘో తం ఉక్ఖిపతి, సఙ్కారకూటేవ నం పోత్థకం.

“నవమ్పి, భిక్ఖవే, కాసికం వత్థం వణ్ణవన్తఞ్చేవ హోతి సుఖసమ్ఫస్సఞ్చ మహగ్ఘఞ్చ; మజ్ఝిమమ్పి, భిక్ఖవే , కాసికం వత్థం వణ్ణవన్తఞ్చేవ హోతి సుఖసమ్ఫస్సఞ్చ మహగ్ఘఞ్చ; జిణ్ణమ్పి, భిక్ఖవే, కాసికం వత్థం వణ్ణవన్తఞ్చేవ హోతి సుఖసమ్ఫస్సఞ్చ మహగ్ఘఞ్చ. జిణ్ణమ్పి, భిక్ఖవే, కాసికం వత్థం రతనపలివేఠనం వా కరోతి గన్ధకరణ్డకే వా నం పక్ఖిపన్తి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, నవో చేపి భిక్ఖు హోతి సీలవా కల్యాణధమ్మో, ఇదమస్స సువణ్ణతాయ వదామి. సేయ్యథాపి తం, భిక్ఖవే, కాసికం వత్థం వణ్ణవన్తం తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. యే ఖో పనస్స సేవన్తి భజన్తి పయిరుపాసన్తి దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జన్తి, తేసం తం హోతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ. ఇదమస్స సుఖసమ్ఫస్సతాయ వదామి. సేయ్యథాపి తం, భిక్ఖవే, కాసికం వత్థం సుఖసమ్ఫస్సం తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. యేసం ఖో పన సో పటిగ్గణ్హాతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం , తేసం తం మహప్ఫలం హోతి మహానిసంసం. ఇదమస్స మహగ్ఘతాయ వదామి. సేయ్యథాపి తం, భిక్ఖవే, కాసికం వత్థం మహగ్ఘం తథూపమాహం, భిక్ఖవే, ఇమం పుగ్గలం వదామి. మజ్ఝిమో చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు హోతి…పే॰… థేరో చేపి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు హోతి…పే॰… పుగ్గలం వదామి.

“ఏవరూపో చాయం, భిక్ఖవే, థేరో భిక్ఖు సఙ్ఘమజ్ఝే భణతి . తమేనం భిక్ఖూ ఏవమాహంసు – ‘అప్పసద్దా ఆయస్మన్తో హోథ, థేరో భిక్ఖు ధమ్మఞ్చ వినయఞ్చ భణతీ’తి. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘కాసికవత్థూపమా భవిస్సామ, న పోత్థకూపమా’తి [కాసికం వత్థం తథూపమాహం భవిస్సామి, న పోత్థకూపమాహన్తి (క॰)]. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. అట్ఠమం.

## ౯. లోణకపల్లసుత్తం

౧౦౧. “యో [యో ఖో (స్యా॰ కం॰), యో చ ఖో (క॰)], భిక్ఖవే, ఏవం వదేయ్య – ‘యథా యథాయం పురిసో కమ్మం కరోతి తథా తథా తం పటిసంవేదియతీ’తి, ఏవం సన్తం, భిక్ఖవే, బ్రహ్మచరియవాసో న హోతి, ఓకాసో న పఞ్ఞాయతి సమ్మా దుక్ఖస్స అన్తకిరియాయ . యో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఏవం వదేయ్య – ‘యథా యథా వేదనీయం అయం పురిసో కమ్మం కరోతి తథా తథాస్స విపాకం పటిసంవేదియతీ’తి, ఏవం సన్తం, భిక్ఖవే, బ్రహ్మచరియవాసో హోతి, ఓకాసో పఞ్ఞాయతి సమ్మా దుక్ఖస్స అన్తకిరియాయ. ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స అప్పమత్తకమ్పి పాపకమ్మం [పాపం కమ్మం (సీ॰ పీ॰)] కతం తమేనం నిరయం ఉపనేతి. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స తాదిసంయేవ అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం దిట్ఠధమ్మవేదనీయం హోతి, నా’ణుపి ఖాయతి, కిం బహుదేవ.

“కథంరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స అప్పమత్తకమ్పి పాపకమ్మం కతం తమేనం నిరయం ఉపనేతి? ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అభావితకాయో హోతి అభావితసీలో అభావితచిత్తో అభావితపఞ్ఞో పరిత్తో అప్పాతుమో అప్పదుక్ఖవిహారీ. ఏవరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స అప్పమత్తకమ్పి పాపకమ్మం కతం తమేనం నిరయం ఉపనేతి.

“కథంరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స తాదిసంయేవ అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం దిట్ఠధమ్మవేదనీయం హోతి, నా’ణుపి ఖాయతి, కిం బహుదేవ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో భావితకాయో హోతి భావితసీలో భావితచిత్తో భావితపఞ్ఞో అపరిత్తో మహత్తో [మహత్తా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] అప్పమాణవిహారీ. ఏవరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స తాదిసంయేవ అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం దిట్ఠధమ్మవేదనీయం హోతి, నాణుపి ఖాయతి, కిం బహుదేవ.

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, పురిసో లోణకపల్లం [లోణఫలం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పరిత్తే ఉదకమల్లకే [ఉదకకపల్లకే (క॰)] పక్ఖిపేయ్య. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను తం పరిత్తం ఉదకం [ఉదకమల్లకే ఉదకం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] అమునా లోణకపల్లేన లోణం అస్స అపేయ్య”న్తి? “ఏవం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “అదుఞ్హి, భన్తే, పరిత్తం ఉదకకపల్లకే ఉదకం, తం అమునా లోణకపల్లేన లోణం అస్స అపేయ్య”న్తి. “సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పురిసో లోణకపల్లకం గఙ్గాయ నదియా పక్ఖిపేయ్య. తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను సా గఙ్గా నదీ అమునా లోణకపల్లేన లోణం అస్స అపేయ్యా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తం కిస్స హేతు”? “అసు హి, భన్తే, గఙ్గాయ నదియా మహా ఉదకక్ఖన్ధో సో అమునా లోణకపల్లేన లోణో న అస్స అపేయ్యో”తి [లోణం నేవస్స అపేయ్యన్తి (సీ॰), న లోణో అస్స అపేయ్యోతి (పీ॰)].

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స అప్పమత్తకమ్పి పాపకమ్మం కతం తమేనం నిరయం ఉపనేతి. ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స తాదిసంయేవ అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం దిట్ఠధమ్మవేదనీయం హోతి, నాణుపి ఖాయతి, కిం బహుదేవ.

“కథంరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స అప్పమత్తకమ్పి పాపకమ్మం కతం తమేనం నిరయం ఉపనేతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అభావితకాయో హోతి అభావితసీలో అభావితచిత్తో అభావితపఞ్ఞో పరిత్తో అప్పాతుమో అప్పదుక్ఖవిహారీ. ఏవరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స అప్పమత్తకమ్పి పాపకమ్మం కతం తమేనం నిరయం ఉపనేతి.

“కథంరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స తాదిసంయేవ అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం దిట్ఠధమ్మవేదనీయం హోతి, నాణుపి ఖాయతి, కిం బహుదేవ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో భావితకాయో హోతి భావితసీలో భావితచిత్తో భావితపఞ్ఞో అపరిత్తో మహత్తో అప్పమాణవిహారీ. ఏవరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స తాదిసంయేవ అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం దిట్ఠధమ్మవేదనీయం హోతి, నాణుపి ఖాయతి, కిం బహుదేవ.

“ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అడ్ఢకహాపణేనపి బన్ధనం నిగచ్ఛతి, కహాపణేనపి బన్ధనం నిగచ్ఛతి, కహాపణసతేనపి బన్ధనం నిగచ్ఛతి. ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అడ్ఢకహాపణేనపి న బన్ధనం నిగచ్ఛతి, కహాపణేనపి న బన్ధనం నిగచ్ఛతి, కహాపణసతేనపి న బన్ధనం నిగచ్ఛతి.

“కథంరూపో, భిక్ఖవే, అడ్ఢకహాపణేనపి బన్ధనం నిగచ్ఛతి, కహాపణేనపి బన్ధనం నిగచ్ఛతి, కహాపణసతేనపి బన్ధనం నిగచ్ఛతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో దలిద్దో హోతి అప్పస్సకో అప్పభోగో. ఏవరూపో, భిక్ఖవే, అడ్ఢకహాపణేనపి బన్ధనం నిగచ్ఛతి, కహాపణేనపి బన్ధనం నిగచ్ఛతి, కహాపణసతేనపి బన్ధనం నిగచ్ఛతి.

“కథంరూపో, భిక్ఖవే, అడ్ఢకహాపణేనపి న బన్ధనం నిగచ్ఛతి, కహాపణేనపి న బన్ధనం నిగచ్ఛతి, కహాపణసతేనపి న బన్ధనం నిగచ్ఛతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అడ్ఢో హోతి మహద్ధనో మహాభోగో. ఏవరూపో, భిక్ఖవే, అడ్ఢకహాపణేనపి న బన్ధనం నిగచ్ఛతి, కహాపణేనపి న బన్ధనం నిగచ్ఛతి, కహాపణసతేనపి న బన్ధనం నిగచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం. తమేనం నిరయం ఉపనేతి. ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స తాదిసంయేవ అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం దిట్ఠధమ్మవేదనీయం హోతి, నాణుపి ఖాయతి, కిం బహుదేవ.

“కథంరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం, తమేనం నిరయం ఉపనేతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అభావితకాయో హోతి అభావితసీలో అభావితచిత్తో అభావితపఞ్ఞో పరిత్తో అప్పాతుమో అప్పదుక్ఖవిహారీ. ఏవరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స తాదిసంయేవ అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం తమేనం నిరయం ఉపనేతి.

“కథంరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స తాదిసంయేవ అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం దిట్ఠధమ్మవేదనీయం హోతి, నాణుపి ఖాయతి, కిం బహుదేవ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో భావితకాయో హోతి భావితసీలో భావితచిత్తో భావితపఞ్ఞో అపరిత్తో మహత్తో అప్పమాణవిహారీ. ఏవరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స తాదిసంయేవ అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం దిట్ఠధమ్మవేదనీయం హోతి, నాణుపి ఖాయతి, కిం బహుదేవ.

“ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో భావితకాయో హోతి భావితసీలో భావితచిత్తో భావితపఞ్ఞో అపరిత్తో మహత్తో అప్పమాణవిహారీ. ఏవరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స తాదిసంయేవ అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం దిట్ఠధమ్మవేదనీయం హోతి, నాణుపి ఖాయతి, కిం బహుదేవ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఓరబ్భికో వా ఉరబ్భఘాతకో వా అప్పేకచ్చం ఉరబ్భం అదిన్నం ఆదియమానం పహోతి హన్తుం వా బన్ధితుం వా జాపేతుం వా యథాపచ్చయం వా కాతుం, అప్పేకచ్చం ఉరబ్భం అదిన్నం ఆదియమానం నప్పహోతి హన్తుం వా బన్ధితుం వా జాపేతుం వా యథాపచ్చయం వా కాతుం.

“కథంరూపం, భిక్ఖవే, ఓరబ్భికో వా ఉరబ్భఘాతకో వా ఉరబ్భం అదిన్నం ఆదియమానం పహోతి హన్తుం వా బన్ధితుం వా జాపేతుం వా యథాపచ్చయం వా కాతుం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో దలిద్దో హోతి అప్పస్సకో అప్పభోగో. ఏవరూపం , భిక్ఖవే,

ఓరబ్భికో వా ఉరబ్భఘాతకో వా ఉరబ్భం అదిన్నం ఆదియమానం పహోతి హన్తుం వా బన్ధితుం వా జాపేతుం వా యథాపచ్చయం వా కాతుం.

“కథంరూపం, భిక్ఖవే, ఓరబ్భికో వా ఉరబ్భఘాతకో వా ఉరబ్భం అదిన్నం ఆదియమానం నప్పహోతి హన్తుం వా బన్ధితుం వా జాపేతుం వా యథాపచ్చయం వా కాతుం . ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అడ్ఢో హోతి మహద్ధనో మహాభోగో రాజా వా రాజమహామత్తో వా. ఏవరూపం, భిక్ఖవే, ఓరబ్భికో వా ఉరబ్భఘాతకో వా ఉరబ్భం అదిన్నం ఆదియమానం నప్పహోతి హన్తుం వా బన్ధితుం వా జాపేతుం వా యథాపచ్చయం వా కాతుం. అఞ్ఞదత్థు పఞ్జలికోవ [పఞ్జలికో (క.)] నం [పరం (క.)] యాచతి – ‘దేహి మే, మారిస, ఉరబ్భం వా ఉరబ్భధనం వా’తి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చస్స పుగ్గలస్స తాదిసంయేవ అప్పమత్తకమ్పి పాపకమ్మం కతం తమేనం నిరయం ఉపనేతి. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స తాదిసంయేవ అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం దిట్ఠధమ్మవేదనీయం హోతి, నాణుపి ఖాయతి, కిం బహుదేవ.

“కథంరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స అప్పమత్తకమ్పి పాపకమ్మం కతం తమేనం నిరయం ఉపనేతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అభావితకాయో హోతి అభావితసీలో అభావితచిత్తో అభావితపఞ్ఞో పరిత్తో అప్పాతుమో అప్పదుక్ఖవిహారీ. ఏవరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స అప్పమత్తకమ్పి పాపకమ్మం కతం తమేనం నిరయం ఉపనేతి.

“కథంరూపస్స , భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స తాదిసంయేవ అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం దిట్ఠధమ్మవేదనీయం హోతి, నాణుపి ఖాయతి, కిం బహుదేవ? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో భావితకాయో హోతి భావితసీలో భావితచిత్తో భావితపఞ్ఞో అపరిత్తో మహత్తో అప్పమాణవిహారీ. ఏవరూపస్స, భిక్ఖవే, పుగ్గలస్స తాదిసంయేవ అప్పమత్తకం పాపకమ్మం కతం దిట్ఠధమ్మవేదనీయం హోతి, నాణుపి ఖాయతి, కిం బహుదేవ.

“యో, భిక్ఖవే, ఏవం వదేయ్య – ‘యథా యథాయం పురిసో కమ్మం కరోతి తథా తథా తం పటిసంవేదేతీ’తి, ఏవం సన్తం, భిక్ఖవే, బ్రహ్మచరియవాసో న హోతి, ఓకాసో న పఞ్ఞాయతి సమ్మా దుక్ఖస్స అన్తకిరియాయ. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, ఏవం వదేయ్య – ‘యథా యథా వేదనీయం అయం పురిసో కమ్మం కరోతి తథా తథా తస్స విపాకం పటిసంవేదేతీ’తి, ఏవం సన్తం, భిక్ఖవే, బ్రహ్మచరియవాసో హోతి, ఓకాసో పఞ్ఞాయతి సమ్మా దుక్ఖస్స అన్తకిరియాయా”తి. నవమం.

### ౧౦. పంసుధోవకసుత్తం

**౧౦౨.** “సన్తి , భిక్ఖవే, జాతరూపస్స ఓళారికా ఉపక్కిలేసా పంసువాలుకా [పంసువాలికా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] సక్ఖరకఠలా. తమేనం పంసుధోవకో వా పంసుధోవకన్తేవాసీ వా దోణియం ఆకిరిత్వా ధోవతి సన్ధోవతి నిద్ధోవతి. తస్మిం పహీనే తస్మిం బ్యన్తీకతే సన్తి జాతరూపస్స మజ్ఝిమసహగతా ఉపక్కిలేసా సుఖుమసక్ఖరా థూలవాలుకా [థూలవాలికా (సీ. పీ.), థుల్లవాలికా (స్యా. కం.)]. తమేనం పంసుధోవకో వా పంసుధోవకన్తేవాసీ వా ధోవతి సన్ధోవతి నిద్ధోవతి. తస్మిం పహీనే తస్మిం బ్యన్తీకతే సన్తి జాతరూపస్స సుఖుమసహగతా ఉపక్కిలేసా సుఖుమవాలుకా కాళజల్లికా. తమేనం పంసుధోవకో వా పంసుధోవకన్తేవాసీ వా ధోవతి సన్ధోవతి నిద్ధోవతి. తస్మిం పహీనే తస్మిం బ్యన్తీకతే అథాపరం సువణ్ణసికతావసిస్సన్తి [సువణ్ణజాతరూపకావసిస్సన్తి (క.)]. తమేనం సువణ్ణకారో వా సువణ్ణకారన్తేవాసీ వా జాతరూపం మూసాయం పక్ఖిపిత్వా ధమతి సన్ధమతి నిద్ధమతి . తం హోతి జాతరూపం ధన్తం సన్ధన్తం [అధన్తం అసన్ధన్తం (స్యా. కం.)] నిద్ధన్తం అనిద్ధన్తకసావం

[అనిద్ధన్తం అనిహితం అనిన్నీతకసావం (సీ. స్యా. కం. పీ.)], న చేవ ముదు హోతి న చ కమ్మనియం, న చ పభస్సరం పభఙ్గు చ, న చ సమ్మా ఉపేతి కమ్మాయ. హోతి సో, భిక్ఖవే, సమయో యం సువణ్ణకారో వా సువణ్ణకారన్తేవాసీ వా తం జాతరూపం ధమతి సన్ధమతి నిద్ధమతి. తం హోతి జాతరూపం ధన్తం సన్ధన్తం నిద్ధన్తం నిద్ధన్తకసావం [నిహితం నిన్నీతకసావం (సీ. స్యా. కం. పీ.)], ముదు చ హోతి కమ్మనియఞ్చ పభస్సరఞ్చ, న చ పభఙ్గు, సమ్మా ఉపేతి కమ్మాయ. యస్సా యస్సా చ పిలన్ధనవికతియా ఆకఙ్ఖతి – యది పట్టికాయ [ముద్దికాయ (అ. ని. ౫.౨౩)], యది కుణ్డలాయ, యది గీవేయ్యకే [గీవేయ్యకేన (క.), గీవేయ్యకాయ (?)], యది సువణ్ణమాలాయ – తఞ్చస్స అత్థం అనుభోతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, సన్తి అధిచిత్తమనుయుత్తస్స భిక్ఖునో ఓళారికా ఉపక్కిలేసా కాయదుచ్చరితం వచీదుచ్చరితం మనోదుచ్చరితం, తమేనం సచేతసో భిక్ఖు దబ్బజాతికో పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి. తస్మిం పహీనే తస్మిం బ్యన్తీకతే సన్తి అధిచిత్తమనుయుత్తస్స భిక్ఖునో మజ్ఝిమసహగతా ఉపక్కిలేసా కామవితక్కో బ్యాపాదవితక్కో విహింసావితక్కో, తమేనం సచేతసో భిక్ఖు దబ్బజాతికో పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి. తస్మిం పహీనే తస్మిం బ్యన్తీకతే సన్తి అధిచిత్తమనుయుత్తస్స భిక్ఖునో సుఖుమసహగతా ఉపక్కిలేసా ఞాతివితక్కో జనపదవితక్కో అనవఞ్ఞత్తిపటిసంయుత్తో వితక్కో, తమేనం సచేతసో భిక్ఖు దబ్బజాతికో పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి. తస్మిం పహీనే తస్మిం బ్యన్తీకతే అథాపరం ధమ్మవితక్కావసిస్సతి [ధమ్మవితక్కోవసిస్సతి (క.)]. సో హోతి సమాధి న చేవ సన్తో న చ పణీతో నప్పటిప్పస్సద్ధలద్ధో న ఏకోదిభావాధిగతో ససఙ్ఖారనిగ్గయ్హవారితగతో [ససఙ్ఖారనిగ్గయ్హవారితవతో (సీ. స్యా. కం. పీ.), ససఙ్ఖారనిగ్గయ్హవారివావతో (క.), ససఙ్ఖారనిగ్గయ్హవారియాధిగతో (?) అ. ని. ౯.౩౭; దీ. ని. ౩.౩౫౫] హోతి. సో, భిక్ఖవే, సమయో యం తం చిత్తం అజ్ఝత్తంయేవ సన్తిట్ఠతి సన్నిసీదతి ఏకోది హోతి [ఏకోదిభావం గచ్ఛతి (సీ.), ఏకోదిభావో హోతి (స్యా. కం. క.), ఏకోదిహోతి (పీ.)] సమాధియతి. సో హోతి సమాధి సన్తో పణీతో పటిప్పస్సద్ధిలద్ధో ఏకోదిభావాధిగతో న ససఙ్ఖారనిగ్గయ్హవారితగతో. యస్స యస్స చ అభిఞ్ఞా సచ్ఛికరణీయస్స ధమ్మస్స చిత్తం అభినిన్నామేతి అభిఞ్ఞా సచ్ఛికిరియాయ తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతిఆయతనే.

“సో సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభవేయ్యం – ఏకోపి హుత్వా బహుధా అస్సం, బహుధాపి హుత్వా ఏకో అస్సం; ఆవిభావం, తిరోభావం; తిరోకుట్టం తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం అసజ్జమానో గచ్ఛేయ్యం, సేయ్యథాపి ఆకాసే; పథవియాపి ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరేయ్యం, సేయ్యథాపి ఉదకే; ఉదకేపి అభిజ్జమానే [అభిజ్జమానో (సీ. పీ. క.)] గచ్ఛేయ్యం, సేయ్యథాపి పథవియం; ఆకాసేపి పల్లఙ్కేన కమేయ్యం , సేయ్యథాపి పక్ఖీ సకుణో; ఇమేపి చన్దిమసూరియే ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే పాణినా పరిమసేయ్యం పరిమజ్జేయ్యం; యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేయ్య’న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతిఆయతనే.

“సో సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘దిబ్బాయ సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ ఉభో సద్దే సుణేయ్యం దిబ్బే చ మానుసే చ యే దూరే సన్తికే చా’తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతిఆయతనే.

“సో సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘పరసత్తానం పరపుగ్గలానం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానేయ్యం – సరాగం వా చిత్తం సరాగం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, వీతరాగం వా చిత్తం వీతరాగం చిత్తన్తి పజానేయ్యం; సదోసం వా చిత్తం సదోసం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, వీతదోసం వా చిత్తం వీతదోసం చిత్తన్తి పజానేయ్యం; సమోహం వా చిత్తం సమోహం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, వీతమోహం వా చిత్తం

వీతమోహం చిత్తన్తి పజానేయ్యం; సంఖిత్తం వా చిత్తం సంఖిత్తం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, విక్ఖిత్తం వా చిత్తం విక్ఖిత్తం చిత్తన్తి పజానేయ్యం; మహగ్గతం వా చిత్తం మహగ్గతం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, అమహగ్గతం వా చిత్తం అమహగ్గతం చిత్తన్తి పజానేయ్యం; సఉత్తరం వా చిత్తం సఉత్తరం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, అనుత్తరం వా చిత్తం అనుత్తరం చిత్తన్తి పజానేయ్యం; సమాహితం వా చిత్తం సమాహితం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, అసమాహితం వా చిత్తం అసమాహితం చిత్తన్తి పజానేయ్యం; విముత్తం వా చిత్తం విముత్తం చిత్తన్తి పజానేయ్యం, అవిముత్తం వా చిత్తం అవిముత్తం చిత్తన్తి పజానేయ్య'న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతిఆయతనే.

"సో సచే ఆకఙ్ఖతి – 'అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరేయ్యం, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో దసపి జాతియో వీసమ్పి జాతియో తింసమ్పి జాతియో చత్తాలీసమ్పి జాతియో పఞ్ఞాసమ్పి జాతియో జాతిసతమ్పి జాతిసహస్సమ్పి జాతిసతసహస్సమ్పి అనేకేపి సంవట్టకప్పే అనేకేపి వివట్టకప్పే అనేకేపి సంవట్టవివట్టకప్పే – అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం; తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నోతి, ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరేయ్య'న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతిఆయతనే.

"సో సచే ఆకఙ్ఖతి – 'దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సేయ్యం చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానేయ్యం – ఇమే వత భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా అరియానం ఉపవాదకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా , తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా; ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా వచీసుచరితేన సమన్నాగతా మనోసుచరితేన సమన్నాగతా అరియానం అనుపవాదకా సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నాతి, ఇతి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సేయ్యం చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానేయ్య'న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతిఆయతనే.

"సో సచే ఆకఙ్ఖతి – 'ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్య'న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతిఆయతనే"తి. దసమం.

### ౧౧. నిమిత్తసుత్తం

**౧౦౩.** "అధిచిత్తమనుయుత్తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా తీణి నిమిత్తాని కాలేన కాలం మనసి కాతబ్బాని – కాలేన కాలం సమాధినిమిత్తం మనసి కాతబ్బం, కాలేన కాలం పగ్గహనిమిత్తం మనసి కాతబ్బం, కాలేన కాలం ఉపేక్ఖానిమిత్తం మనసి కాతబ్బం. సచే, భిక్ఖవే, అధిచిత్తమనుయుత్తో భిక్ఖు ఏకన్తం సమాధినిమిత్తంయేవ మనసి కరేయ్య, ఠానం తం చిత్తం కోసజ్జాయ సంవత్తేయ్య. సచే, భిక్ఖవే, అధిచిత్తమనుయుత్తో భిక్ఖు ఏకన్తం పగ్గహనిమిత్తంయేవ మనసి కరేయ్య, ఠానం తం చిత్తం ఉద్ధచ్చాయ సంవత్తేయ్య. సచే, భిక్ఖవే , అధిచిత్తమనుయుత్తో భిక్ఖు ఏకన్తం ఉపేక్ఖానిమిత్తంయేవ మనసి కరేయ్య,

ఠానం తం చిత్తం న సమ్మా సమాధియేయ్య ఆసవానం ఖయాయ. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, అధిచిత్తమనుయుత్తో భిక్ఖు కాలేన కాలం సమాధినిమిత్తం మనసి కరోతి, కాలేన కాలం పగ్గహనిమిత్తం మనసి కరోతి, కాలేన కాలం ఉపేక్ఖానిమిత్తం మనసి కరోతి, తం హోతి చిత్తం ముదుఞ్చ కమ్మనియఞ్చ పభస్సరఞ్చ, న చ పభఙ్గు, సమ్మా సమాధియతి ఆసవానం ఖయాయ.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, సువణ్ణకారో వా సువణ్ణకారన్తేవాసీ వా ఉక్కం బన్ధేయ్య [బన్ధతి... ఆలిమ్పతి (విసుద్ధి॰ ౧.౧౮౧ తంటీకాయం చ) మ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౭౬; మ॰ ని॰ ౩.౩౬౦ తంఅట్ఠకథాటీకాసు చ పస్సితబ్బం], ఉక్కం బన్ధిత్వా ఉక్కాముఖం ఆలిమ్పేయ్య, ఉక్కాముఖం ఆలిమ్పేత్వా సణ్డాసేన జాతరూపం గహేత్వా ఉక్కాముఖే పక్ఖిపేయ్య [పక్ఖిపతి (విసుద్ధి॰ ౧.౧౮౧)], ఉక్కాముఖే పక్ఖిపిత్వా కాలేన కాలం అభిధమతి, కాలేన కాలం ఉదకేన పరిప్ఫోసేతి, కాలేన కాలం అజ్ఝుపేక్ఖతి. సచే, భిక్ఖవే, సువణ్ణకారో వా సువణ్ణకారన్తేవాసీ వా తం జాతరూపం ఏకన్తం అభిధమేయ్య, ఠానం తం జాతరూపం డహేయ్య. సచే, భిక్ఖవే, సువణ్ణకారో వా సువణ్ణకారన్తేవాసీ వా తం జాతరూపం ఏకన్తం ఉదకేన పరిప్ఫోసేయ్య, ఠానం తం జాతరూపం నిబ్బాపేయ్య [నిబ్బాయేయ్య (సీ॰)]. సచే, భిక్ఖవే, సువణ్ణకారో వా సువణ్ణకారన్తేవాసీ వా తం జాతరూపం ఏకన్తం అజ్ఝుపేక్ఖేయ్య, ఠానం తం జాతరూపం న సమ్మా పరిపాకం గచ్ఛేయ్య. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, సువణ్ణకారో వా సువణ్ణకారన్తేవాసీ వా తం జాతరూపం కాలేన కాలం అభిధమతి, కాలేన కాలం ఉదకేన పరిప్ఫోసేతి, కాలేన కాలం అజ్ఝుపేక్ఖతి, తం హోతి జాతరూపం ముదుఞ్చ కమ్మనియఞ్చ పభస్సరఞ్చ, న చ పభఙ్గు, సమ్మా ఉపేతి కమ్మాయ. యస్సా యస్సా చ పిలన్ధనవికతియా ఆకఙ్ఖతి – యది పట్టికాయ, యది కుణ్డలాయ, యది గీవేయ్యకే, యది సువణ్ణమాలాయ – తఞ్చస్స అత్థం అనుభోతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, అధిచిత్తమనుయుత్తేన భిక్ఖునా తీణి నిమిత్తాని కాలేన కాలం మనసి కాతబ్బాని – కాలేన కాలం సమాధినిమిత్తం మనసి కాతబ్బం, కాలేన కాలం పగ్గహనిమిత్తం మనసి కాతబ్బం, కాలేన కాలం ఉపేక్ఖానిమిత్తం మనసి కాతబ్బం. సచే, భిక్ఖవే, అధిచిత్తమనుయుత్తో భిక్ఖు ఏకన్తం సమాధినిమిత్తంయేవ మనసి కరేయ్య , ఠానం తం చిత్తం కోసజ్జాయ సంవత్తేయ్య. సచే, భిక్ఖవే, అధిచిత్తమనుయుత్తో భిక్ఖు ఏకన్తం పగ్గహనిమిత్తంయేవ మనసి కరేయ్య, ఠానం తం చిత్తం ఉద్ధచ్చాయ సంవత్తేయ్య. సచే, భిక్ఖవే, అధిచిత్తమనుయుత్తో భిక్ఖు ఏకన్తం ఉపేక్ఖానిమిత్తంయేవ మనసి కరేయ్య, ఠానం తం చిత్తం న సమ్మా సమాధియేయ్య ఆసవానం ఖయాయ. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, అధిచిత్తమనుయుత్తో భిక్ఖు కాలేన కాలం సమాధినిమిత్తం మనసి కరోతి, కాలేన కాలం పగ్గహనిమిత్తం మనసి కరోతి, కాలేన కాలం ఉపేక్ఖానిమిత్తం మనసి కరోతి, తం హోతి చిత్తం ముదుఞ్చ కమ్మనియఞ్చ పభస్సరఞ్చ, న చ పభఙ్గు, సమ్మా సమాధియతి ఆసవానం ఖయాయ. యస్స యస్స చ అభిఞ్ఞాసచ్ఛికరణీయస్స ధమ్మస్స చిత్తం అభినిన్నామేతి అభిఞ్ఞాసచ్ఛికిరియాయ, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతిఆయతనే.

“సో సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభవేయ్యం...పే॰... (ఛ అభిఞ్ఞా విత్థారేతబ్బా) ఆసవానం ఖయా...పే॰... సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్య’న్తి, తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణాతి సతి సతిఆయతనే”తి. ఏకాదసమం.

లోణకపల్లవగ్గో [లోణఫలవగ్గో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

అచ్చాయికం పవివేకం, సరదో పరిసా తయో;
ఆజానీయా పోత్థకో చ, లోణం ధోవతి నిమిత్తానీతి.

దుతియో పణ్ణాసకో సమత్తో.

**౩. తతియపణ్ణాసకం**

# (౧౧) ౧. సమ్బోధవగ్గో

### ౧. పుబ్బేవసమ్బోధసుత్తం

౧౦౪. “పుబ్బేవ మే, భిక్ఖవే, సమ్బోధా అనభిసమ్బుద్ధస్స బోధిసత్తస్సేవ సతో ఏతదహోసి – ‘కో ను ఖో లోకే అస్సాదో, కో ఆదీనవో, కిం నిస్సరణ’న్తి? తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతదహోసి – ‘యం ఖో లోకం [లోకే (సీ. స్యా. కం. పీ.)] పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సుఖం సోమనస్సం, అయం లోకే అస్సాదో. యం లోకో [లోకే (పీ. క.)] అనిచ్చో దుక్ఖో విపరిణామధమ్మో, అయం లోకే ఆదీనవో. యో లోకే ఛన్దరాగవినయో ఛన్దరాగప్పహానం, ఇదం లోకే నిస్సరణ’న్తి [లోకనిస్సరణం (అట్ఠ.) “లోకే నిస్సరణ”న్తి పదేన సంసన్దితబ్బం]. యావకీవఞ్చాహం, భిక్ఖవే, ఏవం లోకస్స అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం నాబ్భఞ్ఞాసిం, నేవ తావాహం, భిక్ఖవే, సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ ‘అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధో’తి [అభిసమ్బుద్ధో (సీ. స్యా. కం. క.)] పచ్చఞ్ఞాసిం. యతో చ ఖ్వాహం [ఖో అహం (సీ. పీ.), ఖోహం (స్యా. కం. క.)], భిక్ఖవే, ఏవం లోకస్స అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం, అథాహం, భిక్ఖవే, సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ ‘అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధో’తి పచ్చఞ్ఞాసిం. ఞాణఞ్చ పన మే దస్సనం ఉదపాది – ‘అకుప్పా మే విముత్తి [చేతోవిముత్తి (సీ. పీ. క.)], అయమన్తిమా జాతి, నత్థి దాని పునబ్భవో’”తి. పఠమం.

### ౨. పఠమఅస్సాదసుత్తం

౧౦౫. “లోకస్సాహం , భిక్ఖవే, అస్సాదపరియేసనం అచరిం. యో లోకే అస్సాదో తదజ్ఝగమం. యావతకో లోకే అస్సాదో, పఞ్ఞాయ మే సో సుదిట్ఠో. లోకస్సాహం, భిక్ఖవే, ఆదీనవపరియేసనం అచరిం . యో లోకే ఆదీనవో తదజ్ఝగమం. యావతకో లోకే ఆదీనవో, పఞ్ఞాయ మే సో సుదిట్ఠో. లోకస్సాహం, భిక్ఖవే, నిస్సరణపరియేసనం అచరిం. యం లోకే నిస్సరణం తదజ్ఝగమం. యావతకం లోకే నిస్సరణం, పఞ్ఞాయ మే తం సుదిట్ఠం. యావకీవఞ్చాహం, భిక్ఖవే, లోకస్స అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం నాబ్భఞ్ఞాసిం, నేవ తావాహం, భిక్ఖవే, సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ ‘అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధో’తి పచ్చఞ్ఞాసిం. యతో చ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, లోకస్స అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసిం, అథాహం, భిక్ఖవే, సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ ‘అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధో’తి పచ్చఞ్ఞాసిం. ఞాణఞ్చ పన మే దస్సనం ఉదపాది – ‘అకుప్పా మే విముత్తి, అయమన్తిమా జాతి, నత్థి దాని పునబ్భవో’”తి. దుతియం.

### ౩. దుతియఅస్సాదసుత్తం

౧౦౬. “నో చేదం [నో చేతం (స్యా. కం. పీ. క.) సం. ని. ౩.౨౮ పస్సితబ్బం], భిక్ఖవే, లోకే అస్సాదో అభవిస్స, నయిదం సత్తా లోకే సారజ్జేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి లోకే అస్సాదో, తస్మా సత్తా లోకే సారజ్జన్తి. నో చేదం, భిక్ఖవే, లోకే

ఆదీనవో అభవిస్స, నయిదం సత్తా లోకే నిబ్బిన్దేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి లోకే ఆదీనవో, తస్మా సత్తా లోకే నిబ్బిన్దన్తి. నో చేదం, భిక్ఖవే, లోకే నిస్సరణం అభవిస్స, నయిదం సత్తా లోకమ్హా [లోకే (క.)] నిస్సరేయ్యుం. యస్మా చ ఖో, భిక్ఖవే, అత్థి లోకే నిస్సరణం, తస్మా సత్తా లోకమ్హా నిస్సరన్తి. యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, సత్తా లోకస్స అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం నాబ్భఞ్ఞాసుం [నాబ్భఞ్ఞంసు (సం॰ ని॰ ౩.౨౮)], నేవ తావ, భిక్ఖవే, సత్తా సదేవకా లోకా సమారకా సబ్రహ్మకా సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ నిస్సటా విసంయుత్తా విప్పముత్తా [విప్పయుత్తా (క.)] విమరియాదీకతేన [విమరియాదికతేన (సీ॰ పీ॰ క.)] చేతసా విహరింసు. యతో చ ఖో, భిక్ఖవే, సత్తా లోకస్స అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం అబ్భఞ్ఞాసుం, అథ, భిక్ఖవే, సత్తా సదేవకా లోకా సమారకా సబ్రహ్మకా సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ నిస్సటా విసంయుత్తా విప్పముత్తా విమరియాదీకతేన చేతసా విహరన్తీ"తి. తతియం.

### ౪. సమణబ్రాహ్మణసుత్తం

౧౦౭. "యే కేచి, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా లోకస్స అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం నప్పజానన్తి, న మే తే [న తే (క.)], భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు వా సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు వా బ్రాహ్మణసమ్మతా, న చ పన తే ఆయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థం వా బ్రహ్మఞ్ఞత్థం వా దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తి. యే చ ఖో కేచి , భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా లోకస్స అస్సాదఞ్చ అస్సాదతో ఆదీనవఞ్చ ఆదీనవతో నిస్సరణఞ్చ నిస్సరణతో యథాభూతం పజానన్తి, తే ఖో, భిక్ఖవే, సమణా వా బ్రాహ్మణా వా సమణేసు వా సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు వా బ్రాహ్మణసమ్మతా, తే చ పనాయస్మన్తో సామఞ్ఞత్థఞ్చ బ్రహ్మఞ్ఞత్థఞ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తీ"తి [విహరిస్సన్తి (సీ॰ పీ॰)]. చతుత్థం.

### ౫. రుణ్ణసుత్తం

౧౦౮. "రుణ్ణమిదం , భిక్ఖవే, అరియస్స వినయే యదిదం గీతం. ఉమ్మత్తకమిదం, భిక్ఖవే, అరియస్స వినయే యదిదం నచ్చం. కోమారకమిదం, భిక్ఖవే, అరియస్స వినయే యదిదం అతివేలం దన్తవిదంసకహసితం [దన్తవిదంసకం హసితం (సీ॰ పీ॰)]. తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, సేతుఘాతో గీతే, సేతుఘాతో నచ్చే, అలం వో ధమ్మప్పమోదితానం సతం సితం సితమత్తాయా"తి. పఞ్చమం.

### ౬. అతిత్తిసుత్తం

౧౦౯. "తిణ్ణం, భిక్ఖవే, పటిసేవనాయ నత్థి తిత్తి. కతమేసం తిణ్ణం? సోప్పస్స, భిక్ఖవే, పటిసేవనాయ నత్థి తిత్తి. సురామేరయపానస్స, భిక్ఖవే, పటిసేవనాయ నత్థి తిత్తి. మేథునధమ్మసమాపత్తియా, భిక్ఖవే, పటిసేవనాయ నత్థి తిత్తి. ఇమేసం, భిక్ఖవే, తిణ్ణం పటిసేవనాయ నత్థి తిత్తీ"తి. ఛట్ఠం.

### ౭. అరక్ఖితసుత్తం

౧౧౦. అథ ఖో అనాథపిణ్డికో గహపతి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అనాథపిణ్డికం గహపతిం భగవా ఏతదవోచ – "చిత్తే, గహపతి, అరక్ఖితే కాయకమ్మమ్పి అరక్ఖితం హోతి, వచీకమ్మమ్పి అరక్ఖితం హోతి , మనోకమ్మమ్పి అరక్ఖితం హోతి. తస్స అరక్ఖితకాయకమ్మన్తస్స అరక్ఖితవచీకమ్మన్తస్స అరక్ఖితమనోకమ్మన్తస్స కాయకమ్మమ్పి అవస్సుతం హోతి, వచీకమ్మమ్పి అవస్సుతం హోతి, మనోకమ్మమ్పి అవస్సుతం హోతి. తస్స అవస్సుతకాయకమ్మన్తస్స అవస్సుతవచీకమ్మన్తస్స అవస్సుతమనోకమ్మన్తస్స కాయకమ్మమ్పి పూతికం హోతి, వచీకమ్మమ్పి పూతికం హోతి, మనోకమ్మమ్పి పూతికం హోతి. తస్స పూతికాయకమ్మన్తస్స పూతివచీకమ్మన్తస్స పూతిమనోకమ్మన్తస్స న భద్దకం మరణం హోతి, న భద్దికా కాలఙ్కిరియా.

"సేయ్యథాపి, గహపతి, కూటాగారే దుచ్ఛన్నే కూటమ్పి అరక్ఖితం హోతి, గోపానసియోపి అరక్ఖితా హోన్తి, భిత్తిపి అరక్ఖితా హోతి; కూటమ్పి అవస్సుతం హోతి, గోపానసియోపి అవస్సుతా హోన్తి, భిత్తిపి అవస్సుతా హోతి; కూటమ్పి పూతికం హోతి, గోపానసియోపి పూతికా హోన్తి, భిత్తిపి పూతికా హోతి.

"ఏవమేవం ఖో, గహపతి, చిత్తే అరక్ఖితే కాయకమ్మమ్పి అరక్ఖితం హోతి, వచీకమ్మమ్పి అరక్ఖితం హోతి, మనోకమ్మమ్పి అరక్ఖితం హోతి. తస్స అరక్ఖితకాయకమ్మన్తస్స అరక్ఖితవచీకమ్మన్తస్స అరక్ఖితమనోకమ్మన్తస్స కాయకమ్మమ్పి అవస్సుతం హోతి, వచీకమ్మమ్పి అవస్సుతం హోతి, మనోకమ్మమ్పి అవస్సుతం హోతి. తస్స అవస్సుతకాయకమ్మన్తస్స అవస్సుతవచీకమ్మన్తస్స అవస్సుతమనోకమ్మన్తస్స కాయకమ్మమ్పి పూతికం హోతి, వచీకమ్మమ్పి పూతికం హోతి, మనోకమ్మమ్పి పూతికం హోతి. తస్స పూతికాయకమ్మన్తస్స పూతివచీకమ్మన్తస్స పూతిమనోకమ్మన్తస్స న భద్దకం మరణం హోతి, న భద్దికా కాలఙ్కిరియా.

"చిత్తే , గహపతి, రక్ఖితే కాయకమ్మమ్పి రక్ఖితం హోతి, వచీకమ్మమ్పి రక్ఖితం హోతి, మనోకమ్మమ్పి రక్ఖితం హోతి. తస్స రక్ఖితకాయకమ్మన్తస్స రక్ఖితవచీకమ్మన్తస్స రక్ఖితమనోకమ్మన్తస్స కాయకమ్మమ్పి అనవస్సుతం హోతి, వచీకమ్మమ్పి అనవస్సుతం హోతి, మనోకమ్మమ్పి అనవస్సుతం హోతి. తస్స అనవస్సుతకాయకమ్మన్తస్స అనవస్సుతవచీకమ్మన్తస్స అనవస్సుతమనోకమ్మన్తస్స కాయకమ్మమ్పి అపూతికం హోతి, వచీకమ్మమ్పి అపూతికం హోతి, మనోకమ్మమ్పి అపూతికం హోతి. తస్స అపూతికాయకమ్మన్తస్స అపూతివచీకమ్మన్తస్స అపూతిమనోకమ్మన్తస్స భద్దకం మరణం హోతి, భద్దికా కాలఙ్కిరియా.

"సేయ్యథాపి, గహపతి , కూటాగారే సుచ్ఛన్నే కూటమ్పి రక్ఖితం హోతి, గోపానసియోపి రక్ఖితా హోన్తి, భిత్తిపి రక్ఖితా హోతి; కూటమ్పి అనవస్సుతం హోతి, గోపానసియోపి అనవస్సుతా హోన్తి, భిత్తిపి అనవస్సుతా హోతి; కూటమ్పి అపూతికం హోతి, గోపానసియోపి అపూతికా హోన్తి, భిత్తిపి అపూతికా హోతి.

ఏవమేవం ఖో, గహపతి, చిత్తే రక్ఖితే కాయకమ్మమ్పి రక్ఖితం హోతి, వచీకమ్మమ్పి రక్ఖితం హోతి, మనోకమ్మమ్పి రక్ఖితం హోతి. తస్స రక్ఖితకాయకమ్మన్తస్స రక్ఖితవచీకమ్మన్తస్స రక్ఖితమనోకమ్మన్తస్స కాయకమ్మమ్పి అనవస్సుతం హోతి, వచీకమ్మమ్పి అనవస్సుతం హోతి, మనోకమ్మమ్పి అనవస్సుతం హోతి. తస్స అనవస్సుతకాయకమ్మన్తస్స అనవస్సుతవచీకమ్మన్తస్స అనవస్సుతమనోకమ్మన్తస్స కాయకమ్మమ్పి అపూతికం హోతి, వచీకమ్మమ్పి అపూతికం

హోతి, మనోకమ్మమ్పి అపూతికం హోతి. తస్స అపూతికాయకమ్మన్తస్స అపూతివచీకమ్మన్తస్స అపూతిమనోకమ్మన్తస్స భద్దకం మరణం హోతి, భద్దికా కాలఙ్కిరియా"తి. సత్తమం.

### ౮. బ్యాపన్నసుత్తం

౧౧౧. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అనాథపిణ్డికం గహపతిం భగవా ఏతదవోచ – "చిత్తే, గహపతి, బ్యాపన్నే కాయకమ్మమ్పి బ్యాపన్నం హోతి, వచీకమ్మమ్పి బ్యాపన్నం హోతి, మనోకమ్మమ్పి బ్యాపన్నం హోతి. తస్స బ్యాపన్నకాయకమ్మన్తస్స బ్యాపన్నవచీకమ్మన్తస్స బ్యాపన్నమనోకమ్మన్తస్స న భద్దకం మరణం హోతి, న భద్దికా కాలఙ్కిరియా. సేయ్యథాపి, గహపతి, కూటాగారే దుచ్ఛన్నే కూటమ్పి బ్యాపన్నం హోతి, గోపానసియోపి బ్యాపన్నా హోన్తి, భిత్తిపి బ్యాపన్నా హోతి; ఏవమేవం ఖో, గహపతి, చిత్తే బ్యాపన్నే కాయకమ్మమ్పి బ్యాపన్నం హోతి, వచీకమ్మమ్పి బ్యాపన్నం హోతి, మనోకమ్మమ్పి బ్యాపన్నం హోతి. తస్స బ్యాపన్నకాయకమ్మన్తస్స బ్యాపన్నవచీకమ్మన్తస్స బ్యాపన్నమనోకమ్మన్తస్స న భద్దకం మరణం హోతి, న భద్దికా కాలఙ్కిరియా.

"చిత్తే , గహపతి, అబ్యాపన్నే కాయకమ్మమ్పి అబ్యాపన్నం హోతి, వచీకమ్మమ్పి అబ్యాపన్నం హోతి, మనోకమ్మమ్పి అబ్యాపన్నం హోతి. తస్స అబ్యాపన్నకాయకమ్మన్తస్స అబ్యాపన్నవచీకమ్మన్తస్స అబ్యాపన్నమనోకమ్మన్తస్స భద్దకం మరణం హోతి, భద్దికా కాలఙ్కిరియా. సేయ్యథాపి, గహపతి, కూటాగారే సుచ్ఛన్నే కూటమ్పి అబ్యాపన్నం హోతి, గోపానసియోపి అబ్యాపన్నా హోన్తి, భిత్తిపి అబ్యాపన్నా హోతి; ఏవమేవం ఖో, గహపతి, చిత్తే అబ్యాపన్నే కాయకమ్మమ్పి అబ్యాపన్నం హోతి, వచీకమ్మమ్పి అబ్యాపన్నం హోతి, మనోకమ్మమ్పి అబ్యాపన్నం హోతి. తస్స అబ్యాపన్నకాయకమ్మన్తస్స...పే.... అబ్యాపన్నమనోకమ్మన్తస్స భద్దకం మరణం హోతి, భద్దికా కాలఙ్కిరియా"తి. అట్ఠమం.

### ౯. పఠమనిదానసుత్తం

౧౧౨. "తీణిమాని, భిక్ఖవే, నిదానాని కమ్మానం సముదయాయ. కతమాని తీణి? లోభో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ, దోసో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ, మోహో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ. యం, భిక్ఖవే, లోభపకతం కమ్మం లోభజం లోభనిదానం లోభసముదయం, తం కమ్మం అకుసలం తం కమ్మం సావజ్జం తం కమ్మం దుక్ఖవిపాకం, తం కమ్మం కమ్మసముదయాయ సంవత్తతి, న తం కమ్మం కమ్మనిరోధాయ సంవత్తతి. యం, భిక్ఖవే, దోసపకతం కమ్మం దోసజం దోసనిదానం దోససముదయం, తం కమ్మం అకుసలం తం కమ్మం సావజ్జం తం కమ్మం దుక్ఖవిపాకం, తం కమ్మం కమ్మసముదయాయ సంవత్తతి, న తం కమ్మం కమ్మనిరోధాయ సంవత్తతి. యం, భిక్ఖవే, మోహపకతం కమ్మం మోహజం మోహనిదానం మోహసముదయం, తం కమ్మం అకుసలం తం కమ్మం సావజ్జం తం కమ్మం దుక్ఖవిపాకం, తం కమ్మం కమ్మసముదయాయ సంవత్తతి, న తం కమ్మం కమ్మనిరోధాయ సంవత్తతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి నిదానాని కమ్మానం సముదయాయ.

"తీణిమాని, భిక్ఖవే, నిదానాని కమ్మానం సముదయాయ. కతమాని తీణి? అలోభో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ, అదోసో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ, అమోహో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ. యం, భిక్ఖవే, అలోభపకతం కమ్మం అలోభజం అలోభనిదానం అలోభసముదయం, తం కమ్మం కుసలం తం కమ్మం అనవజ్జం తం

కమ్మం సుఖవిపాకం, తం కమ్మం కమ్మనిరోధాయ సంవత్తతి, న తం కమ్మం కమ్మసముదయాయ సంవత్తతి. యం, భిక్ఖవే, అదోసపకతం కమ్మం అదోసజం అదోసనిదానం అదోససముదయం, తం కమ్మం కుసలం తం కమ్మం అనవజ్జం తం కమ్మం సుఖవిపాకం, తం కమ్మం కమ్మనిరోధాయ సంవత్తతి, న తం కమ్మం కమ్మసముదయాయ సంవత్తతి. యం, భిక్ఖవే, అమోహపకతం కమ్మం అమోహజం అమోహనిదానం అమోహసముదయం, తం కమ్మం కుసలం తం కమ్మం అనవజ్జం తం కమ్మం సుఖవిపాకం, తం కమ్మం కమ్మనిరోధాయ సంవత్తతి, న తం కమ్మం కమ్మసముదయాయ సంవత్తతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి నిదానాని కమ్మానం సముదయాయా"తి. నవమం.

### ౧౦. దుతియనిదానసుత్తం

**౧౧౩.** "తీణిమాని , భిక్ఖవే, నిదానాని కమ్మానం సముదయాయ. కతమాని తీణి? అతీతే, భిక్ఖవే, ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో జాయతి; అనాగతే, భిక్ఖవే, ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో జాయతి; పచ్చుప్పన్నే, భిక్ఖవే, ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో జాయతి. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అతీతే ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో జాయతి? అతీతే, భిక్ఖవే, ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి. తస్స అతీతే ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ చేతసా అనువితక్కయతో అనువిచారయతో ఛన్దో జాయతి. ఛన్దజాతో తేహి ధమ్మేహి సంయుత్తో హోతి. ఏతమహం, భిక్ఖవే, సంయోజనం వదామి యో చేతసో సారాగో. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అతీతే ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో జాయతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అనాగతే ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో జాయతి? అనాగతే, భిక్ఖవే, ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి. తస్స అనాగతే ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ చేతసా అనువితక్కయతో అనువిచారయతో ఛన్దో జాయతి. ఛన్దజాతో తేహి ధమ్మేహి సంయుత్తో హోతి. ఏతమహం, భిక్ఖవే, సంయోజనం వదామి యో చేతసో సారాగో. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అనాగతే ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో జాయతి.

"కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నే ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో జాయతి? పచ్చుప్పన్నే, భిక్ఖవే, ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి. తస్స పచ్చుప్పన్నే ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ చేతసా అనువితక్కయతో అనువిచారయతో ఛన్దో జాయతి. ఛన్దజాతో తేహి ధమ్మేహి సంయుత్తో హోతి. ఏతమహం, భిక్ఖవే, సంయోజనం వదామి యో చేతసో సారాగో. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నే ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో జాయతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి నిదానాని కమ్మానం సముదయాయ.

"తీణిమాని , భిక్ఖవే, నిదానాని కమ్మానం సముదయాయ. కతమాని తీణి? అతీతే, భిక్ఖవే, ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో న జాయతి; అనాగతే భిక్ఖవే, ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో న జాయతి; పచ్చుప్పన్నే, భిక్ఖవే, ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో న జాయతి. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అతీతే ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో న జాయతి? అతీతానం, భిక్ఖవే, ఛన్దరాగట్ఠానియానం ధమ్మానం ఆయతిం విపాకం పజానాతి. ఆయతిం విపాకం విదిత్వా తదభినివత్తేతి. తదభినివత్తేత్వా [తదభినివజ్జేతి, తదభినివజ్జేత్వా (సీ. స్యా. కం.)] చేతసా అభినివిజ్ఝిత్వా [అభివిరాజేత్వా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] పఞ్ఞాయ అతివిజ్ఝ [అభినివిజ్ఝ (క.)] పస్సతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అతీతే ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో న జాయతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, అనాగతే ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో న జాయతి? అనాగతానం, భిక్ఖవే, ఛన్దరాగట్ఠానియానం ధమ్మానం ఆయతిం విపాకం పజానాతి. ఆయతిం విపాకం విదిత్వా తదభినివత్తేతి. తదభినివత్తేత్వా చేతసా అభినివిజ్ఝిత్వా పఞ్ఞాయ అతివిజ్ఝ పస్సతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, అనాగతే ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో న జాయతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నే ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో న జాయతి? పచ్చుప్పన్నానం, భిక్ఖవే, ఛన్దరాగట్ఠానియానం ధమ్మానం ఆయతిం విపాకం పజానాతి, ఆయతిం విపాకం విదిత్వా తదభినివత్తేతి, తదభినివత్తేత్వా చేతసా అభినివిజ్ఝిత్వా పఞ్ఞాయ అతివిజ్ఝ పస్సతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పచ్చుప్పన్నే ఛన్దరాగట్ఠానియే ధమ్మే ఆరబ్భ ఛన్దో న జాయతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి నిదానాని కమ్మానం సముదయాయా”తి. దసమం.

సమ్బోధవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

పుబ్బేవ దువే అస్సాదా, సమణో రుణ్ణపఞ్చమం;
అతిత్తి ద్వే చ వుత్తాని, నిదానాని అపరే దువేతి.

## (౧౨) ౨. ఆపాయికవగ్గో

### ౧. ఆపాయికసుత్తం

౧౧౪. "తయోమే , భిక్ఖవే, ఆపాయికా నేరయికా ఇదమప్పహాయ. కతమే తయో? యో చ అబ్రహ్మచారీ బ్రహ్మచారిపటిఞ్ఞో, యో చ సుద్ధం బ్రహ్మచరియం చరన్తం అమూలకేన [అభూతేన (క.)] అబ్రహ్మచరియేన అనుద్ధంసేతి, యో చాయం ఏవంవాదీ ఏవందిట్ఠి – 'నత్థి కామేసు దోసో'తి, సో తాయ కామేసు పాతబ్యతం ఆపజ్జతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ఆపాయికా నేరయికా ఇదమప్పహాయా"తి. పఠమం.

### ౨. దుల్లభసుత్తం

౧౧౫. "తిణ్ణం, భిక్ఖవే, పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం. కతమేసం తిణ్ణం? తథాగతస్స, భిక్ఖవే, అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం, తథాగతప్పవేదితస్స ధమ్మవినయస్స దేసేతా పుగ్గలో దుల్లభో లోకస్మిం, కతఞ్ఞూ కతవేదీ పుగ్గలో దుల్లభో లోకస్మిం. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మి"న్తి. దుతియం.

### ౩. అప్పమేయ్యసుత్తం

౧౧౬. "తయోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? సుప్పమేయ్యో, దుప్పమేయ్యో, అప్పమేయ్యో. కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సుప్పమేయ్యో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఉద్ధతో హోతి ఉన్నళో చపలో ముఖరో వికిణ్ణవాచో ముట్ఠస్సతి అసమ్పజానో అసమాహితో విబ్భన్తచిత్తో పాకతిన్ద్రియో. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో సుప్పమేయ్యో.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో దుప్పమేయ్యో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అనుద్ధతో హోతి అనున్నళో అచపలో అముఖరో అవికిణ్ణవాచో ఉపట్ఠితస్సతి సమ్పజానో సమాహితో ఏకగ్గచిత్తో సంవుతిన్ద్రియో. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో దుప్పమేయ్యో.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అప్పమేయ్యో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరహం హోతి ఖీణాసవో. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పుగ్గలో అప్పమేయ్యో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి"న్తి. తతియం.

### ౪. ఆనేఞ్జసుత్తం

౧౧౭. "తయోమే , భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా 'అనన్తో ఆకాసో'తి ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో తదస్సాదేతి తం నికామేతి తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి, తత్ర ఠితో తదధిముత్తో తబ్బహులవిహారీ అపరిహీనో కాలం కురుమానో ఆకాసానఞ్చాయతనూపగానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. ఆకాసానఞ్చాయతనూపగానం, భిక్ఖవే, దేవానం వీసతి కప్పసహస్సాని ఆయుప్పమాణం. తత్థ పుథుజ్జనో యావతాయుకం

රත్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా నిరయమ్పి గచ్ఛతి తిరచ్ఛానయోనిమ్పి గచ్ఛతి పేత్తివిసయమ్పి గచ్ఛతి. భగవతో పన సావకో తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా తస్మింయేవ భవే పరినిబ్బాయతి. అయం ఖో, భిక్ఖవే, విసేసో అయం అధిప్పయాసో ఇదం నానాకరణం సుతవతో అరియసావకస్స అస్సుతవతా పుథుజ్జనేన, యదిదం గతియా ఉపపత్తియా.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘అనన్తం విఞ్ఞాణ’న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో తదస్సాదేతి తం నికామేతి తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి, తత్ర ఠితో తదధిముత్తో తబ్బహులవిహారీ అపరిహీనో కాలం కురుమానో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనూపగానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. విఞ్ఞాణఞ్చాయతనూపగానం, భిక్ఖవే, దేవానం చత్తారీసం కప్పసహస్సాని ఆయుప్పమాణం. తత్థ పుథుజ్జనో యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా నిరయమ్పి గచ్ఛతి తిరచ్ఛానయోనిమ్పి గచ్ఛతి పేత్తివిసయమ్పి గచ్ఛతి. భగవతో పన సావకో తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా తస్మింయేవ భవే పరినిబ్బాయతి. అయం ఖో, భిక్ఖవే, విసేసో అయం అధిప్పయాసో ఇదం నానాకరణం సుతవతో అరియసావకస్స అస్సుతవతా పుథుజ్జనేన, యదిదం గతియా ఉపపత్తియా.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘నత్థి కిఞ్చీ’తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో తదస్సాదేతి తం నికామేతి తేన చ విత్తిం ఆపజ్జతి, తత్ర ఠితో తదధిముత్తో తబ్బహులవిహారీ అపరిహీనో కాలం కురుమానో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనూపగానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జతి. ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనూపగానం, భిక్ఖవే, దేవానం సట్ఠి కప్పసహస్సాని ఆయుప్పమాణం. తత్థ పుథుజ్జనో యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా నిరయమ్పి గచ్ఛతి తిరచ్ఛానయోనిమ్పి గచ్ఛతి పేత్తివిసయమ్పి గచ్ఛతి. భగవతో పన సావకో తత్థ యావతాయుకం ఠత్వా యావతకం తేసం దేవానం ఆయుప్పమాణం తం సబ్బం ఖేపేత్వా తస్మింయేవ భవే పరినిబ్బాయతి. అయం ఖో, భిక్ఖవే, విసేసో , అయం అధిప్పయాసో ఇదం నానాకరణం సుతవతో అరియసావకస్స అస్సుతవతా పుథుజ్జనేన, యదిదం గతియా ఉపపత్తియా. ‘ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి’”న్తి. చతుత్థం.

### ౫. విపత్తిసమ్పదాసుత్తం

౧౧౮. “తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, విపత్తియో. కతమా తిస్సో? సీలవిపత్తి, చిత్తవిపత్తి, దిట్ఠివిపత్తి. కతమా చ, భిక్ఖవే, సీలవిపత్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, పిసుణవాచో హోతి, ఫరుసవాచో హోతి, సమ్ఫప్పలాపీ హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సీలవిపత్తి.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, చిత్తవిపత్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అభిజ్ఝాలు హోతి బ్యాపన్నచిత్తో. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, చిత్తవిపత్తి.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, దిట్ఠివిపత్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి విపరీతదస్సనో – ‘నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం, నత్థి హుతం, నత్థి సుకతదుక్కటానం , కమ్మానం ఫలం విపాకో, నత్థి అయం లోకో, నత్థి పరో లోకో, నత్థి మాతా, నత్థి పితా, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం

అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ'తి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దిట్ఠివిపత్తి. సీలవిపత్తిహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి; చిత్తవిపత్తిహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి; దిట్ఠివిపత్తిహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో విపత్తియోతి.

"తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, సమ్పదా. కతమా తిస్సో? సీలసమ్పదా, చిత్తసమ్పదా, దిట్ఠిసమ్పదా. కతమా చ, భిక్ఖవే, సీలసమ్పదా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సీలసమ్పదా.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, చిత్తసమ్పదా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అనభిజ్ఝాలు హోతి అబ్యాపన్నచిత్తో. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, చిత్తసమ్పదా.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, దిట్ఠిసమ్పదా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సమ్మాదిట్ఠికో హోతి అవిపరీతదస్సనో – 'అత్థి దిన్నం, అత్థి యిట్ఠం, అత్థి హుతం, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో, అత్థి అయం లోకో, అత్థి పరో లోకో, అత్థి మాతా, అత్థి పితా, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ'తి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దిట్ఠిసమ్పదా. సీలసమ్పదాహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి; చిత్తసమ్పదాహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి ; దిట్ఠిసమ్పదాహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో సమ్పదా"తి. పఞ్చమం.

### ౬. అపణ్ణకసుత్తం

**౧౧౮.** "తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, విపత్తియో. కతమా తిస్సో? సీలవిపత్తి, చిత్తవిపత్తి, దిట్ఠివిపత్తి. కతమా చ, భిక్ఖవే, సీలవిపత్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి...పే.... సమ్ఫప్పలాపీ హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సీలవిపత్తి.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, చిత్తవిపత్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అభిజ్ఝాలు హోతి బ్యాపన్నచిత్తో. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, చిత్తవిపత్తి.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, దిట్ఠివిపత్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి విపరీతదస్సనో – 'నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం...పే.... యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ'తి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దిట్ఠివిపత్తి. సీలవిపత్తిహేతు వా, భిక్ఖవే...పే.... దిట్ఠివిపత్తిహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, అపణ్ణకో మణి ఉద్ధం ఖిత్తో యేన యేనేవ పతిట్ఠాతి సుప్పతిట్ఠితంయేవ పతిట్ఠాతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, సీలవిపత్తిహేతు వా సత్తా...పే.... ఉపపజ్జన్తి. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో విపత్తియోతి.

“తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, సమ్పదా. కతమా తిస్సో? సీలసమ్పదా, చిత్తసమ్పదా, దిట్ఠిసమ్పదా . కతమా చ, భిక్ఖవే, సీలసమ్పదా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి…పే॰… అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సీలసమ్పదా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, చిత్తసమ్పదా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అనభిజ్ఝాలు హోతి అబ్యాపన్నచిత్తో. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, చిత్తసమ్పదా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, దిట్ఠిసమ్పదా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సమ్మాదిట్ఠికో హోతి అవిపరీతదస్సనో – ‘అత్థి దిన్నం, అత్థి యిట్ఠం…పే॰… యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ’తి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దిట్ఠిసమ్పదా. సీలసమ్పదాహేతు వా , భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి. చిత్తసమ్పదాహేతు వా…పే॰… దిట్ఠిసమ్పదాహేతు వా, భిక్ఖవే, సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, అపణ్ణకో మణి ఉద్ధం ఖిత్తో యేన యేనేవ పతిట్ఠాతి సుప్పతిట్ఠితంయేవ పతిట్ఠాతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, సీలసమ్పదాహేతు వా సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి, చిత్తసమ్పదాహేతు వా సత్తా…పే॰… దిట్ఠిసమ్పదాహేతు వా సత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో సమ్పదా”తి. ఛట్ఠం.

### ౭. కమ్మన్తసుత్తం

**౧౨౦.** “తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, విపత్తియో. కతమా తిస్సో? కమ్మన్తవిపత్తి, ఆజీవవిపత్తి, దిట్ఠివిపత్తి. కతమా చ, భిక్ఖవే, కమ్మన్తవిపత్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి…పే॰… సమ్ఫప్పలాపీ హోతి . అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మన్తవిపత్తి.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, ఆజీవవిపత్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో మిచ్ఛాఆజీవో హోతి, మిచ్ఛాఆజీవేన జీవికం [జీవితం (స్యా॰ కం॰ క॰)] కప్పేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఆజీవవిపత్తి.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, దిట్ఠివిపత్తి? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి విపరీతదస్సనో – ‘నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం…పే॰… యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ’తి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దిట్ఠివిపత్తి. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో విపత్తియోతి.

“తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, సమ్పదా. కతమా తిస్సో? కమ్మన్తసమ్పదా, ఆజీవసమ్పదా, దిట్ఠిసమ్పదా. కతమా చ, భిక్ఖవే, కమ్మన్తసమ్పదా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి…పే॰… సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మన్తసమ్పదా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, ఆజీవసమ్పదా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సమ్మాఆజీవో హోతి, సమ్మాఆజీవేన జీవికం కప్పేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఆజీవసమ్పదా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, దిట్ఠిసమ్పదా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో సమ్మాదిట్ఠికో హోతి అవిపరీతదస్సనో – ‘అత్థి దిన్నం, అత్థి యిట్ఠం...పే.... యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ’తి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దిట్ఠిసమ్పదా. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో సమ్పదా”తి. సత్తమం.

### ౮. పఠమసోచేయ్యసుత్తం

**౧౨౧.** “తీణిమాని, భిక్ఖవే, సోచేయ్యాని. కతమాని తీణి? కాయసోచేయ్యం, వచీసోచేయ్యం, మనోసోచేయ్యం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కాయసోచేయ్యం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కాయసోచేయ్యం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, వచీసోచేయ్యం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి. ఇదం వుచ్చతి భిక్ఖవే, వచీసోచేయ్యం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, మనోసోచేయ్యం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అనభిజ్ఝాలు హోతి అబ్యాపన్నచిత్తో సమ్మాదిట్ఠికో. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, మనోసోచేయ్యం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి సోచేయ్యానీ”తి. అట్ఠమం.

### ౯. దుతియసోచేయ్యసుత్తం

**౧౨౨.** “తీణిమాని, భిక్ఖవే, సోచేయ్యాని. కతమాని తీణి? కాయసోచేయ్యం, వచీసోచేయ్యం, మనోసోచేయ్యం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కాయసోచేయ్యం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, అబ్రహ్మచరియా పటివిరతో హోతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కాయసోచేయ్యం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, వచీసోచేయ్యం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, వచీసోచేయ్యం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, మనోసోచేయ్యం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సన్తం వా అజ్ఝత్తం కామచ్ఛన్దం – ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం కామచ్ఛన్దో’తి పజానాతి; అసన్తం వా అజ్ఝత్తం కామచ్ఛన్దం – ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం కామచ్ఛన్దో’తి పజానాతి; యథా చ అనుప్పన్నస్స కామచ్ఛన్దస్స ఉప్పాదో హోతి, తఞ్చ పజానాతి; యథా చ ఉప్పన్నస్స కామచ్ఛన్దస్స పహానం హోతి , తఞ్చ పజానాతి; యథా చ పహీనస్స కామచ్ఛన్దస్స ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి, తఞ్చ పజానాతి; సన్తం వా అజ్ఝత్తం బ్యాపాదం – ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం బ్యాపాదో’తి పజానాతి; అసన్తం వా అజ్ఝత్తం బ్యాపాదం – ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం బ్యాపాదో’తి పజానాతి; యథా చ అనుప్పన్నస్స బ్యాపాదస్స ఉప్పాదో హోతి, తఞ్చ పజానాతి; యథా చ ఉప్పన్నస్స బ్యాపాదస్స పహానం హోతి, తఞ్చ పజానాతి; యథా చ పహీనస్స బ్యాపాదస్స ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి, తఞ్చ పజానాతి; సన్తం వా అజ్ఝత్తం థినమిద్ధం – ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం థినమిద్ధ’న్తి పజానాతి; అసన్తం వా అజ్ఝత్తం థినమిద్ధం – ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం థినమిద్ధ’న్తి పజానాతి; యథా చ అనుప్పన్నస్స థినమిద్ధస్స ఉప్పాదో హోతి, తఞ్చ పజానాతి; యథా చ ఉప్పన్నస్స థినమిద్ధస్స పహానం హోతి, తఞ్చ పజానాతి; యథా చ పహీనస్స థినమిద్ధస్స ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి, తఞ్చ

పజానాతి; సన్తం వా అజ్ఝత్తం ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం – ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చ’న్తి పజానాతి; అసన్తం వా అజ్ఝత్తం ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం – ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చ’న్తి పజానాతి; యథా చ అనుప్పన్నస్స ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్స ఉప్పాదో హోతి, తఞ్చ పజానాతి; యథా చ ఉప్పన్నస్స ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్స పహానం హోతి, తఞ్చ పజానాతి; యథా చ పహీనస్స ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్స ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి, తఞ్చ పజానాతి; సన్తం వా అజ్ఝత్తం విచికిచ్ఛం – ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం విచికిచ్ఛా’తి పజానాతి; అసన్తం వా అజ్ఝత్తం విచికిచ్ఛం – ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం విచికిచ్ఛా’తి పజానాతి; యథా చ అనుప్పన్నాయ విచికిచ్ఛాయ ఉప్పాదో హోతి, తఞ్చ పజానాతి; యథా చ ఉప్పన్నాయ విచికిచ్ఛాయ పహానం హోతి, తఞ్చ పజానాతి; యథా చ పహీనాయ విచికిచ్ఛాయ ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి, తఞ్చ పజానాతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, మనోసోచేయ్యం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి సోచేయ్యానీతి.

[ఇతివు॰ ౬౬] “కాయసుచిం వచీసుచిం, చేతోసుచిం అనాసవం;
సుచిం సోచేయ్యసమ్పన్నం, ఆహు నిన్హాతపాపక”న్తి. నవమం;

## ౧౦. మోనేయ్యసుత్తం

**౧౨౩.** “తీణిమాని, భిక్ఖవే, మోనేయ్యాని. కతమాని తీణి? కాయమోనేయ్యం, వచీమోనేయ్యం, మనోమోనేయ్యం. కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, కాయమోనేయ్యం ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, అబ్రహ్మచరియా పటివిరతో హోతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కాయమోనేయ్యం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, వచీమోనేయ్యం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, వచీమోనేయ్యం.

“కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, మనోమోనేయ్యం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, మనోమోనేయ్యం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి మోనేయ్యానీ”తి.

“కాయమునిం వచీమునిం, చేతోమునిం అనాసవం;
మునిం మోనేయ్యసమ్పన్నం, ఆహు సబ్బప్పహాయిన”న్తి. దసమం;

ఆపాయికవగ్గో ద్వాదసమో.

తస్సుద్దానం –

ఆపాయికో దుల్లభో అప్పమేయ్యం, ఆనేఞ్జవిపత్తిసమ్పదా;
అపణ్ణకో చ కమ్మన్తో, ద్వే సోచేయ్యాని మోనేయ్యన్తి.

# (౧౩) ౩. కుసినారవగ్గో

## ౧. కుసినారసుత్తం

**౧౨౪.** ఏకం సమయం భగవా కుసినారాయం విహరతి బలిహరణే వనసణ్డే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం గామం వా నిగమం వా ఉపనిస్సాయ విహరతి. తమేనం గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా ఉపసఙ్కమిత్వా స్వాతనాయ భత్తేన నిమన్తేతి . ఆకఙ్ఖమానో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అధివాసేతి. సో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన తస్స గహపతిస్స వా గహపతిపుత్తస్స వా నివేసనం తేనుపసఙ్కమతి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీదతి. తమేనం సో గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సహత్థా సన్తప్పేతి సమ్పవారేతి.

“తస్స ఏవం హోతి – ‘సాధు వత మ్యాయం గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సహత్థా సన్తప్పేతి సమ్పవారేతీ’తి. ఏవమ్పిస్స హోతి – ‘అహో వత మాయం గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా ఆయతిమ్పి ఏవరూపేన పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సహత్థా సన్తప్పేయ్య సమ్పవారేయ్యా’తి! సో తం పిణ్డపాతం గధితో [గధితో (స్యా. కం. క.)] ముచ్ఛితో అజ్ఝోసన్నో [అజ్ఝాపన్నో (సీ. క.) అజ్ఝోపన్నో (టీకా)] అనాదీనవదస్సావీ అనిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి. సో తత్థ కామవితక్కమ్పి వితక్కేతి, బ్యాపాదవితక్కమ్పి వితక్కేతి, విహింసావితక్కమ్పి వితక్కేతి. ఏవరూపస్సాహం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో దిన్నం న మహప్ఫలన్తి వదామి. తం కిస్స హేతు? పమత్తో హి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు విహరతి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం గామం వా నిగమం వా ఉపనిస్సాయ విహరతి. తమేనం గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా ఉపసఙ్కమిత్వా స్వాతనాయ భత్తేన నిమన్తేతి. ఆకఙ్ఖమానో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అధివాసేతి. సో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన తస్స గహపతిస్స వా గహపతిపుత్తస్స వా నివేసనం తేనుపసఙ్కమతి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీదతి. తమేనం సో గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సహత్థా సన్తప్పేతి సమ్పవారేతి.

“తస్స న ఏవం హోతి – ‘సాధు వత మ్యాయం గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సహత్థా సన్తప్పేతి సమ్పవారేతీ’తి. ఏవమ్పిస్స న హోతి – ‘అహో వత మాయం గహపతి వా గహపతిపుత్తో వా ఆయతిమ్పి ఏవరూపేన పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సహత్థా సన్తప్పేయ్య సమ్పవారేయ్యా’తి! సో తం పిణ్డపాతం అగధితో అముచ్ఛితో అనజ్ఝోసన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి. సో తత్థ నేక్ఖమ్మవితక్కమ్పి వితక్కేతి, అబ్యాపాదవితక్కమ్పి వితక్కేతి, అవిహింసావితక్కమ్పి వితక్కేతి. ఏవరూపస్సాహం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో దిన్నం మహప్ఫలన్తి వదామి. తం కిస్స హేతు? అప్పమత్తో హి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు విహరతీ”తి. పఠమం.

## ౨. భణ్డనసుత్తం

౧౨౫. "యస్సం, భిక్ఖవే, దిసాయం భిక్ఖూ భణ్డనజాతా కలహజాతా వివాదాపన్నా అఞ్ఞమఞ్ఞం ముఖసత్తీహి వితుదన్తా విహరన్తి, మనసి కాతుమ్పి మే ఏసా, భిక్ఖవే, దిసా న ఫాసు హోతి, పగేవ గన్తుం! నిట్ఠమేత్థ గచ్ఛామి – 'అద్ధా తే ఆయస్మన్తో తయో ధమ్మే పజహింసు, తయో ధమ్మే బహులమకంసు [బహులీమకంసు (స్యా॰ కం॰ పీ॰)]. కతమే తయో ధమ్మే పజహింసు? నేక్ఖమ్మవితక్కం, అబ్యాపాదవితక్కం, అవిహింసావితక్కం – ఇమే తయో ధమ్మే పజహింసు. కతమే తయో ధమ్మే బహులమకంసు? కామవితక్కం, బ్యాపాదవితక్కం, విహింసావితక్కం – ఇమే తయో ధమ్మే బహులమకంసు'. యస్సం, భిక్ఖవే, దిసాయం భిక్ఖూ భణ్డనజాతా కలహజాతా వివాదాపన్నా అఞ్ఞమఞ్ఞం ముఖసత్తీహి వితుదన్తా విహరన్తి, మనసి కాతుమ్పి మే ఏసా, భిక్ఖవే, దిసా న ఫాసు హోతి, పగేవ గన్తుం! నిట్ఠమేత్థ గచ్ఛామి – 'అద్ధా తే ఆయస్మన్తో ఇమే తయో ధమ్మే పజహింసు, ఇమే తయో ధమ్మే బహులమకంసు'".

"యస్సం పన, భిక్ఖవే, దిసాయం భిక్ఖూ సమగ్గా సమ్మోదమానా అవివదమానా ఖీరోదకీభూతా అఞ్ఞమఞ్ఞం పియచక్ఖూహి సమ్పస్సన్తా విహరన్తి, గన్తుమ్పి మే ఏసా, భిక్ఖవే, దిసా ఫాసు హోతి, పగేవ మనసి కాతుం! నిట్ఠమేత్థ గచ్ఛామి – 'అద్ధా తే ఆయస్మన్తో తయో ధమ్మే పజహింసు, తయో ధమ్మే బహులమకంసు. కతమే తయో ధమ్మే పజహింసు? కామవితక్కం , బ్యాపాదవితక్కం, విహింసావితక్కం – ఇమే తయో ధమ్మే పజహింసు. కతమే తయో ధమ్మే బహులమకంసు? నేక్ఖమ్మవితక్కం, అబ్యాపాదవితక్కం, అవిహింసావితక్కం – ఇమే తయో ధమ్మే బహులమకంసు'. యస్సం , భిక్ఖవే, దిసాయం భిక్ఖూ సమగ్గా సమ్మోదమానా అవివదమానా ఖీరోదకీభూతా అఞ్ఞమఞ్ఞం పియచక్ఖూహి సమ్పస్సన్తా విహరన్తి, గన్తుమ్పి మే ఏసా, భిక్ఖవే, దిసా ఫాసు హోతి, పగేవ మనసి కాతుం! నిట్ఠమేత్థ గచ్ఛామి – 'అద్ధా తే ఆయస్మన్తో ఇమే తయో ధమ్మే పజహింసు, ఇమే తయో ధమ్మే బహులమకంసూ'"తి. దుతియం.

### ౩. గోతమకచేతియసుత్తం

౧౨౬. ఏకం సమయం భగవా వేసాలియం విహరతి గోతమకే చేతియే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"అభిఞ్ఞాయాహం, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేమి, నో అనభిఞ్ఞాయ. సనిదానాహం, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేమి, నో అనిదానం. సప్పాటిహారియాహం, భిక్ఖవే, ధమ్మం దేసేమి, నో అప్పాటిహారియం. తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ధమ్మం దేసయతో నో అనభిఞ్ఞాయ, సనిదానం ధమ్మం దేసయతో నో అనిదానం, సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసయతో నో అప్పాటిహారియం, కరణీయో ఓవాదో, కరణీయా అనుసాసనీ. అలఞ్చ పన వో, భిక్ఖవే, తుట్ఠియా, అలం అత్తమనతాయ, అలం సోమనస్సాయ – 'సమ్మాసమ్బుద్ధో భగవా, స్వాక్ఖాతో ధమ్మో, సుప్పటిపన్నో సఙ్ఘో'"తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి. ఇమస్మిఞ్చ పన వేయ్యాకరణస్మిం భఞ్ఞమానే సహస్సీ లోకధాతు అకమ్పిత్థాతి. తతియం.

### ౪. భరణ్డుకాలామసుత్తం

౧౨౭. ఏకం సమయం భగవా కోసలేసు చారికం చరమానో యేన కపిలవత్థు తదవసరి. అస్సోసి ఖో మహానామో సక్కో – "భగవా కిర కపిలవత్థుం అనుప్పత్తో"తి. అథ ఖో మహానామో సక్కో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా

భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితం ఖో మహానామం సక్కం భగవా ఏతదవోచ –

“గచ్ఛ, మహానామ, కపిలవత్థుస్మిం, తథారూపం ఆవసథం జాన యత్థజ్జ మయం ఏకరత్తిం విహరేయ్యామా”తి. “ఏవం , భన్తే”తి ఖో మహానామో సక్కో భగవతో పటిస్సుత్వా కపిలవత్థుం పవిసిత్వా కేవలకప్పం కపిలవత్థుం అన్వాహిణ్డన్తో [ఆహిణ్డన్తో (స్యా॰ కం॰)] నాద్దస కపిలవత్థుస్మిం తథారూపం ఆవసథం యత్థజ్జ భగవా ఏకరత్తిం విహరేయ్య.

అథ ఖో మహానామో సక్కో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “నత్థి, భన్తే, కపిలవత్థుస్మిం తథారూపో ఆవసథో యత్థజ్జ భగవా ఏకరత్తిం విహరేయ్య. అయం, భన్తే, భరణ్డు కాలామో భగవతో పురాణసబ్రహ్మచారీ. తస్సజ్జ భగవా అస్సమే ఏకరత్తిం విహరతూ”తి. “గచ్ఛ, మహానామ, సన్థరం పఞ్ఞపేహీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో మహానామో సక్కో భగవతో పటిస్సుత్వా యేన భరణ్డుస్స కాలామస్స అస్సమో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా సన్థరం పఞ్ఞాపేత్వా ఉదకం ఠపేత్వా పాదానం ధోవనాయ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “సన్థతో, భన్తే, సన్థారో, ఉదకం ఠపితం పాదానం ధోవనాయ. యస్సదాని, భన్తే, భగవా కాలం మఞ్ఞతీ”తి.

అథ ఖో భగవా యేన భరణ్డుస్స కాలామస్స అస్సమో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా పాదే పక్ఖాలేసి. అథ ఖో మహానామస్స సక్కస్స ఏతదహోసి – “అకాలో ఖో అజ్జ భగవన్తం పయిరుపాసితుం. కిలన్తో భగవా. స్వే దానాహం భగవన్తం పయిరుపాసిస్సామీ”తి భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి.

అథ ఖో మహానామో సక్కో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో మహానామం సక్కం భగవా ఏతదవోచ – “తయో ఖోమే, మహానామ, సత్థారో సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? ఇధ, మహానామ, ఏకచ్చో సత్థా కామానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞాపేతి; న రూపానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞాపేతి, న వేదనానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞాపేతి. ఇధ పన, మహానామ, ఏకచ్చో సత్థా కామానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞాపేతి , రూపానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞాపేతి; న వేదనానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞాపేతి. ఇధ పన, మహానామ, ఏకచ్చో సత్థా కామానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞాపేతి, రూపానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞాపేతి, వేదనానం పరిఞ్ఞం పఞ్ఞాపేతి. ఇమే ఖో, మహానామ, తయో సత్థారో సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. ‘ఇమేసం, మహానామ, తిణ్ణం సత్థారానం ఏకా నిట్ఠా ఉదాహు పుథు నిట్ఠా’”తి?

ఏవం వుత్తే భరణ్డు కాలామో మహానామం సక్కం ఏతదవోచ – “ఏకాతి, మహానామ, వదేహీ”తి. ఏవం వుత్తే భగవా మహానామం సక్కం ఏతదవోచ – “నానాతి, మహానామ, వదేహీ”తి. దుతియమ్పి ఖో భరణ్డు కాలామో మహానామం సక్కం ఏతదవోచ – “ఏకాతి, మహానామ, వదేహీ”తి. దుతియమ్పి ఖో భగవా మహానామం సక్కం ఏతదవోచ – “నానాతి, మహానామ, వదేహీ”తి. తతియమ్పి ఖో భరణ్డు కాలామో మహానామం సక్కం ఏతదవోచ – “ఏకాతి, మహానామ , వదేహీ”తి. తతియమ్పి ఖో భగవా మహానామం సక్కం ఏతదవోచ – “నానాతి, మహానామ, వదేహీ”తి.

అథ ఖో భరణ్డు కాలామస్స ఏతదహోసి – “మహేసక్ఖస్స వతమ్హి మహానామస్స సక్కస్స సమ్ముఖా సమణేన గోతమేన యావతతియం అపసాదితో. యంనూనాహం కపిలవత్థుమ్హా పక్కమేయ్య”న్తి. అథ ఖో భరణ్డు కాలామో కపిలవత్థుమ్హా పక్కామి. యం కపిలవత్థుమ్హా పక్కామి తథా పక్కన్తోవ అహోసి న పున పచ్చాగచ్ఛీతి. చతుత్థం.

## ౫. హత్థకసుత్తం

**౧౨౮**. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో హత్థకో దేవపుత్తో అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా – "భగవతో పురతో ఠస్సామీ"తి ఓసీదతిమేవ సంసీదతిమేవ [ఓసీదతి చేవ సంసీదతి చ (సీ॰ పీ॰), ఓసీదతి సంసీదతి (స్యా॰ కం॰)], న సక్కోతి సణ్ఠాతుం. సేయ్యథాపి నామ సప్పి వా తేలం వా వాలుకాయ ఆసిత్తం ఓసీదతిమేవ సంసీదతిమేవ, న సణ్ఠాతి; ఏవమేవం హత్థకో దేవపుత్తో – "భగవతో పురతో ఠస్సామీ"తి ఓసీదతిమేవ సంసీదతిమేవ, న సక్కోతి సణ్ఠాతుం.

అథ ఖో భగవా హత్థకం దేవపుత్తం ఏతదవోచ – "ఓళారికం, హత్థక, అత్తభావం అభినిమ్మినాహీ"తి . "ఏవం, భన్తే"తి, ఖో హత్థకో దేవపుత్తో భగవతో పటిస్సుత్వా ఓళారికం అత్తభావం అభినిమ్మినిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితం ఖో హత్థకం దేవపుత్తం భగవా ఏతదవోచ –

"యే తే, హత్థక, ధమ్మా పుబ్బే మనుస్సభూతస్స పవత్తినో అహేసుం, అపి ను తే తే ధమ్మా ఏతరహి పవత్తినో"తి? "యే చ మే, భన్తే, ధమ్మా పుబ్బే మనుస్సభూతస్స పవత్తినో అహేసుం, తే చ మే ధమ్మా ఏతరహి పవత్తినో; యే చ మే, భన్తే, ధమ్మా పుబ్బే మనుస్సభూతస్స నప్పవత్తినో అహేసుం, తే చ మే ధమ్మా ఏతరహి పవత్తినో. సేయ్యథాపి, భన్తే, భగవా ఏతరహి ఆకిణ్ణో విహరతి భిక్ఖూహి భిక్ఖునీహి ఉపాసకేహి ఉపాసికాహి రాజూహి రాజమహామత్తేహి తిత్థియేహి తిత్థియసావకేహి; ఏవమేవం ఖో అహం, భన్తే, ఆకిణ్ణో విహరామి దేవపుత్తేహి. దూరతోపి, భన్తే, దేవపుత్తా ఆగచ్ఛన్తి హత్థకస్స దేవపుత్తస్స సన్తికే 'ధమ్మం సోస్సామా'తి. తిణ్ణాహం, భన్తే, ధమ్మానం అతిత్తో అప్పటివానో కాలఙ్కతో. కతమేసం తిణ్ణం? భగవతో అహం, భన్తే, దస్సనస్స అతిత్తో అప్పటివానో కాలఙ్కతో; సద్ధమ్మస్సవనస్సాహం, భన్తే, అతిత్తో అప్పటివానో కాలఙ్కతో; సఙ్ఘస్సాహం, భన్తే, ఉపట్ఠానస్స అతిత్తో అప్పటివానో కాలఙ్కతో. ఇమేసం ఖో అహం, భన్తే, తిణ్ణం ధమ్మానం అతిత్తో అప్పటివానో కాలఙ్కతో"తి.

"నాహం భగవతో దస్సనస్స, తిత్తిమజ్ఝగా [తిత్తి తిత్తిసమ్భవం (క॰)] కుదాచనం;
సఙ్ఘస్స ఉపట్ఠానస్స, సద్ధమ్మస్సవనస్స చ.

"అధిసీలం సిక్ఖమానో, సద్ధమ్మస్సవనే రతో;
తిణ్ణం ధమ్మానం అతిత్తో, హత్థకో అవిహం గతో"తి. పఞ్చమం;

## ౬. కటువియసుత్తం

**౧౨౯**. ఏకం సమయం భగవా బారాణసియం విహరతి ఇసిపతనే మిగదాయే. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ బారాణసిం పిణ్డాయ పావిసి. అద్దసా ఖో భగవా గోయోగపిలక్ఖస్మిం [గోయోగమిలక్ఖస్మిం (స్యా॰ కం॰ క॰)] పిణ్డాయ చరమానో [చరమానం (క॰)] అఞ్ఞతరం భిక్ఖుం రిత్తస్సాదం బాహిరస్సాదం ముట్ఠస్సతిం అసమ్పజానం అసమాహితం విబ్భన్తచిత్తం పాకతిన్ద్రియం. దిస్వా తం భిక్ఖుం ఏతదవోచ –

“మా ఖో త్వం, భిక్ఖు, అత్తానం కటువియమకాసి. తం వత భిక్ఖు కటువియకతం అత్తానం ఆమగన్ధేన [ఆమగన్ధే (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] అవస్సుతం మక్ఖికా నానుపతిస్సన్తి నాన్వాస్సవిస్సన్తీతి [నానుబన్ధిస్సన్తి (క॰)], నేతం ఠానం విజ్జతీ”తి. అథ ఖో సో భిక్ఖు భగవతా ఇమినా ఓవాదేన ఓవదితో సంవేగమాపాది. అథ ఖో భగవా బారాణసియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి –

“ఇధాహం, భిక్ఖవే, పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ బారాణసిం పిణ్డాయ పావిసిం. అద్దసం ఖో అహం, భిక్ఖవే, గోయోగపిలక్ఖస్మిం పిణ్డాయ చరమానో అఞ్ఞతరం భిక్ఖుం రిత్తస్సాదం బాహిరస్సాదం ముట్ఠస్సతిం అసమ్పజానం అసమాహితం విబ్భన్తచిత్తం పాకతిన్ద్రియం. దిస్వా తం భిక్ఖుం ఏతదవోచం –

“‘మా ఖో త్వం, భిక్ఖు, అత్తానం కటువియమకాసి. తం వత భిక్ఖు కటువియకతం అత్తానం ఆమగన్ధేన అవస్సుతం మక్ఖికా నానుపతిస్సన్తి నాన్వాస్సవిస్సన్తీతి, నేతం ఠానం విజ్జతీ’తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, సో భిక్ఖు మయా ఇమినా ఓవాదేన ఓవదితో సంవేగమాపాదీ”తి. ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కిం ను ఖో, భన్తే, కటువియం? కో ఆమగన్ధో? కా మక్ఖికా”తి?

“అభిజ్ఝా ఖో, భిక్ఖు, కటువియం; బ్యాపాదో ఆమగన్ధో; పాపకా అకుసలా వితక్కా మక్ఖికా. తం వత, భిక్ఖు, కటువియకతం అత్తానం ఆమగన్ధేన అవస్సుతం మక్ఖికా నానుపతిస్సన్తి నాన్వాస్సవిస్సన్తీతి, నేతం ఠానం విజ్జతీ”తి.

“అగుత్తం చక్ఖుసోతస్మిం, ఇన్ద్రియేసు అసంవుతం;
మక్ఖికానుపతిస్సన్తి , సఙ్కప్పా రాగనిస్సితా.

“కటువియకతో భిక్ఖు, ఆమగన్ధే అవస్సుతో;
ఆరకా హోతి నిబ్బానా, విఘాతస్సేవ భాగవా.

“గామే వా యది వారఞ్ఞే, అలద్ధా సమథమత్తనో [సమమత్తనో (సీ॰ స్యా॰ కం॰), సమ్మమత్తనో (పీ॰)];
పరేతి [చరేతి (స్యా॰ క॰)] బాలో దుమ్మేధో, మక్ఖికాహి పురక్ఖతో.

“యే చ సీలేన సమ్పన్నా, పఞ్ఞాయూపసమేరతా;
ఉపసన్తా సుఖం సేన్తి, నాసయిత్వాన మక్ఖికా”తి. ఛట్ఠం;

**౭. పఠమఅనురుద్ధసుత్తం**

**౧౩౦**. అథ ఖో ఆయస్మా అనురుద్ధో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా అనురుద్ధో భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఇధాహం, భన్తే, దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన యేభుయ్యేన పస్సామి మాతుగామం కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జమానం. కతిహి ను ఖో, భన్తే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో మాతుగామో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతీ”తి?

“తీహి ఖో, అనురుద్ధ, ధమ్మేహి సమన్నాగతో మాతుగామో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. కతమేహి తీహి? ఇధ, అనురుద్ధ, మాతుగామో పుబ్బణ్హసమయం మచ్ఛేరమలపరియుట్ఠితేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి, మజ్ఝన్హికసమయం ఇస్సాపరియుట్ఠితేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి, సాయన్హసమయం కామరాగపరియుట్ఠితేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసతి . ఇమేహి ఖో, అనురుద్ధ, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో మాతుగామో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతీ”తి. సత్తమం.

### ౮. దుతియఅనురుద్ధసుత్తం

౧౩౧. అథ ఖో ఆయస్మా అనురుద్ధో యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా అనురుద్ధో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ – “ఇధాహం, ఆవుసో సారిపుత్త, దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సహస్సం లోకం ఓలోకేమి. ఆరద్ధం ఖో పన మే వీరియం అసల్లీనం, ఉపట్ఠితా సతి అసమ్ముట్ఠా [అపమ్ముట్ఠా (సీ.), అపముట్ఠా (స్యా. కం.)], పస్సద్ధో కాయో అసారద్ధో, సమాహితం చిత్తం ఏకగ్గం. అథ చ పన మే నానుపాదాయ [న అనుపాదాయ (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చతీ”తి.

“యం ఖో తే, ఆవుసో అనురుద్ధ, ఏవం హోతి – ‘అహం దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సహస్సం లోకం వోలోకేమీ’తి, ఇదం తే మానస్మిం. యమ్పి తే, ఆవుసో అనురుద్ధ, ఏవం హోతి – ‘ఆరద్ధం ఖో పన మే వీరియం అసల్లీనం, ఉపట్ఠితా సతి అసమ్ముట్ఠా, పస్సద్ధో కాయో అసారద్ధో, సమాహితం చిత్తం ఏకగ్గ’న్తి, ఇదం తే ఉద్ధచ్చస్మిం. యమ్పి తే, ఆవుసో అనురుద్ధ, ఏవం హోతి – ‘అథ చ పన మే నానుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చతీ’తి, ఇదం తే కుక్కుచ్చస్మిం. సాధు వతాయస్మా అనురుద్ధో ఇమే తయో ధమ్మే పహాయ, ఇమే తయో ధమ్మే అమనసికరిత్వా అమతాయ ధాతుయా చిత్తం ఉపసంహరతూ”తి.

అథ ఖో ఆయస్మా అనురుద్ధో అపరేన సమయేన ఇమే తయో ధమ్మే పహాయ, ఇమే తయో ధమ్మే అమనసికరిత్వా అమతాయ ధాతుయా చిత్తం ఉపసంహరి [ఉపసంహాసి (స్యా. కం. పీ.), ఉపసంహరతి (క.)]. అథ ఖో ఆయస్మా అనురుద్ధో ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో నచిరస్సేవ – యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి, తదనుత్తరం – బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహాసి. “ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా”తి అబ్భఞ్ఞాసి. అఞ్ఞతరో చ పనాయస్మా అనురుద్ధో అరహతం అహోసీతి. అట్ఠమం.

### ౯. పటిచ్ఛన్నసుత్తం

౧౩౨. “తీణిమాని, భిక్ఖవే, పటిచ్ఛన్నాని ఆవహన్తి [వహన్తి (సీ. స్యా. కం. పీ.)], నో వివటాని. కతమాని తీణి? మాతుగామో, భిక్ఖవే, పటిచ్ఛన్నో ఆవహతి, నో వివటో; బ్రాహ్మణానం, భిక్ఖవే, మన్తా పటిచ్ఛన్నా ఆవహన్తి, నో వివటా ; మిచ్ఛాదిట్ఠి, భిక్ఖవే, పటిచ్ఛన్నా ఆవహతి, నో వివటా. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి పటిచ్ఛన్నాని ఆవహన్తి, నో వివటాని.

“తీణిమాని , భిక్ఖవే, వివటాని విరోచన్తి, నో పటిచ్ఛన్నాని. కతమాని తీణి? చన్దమణ్డలం, భిక్ఖవే, వివటం విరోచతి, నో పటిచ్ఛన్నం; సూరియమణ్డలం, భిక్ఖవే, వివటం విరోచతి, నో పటిచ్ఛన్నం; తథాగతప్పవేదితో ధమ్మవినయో, భిక్ఖవే, వివటో విరోచతి, నో పటిచ్ఛన్నో. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి వివటాని విరోచన్తి, నో పటిచ్ఛన్నానీ”తి. నవమం.

**౧౦. లేఖసుత్తం**

**౧౩౩**. “తయోమే, భిక్ఖవే, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం. కతమే తయో? పాసాణలేఖూపమో పుగ్గలో, పథవిలేఖూపమో పుగ్గలో, ఉదకలేఖూపమో పుగ్గలో. కతమో చ, భిక్ఖవే, పాసాణలేఖూపమో పుగ్గలో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అభిణ్హం కుజ్ఝతి. సో చ ఖ్వస్స కోధో దీఘరత్తం అనుసేతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పాసాణే లేఖా న ఖిప్పం లుజ్జతి వాతేన వా ఉదకేన వా, చిరట్ఠితికా హోతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అభిణ్హం కుజ్ఝతి. సో చ ఖ్వస్స కోధో దీఘరత్తం అనుసేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పాసాణలేఖూపమో పుగ్గలో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, పథవిలేఖూపమో పుగ్గలో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో అభిణ్హం కుజ్ఝతి. సో చ ఖ్వస్స కోధో న దీఘరత్తం అనుసేతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, పథవియా లేఖా ఖిప్పం లుజ్జతి వాతేన వా ఉదకేన వా, న చిరట్ఠితికా హోతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో అభిణ్హం కుజ్ఝతి. సో చ ఖ్వస్స కోధో న దీఘరత్తం అనుసేతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పథవిలేఖూపమో పుగ్గలో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, ఉదకలేఖూపమో పుగ్గలో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుగ్గలో ఆగాళ్హేనపి వుచ్చమానో ఫరుసేనపి వుచ్చమానో అమనాపేనపి వుచ్చమానో సన్ధియతిమేవ [... యేవ (స్యా॰ కం॰) ... చేవ (పీ॰)] సంసన్దతిమేవ [... యేవ (స్యా॰ కం॰) ... చేవ (పీ॰)] సమ్మోదతిమేవ [... యేవ (స్యా॰ కం॰) ... చేవ (పీ॰)]. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉదకే లేఖా ఖిప్పంయేవ పటివిగచ్ఛతి, న చిరట్ఠితికా హోతి; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో ఆగాళ్హేనపి వుచ్చమానో ఫరుసేనపి వుచ్చమానో అమనాపేనపి వుచ్చమానో సన్ధియతిమేవ సంసన్దతిమేవ సమ్మోదతిమేవ. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఉదకలేఖూపమో పుగ్గలో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మి”న్తి [పు॰ ప॰ ౧౧౩]. దసమం.

కుసినారవగ్గో తేరసమో.

తస్సుద్దానం –

కుసినారభణ్డనా చేవ, గోతమభరణ్డుహత్థకో;
కటువియం ద్వే అనురుద్ధా, పటిచ్ఛన్నం లేఖేన తే దసాతి.

# (౧౪) ౪. యోధాజీవవగ్గో

### ౧. యోధాజీవసుత్తం

**౧౩౪.** “తీహి , భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో యోధాజీవో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. కతమేహి తీహి ? ఇధ, భిక్ఖవే, యోధాజీవో దూరే పాతీ చ హోతి అక్ఖణవేధీ చ మహతో చ కాయస్స పదాలేతా. ఇమేహి, ఖో, భిక్ఖవే, తీహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో యోధాజీవో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్తేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తీహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి తీహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు దూరే పాతీ చ హోతి అక్ఖణవేధీ చ మహతో చ కాయస్స పదాలేతా.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు దూరే పాతీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యం కిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. యా కాచి వేదనా అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నా అజ్ఝత్తా వా బహిద్ధా వా ఓళారికా వా సుఖుమా వా హీనా వా పణీతా వా యా దూరే సన్తికే వా, సబ్బం వేదనం [సబ్బా వేదనా (స్యా॰ కం॰ పీ॰ క॰)] – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి , న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. యా కాచి సఞ్ఞా అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నా అజ్ఝత్తా వా బహిద్ధా వా ఓళారికా వా సుఖుమా వా హీనా వా పణీతా వా యా దూరే సన్తికే వా, సబ్బం సఞ్ఞం [సబ్బా సఞ్ఞా (స్యా॰ కం॰ పీ॰ క॰)] – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. యే కేచి సఙ్ఖారా అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నా అజ్ఝత్తా వా బహిద్ధా వా ఓళారికా వా సుఖుమా వా హీనా వా పణీతా వా యే దూరే సన్తికే వా, సబ్బే సఙ్ఖారే – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం – ‘నేతం మమ, నేసోహమస్మి, న మేసో అత్తా’తి ఏవమేతం యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ పస్సతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు దూరే పాతీ హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖణవేధీ హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి; ‘అయం దుక్ఖసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి; ‘అయం దుక్ఖనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి; ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అక్ఖణవేధీ హోతి.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మహతో కాయస్స పదాలేతా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మహన్తం అవిజ్జాక్ఖన్ధం పదాలేతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మహతో కాయస్స పదాలేతా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. పఠమం.

### ౨. పరిసాసుత్తం

౧౩౫. “తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, పరిసా. కతమా తిస్సో? ఉక్కాచితవినీతా పరిసా, పటిపుచ్ఛావినీతా పరిసా, యావతావినీతా [యావతజ్ఝావినీతా (అట్ఠకథాయం పాఠన్తరం)] పరిసా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో పరిసా”తి. దుతియం.

### ౩. మిత్తసుత్తం

౧౩౬. “తీహి , భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో మిత్తో సేవితబ్బో. కతమేహి తీహి? ( ) [(ఇధ భిక్ఖవే భిక్ఖు) (పీ. క.)] దుద్దదం దదాతి, దుక్కరం కరోతి, దుక్ఖమం ఖమతి – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో మిత్తో సేవితబ్బో”తి. తతియం.

### ౪. ఉప్పాదాసుత్తం

౧౩౭. “ఉప్పాదా వా, భిక్ఖవే, తథాగతానం అనుప్పాదా వా తథాగతానం, ఠితావ సా ధాతు ధమ్మట్ఠితతా ధమ్మనియామతా. సబ్బే సఙ్ఖారా అనిచ్చా. తం తథాగతో అభిసమ్బుజ్ఝతి అభిసమేతి. అభిసమ్బుజ్ఝిత్వా అభిసమేత్వా ఆచిక్ఖతి దేసేతి పఞ్ఞాపేతి పట్ఠపేతి వివరతి విభజతి ఉత్తానీకరోతి – ‘సబ్బే సఙ్ఖారా అనిచ్చా’తి. ఉప్పాదా వా, భిక్ఖవే, తథాగతానం అనుప్పాదా వా తథాగతానం ఠితావ సా ధాతు ధమ్మట్ఠితతా ధమ్మనియామతా. సబ్బే సఙ్ఖారా దుక్ఖా. తం తథాగతో అభిసమ్బుజ్ఝతి అభిసమేతి. అభిసమ్బుజ్ఝిత్వా అభిసమేత్వా ఆచిక్ఖతి దేసేతి పఞ్ఞాపేతి పట్ఠపేతి వివరతి విభజతి ఉత్తానీకరోతి – ‘సబ్బే సఙ్ఖారా దుక్ఖా’తి. ఉప్పాదా వా, భిక్ఖవే, తథాగతానం అనుప్పాదా వా తథాగతానం ఠితావ సా ధాతు ధమ్మట్ఠితతా ధమ్మనియామతా. సబ్బే ధమ్మా అనత్తా. తం తథాగతో అభిసమ్బుజ్ఝతి అభిసమేతి. అభిసమ్బుజ్ఝిత్వా అభిసమేత్వా ఆచిక్ఖతి దేసేతి పఞ్ఞాపేతి పట్ఠపేతి వివరతి విభజతి ఉత్తానీకరోతి – ‘సబ్బే ధమ్మా అనత్తా’”తి. చతుత్థం.

### ౫. కేసకమ్బలసుత్తం

౧౩౮. “సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, యాని కానిచి తన్తావుతానం వత్థానం, కేసకమ్బలో తేసం పటికిట్ఠో అక్ఖాయతి. కేసకమ్బలో, భిక్ఖవే, సీతే సీతో, ఉణ్హే ఉణ్హో, దుబ్బణ్ణో, దుగ్గన్ధో, దుక్ఖసమ్ఫస్సో. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, యాని కానిచి పుథుసమణబ్రాహ్మణవాదానం [సమణప్పవాదానం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] మక్ఖలివాదో తేసం పటికిట్ఠో అక్ఖాయతి.

“మక్ఖలి, భిక్ఖవే, మోఘపురిసో ఏవంవాదీ ఏవందిట్ఠి – ‘నత్థి కమ్మం, నత్థి కిరియం, నత్థి వీరియ’న్తి. యేపి తే, భిక్ఖవే, అహేసుం అతీతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా, తేపి భగవన్తో కమ్మవాదా చేవ అహేసుం కిరియవాదా చ వీరియవాదా చ. తేపి, భిక్ఖవే, మక్ఖలి మోఘపురిసో పటిబాహతి – ‘నత్థి కమ్మం, నత్థి కిరియం, నత్థి వీరియ’న్తి. యేపి తే, భిక్ఖవే, భవిస్సన్తి అనాగతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా, తేపి భగవన్తో కమ్మవాదా చేవ భవిస్సన్తి కిరియవాదా చ వీరియవాదా చ. తేపి, భిక్ఖవే, మక్ఖలి మోఘపురిసో పటిబాహతి – ‘నత్థి కమ్మం, నత్థి కిరియం, నత్థి వీరియ’న్తి. అహమ్పి, భిక్ఖవే, ఏతరహి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో కమ్మవాదో చేవ కిరియవాదో చ వీరియవాదో చ. మమ్పి, భిక్ఖవే, మక్ఖలి మోఘపురిసో పటిబాహతి – ‘నత్థి కమ్మం, నత్థి కిరియం, నత్థి వీరియ’”న్తి.

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, నదీముఖే ఖిప్పం ఉడ్డేయ్య [ఓడ్డేయ్య (సీ.)] బహూనం [బహున్నం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] మచ్ఛానం అహితాయ దుక్ఖాయ అనయాయ బ్యసనాయ; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, మక్ఖలి మోఘపురిసో మనుస్సఖిప్పం

మణ్ణో లోకే ఉప్పన్నో బహూనం సత్తానం అహితాయ దుక్ఖాయ అనయాయ బ్యసనాయా”తి. పఞ్చమం.

### ౬. సమ్పదాసుత్తం

౧౩౯. “తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, సమ్పదా. కతమా తిస్సో? సద్ధాసమ్పదా, సీలసమ్పదా, పఞ్ఞాసమ్పదా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో సమ్పదా”తి. ఛట్ఠం.

### ౭. వుద్ధిసుత్తం

౧౪౦. “తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, వుద్ధియో. కతమా తిస్సో? సద్ధావుద్ధి, సీలవుద్ధి, పఞ్ఞావుద్ధి – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో వుద్ధియో”తి. సత్తమం.

### ౮. అస్సఖళుఙ్కసుత్తం

౧౪౧. “తయో చ, భిక్ఖవే, అస్సఖళుఙ్కే దేసేస్సామి తయో చ పురిసఖళుఙ్కే. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కతమే చ, భిక్ఖవే, తయో అస్సఖళుఙ్కా? ఇధ , భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అస్సఖళుఙ్కో జవసమ్పన్నో హోతి; న వణ్ణసమ్పన్నో, న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అస్సఖళుఙ్కో జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ; న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అస్సఖళుఙ్కో జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో అస్సఖళుఙ్కా.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, తయో పురిసఖళుఙ్కా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పురిసఖళుఙ్కో జవసమ్పన్నో హోతి; న వణ్ణసమ్పన్నో, న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పురిసఖళుఙ్కో జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ; న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పురిసఖళుఙ్కో జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పురిసఖళుఙ్కో జవసమ్పన్నో హోతి; న వణ్ణసమ్పన్నో న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే.… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఇదమస్స జవస్మిం వదామి. అభిధమ్మే ఖో పన అభివినయే పఞ్హం పుట్ఠో సంసాదేతి [సంహీరేతి (క.)], నో విస్సజ్జేతి. ఇదమస్స న వణ్ణస్మిం వదామి. న ఖో పన లాభీ హోతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం. ఇదమస్స న ఆరోహపరిణాహస్మిం వదామి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పురిసఖళుఙ్కో జవసమ్పన్నో హోతి; న వణ్ణసమ్పన్నో, న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పురిసఖళుఙ్కో జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ; న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే.… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఇదమస్స జవస్మిం వదామి. అభిధమ్మే ఖో పన అభివినయే పఞ్హం పుట్ఠో విస్సజ్జేతి, నో సంసాదేతి. ఇదమస్స వణ్ణస్మిం

వదామి. న పన లాభీ హోతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం. ఇదమస్స న ఆరోహపరిణాహస్మిం వదామి. ఏవం ఖో , భిక్ఖవే, పురిసఖళుఙ్కో జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ; న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పురిసఖళుఙ్కో జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి…పే… ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి. ఇదమస్స జవస్మిం వదామి. అభిధమ్మే ఖో పన అభివినయే పఞ్హం పుట్ఠో విస్సజ్జేతి, నో సంసాదేతి. ఇదమస్స వణ్ణస్మిం వదామి. లాభీ ఖో పన హోతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం. ఇదమస్స ఆరోహపరిణాహస్మిం వదామి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పురిసఖళుఙ్కో జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పురిసఖళుఙ్కా”తి. అట్ఠమం.

### ౯. అస్సపరస్ససుత్తం

౧౪౨. “తయో చ, భిక్ఖవే, అస్సపరస్సే [అస్ససదస్సే (సీ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] దేసేస్సామి తయో చ పురిసపరస్సే [పురిససదస్సే (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)]. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కతమే చ, భిక్ఖవే, తయో అస్సపరస్సా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అస్సపరస్సో జవసమ్పన్నో హోతి; న వణ్ణసమ్పన్నో న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అస్సపరస్సో జవసమ్పన్నో హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ; న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అస్సపరస్సో జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో అస్సపరస్సా.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, తయో పురిసపరస్సా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పురిసపరస్సో జవసమ్పన్నో హోతి; న వణ్ణసమ్పన్నో న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో. ఇధ పన, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పురిసపరస్సో జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ; న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో. ఇధ పన, భిక్ఖవే , ఏకచ్చో పురిసపరస్సో జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పురిసపరస్సో జవసమ్పన్నో హోతి; న వణ్ణసమ్పన్నో, న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. ఇదమస్స జవస్మిం వదామి. అభిధమ్మే ఖో పన అభివినయే పఞ్హం పుట్ఠో సంసాదేతి, నో విస్సజ్జేతి. ఇదమస్స న వణ్ణస్మిం వదామి. న ఖో పన లాభీ హోతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం . ఇదమస్స న ఆరోహపరిణాహస్మిం వదామి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పురిసపరస్సో జవసమ్పన్నో హోతి; న వణ్ణసమ్పన్నో, న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, పురిసపరస్సో జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ, న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. ఇదమస్స జవస్మిం వదామి. అభిధమ్మే ఖో పన అభివినయే పఞ్హం పుట్ఠో విస్సజ్జేతి, నో సంసాదేతి. ఇదమస్స

వణ్ణస్మిం వదామి. న ఖో పన లాభీ హోతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం. ఇదమస్స న ఆరోహపరిణాహస్మిం వదామి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పురిసపరస్సో జవసమ్పన్నో చ హోతి; వణ్ణసమ్పన్నో చ, న ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, పురిసపరస్సో జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ? ఇధ, భిక్ఖవే , భిక్ఖు పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. ఇదమస్స జవస్మిం వదామి. అభిధమ్మే ఖో పన అభివినయే పఞ్హం పుట్ఠో విస్సజ్జేతి, నో సంసాదేతి. ఇదమస్స వణ్ణస్మిం వదామి. లాభీ ఖో పన హోతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం. ఇదమస్స ఆరోహపరిణాహస్మిం వదామి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, పురిసపరస్సో జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పురిసపరస్సా”తి. నవమం.

### ౧౦. అస్సాజానీయసుత్తం

**౧౪౩**. “తయో చ, భిక్ఖవే, భద్రే అస్సాజానీయే దేసేస్సామి తయో చ భద్రే పురిసాజానీయే. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కతమే చ, భిక్ఖవే, తయో భద్రా అస్సాజానీయా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో భద్రో అస్సాజానీయో …పే.… జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో భద్రా అస్సాజానీయా.

“కతమే చ భిక్ఖవే, తయో భద్రా పురిసాజానీయా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో భద్రో పురిసాజానీయో…పే.… జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భద్రో పురిసాజానీయో…పే.… జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇదమస్స జవస్మిం వదామి. అభిధమ్మే ఖో పన అభివినయే పఞ్హం పుట్ఠో విస్సజ్జేతి, నో సంసాదేతి. ఇదమస్స వణ్ణస్మిం వదామి. లాభీ ఖో పన హోతి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం. ఇదమస్స ఆరోహపరిణాహస్మిం వదామి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భద్రో పురిసాజానీయో జవసమ్పన్నో చ హోతి వణ్ణసమ్పన్నో చ ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో చ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో భద్రా పురిసాజానీయా”తి. దసమం.

### ౧౧. పఠమమోరనివాపసుత్తం

**౧౪౪**. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి మోరనివాపే పరిబ్బాజకారామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భదన్తే”తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అచ్చన్తనిట్ఠో హోతి అచ్చన్తయోగక్ఖేమీ అచ్చన్తబ్రహ్మచారీ అచ్చన్తపరియోసానో సేట్ఠో దేవమనుస్సానం. కతమేహి తీహి? అసేక్ఖేన సీలక్ఖన్ధేన, అసేక్ఖేన సమాధిక్ఖన్ధేన, అసేక్ఖేన

పఞ్ఞాక్ఖన్ధేన. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అచ్చన్తనిట్ఠో హోతి అచ్చన్తయోగక్ఖేమీ అచ్చన్తబ్రహ్మచారీ అచ్చన్తపరియోసానో సేట్ఠో దేవమనుస్సాన”న్తి. ఏకాదసమం.

### ౧౨. దుతియమోరనివాపసుత్తం

**౧౪౫.** “తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అచ్చన్తనిట్ఠో హోతి అచ్చన్తయోగక్ఖేమీ అచ్చన్తబ్రహ్మచారీ అచ్చన్తపరియోసానో సేట్ఠో దేవమనుస్సానం. కతమేహి తీహి? ఇద్ధిపాటిహారియేన , ఆదేసనాపాటిహారియేన, అనుసాసనీపాటిహారియేన – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అచ్చన్తనిట్ఠో హోతి అచ్చన్తయోగక్ఖేమీ అచ్చన్తబ్రహ్మచారీ అచ్చన్తపరియోసానో సేట్ఠో దేవమనుస్సాన”న్తి. ద్వాదసమం.

### ౧౩. తతియమోరనివాపసుత్తం

**౧౪౬.** “తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అచ్చన్తనిట్ఠో హోతి అచ్చన్తయోగక్ఖేమీ అచ్చన్తబ్రహ్మచారీ అచ్చన్తపరియోసానో సేట్ఠో దేవమనుస్సానం. కతమేహి తీహి? సమ్మాదిట్ఠియా, సమ్మాఞాణేన, సమ్మావిముత్తియా – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అచ్చన్తనిట్ఠో హోతి అచ్చన్తయోగక్ఖేమీ అచ్చన్తబ్రహ్మచారీ అచ్చన్తపరియోసానో సేట్ఠో దేవమనుస్సాన”న్తి. తేరసమం.

యోధాజీవవగ్గో చుద్దసమో.

తస్సుద్దానం –

యోధో పరిసమిత్తఞ్చ, ఉప్పాదా కేసకమ్బలో;
సమ్పదా వుద్ధి తయో, అస్సా తయో మోరనివాపినోతి.

# (౧౫) ౫. మఙ్గలవగ్గో

## ౧. అకుసలసుత్తం

**౧౪౭.** “తీహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి తీహి? అకుసలేన కాయకమ్మేన, అకుసలేన వచీకమ్మేన, అకుసలేన మనోకమ్మేన – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి తీహి? కుసలేన కాయకమ్మేన, కుసలేన వచీకమ్మేన, కుసలేన మనోకమ్మేన – ఇమేహి ఖో , భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. పఠమం.

## ౨. సావజ్జసుత్తం

**౧౪౮.** “తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి తీహి? సావజ్జేన కాయకమ్మేన, సావజ్జేన వచీకమ్మేన, సావజ్జేన మనోకమ్మేన – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి తీహి? అనవజ్జేన కాయకమ్మేన, అనవజ్జేన వచీకమ్మేన, అనవజ్జేన మనోకమ్మేన – ఇమేహి ఖో…పే.… ఏవం సగ్గే”తి. దుతియం.

## ౩. విసమసుత్తం

**౧౪౯.** “తీహి , భిక్ఖవే…పే.… విసమేన కాయకమ్మేన, విసమేన వచీకమ్మేన, విసమేన మనోకమ్మేన – ఇమేహి ఖో… పే.… ఏవం నిరయే.

“తీహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి…పే.… సమేన కాయకమ్మేన, సమేన వచీకమ్మేన, సమేన మనోకమ్మేన – ఇమేహి ఖో… పే.… ఏవం సగ్గే”తి. తతియం.

## ౪. అసుచిసుత్తం

**౧౫౦.** “తీహి, భిక్ఖవే…పే.… అసుచినా కాయకమ్మేన, అసుచినా వచీకమ్మేన, అసుచినా మనోకమ్మేన – ఇమేహి ఖో…పే.… ఏవం నిరయే.

“తీహి, భిక్ఖవే…పే.… సుచినా కాయకమ్మేన, సుచినా వచీకమ్మేన, సుచినా మనోకమ్మేన – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి. చతుత్థం.

## ౫. పఠమఖతసుత్తం

**౧౩౧.** "తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో అబ్యత్తో అసప్పురిసో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి. కతమేహి తీహి? అకుసలేన కాయకమ్మేన, అకుసలేన వచీకమ్మేన, అకుసలేన మనోకమ్మేన – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో బాలో అబ్యత్తో అసప్పురిసో ఖతం ఉపహతం అత్తానం పరిహరతి, సావజ్జో చ హోతి సానువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవతి.

"తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వియత్తో సప్పురిసో అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి, అనవజ్జో చ హోతి అననువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ పుఞ్ఞం పసవతి. కతమేహి తీహి? కుసలేన కాయకమ్మేన, కుసలేన వచీకమ్మేన, కుసలేన మనోకమ్మేన...పే.... పఞ్చమం.

## ౬. దుతియఖతసుత్తం

**౧౩౨.** "తీహి, భిక్ఖవే...పే.... సావజ్జేన కాయకమ్మేన, సావజ్జేన వచీకమ్మేన, సావజ్జేన మనోకమ్మేన...పే....

"తీహి , భిక్ఖవే...పే.... అనవజ్జేన కాయకమ్మేన, అనవజ్జేన వచీకమ్మేన, అనవజ్జేన మనోకమ్మేన...పే.... ఛట్ఠం.

## ౭. తతియఖతసుత్తం

**౧౩౩.** "తీహి, భిక్ఖవే...పే.... విసమేన కాయకమ్మేన, విసమేన వచీకమ్మేన, విసమేన మనోకమ్మేన...పే....

"తీహి , భిక్ఖవే...పే.... సమేన కాయకమ్మేన, సమేన వచీకమ్మేన, సమేన మనోకమ్మేన...పే.... సత్తమం.

## ౮. చతుత్థఖతసుత్తం

**౧౩౪.** "తీహి, భిక్ఖవే...పే.... అసుచినా కాయకమ్మేన, అసుచినా వచీకమ్మేన, అసుచినా మనోకమ్మేన...పే....

"తీహి, భిక్ఖవే...పే.... సుచినా కాయకమ్మేన, సుచినా వచీకమ్మేన, సుచినా మనోకమ్మేన – ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో పణ్డితో వియత్తో సప్పురిసో అక్ఖతం అనుపహతం అత్తానం పరిహరతి, అనవజ్జో చ హోతి అననువజ్జో చ విఞ్ఞూనం, బహుఞ్చ పుఞ్ఞం పసవతీ"తి. అట్ఠమం.

## ౯. వన్దనాసుత్తం

**౧౩౫.** "తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, వన్దనా. కతమా తిస్సో? కాయేన, వాచాయ, మనసా – ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో వన్దనా"తి. నవమం.

## ౧౦. పుబ్బణ్హసుత్తం

**౧౫౬.** “యే , భిక్ఖవే, సత్తా పుబ్బణ్హసమయం కాయేన సుచరితం చరన్తి , వాచాయ సుచరితం చరన్తి, మనసా సుచరితం చరన్తి, సుపుబ్బణ్హో, భిక్ఖవే, తేసం సత్తానం.

“యే, భిక్ఖవే, సత్తా మజ్ఝన్హికసమయం కాయేన సుచరితం చరన్తి, వాచాయ సుచరితం చరన్తి, మనసా సుచరితం చరన్తి, సుమజ్ఝన్హికో, భిక్ఖవే, తేసం సత్తానం.

“యే , భిక్ఖవే, సత్తా సాయన్హసమయం కాయేన సుచరితం చరన్తి, వాచాయ సుచరితం చరన్తి, మనసా సుచరితం చరన్తి, సుసాయన్హో, భిక్ఖవే, తేసం సత్తాన”న్తి.

“సునక్ఖత్తం సుమఙ్గలం, సుప్పభాతం సుహుట్ఠితం [సువుట్ఠితం (సీ. పీ.)];
సుఖణో సుముహుత్తో చ, సుయిట్ఠం బ్రహ్మచారిసు.

“పదక్ఖిణం కాయకమ్మం, వాచాకమ్మం పదక్ఖిణం;
పదక్ఖిణం మనోకమ్మం, పణీధి తే పదక్ఖిణే [పణిధియో పదక్ఖిణా (సీ. పీ.), పణిధి తే పదక్ఖిణా (స్యా. కం.)];
పదక్ఖిణాని కత్వాన, లభన్తత్థే [లభతత్థే (సీ. పీ.)] పదక్ఖిణే.

“తే అత్థలద్ధా సుఖితా, విరుళ్హా బుద్ధసాసనే;
అరోగా సుఖితా హోథ, సహ సబ్బేహి ఞాతిభీ”తి. దసమం;

మఙ్గలవగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

అకుసలఞ్చ సావజ్జం, విసమాసుచినా సహ;
చతురో ఖతా వన్దనా, పుబ్బణ్హేన చ తే దసాతి.

తతియో పణ్ణాసకో సమత్తో.

## (౧౬) ౬. అచేలకవగ్గో

**౧౫౭-౧౬౩.** "తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, పటిపదా. కతమా తిస్సో? ఆగాళ్హా పటిపదా, నిజ్ఝామా పటిపదా, మజ్ఝిమా పటిపదా. కతమా చ, భిక్ఖవే, ఆగాళ్హా పటిపదా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఏవంవాదీ హోతి ఏవందిట్ఠి – 'నత్థి కామేసు దోసో'తి. సో కామేసు పాతబ్యతం ఆపజ్జతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఆగాళ్హా పటిపదా.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, నిజ్ఝామా పటిపదా? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో అచేలకో హోతి ముత్తాచారో, హత్థాపలేఖనో [హత్థావలేఖనో (స్యా. కం.) దీ. ని. ౧.౩౯౪; మ. ని. ౧.౧౫౫ పస్సితబ్బం], న ఏహిభదన్తికో, న తిట్ఠభదన్తికో, నాభిహటం న ఉద్దిస్సకతం న నిమన్తనం సాదియతి. సో న కుమ్భిముఖా పటిగ్గణ్హాతి, న కళోపిముఖా [ఖళోపిముఖా (సీ. స్యా. కం.)] పటిగ్గణ్హాతి న ఏళకమన్తరం న దణ్డమన్తరం న ముసలమన్తరం న ద్విన్నం భుఞ్జమానానం న గబ్భినియా న పాయమానాయ న పురిసన్తరగతాయ న సఙ్కిత్తీసు న యత్థ సా ఉపట్ఠితో హోతి న యత్థ మక్ఖికా సణ్డసణ్డచారినీ న మచ్ఛం న మంసం న సురం న మేరయం, న థుసోదకం పివతి. సో ఏకాగారికో వా హోతి ఏకాలోపికో, ద్వాగారికో వా హోతి ద్వాలోపికో... సత్తాగారికో వా హోతి సత్తాలోపికో; ఏకిస్సాపి దత్తియా యాపేతి, ద్వీహిపి దత్తీహి యాపేతి... సత్తహిపి దత్తీహి యాపేతి; ఏకాహికమ్పి ఆహారం ఆహారేతి, ద్వాహికమ్పి ఆహారం ఆహారేతి... సత్తాహికమ్పి ఆహారం ఆహారేతి – ఇతి ఏవరూపం అద్ధమాసికమ్పి పరియాయభత్తభోజనానుయోగమనుయుత్తో విహరతి.

సో సాకభక్ఖోపి హోతి, సామాకభక్ఖోపి హోతి, నీవారభక్ఖోపి హోతి, దద్దులభక్ఖోపి హోతి, హటభక్ఖోపి హోతి , కణభక్ఖోపి హోతి, ఆచామభక్ఖోపి హోతి, పిఞ్ఞాకభక్ఖోపి హోతి, తిణభక్ఖోపి హోతి, గోమయభక్ఖోపి హోతి, వనమూలఫలాహారో యాపేతి పవత్తఫలభోజీ.

సో సాణానిపి ధారేతి, మసాణానిపి ధారేతి, ఛవదుస్సానిపి ధారేతి, పంసుకూలానిపి ధారేతి, తిరీటానిపి ధారేతి, అజినమ్పి ధారేతి, అజినక్ఖిపమ్పి ధారేతి, కుసచీరమ్పి ధారేతి , వాకచీరమ్పి ధారేతి, ఫలకచీరమ్పి ధారేతి, కేసకమ్బలమ్పి ధారేతి, వాళకమ్బలమ్పి ధారేతి, ఉలూకపక్ఖికమ్పి ధారేతి, కేసమస్సులోచకోపి హోతి కేసమస్సులోచనానుయోగమనుయుత్తో, ఉబ్భట్ఠకోపి హోతి ఆసనపటిక్ఖిత్తో, ఉక్కుటికోపి హోతి ఉక్కుటికప్పధానమనుయుత్తో, కణ్టకాపస్సయికోపి హోతి కణ్టకాపస్సయే సేయ్యం కప్పేతి, సాయతతియకమ్పి ఉదకోరోహనానుయోగమనుయుత్తో విహరతి – ఇతి ఏవరూపం అనేకవిహితం కాయస్స ఆతాపనపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో విహరతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, నిజ్ఝామా పటిపదా.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, మజ్ఝిమా పటిపదా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం; వేదనాసు...పే.... చిత్తే...పే.... ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, మజ్ఝిమా పటిపదా. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో పటిపదా"తి.

“తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, పటిపదా. కతమా తిస్సో? ఆగాళ్హా పటిపదా, నిజ్ఝామా పటిపదా, మజ్ఝిమా పటిపదా. కతమా చ, భిక్ఖవే, ఆగాళ్హా పటిపదా…పే॰… అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఆగాళ్హా పటిపదా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, నిజ్ఝామా పటిపదా…పే॰… అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, నిజ్ఝామా పటిపదా.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, మజ్ఝిమా పటిపదా? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అనుప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం అనుప్పాదాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి; ఉప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి; అనుప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఉప్పాదాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి; ఉప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఠితియా అసమ్మోసాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి….

“ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి వీరియసమాధి…పే॰… చిత్తసమాధి…పే॰… వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి…పే॰….

“సద్ధిన్ద్రియం భావేతి… వీరియిన్ద్రియం భావేతి… సతిన్ద్రియం భావేతి… సమాధిన్ద్రియం భావేతి… పఞ్ఞిన్ద్రియం భావేతి….

“సద్ధాబలం భావేతి… వీరియబలం భావేతి… సతిబలం భావేతి… సమాధిబలం భావేతి… పఞ్ఞాబలం భావేతి….

“సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి… ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి….

“సమ్మాదిట్ఠిం భావేతి… సమ్మాసఙ్కప్పం భావేతి… సమ్మావాచం భావేతి… సమ్మాకమ్మన్తం భావేతి … సమ్మాఆజీవం భావేతి… సమ్మావాయామం భావేతి… సమ్మాసతిం భావేతి… సమ్మాసమాధిం భావేతి…. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, మజ్ఝిమా పటిపదా. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, తిస్సో పటిపదా”తి.

అచేలకవగ్గో ఛట్ఠో.

తస్సుద్దానం –

సతిపట్ఠానం సమ్మప్పధానం, ఇద్ధిపాదిన్ద్రియేన చ;
బలం బోజ్ఝఙ్గో మగ్గో చ, పటిపదాయ యోజయేతి.

## (౧౭) ౭. కమ్మపథపేయ్యాలం

**౧౬౪-౧౮౩.** “తీహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి తీహి? అత్తనా చ పాణాతిపాతీ హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతే సమాదపేతి, పాణాతిపాతే చ సమనుఞ్ఞో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

“తీహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి తీహి? అత్తనా చ పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పాణాతిపాతా వేరమణియా సమాదపేతి, పాణాతిపాతా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ అదిన్నాదాయీ హోతి, పరఞ్చ అదిన్నాదానే సమాదపేతి, అదిన్నాదానే చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ అదిన్నాదానా వేరమణియా సమాదపేతి, అదిన్నాదానా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారే సమాదపేతి, కామేసుమిచ్ఛాచారే చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా సమాదపేతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ ముసావాదీ హోతి, పరఞ్చ ముసావాదే సమాదపేతి, ముసావాదే చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ ముసావాదా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ ముసావాదా వేరమణియా సమాదపేతి, ముసావాదా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ పిసుణవాచో హోతి, పరఞ్చ పిసుణాయ వాచాయ సమాదపేతి, పిసుణాయ వాచాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ పిసుణాయ వాచాయ వేరమణియా సమాదపేతి, పిసుణాయ వాచాయ వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ ఫరుసవాచో హోతి, పరఞ్చ ఫరుసాయ వాచాయ సమాదపేతి, ఫరుసాయ వాచాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణియా సమాదపేతి, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, పరఞ్చ సమ్ఫప్పలాపే సమాదపేతి, సమ్ఫప్పలాపే చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో హోతి, పరఞ్చ సమ్ఫప్పలాపా వేరమణియా సమాదపేతి, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ అభిజ్ఝాలు హోతి, పరఞ్చ అభిజ్ఝాయ సమాదపేతి, అభిజ్ఝాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ అనభిజ్ఝాలు హోతి, పరఞ్చ అనభిజ్ఝాయ సమాదపేతి, అనభిజ్ఝాయ చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ బ్యాపన్నచిత్తో హోతి, పరఞ్చ బ్యాపాదే సమాదపేతి, బ్యాపాదే చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ అబ్యాపన్నచిత్తో హోతి, పరఞ్చ అబ్యాపాదే సమాదపేతి, అబ్యాపాదే చ సమనుఞ్ఞో హోతి….

“అత్తనా చ మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ మిచ్ఛాదిట్ఠియా సమాదపేతి, మిచ్ఛాదిట్ఠియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి ….

“అత్తనా చ సమ్మాదిట్ఠికో హోతి, పరఞ్చ సమ్మాదిట్ఠియా సమాదపేతి, సమ్మాదిట్ఠియా చ సమనుఞ్ఞో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, తీహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే”తి.

కమ్మపథపేయ్యాలం నిట్ఠితం.

తస్సుద్దానం –

పాణం అదిన్నమిచ్ఛా చ, ముసావాదీ చ పిసుణా;
ఫరుసా సమ్ఫప్పలాపో చ, అభిజ్ఝా బ్యాపాదదిట్ఠి చ;
కమ్మపథేసు పేయ్యాలం, తికకేన నియోజయేతి.

# (౧౮) ౮. రాగపేయ్యాలం

**౧౮౪**. “రాగస్స , భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ తయో ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే తయో? సుఞ్ఞతో సమాధి, అనిమిత్తో సమాధి, అప్పణిహితో సమాధి – రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఇమే తయో ధమ్మా భావేతబ్బా. ( ) [(రాగస్స భిక్ఖవే అభిఞ్ఞాయ తయో ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే తయో? సవితక్కసవిచారో సమాధి, అవితక్కవిచారమత్తో సమాధి, అవితక్కఅవిచారో సమాధి. రాగస్స భిక్ఖవే అభిఞ్ఞాయ ఇమే తయో ధమ్మా భావేతబ్బా.) ఏత్థన్తరే పాఠో కత్థచి దిస్సతి, అట్ఠకథాయం పస్సితబ్బో]

“రాగస్స , భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞాయ…పే.… పరిక్ఖయాయ… పహానాయ… ఖయాయ… వయాయ… విరాగాయ… నిరోధాయ… చాగాయ… పటినిస్సగ్గాయ ఇమే తయో ధమ్మా భావేతబ్బా.

“దోసస్స… మోహస్స… కోధస్స… ఉపనాహస్స… మక్ఖస్స… పలాసస్స… ఇస్సాయ… మచ్ఛరియస్స… మాయాయ… సాఠేయ్యస్స… థమ్భస్స… సారమ్భస్స… మానస్స… అతిమానస్స… మదస్స… పమాదస్స అభిఞ్ఞాయ… పరిఞ్ఞాయ… పరిక్ఖయాయ… పహానాయ… ఖయాయ… వయాయ… విరాగాయ… నిరోధాయ… చాగాయ… పటినిస్సగ్గాయ ఇమే తయో ధమ్మా భావేతబ్బా”తి.

(ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.) [( ) ఏత్థన్తరే పాఠో స్యా. కం. క. పోత్థకేసు న దిస్సతి]

రాగపేయ్యాలం నిట్ఠితం.

తస్సుద్దానం –

[ఇమా ఉద్దానగాథాయో సీ. స్యా. కం. పీ. పోత్థకేసు న దిస్సన్తి] రాగం దోసఞ్చ మోహఞ్చ,
కోధూపనాహపఞ్చమం;
మక్ఖపళాసఇస్సా చ, మచ్ఛరిమాయాసాఠేయ్యా.

థమ్భసారమ్భమానఞ్చ, అతిమానమదస్స చ;
పమాదా సత్తరస వుత్తా, రాగపేయ్యాలనిస్సితా.

ఏతే ఓపమ్మయుత్తేన, ఆపాదేన అభిఞ్ఞాయ;
పరిఞ్ఞాయ పరిక్ఖయా, పహానక్ఖయబ్బయేన;
విరాగనిరోధచాగం, పటినిస్సగ్గే ఇమే దస.

సుఞ్ఞతో అనిమిత్తో చ, అప్పణిహితో చ తయో;
సమాధిమూలకా పేయ్యాలేసుపి వవత్థితా చాతి.

తికనిపాతపాళి నిట్ఠితా.